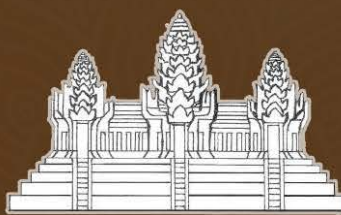

ព្រះ
ព្រះគ្រូបិដក

ប្រែប្រួលនិង
ព្រះអរជ្ជកថា

ភាគ៧១

ពុទ្ធសករាជ ២៥៥៣

ច្បាប់ពិនិត្យ លើកទី១

ព្រះ

អភិធម្មបិដក

និង

បរមត្ថវិបសី អង្គកថា

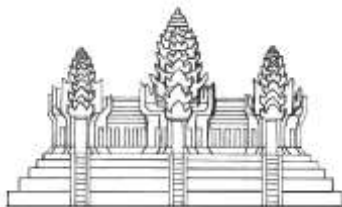
សេចក្តីប្រែជាភាសាខ្មែរ

បណ្ឌិត

បឋមភាគ

៧៦

ធានីក្រុង ៩៤

បោះពុម្ពលើកទី ១ ពុទ្ធសករាជ ២៥៥៣

ក្បាលទី ៧៦

អភិធម្មបិដក

បដ្ឋាន បឋមភាគ

សូមនមស្ការព្រះមានព្រះភាគ អរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គនោះ

មាតិកានិក្ខេបវារៈ

[១] ហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យ អនន្តរប្បច្ច័យ
សមនន្តរប្បច្ច័យ សហជាតប្បច្ច័យ អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ
ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ បច្ឆាជាតប្បច្ច័យ អាសេវនប្បច្ច័យ
កម្មប្បច្ច័យ វិបាកប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ
មគ្គប្បច្ច័យ សម្បយុត្តប្បច្ច័យ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អតិប្បច្ច័យ នតិប្បច្ច័យ
វិតតប្បច្ច័យ អវិតតប្បច្ច័យ ។

អដ្ឋកថា

បរមត្ថធិបទី

បដ្ឋានប្បករណ៍

អារម្ភកថា

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ទ្រង់ជាទេវតា ក្រែកលែងជាងទេវតាទាំងឡាយ ជា បុគ្គលដែលទេវតា និងទានវធ្វើការបូជាហើយ ទ្រង់មានសំរវះដីបរិសុទ្ធ ទ្រង់មានព្រះវិរយកាតធំ ទ្រង់ជាឥសីទី ៧ ទ្រង់រម្ងាប់នាម និងរូបបានដោយ ឥតសេសសល់ កាលទ្រង់សម្តែងយមកប្បករណ៍ចប់ហើយ ទើបទ្រង់ សម្តែងបករណ៍ទី ៧ ដែលជាលំដាប់បន្ទាប់អំពីយមកប្បករណ៍ ដែលមាន អត្ថប្រយោជន៍នោះ ដោយអត្ថផង ដោយធម៌ផង ឈ្មោះថា បដ្ឋាន ដែល ជាទេសនា ប្រដាប់ដោយន័យប្រាសាទក្រែកលែង ។

ឥឡូវនេះ ដល់លំដាប់នៃកិច្ចពណ៌នាបដ្ឋានប្បករណ៍នោះហើយ ព្រោះ ហេតុនោះ ខ្ញុំ (ពុទ្ធសាសនា) នឹងពណ៌នាបដ្ឋានប្បករណ៍នោះ ចូរ សាធុជនទាំងឡាយ តាំងចិត្តស្តាប់នូវកិច្ចពណ៌នានោះចុះ ។

អធិប្បាយ បច្ចុយុទ្ធស

[១] មានសេចក្តីផ្តើមថា ក្នុងអនុលោមប្បដ្ឋាន ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ទ្រង់អាស្រ័យតិកៈ ២២ ឲ្យឈ្មោះថា តិកប្បដ្ឋាន ។ ទ្រង់អាស្រ័យទុកៈ

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

១០០ ឲ្យឈ្មោះថា ទុកប្បដ្ឋាន ។ បន្ទាប់អំពីនោះ ទ្រង់រួមតិកៈ ២២ ចូល
 ក្នុងទុកៈ ១០០ ហើយទ្រង់ឲ្យឈ្មោះថា ទុកត្តិកប្បដ្ឋាន ។ បន្ទាប់អំពីនោះ
 ទ្រង់បញ្ចូលទុកៈ ១០០ ក្នុងតិកៈ ២២ ហើយទ្រង់ឲ្យឈ្មោះថា តិកទុ-
 កប្បដ្ឋាន ។ ម្យ៉ាងទៀត ទ្រង់សម្តែងតិកៈ ចូលក្នុងតិកៈប៉ុណ្ណោះ ហើយ
 ទ្រង់ឲ្យឈ្មោះថា តិកត្តិកប្បដ្ឋាន ។ ទ្រង់បន្ថែមទុកៈចូលក្នុងទុកៈប៉ុណ្ណោះ
 ហើយទ្រង់ឲ្យឈ្មោះថា ទុកទុកប្បដ្ឋាន ។ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់យ៉ាង
 នេះថា

ន័យទាំង ៦ គឺតិកប្បដ្ឋានដ៏ប្រសើរ ១ ទុកប្បដ្ឋានដ៏
 ឧត្តម ១ ទុកត្តិកប្បដ្ឋាន ១ តិកទុកប្បដ្ឋាន ១ តិកត្តិ-
 កប្បដ្ឋាន ១ ទុកទុកប្បដ្ឋាន ១ ជាន័យដ៏ជ្រៅ ក្នុង
 អនុលោម ដូច្នោះ ។

ក្នុងបច្ចុន័យប្បដ្ឋាន ក៏ទ្រង់សម្តែងបដ្ឋានដោយន័យ ៦ ក្នុងបច្ចុន័យៈ
 យ៉ាងនេះ គឺទ្រង់អាស្រ័យតិកៈ ២២ សម្តែងនូវតិកប្បដ្ឋាន ទ្រង់អាស្រ័យ
 ទុកៈ ១០០ សម្តែងនូវទុកប្បដ្ឋាន ទ្រង់បញ្ចូលតិកៈ ២២ ចូលក្នុងទុកៈ
 ១០០ ហើយទ្រង់ឲ្យឈ្មោះថា ទុកត្តិកប្បដ្ឋាន ទ្រង់បន្ថែមទុកៈ ១០០ ចូល
 ក្នុងតិកៈ ២២ ហើយទ្រង់ឲ្យឈ្មោះថា តិកទុកប្បដ្ឋាន ទ្រង់បន្ថែមតិកៈចូល
 ក្នុងតិកៈប៉ុណ្ណោះ ហើយទ្រង់ឲ្យឈ្មោះថា តិកត្តិកប្បដ្ឋាន ទ្រង់បញ្ចូលទុកៈ
 ចូលក្នុងទុកៈប៉ុណ្ណោះ ហើយទ្រង់ឲ្យឈ្មោះថា ទុកទុកប្បដ្ឋាន ។ ព្រោះ
 ហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

ន័យទាំង ៦ គឺតិកប្បជានដ៏ប្រសើរ ១ ទុកប្បជានដ៏ឧត្តម
 ១ ទុកតិកប្បជាន ១ តិកទុកប្បជាន ១ តិកតិកប្បជាន
 ១ ទុកទុកប្បជាន ១ ជាន័យដ៏ជ្រៅ ក្នុងបច្ចុនីយៈ
 ដូច្នោះ ។

ក្នុងអនុលោមបច្ចុនីយប្បជាន បន្ទាប់អំពីនោះមក ទ្រង់ក៏សម្តែងន័យ
 ៦ ដោយឧបាយនេះដូចគ្នា ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ន័យទាំង ៦ គឺតិកប្បជានដ៏ប្រសើរ ១ ទុកប្បជានដ៏ឧត្តម
 ១ ទុកតិកប្បជាន ១ តិកទុកប្បជាន ១ តិកតិកប្បជាន
 ១ ទុកទុកប្បជាន ១ ជាន័យដ៏ជ្រៅ ក្នុងអនុលោម-
 បច្ចុនីយៈ ដូច្នោះ ។

បន្ទាប់អំពីនោះ ក្នុងបច្ចុនីយានុលោមប្បជាន ក៏ទ្រង់សម្តែងន័យ ៦
 នេះដូចគ្នា ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ន័យទាំង ៦ គឺតិកប្បជានដ៏ប្រសើរ ១ ទុកប្បជានដ៏ឧត្តម ១
 ទុកតិកប្បជាន ១ តិកទុកប្បជាន ១ តិកតិកប្បជាន ១ ទុកទុ-
 កប្បជាន ១ ជាន័យដ៏ជ្រៅ ក្នុងបច្ចុនីយានុលោម ដូច្នោះ ។

ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់យ៉ាងនេះថា ក្នុងអនុលោមន័យ
 មានបដ្ឋាន ៦ ក្នុងបច្ចុនីយន័យ មានបដ្ឋាន ៦ ក្នុងអនុលោមបច្ចុនីយន័យ
 មានបដ្ឋាន ៦ ក្នុងបច្ចុនីយានុលោមន័យ មានបដ្ឋាន ៦ ដូចពោលមកហើយ
 ឈ្មោះថា បដ្ឋានមហាបករណ៍ ដែលជាទីប្រជុំនៃសមន្តប្បជាន ២៤ ក្នុង

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

៦

បដ្ឋាននោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា បករណ៍ជាទីរួមនៃសមន្តប្បដ្ឋាន ២៤ នេះ ឈ្មោះថា បដ្ឋានមហាបករណ៍ ដោយអំណាចជាទីរួមនៃសមន្តប្បដ្ឋាន ២៤ ទាំងឡាយណា ដូច្នោះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបអត្ថនៃឈ្មោះរបស់បដ្ឋាន ទាំងនោះ និងរបស់បករណ៍នេះ យ៉ាងនេះមុន ។

សួរថា ឈ្មោះថា បដ្ឋាន ព្រោះអត្ថដូចម្តេច ឆ្លើយថា ព្រោះអត្ថថា ជាបច្ច័យមានប្រការផ្សេងៗ ។ ពិតហើយ ប អក្ខរៈ សម្តែងអត្ថថា ច្រើន យ៉ាង ។ ឋាន សព្វ សម្តែងអត្ថថា ជាបច្ច័យ ។ ពិតហើយ បច្ច័យ លោក ហៅថា ឋាន ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា ឋានាឋានកុសលតា ភាពជា អ្នកឈ្លាសក្នុងឋានៈ និងអឋានៈ ដូច្នោះ ។ បណ្ណាបដ្ឋាន ២៤ នេះ បដ្ឋាន នីមួយៗ ក៏ឈ្មោះថា បដ្ឋាន ១ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងដោយ អំណាចនៃបច្ច័យមានប្រការផ្សេងៗ បករណ៍ទាំងអស់នេះ អ្នកសិក្សាគប្បី ជ្រាបថា បដ្ឋាន ព្រោះជាទីប្រជុំចុះនៃបដ្ឋានទាំងនេះ ។

ន័យម្យ៉ាងទៀត សួរថា ឈ្មោះថា បដ្ឋាន ព្រោះអត្ថដូចម្តេច ឆ្លើយ ថា ព្រោះអត្ថថា ចែក ពិតហើយ បដ្ឋាន ប្រាកដដោយអត្ថថា ចែក ក្នុងទី មកថា បញ្ញាបនា បដ្ឋបនា វិវរណា វិភជនា ឧត្តានីកម្មំ គឺការប្រាប់ ការសម្តែង ការបញ្ជាក់ ការតែងតាំង ការបើក ការវែកញែក និងការធ្វើឲ្យ ងាយ ដូច្នោះ ។ បណ្ណាបដ្ឋានទាំង ២៤ នេះ បដ្ឋានសូម្បីតែមួយ ក៏ឈ្មោះ ថា បដ្ឋាន ១ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ចែកធម៌ទាំងឡាយ មានកុសល ជាដើម ដោយអំណាចនៃបច្ច័យ មានហេតុប្បច្ច័យជាដើម ។ បករណ៍ទាំង

អង្គកថា បរមត្ថទីបរី បឋមភាគ

អស់នេះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា ឈ្មោះថា បដ្ឋាន ព្រោះជាទីប្រជុំនៃ បដ្ឋានទាំងនោះ ។

ន័យម្យ៉ាងទៀត សួរថា ឈ្មោះថា បដ្ឋាន ព្រោះអត្ថដូចម្តេច ឆ្លើយ ថា ព្រោះអត្ថថា ទៅ អធិប្បាយថា ដោយអត្ថថា ប្រព្រឹត្តទៅ ។ ពិតហើយ ក្នុងអាគតដ្ឋាន (ក្នុងមជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសក) ថា គោដ្ឋា បដ្ឋិត- គារវោ ចូលទៅរកក្រោលគោដែលមានគោចេញហើយ ដូច្នោះ ។ សព្វថា បដ្ឋិតគារវោ លោកប្រើពាក្យថា បដ្ឋាន ណា ពាក្យថា បដ្ឋាន នោះ ដោយអត្ថ បានដល់ ការប្រព្រឹត្តទៅ ។ បណ្ណាបដ្ឋាន ២៤ នេះ បដ្ឋាន នីមួយៗ ក៏ឈ្មោះថា បដ្ឋាន ១ ព្រោះមានការប្រព្រឹត្តទៅ ដោយអំណាច ការសម្ពន្ធគ្នា ព្រោះបានន័យដែលមានសេចក្តីពិស្តារក្នុងធម៌ទាំងឡាយ មាន កុសលជាដើម ដែលចែកចេញជាប្រភេទ មាន ហេតុប្បដ្ឋយ ជាដើម នៃ សព្វព្រាតញ្ញាណ ដែលមានការប្រព្រឹត្តទៅមិនជំទាស់គ្នាក្នុងបករណ៍ទាំងឡាយ មានធម្មសន្តិណិប្បករណ៍ជាដើម ដែលមានន័យមិនពិស្តារពេក ។ បករណ៍ ទាំងអស់នេះ គប្បីជ្រាបថា ឈ្មោះថា បដ្ឋាន ព្រោះជាទីប្រជុំនៃបដ្ឋាន ទាំងនេះ ។

បណ្ណាបដ្ឋានទាំង ៦ នោះ បដ្ឋានទី ១ ក្នុងអនុលោមប្បដ្ឋាន ឈ្មោះ ថា តិកប្បដ្ឋាន ព្រោះព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្តែងដោយអំណាចតិកមាតិកា ។ គប្បីជ្រាបការចែកវិគ្គហៈក្នុងពាក្យថា បដ្ឋាន ដូចតទៅ បដ្ឋាននៃតិកៈទាំងឡាយ មានក្នុងបករណ៍នេះ ព្រោះហេតុនោះ បករណ៍

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

នេះ ឈ្មោះថា តិកប្បដ្ឋាន អធិប្បាយថា បច្ច័យ មានប្រការផ្សេងៗ នៃ តិកៈទាំងឡាយ មានក្នុងទេសនានេះ ។ ក្នុងវិកប្បទី ២ សេចក្តីថា បដ្ឋាន នៃតិកៈទាំងឡាយនោះឯង ឈ្មោះថា តិកប្បដ្ឋាន អធិប្បាយថា ការចែក តិកៈទាំងឡាយដោយអំណាចនៃបច្ច័យ មានហេតុជាដើម ។ ក្នុងវិកប្បទី ៣ សេចក្តីថា បដ្ឋាន គឺតិកៈទាំងឡាយដែលបានសេចក្តីពិស្តារ ព្រោះចែកចេញ ទៅដោយប្រភេទនៃហេតុប្បច្ច័យជាដើម ឈ្មោះថា តិកប្បដ្ឋាន បានដល់ ភូមិ ជាទីប្រព្រឹត្តទៅ ដោយមិនសម្ពន្ធគ្នានៃសព្វញ្ញត្តញ្ញាណ ។ ក្នុងទុកប្បដ្ឋាន ជាដើម ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។ អ្នកសិក្សាកាលជ្រាបបដ្ឋាន ៦ ក្នុងអនុលោម យ៉ាងនេះហើយ គប្បីជ្រាបក្នុងបច្ច័យនេះជាដើម ដោយឧបាយនេះ ។

បដ្ឋានទាំងនេះ ន័យនីមួយៗ ៦ គឺក្នុងអនុលោម ក្នុងបច្ច័យនេះ ក្នុង អនុលោមប្បច្ច័យនេះ ក្នុងបច្ច័យានុលោម ទើបរួមជា ២៤ ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅថា សមន្តប្បដ្ឋាន ២៤ ។

បករណ៍ជាទីរួមនៃសមន្តប្បដ្ឋាន ២៤ នោះ ឈ្មោះថា បដ្ឋានមហា- បករណ៍ ដោយអំណាចជាទីប្រជុំនៃសមន្តប្បដ្ឋាន ពោល គឺខុទ្ទកប្បដ្ឋាន ទាំង ២៤ នេះ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

បដ្ឋាននេះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅថា តិកប្បដ្ឋាន ទុកប្បដ្ឋាន ។ បេ។ តិកត្តិកប្បដ្ឋាន ទុកទុកប្បដ្ឋាន ព្រោះទ្រង់សម្តែងដោយអាស្រ័យតិកៈ ជាដើមឯណា ដើម្បីនឹងសម្តែងបច្ច័យដែលជាហេតុឲ្យទ្រង់ចែកតិកៈជាដើមនោះ ដោយមិនទាក់ទងនឹងតិកៈជាដើមនោះ ទើបត្រាស់វារៈឈ្មោះថា មាតិកា-

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

និក្ខេបវារៈនៃបដ្ឋាននោះមុន តាំងអំពីខាងដើម ។

ពាក្យថា បច្ចុយវិក្កន្តវារៈ ជាឈ្មោះរបស់មាតិកានិក្ខេបវារៈនោះឯង បច្ចុយវិក្កន្តវារៈនោះ មាន ២ គឺដោយឧទ្ទេស និងនិទ្ទេស ។ វារៈនេះ គឺ ហេតុប្បច្ចយោ ។ បេ ។ អវិគតប្បច្ចយោ ជាឧទ្ទេសនៃបច្ចុយវិក្កន្តវារៈនោះ ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងបច្ចុយទាំងនោះដូចតទៅ

ហេតុនោះផង ជាបច្ចុយផង ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា ហេតុប្បច្ចុយ អធិប្បាយថា ជាបច្ចុយ ព្រោះជាហេតុ គឺជាបច្ចុយព្រោះភាព ជាហេតុ ដូច្នោះ ។ ក្នុងអារម្មណប្បច្ចុយជាដើម ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។ បណ្តា បច្ចុយទាំងនោះ ពាក្យថា ហេតុ នេះ ជាឈ្មោះនៃការណៈ និងមូលដែល ជាចំណែកប្រកប (អវយវៈ) ។ ពិតហើយ ចំណែកប្រកបក្នុងពាក្យទាំង ឡាយថា បដិញ្ញា ហេតុ (ហេតុដែលនាំឲ្យប្តេជ្ញា) ជាដើម សត្វលោក ហៅថា ហេតុ ឯក្នុងសាសនា ការណៈ ហៅថា ហេតុ ក្នុងពាក្យទាំងឡាយ ថា ធម៌ទាំងឡាយណា គឺខន្ធ ៥ តែងកើតអំពីហេតុ ដូច្នោះជាដើម ។ ឫស គល់ ហៅថា ហេតុ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា កុសលហេតុ ៣ អកុ- សលហេតុ ៣ ដូច្នោះ ក្នុងហេតុប្បច្ចុយនេះ ពាក្យថា ហេតុ នោះ សំដៅ ដល់ ឫសគល់ ។

ក្នុងបទថា បច្ចុយោ នេះ មានវចនត្ថៈដូចតទៅ

ផល រមែងអាស្រ័យប្រព្រឹត្តទៅអំពីធម៌នេះ ព្រោះហេតុនោះ ទើប ធម៌នេះ ឈ្មោះថា បច្ចុយ អធិប្បាយថា ប្រព្រឹត្តទៅដោយមិនលះបង់

ធម៌នោះ ។ ពិតហើយ ធម៌ណា តាំងនៅ ឬកើតឡើង ព្រោះមិនលះបង់នូវ
ធម៌ណា ធម៌នោះ លោកពោលថា ជាបច្ច័យដល់ធម៌នោះ ។ តែដោយ
លក្ខណៈ ធម៌ដែលជួយឧបការៈ ឈ្មោះថា បច្ច័យ ។ ពិតហើយ ធម៌ណា
ជួយឧបការៈដល់ការតាំងនៅ ឬការកើតឡើងនៃធម៌ណា ធម៌នោះ លោក
ហៅថា ជាបច្ច័យដល់ធម៌នោះ ។ ពាក្យថា បច្ច័យ ហេតុ ការណៈ និទាន
សម្បវៈ បកវៈជាដើម ពោលដោយអត្ថហើយ ក៏ដូចគ្នានោះឯង ផ្សេងគ្នា
ត្រឹមតែព្យញ្ជនៈប៉ុណ្ណោះ ។ ពោលដោយសន្លឹប ដែលឈ្មោះថា ហេតុ
ព្រោះអត្ថថា ជាមូល ឈ្មោះថា បច្ច័យ ព្រោះអត្ថថា ជួយឧបការៈ ព្រោះ
ហេតុនោះ ទើបធម៌ដែលជួយឧបការៈ ឈ្មោះថា ហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអត្ថ
ថា ជាបូសគល់ ។

ពិតហើយ អាចារ្យទាំងឡាយអធិប្បាយថា ហេតុនោះ ក៏បានដល់ធម៌
ដែលធ្វើកុសលជាដើម ឲ្យសម្រេចភាពជាកុសលជាដើម ដូចគ្រាប់ស្រូវសាលី
ជាដើម ឲ្យសម្រេចជាស្រូវសាលីជាដើម ឬពណ៌នៃកែវមណីជាដើម ឲ្យ
សម្រេចជាពណ៌កែវមណីជាដើម ដូច្នោះ អធិប្បាយថា កាលបើដូច្នោះ ភាព
ជាហេតុប្បច្ច័យ រមែងមិនសម្រេចក្នុងរូប ដែលមានហេតុនោះជាសម្បជ្ជាន
ព្រោះថា ហេតុនោះ មិនបានឲ្យរូបទាំងនោះសម្រេចភាពជាកុសលជាដើម
តែឈ្មោះថា មិនជាបច្ច័យក៏មិនមែន ដូច្នោះ ។ សមដូចព្រះមានព្រះភាគ
ត្រាស់ថា ហេតុ ជាបច្ច័យនៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយហេតុផង នៃពួករូប
ដែលតាំងឡើងអំពីធម៌នោះផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត

វៀរចាកហេតុនោះ អហេតុកចិត្ត ក៏សម្រេចជាអព្យាកតធម៌បាន ។

ម្យ៉ាងទៀត សូម្បីសហេតុកចិត្ត ក៏សម្រេចភាពជាកុសលជាដើមបាន ទាក់ទងដោយយោនិសោមនសិការជាដើម ហេតុដែលសម្បយុត្តមិនទាក់ទង ឡើយ ។ បើបណ្តាហេតុដែលសម្បយុត្ត គប្បីជាកុសលជាដើមបាន តាម សភាពឯង បណ្តាធម៌ដែលសម្បយុត្តដោយហេតុនោះ ក៏ត្រូវទាក់ទងចំពោះ ដោយហេតុ អលោកៈ គប្បីជាកុសល ឬអព្យាកតៈក៏បាន ។ តែព្រោះ ប្រព្រឹត្តទៅបានដោយប្រការទាំង ២ ព្រោះហេតុនោះ ទើបអលោកៈ ជាកុសល ឬអព្យាកតៈក្នុងធម៌ទាំងឡាយតាមដែលប្រកប ។ ដោយប្រការដូចពោល មកហើយនេះ ចាំបាច់ពិចារណាភាពជាកុសលជាដើម ក្នុងហេតុទាំងឡាយ ទៀត កាលមិនកាន់យកអត្ត គឺឫសគល់នៃហេតុដូចគ្នា និងការឲ្យធម៌ទាំង ឡាយ សម្រេចជាកុសលជាដើម កាន់យកដោយអំណាចការឲ្យសម្ប- យុត្តធម៌ សម្រេចការតាំងមាំដោយល្អ រមែងមិនខុស ។ ពិតហើយ ធម៌ ទាំងឡាយដែលបានហេតុប្បច្ច័យហើយ រមែងតាំងមាំដោយល្អ ដូចដើមឈើ ដែលមានឫសដុះដាលហើយ ។ ឯធម៌ដែលមិនមានហេតុ រមែងមិនតាំងមាំ ដោយល្អ ដូចចកដែលជាពូជកើតក្នុងទឹកជាដើម ។ ធម៌ដែលឧបការៈ ដោយ អត្តថា ជាឫសគល់ គឺជាធម៌ដែលមានឧបការៈ ដោយឲ្យសម្រេចនូវការ តាំងមាំដោយល្អ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា ជាហេតុប្បច្ច័យ ដោយប្រការ ដូច្នោះ ។

គប្បីជ្រាបអធិប្បាយក្នុងបច្ច័យដទៃៗ បន្ទាប់អំពីនោះដូចតទៅ

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

ធម៌ដែលជួយឧបការៈ ដោយភាពជាអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា អារម្មណប្បច្ច័យ ។ អារម្មណប្បច្ច័យមាន ៦ យ៉ាង ដោយអំណាចនៃរូបារម្មណ៍ជាដើម ធម៌ឯណានីមួយដែលមិនជាអារម្មណ៍មិនមាន ព្រោះទ្រង់ផ្ដើមថា រូបាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃចក្ខុវិញ្ញាណធាតុជាដើម ហើយឲ្យចប់ដោយពាក្យថា ពួកធម៌ណាៗ ប្រារព្ធនូវធម៌ណាៗ ហើយកើតឡើង ពួកធម៌នោះៗ គឺចិត្ត ចេតសិក ធម៌ជាបច្ច័យនៃពួកធម៌នោះៗ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ។ ដូចបុរសទុព្វលចាប់ឈើច្រត់ ឬខ្សែ ទើបក្រោកឡើងបាន យ៉ាងណា ធម៌គឺចិត្ត និងចេតសិក ក៏យ៉ាងនោះ ក៏ត្រូវប្រារព្ធអារម្មណ៍ មានរូបជាដើម ទើបកើតឡើង ហើយតាំងនៅបាន ព្រោះហេតុនោះ ធម៌ទាំងឡាយ ដែលជាអារម្មណ៍របស់ចិត្ត និងចេតសិកទាំងអស់ គប្បីជ្រាបថា ជាអារម្មណប្បច្ច័យ ។

ធម៌ដែលជួយឧបការៈ ដោយអត្តថា ជាធំ ឈ្មោះថា អធិបតិប្បច្ច័យ ។ អធិបតិប្បច្ច័យនោះ មាន ២ យ៉ាង គឺសហជាតាធិបតិប្បច្ច័យ ១ អារម្មណាធិបតិប្បច្ច័យ ១ ។ ក្នុង ២ យ៉ាងនោះ ធម៌ ៤ យ៉ាង គឺឆន្ទៈ វិរិយៈ ចិត្ត និងវិមង្ស អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា ជាសហជាតាធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះព្រះបាលីថា ឆន្ទាធិបតិ ជាបច្ច័យនៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយឆន្ទៈផង នៃពួករូបដែលកើតអំពីឆន្ទៈនោះផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ដូច្នោះជាដើម ។ ឯអធិបតិប្បច្ច័យនោះ រមែងមិនកើតគ្រាន់តែមួយ ។ ពិតហើយ ក្នុងពេលណា ចិត្តធ្វើឆន្ទៈឲ្យជាធុរៈ គឺឲ្យជាប្រធាន ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងពេលនោះ ឆន្ទៈជា

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

អធិបតី ចំណែកវិរិយៈ ចិត្តៈ វិមង្ស ក្រៅអំពីនេះ មិនជាអធិបតីឡើយ ។
ក្នុងអធិបតីដ៏សេស ក៏មានន័យដូចគ្នា ។

ឯអរូបធម៌ទាំងឡាយ គឺចិត្ត និងចេតសិក ធ្វើធម៌ណាឲ្យធ្ងន់ រមែង
ប្រព្រឹត្តទៅ ធម៌នោះ ឈ្មោះថា ជាអារម្មណាធិបតិប្បច្ច័យដល់អរូបធម៌ទាំង
នោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ពួកធម៌ណាៗ ធ្វើនូវ
ធម៌ណាៗ ឲ្យជាទីគោរព ហើយកើតឡើង ពួកធម៌នោះៗ គឺចិត្ត ចេតសិក-
ធម៌ ជាបច្ច័យនៃពួកធម៌នោះៗ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។

ធម៌ដែលជួយឧបការៈ ដោយការមិនមានរវាងចន្លោះ ឈ្មោះថា
អនន្តរប្បច្ច័យ ។

ធម៌ដែលជួយឧបការៈ ដោយការមិនមានរវាងចន្លោះដោយល្អ ឈ្មោះ
ថា សមនន្តរប្បច្ច័យ ។ បច្ច័យទាំង ២ នេះ ដោយច្រើន អាចារ្យទាំងឡាយ
អធិប្បាយយឺតយូរ ចំណែកខ្លឹមសារក្នុងបច្ច័យទាំង ២ មានដូចតទៅ ពិត
ហើយ ការកំណត់ចិត្តណាថា មនោធាតុ មានក្នុងលំដាប់ចក្ខុវិញ្ញាណ មនោ-
វិញ្ញាណធាតុ មានក្នុងលំដាប់នៃមនោធាតុ ដូច្នោះជាដើម ការកំណត់ចិត្តនោះ
រមែងសម្រេចបានដោយអំណាចចិត្តដែលកើតមុនប៉ុណ្ណោះ មិនមានដោយ
ប្រការដទៃឡើយ ព្រោះហេតុនោះ ធម៌ដែលអាចឲ្យចិត្តប្បាទដែលសមគួរ
ដល់ខ្លួន កើតឡើងក្នុងលំដាប់រៀងៗ ខ្លួន ឈ្មោះថា អនន្តរប្បច្ច័យ ព្រោះ
ហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ពាក្យថា អនន្តរប្បច្ច័យ បានដល់
ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុក្តី ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយចក្ខុវិញ្ញាណធាតុនោះក្តី ជាបច្ច័យ

នៃមនោធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមនោធាតុនោះផង ដោយ
 អនន្តរប្បច្ច័យ ដូច្នោះជាដើម ។ ធម៌ណា ជាអនន្តរប្បច្ច័យ ធម៌នោះឯង ជា
 សមនន្តរប្បច្ច័យផងដែរ ។ ពិតហើយ ក្នុងបច្ច័យ ២ យ៉ាងនេះ ផ្សេងគ្នា
 ត្រឹមតែព្យញ្ជនៈប៉ុណ្ណោះ ដូចឧបចយៈ និងសន្តតិ និងដូចពាក្យគុគ្គាថា
 អធិវចនៈ គឺពាក្យហៅឈ្មោះ និងនិរុត្តិ គឺភាសានិយាយ ដូច្នោះ ។ តែ
 កាលពោលដោយអត្ថហើយ មិនមានការប្លែកគ្នាឡើយ ។

ការឃើញឯណាបស់អាចារ្យទាំងឡាយថា ឈ្មោះថា អនន្តរប្បច្ច័យ
 ព្រោះការមិនមានរវាងចន្លោះនៃកាលដែលវែងឆ្ងាយ ឈ្មោះថា សមនន្ត-
 រប្បច្ច័យ ព្រោះការមិនមានរវាងចន្លោះនៃកាល មតិទោះក៏ខុសចាកព្រះបាលី
 ជាដើមថា នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនកុសលរបស់បុគ្គល កាលចេញចាកនិរោធ
 ជាបច្ច័យនៃផលសមាបត្តិ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ ដូច្នោះជាដើម ។ ពាក្យ
 ណា ដែលអាចារ្យទាំងឡាយពោលក្នុងបច្ច័យទាំង ២ នេះថា ការអាចក្នុង
 ការញ៉ាំងធម៌ទាំងឡាយឲ្យកើតឡើង មិនទាន់វិនាសទៅ តែធម៌ទាំងឡាយ
 មិនទាន់កើតឡើងក្នុងលំដាប់ដោយល្អ ព្រោះត្រូវកម្លាំងការវិនាហម ពាក្យ
 នោះ សំដៅដល់ការមិនមានរវាងចន្លោះនៃកាលនោះឯង ។ ពិតហើយ ខ្ញុំ
 សូមពោលត្រឹមប៉ុណ្ណោះថា ការមិនមានរវាងចន្លោះនៃកាល ក្នុងបច្ច័យទាំង ២
 នោះ រមែងមិនមាន ព្រោះកម្លាំងនៃការវិនា ព្រោះមិនមានចន្លោះនៃកាល
 ព្រោះហេតុនោះ ទើបមិនគួរជាសមនន្តរប្បច្ច័យ ពិតហើយ មានលទ្ធិថា
 ធម៌ទាំងនោះ ជាសមនន្តរប្បច្ច័យ ព្រោះមិនមានរវាងចន្លោះនៃកាលវេលា

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

ព្រោះហេតុនោះ អ្នកសិក្សាកុំប្រកាន់មាំពេក គប្បីឃើញថា ក្នុងបច្ច័យទាំង
 ២ នោះ ផ្សេងគ្នាដោយព្យញ្ជនៈប៉ុណ្ណោះ ដោយអត្ថមិនផ្សេងគ្នាឡើយ ។
 សេចក្តីនេះដូចម្តេច សេចក្តីថា ចន្លោះនៃធម៌ទាំងនោះមិនមាន ព្រោះហេតុ
 នោះ ទើបធម៌ទាំងនោះ ឈ្មោះថា អនន្តរ ។ ការមិនមានរវាងចន្លោះដោយ
 ល្អ ព្រោះមិនមានការតាំងនៅនៃធម៌ទាំងនោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបធម៌
 ទាំងនោះ ឈ្មោះថា សមនន្តរ (មិនមានរវាងចន្លោះដោយល្អ ព្រោះមិន
 មានការតាំងនៅ) ។

ធម៌ដែលជួយឧបការៈ ព្រោះកាលកើតឡើង ក៏ញ៉ាំងធម៌ដទៃទៀត
 ព្រមគ្នា ដូចប្រទីបជាឧបការៈដល់ពន្លឺ ឈ្មោះថា សហជាតប្បច្ច័យ ។

សហជាតប្បច្ច័យនោះ មាន ៦ យ៉ាង ដោយអំណាចនៃអរូបក្ខន្ធ
 ជាដើម ។ សមដូចព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ពួកធម៌ ៤ ដែលមិនមានរូប
 ជាបច្ច័យនៃគ្នានិងគ្នា ដោយសហជាតប្បច្ច័យ មហាក្ខតរូប ៤ ជាបច្ច័យនៃ
 គ្នានិងគ្នា ដោយសហជាតប្បច្ច័យ នាមរូប ជាបច្ច័យនៃគ្នានិងគ្នា ដោយ
 សហជាតប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកចិត្តចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យនៃរូប
 ទាំងឡាយ ដែលមានចិត្តជាសម្មជាន ដោយសហជាតប្បច្ច័យ មហាក្ខតរូប
 ជាបច្ច័យនៃឧបាទារូបទាំងឡាយ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជួនកាល ពួកធម៌
 ដែលមានរូប ជាបច្ច័យនៃពួកធម៌ដែលមិនមានរូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ
 ជួនកាល មិនមែនជាបច្ច័យដោយសហជាតប្បច្ច័យទេ ដូច្នោះ ។ ពាក្យនេះ
 លោកពោលសំដៅដល់ហឫទ័យវត្ថុប៉ុណ្ណោះ ។

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

ធម៌ដែលជួយឧបការៈ ដោយការឧបការៈដល់គ្នានិងគ្នាឲ្យកើតឡើង
និងគាំទ្រដល់គ្នានិងគ្នា ដូចឈើ ៣ កំណាត់ ពីងគ្នាទៅវិញទៅមក ឈ្មោះ
ថា អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ ។

អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យនោះ មាន ៣ យ៉ាង ដោយអំណាចនៃអរូបក្ខន្ធជាដើម
សមដូចព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ខន្ធ ៤ ដែលមិនមានរូប ជាបច្ច័យដោយ
អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ មហាក្កតរូប ៤ ជាបច្ច័យដោយអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ នាមរូប
ជាបច្ច័យដោយអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ដូច្នោះ ។

ធម៌ដែលជួយឧបការៈ ដោយភាពជាទីតាំង និងដោយភាពជាទី
អាស្រ័យ ដូចផែនដី និងផ្ទាំងសំពត់ជាដើម ជាទីទទួល និងអាស្រ័យរបស់
ដើមឈើ និងចិត្រកម្ម (រូបគំនូរ) ជាដើម ឈ្មោះថា និស្សយប្បច្ច័យ ។

និស្សយប្បច្ច័យនោះ គប្បីជ្រាបតាមន័យដែលពោលហើយ ក្នុង
សហជាតប្បច្ច័យយ៉ាងនេះថា ខន្ធ ៤ ដែលមិនមានរូប ជាបច្ច័យនៃគ្នានិងគ្នា
ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។ តែក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យនេះ ចំណែកទី ៦
លោកចែកយ៉ាងនេះថា ចក្ខុយតនៈ ជាបច្ច័យនៃចក្ខុវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួក
ធម៌ដែលប្រកបដោយចក្ខុវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ សោតា-
យតនៈ ជាបច្ច័យនៃសោតវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយ
សោតវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ យានាយតនៈ ជាបច្ច័យ
នៃយានវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយយានវិញ្ញាណធាតុនោះ
ផង ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ជិវ្ហាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃជិវ្ហាវិញ្ញាណធាតុផង នៃ

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយជីវាវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ
 កាយាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃកាយវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកប
 ដោយកាយវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ មនោធាតុក្តី មនោ-
 វិញ្ញាណធាតុក្តី អាស្រ័យនូវរូបណាហើយ ប្រព្រឹត្តទៅ រូបនោះ ជាបច្ច័យ
 នៃមនោធាតុផង នៃមនោវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយ
 មនោវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។

ឯក្នុងពាក្យថា ឧបនិស្សយប្បច្ច័យនេះ មានវចនត្ថៈដូចតទៅ ដែល
 ឈ្មោះថា **និស្សយ** ព្រោះអត្ថថា ដែលផលរបស់ខ្លួនចូលទៅអាស្រ័យ គឺ
 មិនបដិសេធផលរបស់ខ្លួន ព្រោះផលមានការអាស្រ័យហេតុនោះ ប្រព្រឹត្ត
 ទៅ ។ ទីអាស្រ័យដែលមានកម្លាំងច្រើន ឈ្មោះថា ឧបនិស្សយ ដូចទោម-
 នស្សយ៉ាងធ្ងន់ ឈ្មោះថា ឧបាយាសៈ ដូច្នោះ ។ ពាក្យនេះ ជាឈ្មោះនៃ
 ហេតុដែលមានកម្លាំង ព្រោះហេតុនោះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា ធម៌ដែល
 ជួយឧបការៈដោយភាពជាហេតុមានកម្លាំង ឈ្មោះថា ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។

ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មាន ៣ យ៉ាង គឺអារម្មណ្តូបនិស្សយ អនន្ត-
 រូបនិស្សយ និងបកតូបនិស្សយ ។

បណ្តាឧបនិស្សយ ៣ យ៉ាងនោះ អារម្មណ្តូបនិស្សយ ទ្រង់ចែកមិន
 ផ្សេងគ្នាអំពីអារម្មណាធិបតីឡើយ ដោយន័យថា បុគ្គលឲ្យទាន រក្សាសីល
 ធ្វើឧបោសថកម្ម ធ្វើកុសលនោះឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយ ពិចារណា ធ្វើ
 ពួកកុសលដែលខ្លួនធ្លាប់សន្សំហើយក្នុងកាលមុនឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយ

ពិចារណា ចេញចាកឈាន ធ្វើឈានឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយ ពិចារណា ពួកសេក្ខបុគ្គល ធ្វើគោត្រកូឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយ ពិចារណា ធ្វើ វោទានឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយ ពិចារណា ពួកសេក្ខបុគ្គលចេញចាកមគ្គ ធ្វើមគ្គឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយ ពិចារណា ដូច្នោះ ។ បណ្តាកុសលធម៌ មានការឲ្យទានជាដើមនោះ ធម៌ គឺចិត្ត និងចេតសិក ធ្វើអារម្មណ៍ណាឲ្យ កើតឡើង អារម្មណ៍នោះ រាប់ថា ជាអារម្មណ៍ដែលមានកម្លាំងក្នុងអារម្មណ៍ ទាំងឡាយ សម្រាប់ចិត្ត និងចេតសិកទាំងនោះ ដោយកំណត់ទីពិតប្រាកដ ។ ហេតុនោះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបការផ្សេងគ្នានៃអារម្មណាធិបតី និងអារម្ម- ណូបនិស្ស័យយ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា អារម្មណាធិបតី ព្រោះអត្ថថា ត្រឹមតែជា ធម៌ដែលចិត្ត និងចេតសិក គប្បីធ្វើឲ្យធ្ងន់ ឈ្មោះថា អារម្មណូបនិស្ស័យ ព្រោះអត្ថថា ជាហេតុឲ្យចិត្ត និងចេតសិក មានកម្លាំង ។

អនន្តរូបនិស្ស័យ ក៏ទ្រង់ចែកមិនផ្សេងគ្នាអំពីអនន្តរូបប្បច្ច័យ ដោយ ន័យថា ពួកកុសលធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលធម៌ក្រោយៗ ដោយ ឧបនិស្ស័យប្បច្ច័យ ដូច្នោះជាដើម តែក្នុងនិក្ខេបនៃមាតិកា មានការតាំង បច្ច័យទាំង ២ នោះប្លែកគ្នា ព្រោះអនន្តរូបប្បច្ច័យ មកហើយដោយន័យថា ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុក្តី ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយចក្ខុវិញ្ញាណធាតុនោះក្តី ជាបច្ច័យ នៃមនោធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមនោធាតុនោះផង ដោយអនន្ត- រូបប្បច្ច័យ ដូច្នោះជាដើម ឯឧបនិស្ស័យប្បច្ច័យ មកហើយដោយន័យថា ពួក កុសលធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលធម៌ក្រោយៗ ដោយឧបនិស្ស័-

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

យប្បច្ច័យ ដូច្នោះជាដើម ។ និក្ខេបនៃមាតិកានោះ កាលពោលដោយអត្ថ
ហើយ ក៏ដូចគ្នានោះឯង ហេតុនោះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា ឈ្មោះថា
អនន្តរប្បច្ច័យ ព្រោះអាចឲ្យចិត្តប្បាទ ដែលសមគួរកើតឡើងក្នុងលំដាប់រៀង
ខ្លួន និងឈ្មោះថា អនន្តរបនិស្សយប្បច្ច័យ ព្រោះចិត្តដែលកើតមុន មាន
កម្លាំងក្នុងការឲ្យចិត្តដួងក្រោយកើតឡើង ដូចក្នុងហេតុប្បច្ច័យជាដើម សូម្បី
រៀរធម៌ខ្លះចេញ ក៏រមែងកើតបាន យ៉ាងណា រៀរចិត្តដែលជាប់ត្រង់នៃខ្លួន
ចេញ ចិត្តដែលកើតឡើងបាន រមែងមិនមាន ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះ
ថា ជាបច្ច័យមានកម្លាំង ។

គប្បីជ្រាបការផ្សេងគ្នា របស់អនន្តរប្បច្ច័យ និងអនន្តរបនិស្សយប្បច្ច័យ
ទាំង ២ នោះដូចតទៅ ឈ្មោះថា អនន្តរប្បច្ច័យ ដោយអំណាចការញ៉ាំង
ចិត្តដែលសមគួរឲ្យកើតឡើង ក្នុងលំដាប់រៀងៗ ខ្លួន ឈ្មោះថា អនន្តរ-
បនិស្សយប្បច្ច័យ ដោយអំណាចជាហេតុដែលមានកម្លាំង ដោយប្រការដូច្នោះ ។

ឯបកត្តបនិស្ស័យ មានអធិប្បាយដូចតទៅ ឧបនិស្ស័យដែលបុគ្គលធ្វើ
មុន ឈ្មោះថា បកត្តបនិស្ស័យ ។ ដែលឈ្មោះថា បកត្ត គឺវត្ថុដែលធ្លាប់
ធ្វើមកហើយ បានដល់ ធម៌ដែលមានសទ្ធា និងសីលជាដើម ដែលបុគ្គល
ឲ្យសម្រេចហើយ ក្នុងសន្តានរបស់ខ្លួន ឬឧត្ត និងកោជនជាដើម ដែល
បុគ្គលចូលទៅសេពហើយ ។

ម្យ៉ាងទៀត ឧបនិស្ស័យដោយប្រក្រតីនោះឯង ឈ្មោះថា បកត្ត-
បនិស្ស័យ អធិប្បាយថា ជាបច្ច័យដែលមិនលាយឡំជាមួយអារម្មណប្បច្ច័យ

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

និងអនន្តរប្បច្ច័យ ។ ពិតហើយ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបប្រភេទ មានប្រការ
 មិនមែនតិចនៃបកតុបនិស្ស័យនោះ ដោយន័យថា ឯបកតុបនិស្ស័យ គឺ
 (បុគ្គល) អាស្រ័យសទ្ធា ហើយឲ្យទាន រក្សាសីល ធ្វើឧបោសថកម្ម ធ្វើ
 ឈានឲ្យកើត ធ្វើវិបស្សនាឲ្យកើត ធ្វើមគ្គឲ្យកើត ធ្វើអភិញ្ញាឲ្យកើត ធ្វើ
 សមាបត្តិឲ្យកើត សីល ... សុតៈ ... ចាគៈ ... អាស្រ័យបញ្ញា ហើយឲ្យទាន
 ។ បេ។ ធ្វើសមាបត្តិឲ្យកើត សទ្ធា ... សីល សុតៈ ចាគៈ ... បញ្ញា ជា
 បច្ច័យនៃសទ្ធា សីលៈ សុតៈ ចាគៈ និងបញ្ញា ដោយឧបនិស្ស័យប្បច្ច័យ
 ដូច្នោះជាដើម ព្រោះអត្ថថា ជាហេតុមានកម្លាំងផង ព្រោះហេតុនោះ ទើប
 ឈ្មោះថា បកតុបនិស្ស័យ ដោយប្រការដូច្នោះឯង ។

ធម៌ដែលជួយឧបការៈ ដោយការកើតឡើងមុន ហើយកំពុងប្រព្រឹត្ត
 ទៅ ឈ្មោះថា បុរេជាតប្បច្ច័យ ។

បុរេជាតប្បច្ច័យនោះ មាន ១១ យ៉ាង ដោយអំណាចវត្ថុ អារម្មណ៍
 និងហឫទ័យវត្ថុក្នុងបញ្ចក្ខន្ធ ដូចព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ចក្ខុយតនៈ ជា
 បច្ច័យនៃចក្ខុវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ
 នោះផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ សោតាយតនៈ ... យានាយតនៈ ... ជិវ្ហា-
 យតនៈ ... កាយាយតនៈ ... រូបាយតនៈ ... សទ្ធាយតនៈ ... គន្ធាយតនៈ
 រសាយតនៈ ... ផោដ្ឋព្វាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃកាយវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌
 ដែលប្រកបដោយកាយវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ រូបាយតនៈ
 សទ្ធាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃមនោធាតុ

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

ផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមនោធាតុនោះផង ដោយបុរេជាតិប្បច្ច័យ
មនោធាតុក្តី មនោវិញ្ញាណធាតុក្តី អាស្រ័យនូវរូបណា ហើយប្រព្រឹត្តទៅ
រូបនោះជាបច្ច័យនៃមនោធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមនោធាតុនោះ
ផង ដោយបុរេជាតិប្បច្ច័យ ជួនកាល ជាបច្ច័យនៃមនោវិញ្ញាណធាតុផង នៃ
ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមនោវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយបុរេជាតិប្បច្ច័យ
ជួនកាល មិនមែនជាបច្ច័យដោយបុរេជាតិប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។

អរូបធម៌ ជាធម៌ជួយឧបការៈ ដោយអត្ថថា ទល់ទ្រដល់រូបធម៌ដែល
កើតមុន ដូចចេតនាដែលសង្ឃឹមអាហារ ជួយគាំទ្រដល់កូនត្នាត^(១) ឈ្មោះ
ថា បច្ឆាជាតិប្បច្ច័យ ។

សមដូចព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ពួកចិត្តចេតសិកធម៌ ដែលកើត
ក្រោយ ជាបច្ច័យនៃកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយបច្ឆាជាតិប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។

ធម៌ដែលជួយឧបការៈ ដើម្បីឲ្យធម៌ទាំងឡាយដែលកើតជាប់តគ្នាស្ងាត់
ជំនាញ និងមានកម្លាំង ដោយអត្ថថា សេព ដូចការប្រកបសេចក្តីព្យាយាម
ដំបូងៗ ក្នុងការរៀនសូត្រជាដើម ឈ្មោះថា អាសេវនប្បច្ច័យ ។

អាសេវនប្បច្ច័យនោះ មាន ៣ យ៉ាង ដោយអំណាចនៃកុសលជវ័ន
អកុសលជវ័ន និងកិរិយាជវ័ន ដូចព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ពួកកុសលធម៌

១- បានឮថា កូនត្នាតតែងទន្ទឹងថា នៅពេលដែលមេរបស់អញមក នឹងបានចំណី
យ៉ាងនេះ កូនត្នាតក៏រស់បានរហូតដល់ថ្ងៃដែលខ្លួនចេះហើរ ព្រោះមេត្នាតពួកខ្លះ មិនពាំ
ចំណីមកឲ្យកូន ដូចបក្សីដទៃទេ ។

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលធម៌ក្រោយៗ ដោយអាសេវនប្បច្ច័យ ពួក
អកុសលធម៌មុនៗ ។ បេ ។ នៃពួកកិរិយាព្យាកតធម៌ក្រោយៗ ដោយ
អាសេវនប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។

ធម៌ដែលជួយឧបការៈ ដោយភាពជាកិរិយា គឺសេចក្តីព្យាយាម
(បយោគ) នៃចិត្ត ឈ្មោះថា កម្មប្បច្ច័យ ។

កម្មប្បច្ច័យនោះ មាន ២ យ៉ាង គឺកុសលចេតនា និងអកុសលចេតនា
ដែលកើតក្នុងខណៈផ្សេងគ្នា និងចេតនាទាំងអស់ដែលកើតព្រមគ្នា សមដូច
ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា កុសលាកុសលកម្មក្តី កដត្តាកម្មនៃវិបាកក្នុងទាំង
ឡាយក្តី ជាបច្ច័យនៃរូបទាំងឡាយ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យនៃធម៌ទាំង
ឡាយ ដែលប្រកបដោយចេតនាផង នៃរូបទាំងឡាយដែលកើតអំពីធម៌នោះ
ផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។

ធម៌ គឺវិបាកដែលជួយឧបការៈ ដោយការមិនមានឧស្សហ៍ ព្រោះការ
មិនមានឧស្សហ៍ ឈ្មោះថា វិបាកប្បច្ច័យ ។

វិបាកប្បច្ច័យនោះ រមែងជាបច្ច័យដល់រូប ដែលមានចិត្តជាសម្មជ្ជាន
ក្នុងបវត្តិកាល ដល់កដត្តារូបក្នុងបដិសន្ធិកាល និងដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត
ដោយវិបាកចិត្តនោះ ក្នុងកាលទាំងអស់ សមដូចព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា
វិបាកាព្យាកតក្នុង ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ និងពួកចិត្តសម្មជ្ជានរូប ដោយ
វិបាកប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ និងពួកចិត្តសម្មជ្ជានរូប ដោយ
វិបាកប្បច្ច័យ ។ បេ ។ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វិបាកាព្យាកតក្នុង ១ ។ បេ ។ ខន្ធ

២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ និងពួកកដត្តារូប ដោយវិបាកប្បច្ច័យ ពួកខន្ធជាបច្ច័យ នៃវត្ថុ ដោយវិបាកប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។

អាហារ ៤ ជាធម៌ជួយឧបការៈ ដោយអត្តថា ជួយគាំទ្រដល់រូប និង នាម ឈ្មោះថា អាហារប្បច្ច័យ សមដូចព្រះមានព្រះភាគសម្បទ្ធត្រាស់ថា កតលិង្ការាហារ ជាបច្ច័យនៃកាយនេះ ដោយអាហារប្បច្ច័យ អាហារទាំង ឡាយ ដែលមិនមានរូប ជាបច្ច័យនៃសម្បយុត្តធម៌ផង នៃរូបទាំងឡាយដែល កើតអំពីសម្បយុត្តធម៌នោះផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។ ឯក្នុងបញ្ញាវារៈ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកវិបាកាព្យាកតាហារ ជា បច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តក្នុង និងពួកកដត្តារូប ដោយអាហារប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។

ឥន្ទ្រិយ ២០ វៀរឥត្តិឥន្ទ្រិយ និងបុរិសិឥន្ទ្រិយ ដែលជួយឧបការៈ ដោយ អត្តថា ជាធំក្រៃលែង ឈ្មោះថា ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ បណ្តាឥន្ទ្រិយទាំងនោះ ឥន្ទ្រិយ ៥ មានចក្ខុឥន្ទ្រិយជាដើម ជាបច្ច័យចំពោះ ដល់អរូបធម៌ប៉ុណ្ណោះ ឥន្ទ្រិយដ៏សេស ជាបច្ច័យដល់រូបធម៌ និងអរូបធម៌ សមដូចព្រះមានបុណ្យ ត្រាស់ថា ចក្ខុឥន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ ... សោតិឥន្ទ្រិយ ... យានឥន្ទ្រិយ ... ជីវិឥន្ទ្រិយ ... កាយិឥន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃកាយវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែល ប្រកបដោយកាយវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ រូបជីវិតិឥន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃកដត្តារូបទាំងឡាយ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ពួកឥន្ទ្រិយដែលមិន មានរូប ជាបច្ច័យនៃសម្បយុត្តធម៌ផង នៃរូបទាំងឡាយ ដែលកើតអំពី សម្បយុត្តធម៌នោះផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។ ក្នុងបញ្ញាវារៈ ព្រះ

មានព្រះភាគត្រាស់ថា ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកវិបាកាព្យាកតតន្ត្រិយ ជា
បច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តក្ខន្ធ និងពួកកដត្តារូប ដោយតន្ត្រិយប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។

អង្គឈាន ៧ មានកុសលជាដើម រៀរសុខវេទនា និងទុក្ខវេទនា
ដែលប្រព្រឹត្តទៅតាមផ្លូវកាយ ក្នុងទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណចិត្ត ដែលជួយឧបការៈ
ដោយអត្តថា ចូលទៅសម្លឹងអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា ឈានប្បច្ច័យ សមដូច
ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា អង្គឈានទាំងឡាយ ជាបច្ច័យនៃពួកធម៌ ដែល
ប្រកបដោយឈានផង នៃរូបទាំងឡាយ ដែលកើតអំពីធម៌នោះផង ដោយ
ឈានប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។ ឯក្នុងបញ្ញាវារៈ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ក្នុង
ខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកអង្គឈានដែលជាវិបាកាព្យាកតៈ ជាបច្ច័យនៃពួក
សម្បយុត្តក្ខន្ធ និងពួកកដត្តារូប ដោយឈានប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។

អង្គមគ្គ ១២ មានកុសលជាដើម ដែលជួយឧបការៈ ដោយអត្តថា
ជាហេតុនាំទៅក្នុងផ្លូវណាមួយ ឈ្មោះថា មគ្គប្បច្ច័យ សមដូចព្រះមាន
ព្រះភាគត្រាស់ថា អង្គមគ្គទាំងឡាយ ជាបច្ច័យនៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយ
មគ្គផង នៃរូបទាំងឡាយដែលកើតអំពីធម៌នោះផង ដោយមគ្គប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។
ឯក្នុងបញ្ញាវារៈ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកអង្គ
មគ្គដែលជាវិបាកាព្យាកតៈ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តក្ខន្ធ និងពួកកដត្តារូប
ដោយមគ្គប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។ ឈានប្បច្ច័យ និងមគ្គប្បច្ច័យ ទាំង ២ នេះ
គប្បីជ្រាបថា រមែងមិនបានក្នុងទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណចិត្ត និងអហេតុកចិត្ត តាមដែល
ពោល គឺសំដៅដល់ទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណ មិនជាឈានប្បច្ច័យ អហេតុកចិត្ត មិន

ជាមគ្គប្បច្ច័យ ។

អរូបធម៌ដែលជួយឧបការៈ ដោយភាពជាសភាវៈប្រកបរួមគ្នា គឺមាន វត្ថុដូចគ្នា មានអារម្មណ៍ដូចគ្នា កើតឡើងក្នុងខណៈជាមួយគ្នា រលត់ព្រមគ្នា ឈ្មោះថា សម្បយុត្តប្បច្ច័យ សមដូចព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ខន្ធ ៤ ដែលមិនមានរូប ជាបច្ច័យនៃគ្នានិងគ្នា ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។

រូបធម៌ដែលជួយឧបការៈ ដោយមិនចូលដល់ការៈដែលមានវត្ថុតែមួយ ជាដើម ជាវិប្បយុត្តប្បច្ច័យដល់អរូបធម៌ សូម្បីអរូបធម៌ក៏ជាវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ដល់រូបធម៌ ។

វិប្បយុត្តប្បច្ច័យនោះ មាន ៣ យ៉ាង គឺសហជាតវិប្បយុត្ត បច្ច័យជា- តវិប្បយុត្ត និងបុរេជាតវិប្បយុត្ត សមដូចដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា សហជាត គឺពួកកុសលក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុជ្ជានរូប ដោយវិប្ប- យុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបច្ច័យជាត គឺពួកកុសលក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃកាយនេះ ដែល កើតមុន ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។ ឯក្នុងសហជាតវិភង្គនៃអព្យាកតបទ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ជា បច្ច័យនៃពួកកដត្តារូប ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ពួកខន្ធជាបច្ច័យនៃវត្ថុ វត្ថុជា បច្ច័យនៃពួកខន្ធ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ឯបុរេជាត គប្បីជ្រាបដោយ អំណាចនៃវត្ថុ មានចក្ខុន្ទ្រិយជាដើម ដូចព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ឯបុរេជាត គឺចកាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។ បេ។ កាយាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃ កាយវិញ្ញាណ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ វត្ថុ ជាបច្ច័យដល់វិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ

កិរិយាព្យាកាតក្ខន្ធ វត្ថុ ជាបច្ច័យដល់កុសលក្ខន្ធ វត្ថុ ជាបច្ច័យដល់អកុសលក្ខន្ធ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។

ធម៌ដែលជួយឧបការៈ ដោយអត្តថា ជួយគាំទ្រដល់ធម៌ ដែលដូចគ្នា ដោយសភាវៈដែលនៅមាន ដែលមានការកើតឡើងចំពោះមុខ ជាលក្ខណៈ ឈ្មោះថា អត្តិប្បច្ច័យ ។

សម្រាប់អត្តិប្បច្ច័យនោះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់តាំងមាតិកា ៧ យ៉ាង គឺអរូបក្ខន្ធ ១ មហាកុត្តរូប ១ នាមរូប ១ ចិត្តចេតសិក ១ មហាកុត្តរូប ១ អាយតនៈ ១ និងវត្ថុ ១ សមដូចព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ខន្ធ ៤ ដែល មិនមានរូប ជាបច្ច័យនៃគ្នានិងគ្នា ដោយអត្តិប្បច្ច័យ មហាកុត្តរូប ៤ ជា បច្ច័យនៃគ្នានិងគ្នា នាមរូប ជាបច្ច័យនៃគ្នានិងគ្នា ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួក ចិត្តចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យនៃរូបទាំងឡាយ ដែលមានចិត្តជាសមុដ្ឋាន មហាកុត្តរូប ជាបច្ច័យនៃឧបាទារូបទាំងឡាយ ចក្ខុយតនៈ ជាបច្ច័យនៃចក្ខុ- វិញ្ញាណធាតុ ។ បេ។ កាយាយតនៈ ។ បេ។ រូបាយតនៈ ។ បេ។ ផោដ្ឋព្វា- យតនៈ ជាបច្ច័យនៃកាយវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយ កាយវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ រូបាយតនៈ ។ បេ។ ផោដ្ឋព្វា- យតនៈ ជាបច្ច័យនៃមនោធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមនោធាតុ នោះផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ មនោធាតុក្តី មនោវិញ្ញាណធាតុក្តី អាស្រ័យរូប ណា ហើយប្រព្រឹត្តទៅ រូបនោះ ជាបច្ច័យនៃមនោធាតុផង នៃមនោវិញ្ញាណធាតុ ផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមនោវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ

ដូច្នោះ ។ ឯក្នុងបញ្ញាវារៈ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្តែងថា សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ អាហារំ សន្តិយំ ហើយទ្រង់អធិប្បាយក្នុងសហជាតិប្បច្ច័យមុន ដោយន័យថា កុសលក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ និងពួកចិត្តសមុជ្ជានរូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងបុរេជាតិប្បច្ច័យ ទ្រង់អធិប្បាយដោយអំណាចចក្ខុបសាទជាដើមដែលកើតមុន ។ ក្នុងបច្ឆាជាតិប្បច្ច័យ ទ្រង់អធិប្បាយដោយអំណាចចិត្ត និងចេតសិក ដែលកើតខាងក្រោយ ជាបច្ច័យដល់កាយនេះ ដែលកើតមុន ។ ឯក្នុងអាហារប្បច្ច័យ និងសន្តិយប្បច្ច័យ ទ្រង់អធិប្បាយយ៉ាងនេះថា កតទ្បិង្ហារហារជាបច្ច័យនៃកាយនេះ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ រូបជីវិតិន្តិយ ជាបច្ច័យនៃពួកកដត្តារូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។

អរូបធម៌ដែលរលត់ទៅ ដោយមិនមានរវាងចន្លោះ ដែលជាឧបការៈ ដោយការឲ្យឱកាសដល់រូបធម៌ ដែលកើតក្នុងលំដាប់នៃខ្លួនប្រព្រឹត្តទៅ ឈ្មោះថា នត្ថិប្បច្ច័យ ដូចព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ពួកចិត្តចេតសិកធម៌ ដែលរលត់ក្នុងលំដាប់ស្មើ ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តចេតសិកធម៌ជាបច្ចុប្បន្ន ដោយនត្ថិប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។

ធម៌ដែលជានត្ថិប្បច្ច័យនោះឯង ឈ្មោះថា វិតតប្បច្ច័យ ព្រោះជួយឧបការៈដោយការវះដែលប្រាសទៅ ដូចព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ពួកចិត្តចេតសិកធម៌ដែលទៅប្រាសក្នុងលំដាប់ស្មើ ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តចេតសិកធម៌ជាបច្ចុប្បន្ន ដោយវិតតប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។

ធម៌ដែលជាអត្ថិប្បច្ច័យនោះឯង អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា ឈ្មោះថា អវិគតប្បច្ច័យ ព្រោះជួយឧបការៈដោយការៈដែលមិនទាន់ប្រាសទៅ ។ តែ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់បច្ច័យទាំង ២ នេះ ក៏ដោយអំណាចរបស់វេនេយ្យ- សត្វ ដែលគប្បីទូន្មានយ៉ាងនោះ ដោយទេសនាវិលាស ដូចទ្រង់ត្រាស់ សហេតុកុកុកៈហើយ ហើយនៅត្រាស់សហេតុសម្បយុត្តកុកុកៈជាដើមទៀត ។

ដើម្បីការមិនវង្វែងក្នុងបច្ច័យ ២៤ នេះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាប វិនិច្ឆ័យដោយធម៌ ដោយកាល ដោយការចែក ដោយ ប្រការផ្សេងៗ និងដោយបច្ច័យបុប្ផ ។

បណ្ណាពាក្យទាំងនោះ ពាក្យថា ដោយធម៌ សេចក្តីថា បណ្ណាបច្ច័យ ២៤ នេះ ហេតុប្បច្ច័យ បានដល់ ចំណែកមួយនៃនាមធម៌ បណ្ណានាមធម៌ និងរូបធម៌ទាំងឡាយ ។ អារម្មណប្បច្ច័យ បានដល់ នាមធម៌ និងរូបធម៌ទាំង អស់ ព្រមទាំងបញ្ញត្តិ និងមិនមានបញ្ញត្តិ ។ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ សហជាតា- ធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ ចំណែកមួយនៃនាមធម៌ ។ កម្មប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ និងមគ្គប្បច្ច័យក៏ដូចគ្នា អារម្មណាធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ ធម៌ដែលជា អារម្មណ៍ទាំងអស់ ដែលចិត្ត និងចេតសិកគប្បីធ្វើឲ្យធ្ងន់ ។ អនន្តរប្បច្ច័យ សមនន្តរប្បច្ច័យ បច្ច័យជាតប្បច្ច័យ អាសេវនប្បច្ច័យ វិបាកប្បច្ច័យ សម្ប- យុត្តប្បច្ច័យ នត្តិប្បច្ច័យ វិគតប្បច្ច័យ បានចំពោះនាមធម៌ប៉ុណ្ណោះ ។ សូម្បី ពោលថា ជាចំណែកមួយនៃនាមធម៌ក៏បាន ព្រោះមិនបានសង្រ្គោះនិព្វានចូល ផង ។ បុរេជាតប្បច្ច័យ ជាចំណែកមួយនៃរូបធម៌ ។ បច្ច័យដ៏សេស បាន

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

ទាំងនាមធម៌ និងរូបធម៌ ដោយអំណាចនៃធម៌តាមដែលមាននោះឯង ។ អ្នក
សិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយធម៌ក្នុងអធិការនេះ ដូចពណ៌នាមកហើយ
ប៉ុណ្ណោះ ។

ពាក្យថា ដោយកាល សេចក្តីថា

បណ្តាបច្ច័យទាំងនេះ បច្ច័យ ១៥ ជាបច្ចុប្បន្នកាល បច្ច័យ

៥ ជាអតីតកាល បច្ច័យ ១ អាស្រ័យកាលទាំង ២ បច្ច័យ

៣ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាលទាំង ៣ និងផុតចាកកាលផងដែរ ។

ពិតហើយ បណ្តាបច្ច័យទាំងនេះ បច្ច័យ ១៥ គឺហេតុប្បច្ច័យ
សហជាតប្បច្ច័យ អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ បច្ច័-
ជាតប្បច្ច័យ វិបាកប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ
មគ្គប្បច្ច័យ សម្បយុត្តប្បច្ច័យ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អត្ថិប្បច្ច័យ និងអវិគ-
តប្បច្ច័យ ជាបច្ចុប្បន្នធម៌តែម្យ៉ាង ។

បច្ច័យទាំង ៥ គឺអនន្តរប្បច្ច័យ សមនន្តរប្បច្ច័យ អាសេវនប្បច្ច័យ
នត្ថិប្បច្ច័យ និងវិគតប្បច្ច័យ ជាអតីតតែម្យ៉ាង ។

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

ឯបច្ច័យ ១ គឺកម្មប្បច្ច័យ ដែលអាស្រ័យកាលទាំង ២ ដែលជា
 បច្ចុប្បន្ន និងអតីត ។ បច្ច័យ ៣ ដ៏សេស គឺអារម្មណប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យ
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាលទាំង ៣ ក៏បាន ជាកាលវិមុត្តក៏បាន
 ព្រោះសង្គ្រោះនិព្វាន និងបញ្ញត្តិចូលផង ។

អ្នកសិក្សាគប្បីជាបរិនិច្ឆ័យ ដោយកាល ក្នុងបច្ច័យទាំងនេះ ដូច
 ពណ៌នាមកហើយ ។ ឯពាក្យនេះថា ដោយការចែកជាប្រការផ្សេងៗ និង
 ដោយបច្ចុប្បន្ន មានអត្ថជាក់ច្បាស់ក្នុងនិទ្ទេសវារៈនោះឯង ។^{១៧៣}

អធិប្បាយបច្ចុប្បន្នេស ចប់

អភិធម្មបិដក

បច្ចុយវិក្កុវារៈ

[២] ពាក្យថា ហេតុប្បច្ច័យ បានដល់ ហេតុជាបច្ច័យនៃពួកធម៌
ដែលប្រកបដោយហេតុផល នៃពួករូបដែលតាំងឡើងអំពីធម៌នោះផង ដោយ
ហេតុប្បច្ច័យ ។

អដ្ឋកថា បច្ចុយនិទ្ទេស

អធិប្បាយ ហេតុប្បច្ចុយនិទ្ទេស

[២] ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងសម្តែងពង្រីកបច្ចុយទាំងអស់នេះ តាមលំដាប់បច្ចុយដែលបានលើកឡើងហើយ ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ពាក្យថា ឈ្មោះថា ហេតុប្បច្ចុយជាដើម បានដល់ ហេតុជាបច្ចុយនៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយហេតុផង នៃពួករូបដែលតាំងឡើងអំពីធម៌នោះផង ដោយហេតុប្បច្ចុយ ។ បណ្តាបច្ចុយ ២៤ នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់លើកហេតុប្បច្ចុយឡើងសម្តែងមុនបច្ចុយទាំងពួង ហើយទ្រង់ចែកទៅតាមលំដាប់ដែលទ្រង់តាំងទុក ។ ក្នុងបច្ចុយដ៏សេស អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់លើកបទដែលគួរចែកឡើងមុន និងធ្វើការវិសជ្ជនាដោយន័យនេះដូចគ្នា ។ ឯសម្ពន្ធបទក្នុងអធិការនេះ មានដូចតទៅ បច្ចុយណា ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់លើកឡើងក្នុងឧទ្ទេសនៃបច្ចុយថា ហេតុប្បច្ចុយ ។ បច្ចុយនោះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបដោយនិទ្ទេសយ៉ាងនេះថា ហេតុ ជាបច្ចុយដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តដោយហេតុ និងដល់រូប ដែលមានហេតុនោះ ជាសមុជ្ជាន ដោយហេតុប្បច្ចុយ ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបសម្ពន្ធ និងការវិសជ្ជនាបទដែលគួរចែកដោយបច្ចុយទាំងអស់ ដោយឧបាយនេះ ។

ឥឡូវនេះ មានពាក្យសួរថា ក្នុងពាក្យថា ហេតុ ហេតុសម្បយុត្តកានំ នេះ ព្រះមានព្រះភាគមិនត្រាស់ថា ហេតុសម្បយុត្តកានំ តែត្រាស់ថា ហេតុ ហេតុសម្បយុត្តកានំ ដូច្នោះ ព្រោះហេតុអ្វី ឆ្លើយថា ព្រោះជាការ កំណត់បច្ច័យ និងបច្ចយុប្បន្ន ។ ពិតហើយ កាលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ហេតុសម្បយុត្តកានំ ការកំណត់បច្ច័យថា ធម៌ឈ្មោះនោះ ជាបច្ច័យដល់ធម៌ ទាំងឡាយ ដែលសម្បយុត្តដោយហេតុ ដោយហេតុប្បច្ច័យ ដូច្នោះ បុគ្គល ណាម្នាក់ក៏ដឹងមិនបាន ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះមិនកាន់យកអត្ថថា ធម៌ទាំង ឡាយ ដែលសម្បយុត្តដោយហេតុ ឈ្មោះថា ហេតុសម្បយុត្តកានំ អត្ថ គប្បីមានថា ហេតុ ជាបច្ច័យដល់ធម៌ពួកណាមួយ ដែលសម្បយុត្តដោយ ហេតុប្បច្ច័យ ។ កាលបើយ៉ាងនោះ សូម្បីចក្ខុវិញ្ញាណចិត្តជាដើម ដែល មិនប្រកបដោយហេតុ ក៏ឈ្មោះថា សម្បយុត្តកា ដូចធម៌ មានកុសល ជាដើម ដែលប្រកបដោយហេតុ ក៏ឈ្មោះថា សម្បយុត្តកា ផងដែរ បណ្តា បច្ចយុប្បន្នទាំងនោះ កាលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ហេតុនេះ ជាបច្ច័យ ដល់ធម៌ឈ្មោះនោះ ដែលសម្បយុត្តគ្នា ការកំណត់ធម៌ដែលជាបច្ចយុប្បន្ន បុគ្គលណាម្នាក់ក៏ដឹងមិនបាន ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់ កំណត់ទាំងបច្ច័យ និងបច្ចយុប្បន្ន ទើបត្រាស់ថា ហេតុ ហេតុសម្ប- យុត្តកានំ ដូច្នោះ ។

សេចក្តីនោះ មានអធិប្បាយថា ហេតុដែលសម្បយុត្ត ជាបច្ច័យដល់ ធម៌ទាំងឡាយ មានកុសលជាដើម ដែលសម្បយុត្តដោយហេតុ ដោយ

អំណាចនៃហេតុប្បដ្ឋយ ។ ក្នុងពាក្យនោះ ព្រះមានព្រះភាគក៏មិនត្រាស់ថា បច្ចុយោ តែម្យ៉ាង ត្រាស់ថា ហេតុប្បដ្ឋយេន ផងដែរ ដើម្បីបដិសេធភាព ដែលហេតុជាបច្ចុយដោយប្រការដទៃ ។ ពិតហើយ ហេតុនេះ ជាបច្ចុយ ដោយហេតុប្បដ្ឋយក៏បាន ដោយអំណាចនៃសហជាតប្បដ្ឋយជាដើមក៏បាន ។ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ពាក្យថា ហេតុប្បដ្ឋយេន ក្នុងអធិការនោះ ក៏ដើម្បី បដិសេធភាពដែលហេតុនេះ ជាបច្ចុយដោយប្រការដទៃ ដោយអំណាចនៃ បច្ចុយ មានសហជាតប្បដ្ឋយជាដើម ។

សួរថា កាលបើយ៉ាងនោះ ព្រោះហេតុអ្វី ទើបព្រះមានព្រះភាគមិន ត្រាស់ថា តំសម្បយុត្តកានំ បែរជាត្រាស់ថា ហេតុសម្បយុត្តកានំ ឆ្លើយ ថា ព្រោះបច្ចុយដែលនឹងអធិប្បាយមិនទាន់ប្រាកដ ។ ពិតហើយ កាលព្រះ មានព្រះភាគត្រាស់ថា តំសម្បយុត្តកានំ ធម៌ទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា តំសម្បយុត្តកា ដោយធម៌ដែលជាហេតុឯណា ធម៌ដែលជាហេតុនោះ ព្រះ មានព្រះភាគក៏គប្បីចង្អុលបង្ហាញថា ធម៌ឈ្មោះនេះ មិនទាន់ប្រាកដ ព្រោះ ធម៌នោះ មិនទាន់ប្រាកដ បណ្ឌិតហៅធម៌ដែលសម្បយុត្តដោយហេតុឯណា នោះថា តំសម្បយុត្តកា ដូច្នោះ ដើម្បីសម្តែងហេតុនោះដោយសង្ខេប ទើប ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ហេតុសម្បយុត្តកានំ ដូច្នោះ ។

ឯក្នុងបទថា តំសម្បដ្ឋានំ នេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រើសព្វថា តំ ព្រោះបច្ចុយដែលគួរអធិប្បាយប្រាកដហើយ ។ ពិតហើយ ក្នុងអធិការ

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

នេះ មានអត្ថដូចតទៅ ហេតុទាំងនោះផង ធម៌ដែលសម្បយុត្តដោយហេតុ
 ផង ជាសមុជ្ជាននៃរូបទាំងនោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបរូបទាំងនោះ ឈ្មោះ
 ថា មានហេតុ និងធម៌ដែលសម្បយុត្តដោយហេតុនោះ ជាសមុជ្ជាន ។ ហេតុ
 ជាបច្ច័យដល់រូបទាំងនោះ ដែលមានហេតុ និងធម៌ ដែលសម្បយុត្តដោយ
 ហេតុនោះ ជាសមុជ្ជាន អធិប្បាយថា ដល់រូបដែលកើតអំពីហេតុ និងធម៌
 ដែលសម្បយុត្តដោយហេតុ ។ ទ្រង់កាន់យករូប ដែលមានចិត្តជាសមុជ្ជាន
 ដោយពាក្យនេះ ។ សួរថា រូបនោះ រមែងកើតឡើងដោយធម៌ដទៃក្រៅអំពី
 ចិត្តបានឬ ឆ្លើយថា កើតឡើងបាន ។ ពិតហើយ ចិត្ត និងចេតសិកទាំង
 អស់ កើតព្រមគ្នាហើយ រមែងឲ្យរូបកើតឡើងបាន តែព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ដោយលោកិយធម្មទេសនាថា រូបបែបនោះ មានចិត្តជាសមុជ្ជាន
 ព្រោះភាពដែលចិត្តជាធំ ។ ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់
 ថា ពួកចិត្តចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យនៃរូបទាំងឡាយ ដែលមានចិត្តជាសមុជ្ជាន
 ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។ សួរថា បើយ៉ាងនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ក្នុងអធិការនេះថា **តំសមុជ្ជានំ** មិនត្រាស់ថា **ចិត្តសមុជ្ជានំ**
 ដូច្នោះ ព្រោះហេតុអ្វី ឆ្លើយថា ព្រោះសង្រ្គោះរូប ដែលមិនមានចិត្តជាសមុជ្ជាន
 ចូលមកផង ។ ពិតហើយ ក្នុងបញ្ញាវារៈ មានព្រះបាលីដែលនាំមកអាងថា
 ពួកវិបាកាព្យាកតហេតុ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តក្នុង និងពួកកដត្តារូប
 ដោយហេតុប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ ព្រះមានព្រះភាគ មិនត្រាស់ថា
ចិត្តសមុជ្ជានំ តែត្រាស់ថា **តំសមុជ្ជានំ** ក្នុងអធិការនេះ ក៏ដើម្បី

សង្រ្គោះកងក្តាររូបនោះផង ។

មានអធិប្បាយថា ហេតុទាំងនោះ និងធម៌ដែលសម្បយុត្តដោយហេតុ សូម្បីមិនបានញ៉ាំងចិត្តជួរឲ្យកើតបាន តែក៏ចាត់ជាសមុជ្ជាននៃរូបទាំងនោះ ដោយអំណាចសហជាតប្បច្ច័យជាដើម ព្រោះហេតុនោះ ទើបរូបទាំងនោះ ឈ្មោះថា មានហេតុ និងធម៌ដែលសម្បយុត្តដោយហេតុនោះ ជាសមុជ្ជាន ។ (ហេតុជាបច្ច័យ) ដល់កម្មជួររូបទាំងនោះ ដែលមានហេតុ និងធម៌ដែល សម្បយុត្តដោយហេតុនោះ ជាសមុជ្ជាន ។ ហេតុជាបច្ច័យដល់ចិត្តជួររូប ក្នុង បវត្តិកាល និងដល់កងក្តាររូប ក្នុងបដិសន្ធិកាល ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។ ក្នុង ព្រះបាលីដែលមកក្នុងទីដទៃ បទថា **តំសមុជ្ជានំ** អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាប អធិប្បាយ ដោយឧបាយនេះ ។

សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ទើបហេតុនេះ ជាហេតុប្បច្ច័យដល់កងក្តាររូប ក្នុងបដិសន្ធិកាលតែម្យ៉ាង មិនជាហេតុប្បច្ច័យ ក្នុងបវត្តិកាលផង ឆ្លើយថា ព្រោះកម្មជួររូប មានការប្រព្រឹត្តទៅទាក់ទងជាមួយចិត្ត ក្នុងបដិសន្ធិកាល ។ ពិតហើយ ក្នុងបដិសន្ធិកាល កម្មជួររូប មានការប្រព្រឹត្តទៅ ទាក់ទងជាមួយ ចិត្ត គឺរមែងកើតឡើង និងតាំងនៅបានដោយចិត្ត ព្រោះថា ក្នុងខណៈនោះ ចិត្តមិនអាចញ៉ាំងចិត្តជួរឲ្យកើតឡើងបាន រូបទាំងនោះ រៀបចិត្តហើយ មិន អាចកើតឡើង និងតាំងនៅបាន សមដូចព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា វិញ្ញាណ ជាបច្ច័យនៃនាមរូប កាលវិញ្ញាណនោះ តាំងនៅ ទើបនាមរូបកើតឡើងបាន ដូច្នោះ ។

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

តែក្នុងបវត្តិកាល កម្មជរុបទាំងនោះ សូម្បីចិត្តនៅមាន ក៏មានការទាក់ទងដោយកម្មប៉ុណ្ណោះ មិនទាក់ទងដោយចិត្តឡើយ ។ ម្យ៉ាងទៀត សម្រាប់បុគ្គលដែលចូលនិរោធ សូម្បីមិនមានចិត្ត កម្មជរុបក៏កើតបាន ។

សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ទើបក្នុងបដិសន្ធិក្ខណៈ ចិត្តមិនអាចឲ្យចិត្តជរុបកើតឡើងបាន ឆ្លើយថា ព្រោះមានកម្លាំងខ្សោយ ដោយត្រូវកម្លាំងកម្មបន្យាត់ទៅ និងមិនទាន់មានទីអាស្រ័យមាំទាំ ។ ពិតហើយ ក្នុងបដិសន្ធិកាល ចិត្តនោះ ត្រូវកម្លាំងកម្មបន្យាត់ទៅ និងឈ្មោះថា មិនទាន់មានទីអាស្រ័យមាំទាំ ព្រោះមិនទាន់មានវត្ថុរូបដែលជាបុរេជាតប្បដ្ឋយ ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា មានកម្លាំងខ្សោយ ។

ព្រោះហេតុនោះ ទើបបដិសន្ធិចិត្ត មិនអាចឲ្យរូបកើតឡើងបាន ដូចបុគ្គលដែលកំពុងតែធ្លាក់ជ្រោះ មិនអាចសម្តែងសិប្បៈណាមួយបានឡើយ ដូច្នោះ ។ កម្មជរុបប៉ុណ្ណោះ តាំងនៅក្នុងឋានៈនៃរូប ដែលមានចិត្តជាសម្បជានសម្រាប់បុគ្គលនោះ ។ ចិត្តនោះ ក៏តាំងនៅក្នុងឋានៈជាពូជនៃកម្មជរុបប៉ុណ្ណោះ ។ ឯកម្ម ប្រៀបដូចស្រែ កិលេស ប្រៀបដូចទឹក សម្រាប់កម្មជរុបនោះ ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងបដិសន្ធិក្ខណៈ រូបកាយ រមែងកើតឡើងបាន ដោយអានុភាពរបស់ចិត្ត ប្រៀបដូចកាលមានស្រែ និងទឹក ដើមឈើ រមែងកើតឡើងបាន ដោយអានុភាពនៃគ្រាប់ពូជ ក្នុងកាលកើតឡើងគ្រាដំបូង ។ រឿរចាកចិត្ត កម្មជរុប រមែងប្រព្រឹត្តទៅបាន ព្រោះកម្ម ប្រៀបដូចគ្រាប់ពូជ អស់ហើយ ដើមឈើ ក៏ចម្រើនធំឡើងបាន ដោយអានុភាពនៃដី និងទឹក

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

នោះឯង សមដូចព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា កម្ម ជាស្រែ វិញ្ញាណ ជាពូជ តណ្ហា ជាទឹក ដូច្នោះ ។ សេចក្តីនេះ អ្នកសិក្សាគប្បីកាន់យកដោយអំណាច នៃឱកាស (ភូមិ) ប៉ុណ្ណោះ ។ ពិតហើយ ឱកាសមាន ៣ គឺឱកាសនៃនាម ឱកាសនៃរូប ឱកាសនៃនាម និងរូប ។ បណ្តាឱកាសទាំង ៣ នោះ អរូបភព ឈ្មោះថា ឱកាសនៃនាម ព្រោះឈ្មោះថា ក្នុងអរូបភពនោះ អរូបធម៌ប៉ុណ្ណោះ រមែងកើតឡើងដោយវៀរនូវរូបជាបច្ច័យ ដោយហោចសូម្បីហឫទ័យវត្ថុ ។

អសញ្ញភព ឈ្មោះថា ឱកាសនៃរូប ព្រោះថា ក្នុងអសញ្ញភពនោះ រូបធម៌ រមែងកើតឡើងដោយវៀរនូវនាមជាបច្ច័យ សូម្បីត្រឹមបដិសន្ធិចិត្ត ។

បញ្ចវេកាការភព ឈ្មោះថា ឱកាសនៃនាម និងរូប ព្រោះថា ក្នុងបញ្ចវេកាការភពនោះ ក្នុងបដិសន្ធិកាល វៀរត្រឹមវត្ថុរូប អរូបធម៌ រមែងកើតឡើង មិនបានឡើយ និងវៀរវេទនាចិត្តហើយ រូបធម៌ដែលកើតអំពីកម្ម រមែង កើតឡើងមិនបានដូចគ្នា រូបធម៌ផង អរូបធម៌ផង រមែងកើតឡើងជាគុក្ខា ដូច្នោះ ។ ដូចក្នុងវាំងដែលមានភ្នាក់ងារ មានអ្នកយាមទ្វារ វៀរព្រះរាជបញ្ជា នៃព្រះរាជាហើយ បុគ្គលណាចូលទៅមុនមិនបាន តែក្រោយអំពីបានទទួល អនុញ្ញាត សូម្បីវៀរព្រះរាជបញ្ជា ក៏ចូលទៅបាន ដោយអានុភាពនៃពាក្យ បញ្ជាក្នុងកាលមុន យ៉ាងណា ក្នុងបញ្ចវេកាការភព វៀរវេទនាវិញ្ញាណ ដែលមានសហជាតប្បច្ច័យជាដើមជាបច្ច័យ រូបដែលកើតឡើងដំបូង ដោយ អំណាចបដិសន្ធិមិនមាន តែខាងក្រោយបដិសន្ធិកាល ទោះបីវៀរវេទនាវិញ្ញាណ ដែលមានអានុភាពនៃសហជាតប្បច្ច័យជាដើមជាបច្ច័យ រូបដែល

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

កើតឡើងដោយអានុភាពកម្មក្នុងកាលមុន រមែងប្រព្រឹត្តទៅបាន ព្រោះកម្ម
 នោះឯង យ៉ាងនោះ ។ ឯអសញ្ញកត រមែងមិនជាឱកាសនៃអរូប ព្រោះហេតុ
 នោះ ក្នុងអសញ្ញកតនោះ រៀរអរូបដែលជាបច្ច័យ រូប ក៏រមែងប្រព្រឹត្តទៅ
 បាន ព្រោះជាឱកាស (ភូមិ) របស់សត្វដែលមិនមានសញ្ញា ប្រៀបដូច
 ក្នុងផ្ទះស្ងាត់ដែលគ្មានម្ចាស់ ឬក្នុងផ្ទះរបស់ខ្លួន បុគ្គលរមែងចូលទៅបាន
 ដូច្នោះ ។ អរូបកត រមែងមិនជាឱកាសនៃរូប ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងអរូបកត
 នោះ រៀររូបដែលជាបច្ច័យចេញ អរូបធម៌ រមែងប្រព្រឹត្តទៅបាន ព្រោះជា
 ឱកាស (ភូមិ) របស់សត្វដែលមិនមានសញ្ញា ។ បញ្ចវេការកត ជាឱកាស
 នៃរូប និងនាម ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងបដិសន្ធិកាល ក្នុងបញ្ចវេការកតនេះ
 រៀរនាមដែលជាបច្ច័យហើយ រូបដែលកើតឡើងបាន មិនមានឡើយ ។ ហេតុ
 នេះ ទើបបដិសន្ធិចិត្ត ជាបច្ច័យដល់កដត្តារូប ក្នុងបដិសន្ធិកាលប៉ុណ្ណោះ
 មិនជាបច្ច័យ ក្នុងបវត្តិកាលឡើយ ។

សួរថា កាលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ហេតុជាបច្ច័យនៃពួកធម៌
 ដែលប្រកបដោយហេតុដោយហេតុប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ក៏ស្មើគ្នានឹងការសង្រ្គោះ
 យកអត្តនេះទាំងអស់ហើយ មិនមែនឬ កាលបើយ៉ាងនោះ ពាក្យថា ហេតុ
 ជាបច្ច័យនៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយហេតុផង នៃពួករូបដែលតាំងឡើងអំពី
 ធម៌នោះផង ដូច្នោះ ទ្រង់កាន់យកទៀត ព្រោះហេតុអ្វី ឆ្លើយថា ព្រោះទ្រង់
 បដិសេធភាពជាបច្ច័យដល់កដត្តារូបជាដើម ក្នុងបវត្តិកាល ។ ពិតហើយ
 កាលបើយ៉ាងនោះ កដត្តារូប និងរូបដែលមានឧត្ត និងអាហារជាសម្បជ្ជាន

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

ទាំងឡាយណាកើតឡើង ក្នុងខណៈតែមួយជាមួយហេតុ ក្នុងបវត្តិកាល
 ហេតុត្រូវជាហេតុប្បច្ច័យដល់រូបទាំងនោះបាន តែហេតុមិនជាបច្ច័យដល់រូប
 ទាំងនោះឡើយ ព្រោះហេតុនោះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់កាន់យកពាក្យនោះផង ក៏ដើម្បីបដិសេធភាពដែលហេតុជាបច្ច័យដល់
 កដត្តារូបជាដើមនោះ ក្នុងបវត្តិកាល ។

ឥឡូវនេះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងហេតុប្បច្ច័យនេះ ដោយ
 អំណាចបទទាំងនេះ គឺដោយការចែកដោយប្រការផ្សេងៗ និងដោយ
 បច្ចុយុប្បន្នដូចតទៅ

ពាក្យថា ដោយការចែកដោយប្រការផ្សេងៗ មានអធិប្បាយថា ឈ្មោះ
 ថា ហេតុនេះ ដោយជាតិមាន ៤ យ៉ាង គឺកុសលជាតិ ១ អកុសលជាតិ
 ១ វិបាកជាតិ ១ កិរិយាជាតិ ១ ។ បណ្តាជាតិ ៤ នោះ កុសលហេតុ
 ពោលដោយលំដាប់នៃភូមិ មាន ៤ ដោយចែកជាកាមាវចរភូមិជាដើម ។
 អកុសលហេតុ ជាកាមាវចរតែម្យ៉ាង ។ វិបាកហេតុ មាន ៤ យ៉ាង ដោយ
 ចែកជាកាមាវចរជាដើម កិរិយាហេតុ មាន ៣ គឺកាមាវចរ រូបាវចរ និង
 អរូបាវចរ ។ បណ្តាហេតុទាំងនោះ កាមាវចរកុសលហេតុ ពោលដោយ
 ឈ្មោះ មាន ៣ ដោយអំណាចនៃអលោកហេតុជាដើម ។ ក្នុងរូបាវចរ-
 កុសលហេតុជាដើម ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។ អកុសលហេតុ មាន ៣ ដោយ
 អំណាចលោកហេតុជាដើម ។ ឯវិបាកហេតុ កិរិយាហេតុ នីមួយៗ មាន ៣
 ដោយអំណាចអលោកហេតុជាដើម ។ ឯការចែកហេតុនោះៗ ដោយប្រការ

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

ផ្សេងៗ រមែងមានដោយអំណាចការប្រកបជាមួយចិត្តនោះៗ ឯង ។ អ្នក
សិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យដោយការចែកដោយប្រការផ្សេងៗ ក្នុងហេតុនេះ
ប៉ុណ្ណោះ ។

ពាក្យថា បច្ចុប្បន្ន សេចក្តីថា អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យយ៉ាង
នេះថា ធម៌ទាំងនេះ រមែងកើតឡើង ព្រោះបច្ចុប្បន្ននេះ ហេតុនេះ ទើប
បច្ចុប្បន្ននេះ ឈ្មោះថា ជាបច្ចុប្បន្នដល់នាមធម៌ទាំងនេះ ។ បណ្តាបច្ចុប្បន្នទាំង
នោះ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងហេតុបច្ចុប្បន្ននេះ ដូច្នោះ ។

កាមាវចរកុសលហេតុ ជាហេតុបច្ចុប្បន្នដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តប៉ុណ្ណោះ
និងដល់រូបដែលមានចិត្តជាសមុជ្ជាន ក្នុងកាមភព និងរូបភពទាំងឡាយ ។
ជាបច្ចុប្បន្នដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តប៉ុណ្ណោះ ក្នុងអរូបភព ។

រូបាវចរកុសលហេតុ ជាហេតុបច្ចុប្បន្នដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត និងរូប
ដែលមានចិត្តជាសមុជ្ជាន ក្នុងកាមភព និងរូបភពប៉ុណ្ណោះ ។

អរូបាវចរកុសលហេតុ ដូចគ្នានឹងកាមាវចរកុសលហេតុនោះឯង ។
លោកុត្តរកុសលហេតុ និងអកុសលហេតុក៏ដូចគ្នា ឯកាមាវចរវិបាកហេតុ
ជាហេតុបច្ចុប្បន្នដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តជាមួយខ្លួន ក្នុងកាមភពប៉ុណ្ណោះ ជា
ហេតុបច្ចុប្បន្នដល់កដត្តារូប ក្នុងបដិសន្ធិកាល និងជាបច្ចុប្បន្នដល់រូបដែលមាន
ចិត្តជាសមុជ្ជានក្នុងបវត្តិកាល ។

រូបាវចរវិបាកហេតុ ជាហេតុប្បច្ច័យដល់ធម៌ មានប្រការដូចពោលហើយ
 ក្នុងរូបភពនោះឯង ។ អរូបាវចរវិបាកហេតុ ជាហេតុប្បច្ច័យដល់ធម៌ដែល
 សម្បយុត្តប្បណ្ណោះ ក្នុងអរូបភព ។ លោកុត្តរវិបាកហេតុ ជាហេតុប្បច្ច័យ
 ដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត និងដល់រូបដែលមានចិត្តជាសម្មជាន ក្នុងកាមភព
 និងរូបភព ជាហេតុប្បច្ច័យដល់អរូបធម៌ប្បណ្ណោះ ក្នុងអរូបភព ឯក្នុងកិរិយាហេតុ
 មានន័យនៃភាពជាបច្ច័យ ដូចគ្នានឹងកុសលហេតុក្នុងភូមិទាំង ៣ អ្នកសិក្សា
 គប្បីជាបរិនិច្ឆ័យដោយធម៌ដែលជាបច្ចយុប្បន្ន ក្នុងហេតុប្បច្ច័យនេះ ដូច
 ពណ៌នាមក ដូច្នោះ ។ ១៧

អធិប្បាយហេតុប្បច្ច័យនិទ្ទេស ចប់

អភិធម្មបិដក

អារម្មណប្បច្ច័យ

[៣] ពាក្យថា អារម្មណប្បច្ច័យ បានដល់ រូបាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃ ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ ដែលប្រកបដោយចក្ខុវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ សទ្ធាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃសោតវិញ្ញាណធាតុផង នៃ ពួកធម៌ ដែលប្រកបដោយសោតវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ គន្ធាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃយានវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយ យានវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ រសាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃជិវ្ហាវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយជិវ្ហាវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃកាយវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ ដែលប្រកបដោយកាយវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអារម្ម-
ណប្បច្ច័យ រូបាយតនៈ សទ្ធាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃមនោធាតុផង នៃពួកធម៌ ដែលប្រកបដោយមនោធាតុនោះផង ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ធម៌ទាំងពួង ជាបច្ច័យនៃមនោវិញ្ញាណធាតុផង នៃ ពួកធម៌ ដែលប្រកបដោយមនោវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ពួកធម៌ណាៗ ប្រារព្ធនូវធម៌ណាៗ ហើយ កើតឡើង ពួកធម៌នោះៗ គឺចិត្ត ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យនៃពួកធម៌នោះៗ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ។

អធិប្បាយ

អារម្មណប្បច្ច័យនិទ្ទេស

[៣] អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យនិទ្ទេសដូចតទៅ
 បទថា រូបាយតនំ បានដល់ អាយតនៈ ពោល គឺរូប ។ ក្នុងពាក្យ
 ដ៏សេសក៏ន័យនេះឯង ។ បទថា ចក្កវិញ្ញាណធាតុយា បានដល់ ដល់ធាតុ គឺ
 ចក្កវិញ្ញាណ ។ ក្នុងបទដ៏សេសក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។ បទថា តំ សម្បយុត្តកានំ
 បានដល់ ដល់ខន្ធ ៣ ដែលសម្បយុត្តដោយចក្កវិញ្ញាណធាតុនោះ អធិប្បាយ
 ថា រូបាយតនៈ ជាបច្ច័យដល់ខន្ធ ៤ ដែលអាស្រ័យចក្កបសាទទាំងអស់
 ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ។ ក្នុងពាក្យដទៃក្រៅអំពីនេះ ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។
 បទថា មនោធាតុយា សេចក្តីថា អាយតនៈ ៥ មានរូបាយតនៈជាដើម
 ជាបច្ច័យដល់មនោធាតុទាំង ៣ មួយអន្លើដោយធម៌ ដែលសម្បយុត្តដោយ
 អារម្មណប្បច្ច័យ តែមិនបានប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខណៈតែមួយ ។ បទថា សព្វ
 ធម្មា សេចក្តីថា អាយតនៈ ៥ មានរូបាយតនៈទាំងនេះជាដើមផង ព្រួយរួម
 ទាំងអស់ដ៏សេសផង ជាបច្ច័យដល់មនោវិញ្ញាណធាតុ ព្រមទាំងធម៌ដែល
 សម្បយុត្តដ៏សេស រៀរធាតុ ៦ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ។

ដោយពាក្យថា យំ យំ ធម្មំ អារត្ត ជាដើមនេះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់
 សម្តែងថា ធម៌ទាំងឡាយណា ដែលហៅថា ជាអារម្មណ៍នៃវិញ្ញាណធាតុ
 ទាំង ៧ នេះ ធម៌ទាំងនោះ ជាអារម្មណប្បច្ច័យដល់ធាតុទាំងនោះ ក្នុងខណៈ
 ដែលធ្វើឲ្យជាអារម្មណ៍កើតឡើង ។ ទ្រង់សម្តែងថា ទោះបីធម៌ទាំងនោះ
 យ៉ាងនោះក៏ពិត តែមិនជាអារម្មណប្បច្ច័យក្នុងពេលតែមួយឡើយ ព្រោះថា

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

ធម៌ទាំងឡាយណាមួយ ប្រារព្ធជម្ពណាមួយកើតឡើង ធម៌នោះៗ ជា
អារម្មណប្បច្ច័យដល់ធម៌នោះៗ ដោយចំពោះប៉ុណ្ណោះ ។

បទថា ឧប្បជ្ជតិ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់
ដូចពាក្យថា ទឹក រមែងហូរទៅ ភ្នំ រមែងតាំងនៅ ដែលទ្រង់ត្រាស់ដោយ
អំណាចការពោលគ្របដណ្តប់ដល់កាលទាំងអស់ ។ ដោយបទនោះ រមែង
សម្រេចសេចក្តីថា ធម៌ទាំងឡាយណា ប្រារព្ធជម្ពណាមួយកើតឡើងហើយ
ធម៌ទាំងឡាយណា ប្រារព្ធជម្ពណាមួយនឹងកើតឡើង ធម៌ទាំងឡាយនោះ
កើតឡើងហើយផង នឹងកើតឡើងផង ដោយអារម្មណប្បច្ច័យប៉ុណ្ណោះ ។

បទថា ចិត្តចេតសិកា ធម្មា នេះ ជាការអធិប្បាយដោយសង្ខេប នូវធម៌
ដែលទ្រង់ត្រាស់ថា យេ យេ ធម្មា ។ បទថា តេ តេ ធម្មា គឺធម៌ដែលជា
អារម្មណ៍នោះៗ ។ បទថា តេសំ តេសំ បានដល់ ធម៌ គឺចិត្ត និងចេតសិកា
ទាំងនោះ ។ នេះជាពាក្យអធិប្បាយព្រះបាលីក្នុងទីនេះ មានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ។

ឈ្មោះថា អារម្មណ៍នេះ ពោលជាចំណែកៗ ហើយ មាន ៦ យ៉ាង គឺ
រូបារម្មណ៍ សទ្ធារម្មណ៍ គន្ធារម្មណ៍ រសារម្មណ៍ ផោដ្ឋពារម្មណ៍ និងធម្មា-
រម្មណ៍ ។ បណ្តាអារម្មណ៍ទាំងនោះ អារម្មណ៍ដ៏សេស រៀបបញ្ញត្តិ ពោល
ដោយក្រុម មាន ៤ គឺកាមាវចរក្រុម រូបាវចរក្រុម អរូបាវចរក្រុម និងលោកុត្តរ-
ក្រុម ។ បណ្តាអារម្មណ៍ដែលទាក់ទងក្នុងក្រុមទាំង ៤ នោះ អារម្មណ៍ដែលជា
កាមាវចរ មាន ៥ យ៉ាង ដោយចែកជាកុសល អកុសល វិបាក កិរិយា
និងរូប ។ អារម្មណ៍ដែលជារូបាវចរ និងអរូបាវចរនីមួយៗ មាន ៣ យ៉ាង

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

ដោយជាកុសល វិបាក និងកិរិយា ។ អារម្មណ៍ដែលជាលោកុត្តរក្ខមិ មាន ៣ យ៉ាង ដោយអំណាចជាកុសល វិបាក និងនិព្វាន ។ ម្យ៉ាងទៀត អារម្មណ៍ទាំងអស់ មាន ៧ យ៉ាង ដោយចែកជាកុសល អកុសល វិបាក កិរិយារូប និព្វាន និងបញ្ញត្តិ ។ បណ្តាអារម្មណ៍ ៧ យ៉ាង កាលពោលដោយក្ខមិ អារម្មណ៍ដែលជាកុសល មាន ៤ អារម្មណ៍ដែលជាអកុសល ជាកាមាវចរតែម្យ៉ាង អារម្មណ៍ដែលជាវិបាក ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងក្ខមិ ៤ អារម្មណ៍ដែលជាកិរិយា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងក្ខមិ ៣ រូប ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងក្ខមិ ១ គឺកាមាវចរប៉ុណ្ណោះ សូម្បីនិព្វាន ក៏ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងក្ខមិ ១ គឺជាលោកុត្តរប៉ុណ្ណោះ ឯបញ្ញត្តិផុតហើយចាកក្ខមិទាំងឡាយ ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយការចែកដោយប្រការផ្សេងៗ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យនេះ ដូចពណ៌នាមកនេះ ។

ក្នុងអារម្មណ៍នេះ ដែលផ្សេងគ្នាយ៉ាងនេះ អារម្មណ៍ដែលជាកាមាវចរកុសល ជាអារម្មណប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៦ ពួកនេះ គឺកាមាវចរកុសល រូបាវចរកុសល អកុសល កាមាវចរវិបាក កាមាវចរកិរិយា រូបាវចរកិរិយា ។ អារម្មណ៍ដែលជារូបាវចរកុសល ជាអារម្មណប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៦ ពួកនោះត្រឹម ៥ ពួក គឺរៀរកាមាវចរវិបាក ។ អារម្មណ៍ដែលជាអរូបាវចរកុសល ជាអារម្មណប្បច្ច័យដល់ធម៌ទាំង ៨ ពួកនេះ គឺកាមាវចរកុសល រូបាវចរកុសល អរូបាវចរកុសល អកុសល អរូបាវចរវិបាក កាមាវចរកិរិយា រូបាវចរកិរិយា និងអរូបាវចរកិរិយា ។ អារម្មណ៍ដែលជាលោកុត្តរកុសល ជាអារម្មណប្បច្ច័យដល់កុសល និងកិរិយាប៉ុណ្ណោះ ព្រោះកុសល និងកិរិយា

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

នោះ ជាកាមាវចរ និងរូបាវចរ ។ អារម្មណ៍ដែលជាអកុសលជាបច្ច័យដល់
ធម៌ ៦ ពួកនេះ គឺកាមាវចរកុសល រូបាវចរកុសល អកុសល កាមាវចរ-
វិបាក កាមាវចរកិរិយា និងរូបាវចរកិរិយា ។ អារម្មណ៍ដែលជាកាមាវចរវិបាក
ជាអារម្មណប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៦ ពួកនេះ គឺកាមាវចរកុសល រូបាវចរកុសល
អកុសល កាមាវចរវិបាក កាមាវចរកិរិយា រូបាវចរកិរិយា ។ អារម្មណ៍
ដែលជារូបាវចរវិបាក ជាអារម្មណប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៥ ពួកនេះ គឺកាមាវចរ-
កុសល រូបាវចរកុសល អកុសល កាមាវចរកិរិយា និងរូបាវចរកិរិយា ។
អារម្មណ៍ដែលជារូបាវចរវិបាក ក៏ជាអារម្មណប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៥ ពួកនេះ
ដូចគ្នា ។ អារម្មណ៍ដែលជាលោកុត្តរវិបាក ជាអារម្មណប្បច្ច័យចំពោះកុសល
និងកិរិយាប៉ុណ្ណោះ ដោយកុសល និងកិរិយានោះ ជាកាមាវចរ និងរូបាវចរ ។

អារម្មណ៍ដែលជាកាមាវចរកិរិយា ជាអារម្មណប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៦ ពួក
នេះ គឺកាមាវចរកុសល រូបាវចរកុសល អកុសល កាមាវចរវិបាក កាមា-
វចរកិរិយា និងរូបាវចរកិរិយា ។ បណ្តាធម៌ ៦ ពួកនេះ អារម្មណ៍ដែលជា
រូបាវចរកិរិយា ជាអារម្មណប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៥ ពួក រៀរកាមាវចរវិបាក ។
អារម្មណ៍ដែលជាអរូបាវចរកិរិយា ជាអារម្មណប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៦ ពួកនេះ
គឺធម៌ ៥ ពួកនោះ និងអរូបាវចរកិរិយា ។ អារម្មណ៍ គឺរូប ពោល គឺរូបក្ខន្ធ
ដែលមានសមុដ្ឋាន ៤ ជាអារម្មណប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៦ ពួកនេះ គឺកាមាវចរ-
កុសល រូបាវចរកុសល អកុសល កាមាវចរវិបាក កាមាវចរកិរិយា និង
រូបាវចរកិរិយា ។ អារម្មណ៍ គឺនិព្វាន ជាអារម្មណប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៦ ពួក

នេះ គឺកាមាវចរកុសល រូបាវចរកុសល លោកុត្តរកុសល លោកុត្តរវិបាក
 កាមាវចរកិរិយា និងរូបាវចរកិរិយា ។ អាចារ្យពួកខ្លះ មិនយករូបាវចរ-
 កុសល និងរូបាវចរកិរិយា ។ ពាក្យនោះ អ្នកសិក្សាគប្បីពិចារណាតាម
 សមគួរ ។ ឯអារម្មណ៍ដែលជាបញ្ញត្តិ មានប្រការផ្សេងៗ ជាអារម្មណប្បច្ច័យ
 ដល់ធម៌ ៩ ពួកនេះ គឺកុសលដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិទាំង ៣ អកុសល
 រូបាវចរវិបាក អរូបាវចរវិបាក និងកិរិយាដែលប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងភូមិទាំង ៣ ។
 បណ្តាអារម្មណ៍ទាំងនោះ អារម្មណ៍ណាៗ ជាបច្ច័យដល់ធម៌ណាៗ ធម៌នោះៗ
 ឈ្មោះថា ជាបច្ច័យប្បន្ននៃអារម្មណ៍នោះៗ ។ អ្នកសិក្សា គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ
 ដោយធម៌ដែលជាបច្ច័យប្បន្ន ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ដូចពណ៌នាមកនេះ
 ដូច្នោះឯង ។^{១៣៣}

អធិប្បាយអារម្មណប្បច្ច័យនិទ្ទេស ចប់

អភិធម្មបិដក

អធិបតិប្បច្ច័យ

[៤] ពាក្យថា អធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ ឆន្ទាធិបតិ ជាបច្ច័យនៃពួក
ធម៌ដែលប្រកបដោយឆន្ទៈផង នៃពួករូបដែលកើតអំពីឆន្ទៈនោះផង ដោយ
អធិបតិប្បច្ច័យ វិរិយាធិបតិ ជាបច្ច័យនៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយវិរិយៈផង
នៃពួករូបដែលកើតអំពីវិរិយៈនោះផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ចិត្តាធិបតិ ជា
បច្ច័យនៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយចិត្តផង នៃពួករូបដែលកើតអំពីចិត្តនោះ
ផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ វីរិមសាធិបតិ ជាបច្ច័យនៃពួកធម៌ដែលប្រកប
ដោយវីរិមសៈផង នៃពួករូបដែលកើតអំពីវីរិមសៈនោះផង ដោយអធិប-
តិប្បច្ច័យ ពួកធម៌ណាៗ ធ្វើនូវធម៌ណាៗ ឲ្យជាទីគោរព ហើយកើតឡើង
ពួកធម៌នោះៗ គឺចិត្តចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យនៃពួកធម៌នោះៗ ដោយអធិប-
តិប្បច្ច័យ ។

អធិប្បាយ

អធិបតិប្បច្ចយនិទ្ទេស

[៤] គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងអធិបតិប្បច្ចយនិទ្ទេសដូចតទៅ

បទថា ធន្ទាធិបតិ បានដល់ អធិបតី ពោល គឺឆន្ទៈ ។ ពាក្យថា ធន្ទាធិបតិ នោះ ជាឈ្មោះនៃកត្តកម្យតាឆន្ទៈ (ឆន្ទៈនៃភាពជាបុគ្គលប្រាថ្នា ដើម្បីធ្វើ) ដែលកើតឡើងក្នុងវេលាចិត្តធ្វើឆន្ទៈឲ្យជូន ឲ្យជាធំកើតឡើង ។ ក្នុងបទដ៏សេសក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។

សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ក្នុងអធិបតិប្បច្ចយនិទ្ទេសនេះ ព្រះមានព្រះភាគ មិនត្រាស់ថា អធិបតីជាបច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តដោយអធិបតី ដូច ក្នុងនិទ្ទេសនៃហេតុប្បច្ច័យ ដែលត្រាស់ថា ហេតុជាបច្ច័យនៃពួកធម៌ ដែល ប្រកបដោយហេតុ ដូច្នោះ តែទ្រង់សម្តែងទេសនា ដោយន័យថា ធន្ទាធិបតី ជាបច្ច័យនៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយឆន្ទៈ ដូច្នោះជាដើម ឆ្លើយថា ព្រោះ អធិបតី មិនមានក្នុងខណៈជាមួយគ្នា ។ ពិតហើយ ក្នុងន័យមុន ហេតុ ២ ឬ ៣ ជាហេតុប្បច្ច័យក្នុងខណៈជាមួយគ្នាបាន ព្រោះមិនលះការៈ ដែល ឧបការៈ ដោយអត្តថា ជាបូសគល់ តែអធិបតី ជាឧបការៈ ដោយអត្តថា ជាធំ និងធម៌ជាច្រើន ឈ្មោះថា មិនជាធំ ក្នុងខណៈជាមួយគ្នាឡើយ ព្រោះ ហេតុនោះ ធម៌ទាំងនោះ ទោះបីកើតឡើងជាមួយគ្នា ក៏មិនជាអធិបតិប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈជាមួយគ្នាឡើយ ព្រោះការៈដែលអធិបតិប្បច្ច័យ មិនមានក្នុងខណៈ ជាមួយគ្នានោះ ។ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យនេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែង ទេសនា ដូចពោលមកហើយ ។

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងសហជាតាធិបតីយ៉ាងនេះហើយ ឥឡូវនេះ ដើម្បីសម្តែងអារម្មណាធិបតី ទើបទ្រង់ផ្ដើមពាក្យថា យំ យំ ធម្មំ គរុកក្សា ជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា យំ យំ ធម្មំ គឺនូវធម៌ដែលជាអារម្មណ៍ណាមួយ ។ បទថា គរុកក្សា បានដល់ ធ្វើឲ្យធ្ងន់ គឺឲ្យធ្ងន់ពិតប្រាកដ ឲ្យជាធម្មជាតិដែលគួរបាន មិនគួរបោះបង់ចោល មិនគួរមើលងាយ ដោយអំណាចការគោរព និងកោតក្រែង ឬដោយអំណាចការពេញចិត្ត ។ បទថា តេ តេ ធម្មា គឺធម៌ដែលគួរធ្វើឲ្យធ្ងន់នោះៗ ។ បទថា តេសំ តេសំ គឺធម៌ដែលធ្វើឲ្យធ្ងន់នោះៗ ។ បទថា អធិបតិប្បច្ចយេន គឺជាបច្ច័យ ដោយអំណាចអារម្មណាធិបតិប្បច្ច័យ ។ នេះជាពាក្យអធិប្បាយព្រះបាលី ក្នុងទីនេះ មានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ។

ឈ្មោះថា អធិបតីនេះ មាន ២ យ៉ាង គឺសហជាតាធិបតី និងអារម្មណាធិបតី ។ ក្នុងអធិបតី ២ យ៉ាងនោះ សហជាតាធិបតីមាន ៤ យ៉ាង មានធនាធិបតីជាដើម ។ ក្នុង ៤ យ៉ាងនោះ អធិបតីនីមួយៗ កាលពោលដោយភូមិ មាន ៤ យ៉ាង គឺកាមាវចរជាដើម ។ បណ្តាអធិបតីដែលជាកាមាវចរជាដើមនោះ អធិបតីដែលជាកាមាវចរ មាន ៣ យ៉ាង គឺកុសល អកុសល និងកិរិយា តែកាលដល់អកុសល រមែងមិនមានរឹមនិរ្យាធិបតី ។ អធិបតីដែលជារូបាវចរ និងអរូបាវចរ នីមួយៗ មាន ២ យ៉ាង គឺកុសល និងកិរិយា ។ អធិបតីដែលជាលោកុត្តរ មាន ២ យ៉ាង គឺជាកុសល និង

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

វិបាក តែពោលដោយជាតិ អារម្មណាធិបតី មាន ៦ យ៉ាង គឺកុសល អកុសល វិបាក កិរិយា រូប និងនិព្វាន ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុង ការចែកដោយប្រការផ្សេងៗ ក្នុងអធិការនេះ ដូចពណ៌នាមកនេះ ។

ក្នុងសហជាតាធិបតីនេះ ដែលផ្សេងគ្នាដូចពណ៌នាមកហើយនេះ អធិបតី ពោល គឺកាមាវចរកុសល និងកាមាវចរកិរិយា ជាអធិបតីប្បច្ច័យ ដល់ធម៌ ដែលសម្បយុត្តជាមួយខ្លួន និងដល់រូបដែលមានចិត្តជាសមុដ្ឋាន ក្នុងវេលា ដែលសហជាតធម៌ធ្វើអធិបតីដទៃ មានឆន្ទៈជាដើម ឲ្យជាធំ កើតឡើងក្នុង ចិត្តប្បាទ ដែលប្រកបដោយហេតុ ២ និងហេតុ ៣ ។ ក្នុងអធិបតី ពោល គឺរូបាវចរកុសល និងរូបាវចរកិរិយាក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។ ក្នុងអធិការនេះ បាន ចំពោះអធិបតីដែលជារូបាវចរកុសល និងរូបាវចរកិរិយាប៉ុណ្ណោះ ព្រោះថា ធម៌ទាំងនោះ រមែងកើតឡើង ដោយមិនប្រាសចាកសហជាតាធិបតី ។ ឯ អធិបតី ពោល គឺអរូបាវចរកុសល និងអរូបាវចរកិរិយា ដូចគ្នានឹងអធិបតី ដែលជារូបាវចរ ក្នុងបញ្ចកោការភព ។ តែក្នុងចតុកោការភព រមែងជា អធិបតីប្បច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តប៉ុណ្ណោះ ។ អធិបតីដែលជាកាមាវចរ ទាំងអស់ ដែលកើតឡើងក្នុងចតុកោការភពនោះ ក៏ដូចគ្នា ។ អធិបតីដែល ជាលោកុត្តរ ទាំងខាងកុសល និងវិបាក រមែងជាអធិបតីប្បច្ច័យដល់ធម៌ ដែលសម្បយុត្ត និងរូបដែលមានចិត្តជាសមុដ្ឋានតែម្យ៉ាង ក្នុងបញ្ចកោការ- ភព ។ ក្នុងចតុកោការភព ជាបច្ច័យចំពោះដល់អរូបធម៌ប៉ុណ្ណោះ ។

អកុសលជាអធិបតីប្បច្ច័យ ដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តដោយពិតប្រាកដ

ក្នុងមិច្ឆតនិយតចិត្ត និងដល់រូបដែលមានចិត្តជាសមុជ្ជានក្នុងកាមភព ។

អកុសលដែលជាអនិយតធម៌ គឺធម៌ដែលឲ្យផលមិនពិតប្រាកដក្នុង
លំដាប់ចុតិចិត្ត ជាអធិបតិប្បច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត និងដល់រូបដែល
មានចិត្តជាសមុជ្ជានទាំងនោះ ក្នុងវេលាដែលខ្លួនជាអធិបតីក្នុងកាមភព និង
រូបភព ។ ជាអធិបតិប្បច្ច័យចំពោះដល់អរូបធម៌ប៉ុណ្ណោះ ក្នុងអរូបភព ។
នេះជាន័យក្នុងសហជាតាធិបតិប្បច្ច័យ មានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ។

ឯក្នុងអារម្មណាធិបតិប្បច្ច័យ មានអធិប្បាយដូចតទៅ

អារម្មណាធិបតីដែលជាកាមាវចរកុសល ជាអារម្មណាធិបតិប្បច្ច័យ
ដល់ធម៌ ២ ពួក គឺកាមាវចរកុសល និងអកុសល ដែលសហគតៈដោយ
លោកៈ ។ ក្នុងអារម្មណាធិបតិប្បច្ច័យដែលជាកុសល ក្នុងរូបាវចរ និង
អរូបាវចរ ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។

ឯអារម្មណាធិបតីដែលជាលោកុត្តរកុសល ជាអារម្មណាធិបតិប្បច្ច័យ
ដល់កុសលដែលជាញាណសម្បយុត្ត និងកិរិយាដែលជាញាណសម្បយុត្ត
ដែលជាកាមាវចរ ។

ឈ្មោះថា អារម្មណាធិបតីដែលជាអកុសល ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់
ហៅថា ចិត្តប្បាទដែលសហគតៈដោយលោកៈ ចិត្តប្បាទនោះ ជាអារម្ម-
ណាធិបតិប្បច្ច័យចំពោះអកុសលដែលសហគតៈដោយលោកៈប៉ុណ្ណោះ ។

ឯអារម្មណាធិបតីខាងវិបាក ដែលជាកាមាវចរ រូបាវចរ និងអរូបាវចរ
ជាអារម្មណាធិបតិប្បច្ច័យដល់អកុសល ដែលសហគតៈដោយលោកៈ

ប៉ុណ្ណោះ ។ អារម្មណាធិបតីដែលជាលោកុត្តរវិបាក ជាអារម្មណាធិប-
តិប្បច្ច័យដល់កុសលញ្ញាណសម្បយុត្ត និងកិរិយាញ្ញាណសម្បយុត្ត ខាង
កាមាវចរប៉ុណ្ណោះ ។

កាលពោលដោយប្រភេទដែលជាកាមាវចរជាដើម អារម្មណាធិបតី
ដែលជាកិរិយាទាំង ៣ ជាអារម្មណាធិបតិប្បច្ច័យដល់អកុសល ដែល
សហគតៈដោយលោកៈប៉ុណ្ណោះ ។ អារម្មណាធិបតីដែលជារូបក្ខន្ធពោល
គឺរូបដែលកើតអំពីសមុដ្ឋានទាំង ៤ ជាអារម្មណាធិបតិប្បច្ច័យដល់អកុសល
ដែលសហគតៈដោយលោកៈប៉ុណ្ណោះ ។ និព្វាន ជាអារម្មណាធិបតិប្បច្ច័យ
ដល់ធម៌ ៤ ពួក គឺកុសលញ្ញាណសម្បយុត្ត កិរិយាញ្ញាណសម្បយុត្តដែល
ជាកាមាវចរ លោកុត្តរកុសល និងលោកុត្តរវិបាក ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាប
វិនិច្ឆ័យដោយបច្ចុប្បន្នក្នុងអារម្មណាធិបតិប្បច្ច័យនេះ យ៉ាងនេះឯង ។^{១៣៣}

អធិប្បាយអធិបតិប្បច្ច័យនិទ្ទេស ចប់

អភិធម្មបិដក

អនន្តរប្បច្ច័យ

[៥] ពាក្យថា អនន្តរប្បច្ច័យ បានដល់ ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុក្តី ពួកធម៌ ដែលប្រកបដោយចក្ខុវិញ្ញាណធាតុនោះក្តី ជាបច្ច័យនៃមនោធាតុផង នៃពួក ធម៌ដែលប្រកបដោយមនោធាតុនោះផង ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ មនោធាតុក្តី ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមនោធាតុនោះក្តី ជាបច្ច័យនៃមនោវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមនោវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ សោតវិញ្ញាណធាតុក្តី ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយវិញ្ញាណធាតុនោះក្តី ជាបច្ច័យ នៃមនោធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមនោធាតុនោះផង ដោយអនន្ត- រប្បច្ច័យ មនោធាតុក្តី ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមនោធាតុនោះក្តី ជាបច្ច័យ នៃមនោវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមនោវិញ្ញាណធាតុនោះ ផង ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ យានវិញ្ញាណធាតុក្តី ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយ យានវិញ្ញាណធាតុនោះក្តី ជាបច្ច័យនៃមនោធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកប ដោយមនោធាតុនោះផង ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ មនោធាតុក្តី ពួកធម៌ដែល ប្រកបដោយមនោធាតុនោះក្តី ជាបច្ច័យនៃមនោវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ ដែលប្រកបដោយមនោវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ ជិវ្ហា- វិញ្ញាណធាតុក្តី ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយជិវ្ហាវិញ្ញាណធាតុនោះក្តី ជាបច្ច័យ នៃមនោធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមនោធាតុនោះផង ដោយអនន្ត- រប្បច្ច័យ មនោធាតុក្តី ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមនោធាតុនោះក្តី ជាបច្ច័យ នៃមនោវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមនោវិញ្ញាណធាតុនោះ

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

ផង ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ កាយវិញ្ញាណធាតុក្តី ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយ
 កាយវិញ្ញាណធាតុនោះក្តី ជាបច្ច័យនៃមនោធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកប
 ដោយមនោធាតុនោះផង ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ មនោធាតុក្តី ពួកធម៌ដែល
 ប្រកបដោយមនោធាតុនោះក្តី ជាបច្ច័យនៃមនោវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌
 ដែលប្រកបដោយមនោវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ ពួកកុសល-
 ធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលធម៌ក្រោយៗ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ ពួក
 កុសលធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកអព្យាកតធម៌ក្រោយៗ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ
 ពួកអកុសលធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកអកុសលធម៌ក្រោយៗ ដោយអនន្ត-
 រប្បច្ច័យ ពួកអកុសលធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកអព្យាកតធម៌ក្រោយៗ ដោយ
 អនន្តរប្បច្ច័យ ពួកអព្យាកតធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកអព្យាកតធម៌ក្រោយៗ
 ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ ពួកអព្យាកតធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលធម៌
 ក្រោយៗ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ ពួកអព្យាកតធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួក
 អកុសលធម៌ក្រោយៗ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ ពួកធម៌ណាៗ កើតឡើងក្នុង
 លំដាប់នៃពួកធម៌ណាៗ ពួកធម៌នោះៗ គឺចិត្តចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យនៃពួក
 ធម៌នោះៗ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ ។

អធិប្បាយ

អនន្តរប្បច្ចយនិទ្ទេស

[៥] គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងអនន្តរប្បច្ចយនិទ្ទេសដូចតទៅ

បទថា មនោធាតុយា គឺដល់វិបាកមនោធាតុ ។ បទថា មនោ-
វិញ្ញាណធាតុយា គឺដល់អហេតុកវិបាកមនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលធ្វើសន្តិ-
រណកិច្ច គឺពិចារណាអារម្មណ៍ ។ បន្ទាប់អំពីនោះ ព្រះមានព្រះភាគ គួរ
ត្រាស់ដល់មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលធ្វើវេទ្ធានៈ ជវ័ន តទារម្មណៈ និង
កវ័ន្ត តែទ្រង់មិនបានត្រាស់ ទើបទ្រង់សង្ខេបទេសនា ដោយសម្តែងន័យថា
អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបបានដោយន័យនេះ ។ ធាតុទាំងនោះ ដែលព្រះមាន
ព្រះភាគទ្រង់សង្ខេបចូលក្នុងន័យទី ៦ ថា បុរិមា បុរិមា កុសលា ធម្មា
ជាដើម អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា ទ្រង់មិនត្រាស់ក្នុងអធិការនេះទៀតឡើយ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា បុរិមា បុរិមា អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា
បានដល់ កុសលជវ័ន ធម៌ដែលរលត់ជាប់តគ្នាទៅក្នុងទ្វារទាំង ៦ ។

បទថា បច្ឆិមាណំ បច្ឆិមាណំ បានដល់ ធម៌ គឺកុសលជវ័នដែល
កើតឡើងជាប់តគ្នាទៅនោះឯង ។

បទថា កុសលាណំ បានដល់ កុសលចិត្តប្រភេទដូចគ្នា ។

ឯបទថា អព្យាកតានំ នេះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ដោយអំណាច
តទារម្មណៈ កវ័ន្ត និងផលសមាបត្តិដែលកើតឡើង បន្ទាប់អំពីកុសល ។

បទថា អព្យាកតានំ ក្នុងអកុសលមូលកៈ បានដល់ អព្យាកតៈដែលជា
តទារម្មណៈ និងកវ័ន្តប៉ុណ្ណោះ ។ បទថា អព្យាកតានំ ក្នុងអព្យាកតមូលកៈ

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

បានដល់ អព្យាកតៈដែលជាកិរិយា និងវិបាកដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាច
នៃអារវជួនៈ និងជវ័ន ឬដោយអំណាចនៃកវន្ត ។ ន័យនេះ រមែងប្រើបាន
ក្នុងវិចិត្តដែលប្រព្រឹត្តទៅតាំងអំពីកិរិយាមនោធាតុ ដែលធ្វើវាដ្ឋពូនកិច្ច
រហូតដល់មនោវិញ្ញាណធាតុនោះឯង ។

បទថា កុសលានំ បានដល់ កុសលជវ័នដួងទី ១ ដែលកើតបន្ទាប់
អំពីវាដ្ឋពូនចិត្តក្នុងបញ្ចក្ខារ និងដែលកើតបន្ទាប់អំពីអារវជួនចិត្តក្នុងមនោក្ខារ
ក្នុងបទថា អកុសលានំ ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។

បទថា យេសំ យេសំ នេះ ជាគ្រឿងកំណត់ដោយសន្ទេបនូវធម៌ដែល
ជាអនន្តរប្បច្ច័យទាំងអស់ ។ នេះជាពាក្យអធិប្បាយព្រះបាលី ក្នុងទីនេះ
ប៉ុណ្ណោះ ។

ឈ្មោះថា អនន្តរប្បច្ច័យនេះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា បានដល់ ពួក
នៃអរូបធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងក្រុម ៤ រឿនិព្វាន ។ អនន្តរប្បច្ច័យនេះ ចែក
ដោយអំណាចនៃជាតិបាន ៤ ជាតិ គឺជាកុសល អកុសល វិបាក និង
កិរិយា ។ ក្នុង ៤ ជាតិនោះ អនន្តរប្បច្ច័យដែលជាកុសល មាន ៤ យ៉ាង
ចែកជាកាមាវចរជាដើម ។ អកុសលជាកាមាវចរតែម្យ៉ាង ។ វិបាកប្រព្រឹត្ត
ទៅក្នុងក្រុមទាំង ៤ ឯអនន្តរប្បច្ច័យ ដែលជាកិរិយាប្រព្រឹត្តទៅក្នុងក្រុម ៣ ។
អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយការចែកដោយប្រការផ្សេងៗ ក្នុងអនន្ត-
រប្បច្ច័យនេះ ដូចពណ៌នាមកហើយ ។

ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ ដែលចែកបានដូចសម្តែងមកហើយ កាមាវចរ-

អង្គកថា បរមត្ថទីបទី បឋមភាគ

កុសល ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់កាមាវចរកុសលដែលដូចគ្នានឹងខ្លួនប៉ុណ្ណោះ ។
ឯកាមាវចរកុសលដែលជាញាណសម្បយុត្ត ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៣
ពួក គឺរូបាវចរកុសល អរូបាវចរកុសល និងលោកុត្តរកុសល ។

កាមាវចរកុសល ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៤ ពួក គឺកាមាវចរវិបាក
រូបាវចរវិបាក អរូបាវចរវិបាក និងលោកុត្តរវិបាកដែលជាញាណសម្បយុត្ត ។

រូបាវចរកុសល ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៣ គឺរូបាវចរកុសល កាមា-
វចរវិបាកដែលជាញាណសម្បយុត្ត និងរូបាវចរវិបាក ។ អរូបាវចរកុសល
ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៤ ពួកនេះ ដោយមិនប្លែកគ្នា គឺវិបាកទាំង ២
(កាមវិបាក និងរូបវិបាក) កុសលរបស់ខ្លួន និងវិបាករបស់ខ្លួន ។ ក្នុង
អធិការនេះ កាលពោលដោយពិសេស នៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនកុសល
ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់លោកុត្តរវិបាក ពោល គឺអនាគាមិផល ។

លោកុត្តរកុសល ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់លោកុត្តរវិបាកប៉ុណ្ណោះ ។

អកុសល ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់អកុសល កុសលវិបាក និងអកុ-
សលវិបាក ដោយមិនប្លែកគ្នា ។ កាលពោលដោយប្លែកគ្នាក្នុងអធិការនេះ
អកុសលដែលសម្បយុត្តដោយសុខវេទនា និងឧបេក្ខាវេទនា ជាអនន្ត-
រប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៤ គឺកុសលវិបាក អកុសលវិបាក រូបាវចរវិបាក
និងអរូបាវចរវិបាក ។

កាមាវចរវិបាកដែលជាញាណសម្បយុត្តក្តី ដែលជាញាណវិប្បយុត្តក្តី
ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៤ ពួកនេះ គឺកាមាវចរកិរិយាអារជ្ជនចិត្ត វិបាក-

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

ញ្ញាណសម្បយុត្ត រូបាវចរវិបាក អរូបាវចរវិបាក ដែលកើតឡើងដោយ
អំណាចបដិសន្ធិ^(១) ។

រូបាវចរវិបាក ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៤ ពួកនេះ គឺសហេតុក-
កាមាវចរវិបាក រូបាវចរវិបាក អរូបាវចរវិបាក និងកាមាវចរកិរិយា-
អារជ្ជនចិត្ត ។

អរូបាវចរវិបាក ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៣ ពួកនេះ គឺតិហេតុក-
កាមាវចរវិបាក អរូបាវចរវិបាក និងកាមាវចរកិរិយាអារជ្ជនចិត្ត ។

លោកុត្តរវិបាក ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៤ ពួកនេះ គឺតិហេតុក-
កាមាវចរវិបាក រូបាវចរវិបាក អរូបាវចរវិបាក និងលោកុត្តរវិបាក ។

កាមាវចរកិរិយា ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៧ ពួកនេះ គឺកាមា-
វចរកុសល អកុសល វិបាកចិត្តទាំង ៤ ភូមិ និងកិរិយាចិត្តទាំង ៣ ភូមិ ។

រូបាវចរកិរិយា ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៣ ពួកនេះ គឺតិហេតុក-
កាមាវចរវិបាក រូបាវចរវិបាក និងរូបាវចរកិរិយា ។

អរូបាវចរកិរិយា ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៥ ពួក គឺតិហេតុកកាមា-
វចរវិបាក រូបាវចរវិបាក អរូបាវចរវិបាក លោកុត្តរវិបាក និងអរូបាវចរ-
កិរិយា ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជាបរិនិច្ឆ័យដោយធម៌ ដែលជាបច្ចុយុប្បន្ន ក្នុង
អនន្តរប្បច្ច័យនេះ យ៉ាងនេះឯង ។^{១២៧}

១- សេចក្តីត្រង់នេះ អត្ថមិនប្រាកដ បណ្ឌិតគប្បីកាន់យកតាមបាលីនេះ (ថា) កាមា-
វចរវិបាកស្ស ញ្ញាណសម្បយុត្តោ វា ញ្ញាណវិប្បយុត្តោ វា វិបាកោ កាមាវចរកិរិយា-
វជ្ជនស្ស , ញ្ញាណសម្បយុត្តវិបាកោ បនេត្ត បដិសន្ធិវសេន ឧប្បជ្ជមានស្ស រូបាវចរ-
រូបាវចរវិបាកស្សប្រតិ ឥមេសំ ចតុន្នំ វាសីនំ អនន្តរប្បច្ច័យោ ហោតិ ។

នោះផង ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ កាយវិញ្ញាណធាតុក្តី ពួកធម៌ដែលប្រកប
ដោយកាយវិញ្ញាណធាតុនោះក្តី ជាបច្ច័យនៃមនោធាតុផង នៃពួកធម៌ដែល
ប្រកបដោយមនោធាតុនោះផង ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ មនោធាតុក្តី ពួកធម៌
ដែលប្រកបដោយមនោធាតុនោះក្តី ជាបច្ច័យនៃមនោវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួក
ធម៌ដែលប្រកបដោយមនោវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ ពួក
កុសលធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលធម៌ក្រោយៗ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ
ពួកកុសលធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកអព្យាកតធម៌ក្រោយៗ ដោយសមនន្ត-
រប្បច្ច័យ ពួកអកុសលធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកអកុសលធម៌ក្រោយៗ ដោយ
សមនន្តរប្បច្ច័យ ពួកអកុសលធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកអព្យាកតធម៌ក្រោយៗ
ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ ពួកអព្យាកតធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកអព្យាកតធម៌
ក្រោយៗ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ ពួកអព្យាកតធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួក
កុសលធម៌ក្រោយៗ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ ពួកអព្យាកតធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យ
នៃពួកអកុសលធម៌ក្រោយៗ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ ពួកធម៌ណាៗ កើតឡើង
ក្នុងលំដាប់ស្មើ នៃពួកធម៌ណាៗ ពួកធម៌នោះៗ គឺចិត្តចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ
នៃពួកធម៌នោះៗ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ ។

អធិប្បាយ

សមណន្តរប្បច្ចយនិទ្ទេស

[៦] សមណន្តរប្បច្ចយនិទ្ទេស ដូចគ្នានឹងអនន្តរប្បច្ចយនេះឯង ។ តែ
 បច្ចយទាំង ២ នេះ ទូលំទូលាយខ្លាំង ព្រោះហេតុនោះ គប្បីកំណត់កាន់
 យកសេចក្តីពិស្តារនៃបច្ចយទាំង ២ នោះ ដោយការកើតឡើងរបស់ចិត្ត
 ទាំងអស់ ។^{១២៣}

អធិប្បាយសមណន្តរប្បច្ចយនិទ្ទេស ចប់

អភិធម្មបិដក

សហជាតប្បច្ច័យ

[៧] ពាក្យថា សហជាតប្បច្ច័យ បានដល់ ពួកធម៌ ៤ ដែលមិនមាន
 រូប ជាបច្ច័យនៃគ្នានិងគ្នា ដោយសហជាតប្បច្ច័យ មហាកូតរូប ៤ ជាបច្ច័យ
 នៃគ្នានិងគ្នា ដោយសហជាតប្បច្ច័យ នាមរូប ជាបច្ច័យនៃគ្នានិងគ្នា ដោយ
 សហជាតប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកចិត្តចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យនៃរូប
 ទាំងឡាយ ដែលមានចិត្តជាសមុដ្ឋាន ដោយសហជាតប្បច្ច័យ មហាកូតរូប
 ជាបច្ច័យនៃឧបាទរូបទាំងឡាយ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជួនកាល ពួកធម៌
 ដែលមានរូប ជាបច្ច័យនៃពួកធម៌ដែលមិនមានរូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ
 ជួនកាល ជាបច្ច័យដោយនសហជាតប្បច្ច័យ ។

អធិប្បាយ

សហជាតប្បច្ចយនិទ្ទេស

[៧] អ្នកសិក្សាគប្បីជាបរិនិច្ឆ័យ ក្នុងសហជាតប្បច្ចយនិទ្ទេស ដូច
តទៅ

បទថា អញ្ញមញ្ញំ ប្រែថា នូវគ្នានិងគ្នា ។ ដោយបទនេះ ព្រះមាន
ព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងថា ធម៌ទាំងនោះជាបច្ច័យ និងជាបច្ចុយុប្បន្ន ក្នុងខណៈ
ជាមួយគ្នា ។ បទថា ឱក្កន្តិក្កណោ គឺក្នុងបដិសន្ធិក្កណៈ ក្នុងបញ្ចវេការកត ។
ពិតហើយ ក្នុងខណៈនោះ នាម និងរូប កើតឡើង ដូចឈានចុះ គឺដូចស្កុះ
ទៅ បានដល់ ដូចមកអំពីលោកដទៃ ហើយចូលមកកាន់លោកនេះ ព្រោះ
ហេតុនោះ ទើបខណៈនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅថា ឱក្កន្តិក្កណៈ ។
ក្នុងអធិការនេះ បទថា រូបំ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បំណងយកហទយវត្ថុ
ប៉ុណ្ណោះ ។ ពិតហើយ ហទយវត្ថុនោះ រមែងឲ្យប្រយោជន៍ដើម្បីជាសហជា-
តប្បច្ច័យ ដល់គ្នានិងគ្នា ដល់នាម នាមក៏ឲ្យប្រយោជន៍ដើម្បីជាសហជា-
តប្បច្ច័យ ដល់គ្នានិងគ្នា ដល់ហទយវត្ថុនោះ ។ បទថា ចិត្តចេតសិកា គឺ
ខន្ធ ៤ ក្នុងបវត្តិកាល ។ ក្នុងបទថា សហជាតប្បច្ចយេន នេះ រូបដែល
មានចិត្តជាសមុដ្ឋាន រមែងមិនឲ្យប្រយោជន៍ដើម្បីជាបច្ច័យដល់ចិត្ត និង
ចេតសិក ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគមិនត្រាស់ថា អញ្ញមញ្ញំ ។
ឧបាទរូប មិនឲ្យប្រយោជន៍ដើម្បីជាបច្ច័យដល់មហាក្កតរូបដូចគ្នា ។ បទថា
រូបិនោ ធម្មា អរូបិនំ ធម្មានំ គឺហទយវត្ថុ ជាបច្ច័យដល់នាមក្ខន្ធ ៤ ។

បទថា កិច្ចា កាលេ គីក្នុងកាលខ្លះ ។ បទថា សហជាតប្បច្ចយេន ត្រាស់
សំដៅដល់បដិសន្ធិកាល ។ បទថា ន សហជាតប្បច្ចយេន ត្រាស់សំដៅ
ដល់បវត្តិកាល ។

សហជាតប្បច្ចយេនេះ តាំងទុកដោយចំណែក ៦ ដូច្នោះ គឺអរូបក្ខន្ធ ៤
ជាបច្ច័យដល់គ្នានិងគ្នា ដោយអំណាចសហជាតប្បច្ចយេនជាដើម ។ ក្នុង ៦
ចំណែកនោះ ៣ ចំណែក ត្រាស់ដោយអំណាចជាសហជាតប្បច្ចយេនដល់គ្នា
និងគ្នា ៣ ចំណែកទៀត ទ្រង់មិនត្រាស់ដោយអំណាចភាពជាសហជា-
តប្បច្ចយេន ដល់គ្នានិងគ្នាឡើយ ។ បណ្តាសហជាតប្បច្ចយេន ៦ ចំណែកនោះ
អរូបធម៌ប៉ុណ្ណោះ ជាបច្ច័យផង ជាបច្ចុយុប្បន្នផង ក្នុងចំណែកទី ១ ។
ចំពោះរូបធម៌តែម្យ៉ាងជាបច្ច័យផង ជាបច្ចុយុប្បន្នផង ក្នុងចំណែកទី ២ ។
នាម និងរូប ជាបច្ច័យ និងជាបច្ចុយុប្បន្ន ក្នុងចំណែកទី ៣ ។ អរូប ជា
បច្ច័យ រូប ជាបច្ចុយុប្បន្ន ក្នុងចំណែកទី ៤ ។ រូបប៉ុណ្ណោះ ជាបច្ច័យផង
ជាបច្ចុយុប្បន្នផង ក្នុងចំណែកទី ៥ ។ រូប ជាបច្ច័យ អរូប ជាបច្ចុយុប្បន្ន
ក្នុងចំណែកទី ៦ ។ នេះជាពាក្យអធិប្បាយព្រះបាលីក្នុងទីនេះប៉ុណ្ណោះ ។

សហជាតប្បច្ចយេនេះ ចែកដោយជាតិបាន ៥ ជាតិ គឺកុសលជាតិ
អកុសលជាតិ វិបាកជាតិ កិរិយាជាតិ និងរូបជាតិ ។ ក្នុងជាតិទាំង ៥ នោះ
កុសល ចាត់តាមភូមិ បាន ៤ ភូមិ អកុសល បាន ១ ភូមិ វិបាក បាន ៤
ភូមិ កិរិយា បាន ៣ ភូមិ រូប បានកាមាវចរភូមិតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ព្រោះ
ហេតុនោះ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងសហជាតប្បច្ចយេនេះ ដោយការចែកជា

ប្រការផ្សេងៗ មានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ។

ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ដែលចែកហើយនេះ យ៉ាងនេះ កុសល សូម្បី
ប្រព្រឹត្តទៅក្នុង ៤ ភូមិ ជាសហជាតប្បច្ច័យ ដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តជាមួយ
ខ្លួនប៉ុណ្ណោះ និងដល់រូបដែលមានចិត្តជាសម្បជាន ។ អកុសលក៏ដូចគ្នា ។
ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យនេះ ចិត្តណាកើតក្នុងអរូបភូមិ ចិត្តនោះ ជាសហជា-
តប្បច្ច័យ ដល់អរូបធម៌ប៉ុណ្ណោះ ។ កាមាវចរវិបាក រូបាវចរវិបាក ជា
សហជាតប្បច្ច័យ ដល់រូបដែលមានចិត្តជាសម្បជានផង ដល់ធម៌ដែល
សម្បយុត្តផង ។ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យនេះ ចិត្តណា ឲ្យរូបកើតមិនបាន ចិត្ត
នោះ ជាសហជាតប្បច្ច័យ ដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តប៉ុណ្ណោះ ។ ចិត្តណា
កើតឡើងក្នុងបដិសន្ធិកាល ចិត្តនោះ ជាសហជាតប្បច្ច័យ ដល់កដត្តារូបផង
ដែរ ។ អរូបាវចរវិបាក ជាសហជាតប្បច្ច័យ ដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត
ប៉ុណ្ណោះ ។

លោកុត្តរវិបាក ជាសហជាតប្បច្ច័យ ដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត និង
ដល់រូប ដែលមានចិត្តជាសម្បជាន ក្នុងបញ្ចវេកាការកត ជាបច្ច័យដល់អរូបធម៌
ប៉ុណ្ណោះ ក្នុងចតុវេកាការកត ។ កាមាវចរកិរិយា និងអរូបាវចរកិរិយា ជា
សហជាតប្បច្ច័យ ដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត និងដល់រូប ដែលមានចិត្តជា
សម្បជាន ក្នុងបញ្ចវេកាការកត ។ ក្នុងចតុវេកាការកត ជាបច្ច័យចំពោះដល់
អរូបធម៌ប៉ុណ្ណោះ ។ រូបាវចរកិរិយា ជាសហជាតប្បច្ច័យដោយចំណែកមួយ
ដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត និងដល់រូប ដែលមានចិត្តជាសម្បជាន ។ សម្រាប់

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

រូបដែលកើតអំពីសម្មជានទាំង ៤ ក្នុងរូបដែលមានកម្មជាសម្មជាន មហាកុត្តរូប
 ១ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ដល់មហាកុត្តរូប ៣ មហាកុត្តរូប ៣
 ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ដល់មហាកុត្តរូប ១ មហាកុត្តរូប ២ ជា
 បច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ដល់មហាកុត្តរូប ២ មហាកុត្តរូប ជាបច្ច័យ
 ដល់ឧបាទរូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ។ ក្នុងបដិសន្ធិក្ខណៈរបស់កាមាវចរ
 និងរូបាវចរ វត្ថុរូប ជាបច្ច័យ ដល់វិបាកក្ខន្ធ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ។ ឯ
 ក្នុងរូបដែលមានឧតុ ចិត្ត និងអាហារជាសម្មជាន មហាកុត្តរូប ជាបច្ច័យ
 ដល់គ្នានិងគ្នា និងដល់ឧបាទរូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ។ អ្នកសិក្សា
 គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយធម៌ដែលជាបច្ច័យប្បន្ន ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ
 នេះយ៉ាងនេះឯង ។^{១២៣}

អធិប្បាយសហជាតប្បច្ច័យនិទ្ទេស ចប់

អភិធម្មបិដក

អព្ពាមព្ពាប្បច្ច័យ

[៨] ពាក្យថា អព្ពាមព្ពាប្បច្ច័យ បានដល់ ខន្ធ ៤ ដែលមិនមានរូប
 ជាបច្ច័យ ដោយអព្ពាមព្ពាប្បច្ច័យ មហាកុត្តរូប ៤ ជាបច្ច័យ ដោយ
 អព្ពាមព្ពាប្បច្ច័យ នាមរូប ជាបច្ច័យ ដោយអព្ពាមព្ពាប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ ។

អធិប្បាយ

អញ្ញមញ្ញប្បច្ចយនិទ្ទេស

[៨] អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងអញ្ញមញ្ញប្បច្ចយនិទ្ទេស ដូច
តទៅ

បាលីមកហើយ ដោយអំណាចចំណែក ៣ ខាងដើម នៃសហជា-
តប្បច្ចយនិទ្ទេស កិច្ចពណ៌នាបាលីនោះ ដូចគ្នាតាមដែលពោលហើយ ក្នុង
សហជាតប្បច្ចយនិទ្ទេសនោះឯង ព្រោះហេតុនោះ ទើបខ្ញុំមិននាំមកពោល
ទៀត ។

អញ្ញមញ្ញប្បច្ចយនេះ ពោលដោយអំណាចនៃជាតិ ចែកចេញបាន ៥
ជាតិ គឺកុសល អកុសល វិបាក កិរិយា និងរូប ។ ក្នុង ៥ ជាតិនោះ
កុសល ពោលដោយភូមិ មាន ៤ យ៉ាង ។ សេចក្តីអធិប្បាយទាំងអស់
ដូចគ្នានឹងសហជាតប្បច្ចយខាងដើមនោះឯង ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ
ដោយការចែកដោយប្រការផ្សេងៗ ក្នុងអញ្ញមញ្ញប្បច្ចយនិទ្ទេសនេះ ដូចបាន
ពណ៌នាមកហើយ ។

ក្នុងអញ្ញមញ្ញប្បច្ចយនេះ ដែលចែកហើយយ៉ាងនេះ កុសលដែល
ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិទាំង ៤ ជាបច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តជាមួយខ្លួន ដោយ
អញ្ញមញ្ញប្បច្ចយ ។ អកុសលក៏ដូចគ្នា ។ ឯក្នុងវិបាក កាមាវចរវិបាក និង
រូបាវចរវិបាក ជាអញ្ញមញ្ញប្បច្ចយដល់វត្ថុរូប ក្នុងបដិសន្ធិកាល ជាអញ្ញ-
មញ្ញប្បច្ចយ ដល់សម្បយុត្តធម៌ ក្នុងបវត្តិកាល ។ អរូបាវចរវិបាក និង
លោកុត្តរវិបាក ជាបច្ច័យដល់ធម៌ ដែលសម្បយុត្តនឹងខ្លួនប៉ុណ្ណោះ ដោយ

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ ។ កិរិយាចិត្តទាំងអស់ ជាបច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត
 ប៉ុណ្ណោះ ដោយអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ ។ សម្រាប់រូបដែលកើតអំពីសមុដ្ឋានទាំង
 ៤ ក្នុងរូបដែលកើតអំពីកម្ម មហាកុត្តរូប ១ ជាបច្ច័យដល់មហាកុត្តរូប ៣
 ដោយអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ មហាកុត្តរូប ៣ ជាបច្ច័យដល់មហាកុត្តរូប ១ ដោយ
 អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ មហាកុត្តរូប ២ ជាបច្ច័យដល់មហាកុត្តរូប ២ ដោយ
 អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ ។ ក្នុងបដិសន្ធិក្លណៈនៃកាមាវចរ និងរូបាវចរ វត្ថុរូប ជា
 បច្ច័យដោយវិបាកក្ខន្ធ ដោយអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ ។ បណ្តារូបដែលមានឧត្ត ចិត្ត
 និងអាហារជាសមុដ្ឋានចំពោះមហាកុត្តរូបប៉ុណ្ណោះ ជាបច្ច័យដល់មហាកុត្តរូប
 ដោយអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជាបរិនិច្ឆ័យ ដោយធម៌ដែលជា
 បច្ច័យប្បន្ន ក្នុងអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យនេះ យ៉ាងនេះឯង ។^{១៣៣}

អធិប្បាយអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យនិទ្ទេស ចប់

អភិធម្មបិដក

និស្សយប្បច្ច័យ

[៩] ពាក្យថា និស្សយប្បច្ច័យ បានដល់ ខន្ធ ៤ ដែលមិនមានរូប ជាបច្ច័យនៃគ្នានិងគ្នា ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ មហាកុត្តរូប ៤ ជាបច្ច័យនៃ គ្នានិងគ្នា ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ នាមរូប ជាបច្ច័យនៃគ្នានិងគ្នា ដោយ និស្សយប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកចិត្តចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យនៃរូប ទាំងឡាយ ដែលមានចិត្តជាសមុដ្ឋាន ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ មហាកុត្តរូប ជាបច្ច័យនៃឧបាទារូបទាំងឡាយ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ចក្ខុយតនៈ ជា បច្ច័យនៃចក្ខុវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ នោះផង ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ សោតាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃសោតវិញ្ញាណ- ធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយសោតវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយ និស្សយប្បច្ច័យ យានាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃយានវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ ដែលប្រកបដោយយានវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ជិវ្ហាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃជិវ្ហាវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយជិវ្ហាវិញ្ញាណធាតុ នោះផង ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ កាយាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃកាយវិញ្ញាណធាតុ ផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយកាយវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយនិស្ស- យប្បច្ច័យ មនោធាតុក្តី មនោវិញ្ញាណធាតុក្តី អាស្រ័យនូវរូបណាហើយ ប្រព្រឹត្តទៅ រូបនោះ ជាបច្ច័យនៃមនោធាតុផង នៃមនោវិញ្ញាណធាតុផង នៃ ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមនោវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ។

អធិប្បាយ

និស្សយប្បច្ចយនិទ្ទេស

[៩] អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងនិស្សយប្បច្ចយនិទ្ទេសដូចតទៅ
 ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សម្តែងន័យរបស់សហជាតនិស្សយប្បច្ច័យ
 ដោយអំណាចនៃចំណែកទី ៥ ខាងដើមនៃសហជាតប្បច្ច័យនិទ្ទេសហើយ
 ដើម្បីសម្តែងន័យរបស់បុរេជាតនិស្សយប្បច្ច័យ ដោយចំណែកទី ៦ ទៀត
 ទើបទ្រង់ផ្តើមពាក្យថា ចក្ខុយតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុយា ជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា យំ រូបំ និស្សាយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់សំដៅដល់វត្ថុរូប ។ ពិតហើយ ចិត្ត ៧៥ នោះ គឺមនោធាតុ ៣
 មនោវិញ្ញាណធាតុ ៧២ រៀរអរូបវិបាក អាស្រ័យហឫទ័យវត្ថុនោះ ប្រព្រឹត្ត
 ទៅ ។ នេះជាពាក្យអធិប្បាយព្រះបាលី ក្នុងទីនេះប៉ុណ្ណោះ ។

និស្សយប្បច្ច័យ ពោលដោយអំណាចជាតិ ចែកចេញជា ៥ ជាតិ
 ដោយជាកុសលជាដើម ។ ក្នុង ៥ យ៉ាងនោះ កុសលពោលដោយភូមិ មាន
 ៤ អកុសល មាន ១ ភូមិប៉ុណ្ណោះ វិបាក មាន ៤ ភូមិ កិរិយា មាន ៣
 ភូមិ រូប មាន ១ ភូមិប៉ុណ្ណោះ ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយការ
 ចែកដោយប្រការផ្សេងៗ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យនេះ ដូចពណ៌នាមក ដូច្នោះ ។

ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ ដែលចែកហើយយ៉ាងនេះ កុសលដែលប្រព្រឹត្ត
 ទៅក្នុងភូមិ ៤ ជាបច្ច័យដល់ខន្ធដែលសម្បយុត្ត និងដល់រូបដែលមានចិត្តជា
 សមុជ្ជាន ក្នុងបញ្ចវេកាករកត ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ។ អកុសលក៏ដូចគ្នា ។

ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យនេះ ចិត្តណា កើតឡើង ក្នុងអរូបភព ចិត្តនោះ ជា
និស្សយប្បច្ច័យ ដល់អរូបធម៌ប៉ុណ្ណោះ ។

កាមាវចរវិបាក និងរូបាវចរវិបាក ជានិស្សយប្បច្ច័យ ដល់ធម៌ដែល
សម្បយុត្ត និងដល់រូប ដែលមានចិត្តជាសមុជ្ជាន ក្នុងបវត្តិកាល ជានិស្ស-
យប្បច្ច័យ ដល់កដត្តារូប ក្នុងបដិសន្ធិកាល ។ អរូបាវចរវិបាក ជានិស្ស-
យប្បច្ច័យ ដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តប៉ុណ្ណោះ ។ លោកុត្តរវិបាក ជានិស្ស-
យប្បច្ច័យ ដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត និងដល់រូបដែលមានចិត្តជាសមុជ្ជាន
ក្នុងបញ្ចវេកាការភព ជានិស្សយប្បច្ច័យ ដល់អរូបធម៌ប៉ុណ្ណោះ ក្នុងចតុ-
វេកាការភព ។ កាមាវចរកិរិយា និងរូបាវចរកិរិយា ជានិស្សយប្បច្ច័យ ដល់
ធម៌ដែលសម្បយុត្ត និងដល់ចិត្តសមុជ្ជានរូប ក្នុងបញ្ចវេកាការភព ។ ជា
បច្ច័យដល់អរូបធម៌ប៉ុណ្ណោះ ក្នុងចតុវេកាការភព ។ រូបាវចរកិរិយា ជានិស្ស-
យប្បច្ច័យដោយចំណែកមួយ ដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត និងដល់រូបដែល
មានចិត្តជាសមុជ្ជាន ក្នុងបញ្ចវេកាការភព ។

សម្រាប់រូប ដែលកើតអំពីសមុជ្ជានទាំង ៤ ក្នុងរូបដែលមានកម្មជា
សមុជ្ជាន មហាកុត្តរូប ១ ជានិស្សយប្បច្ច័យដល់មហាកុត្តរូប ៣ មហាកុត្តរូប
៣ ជានិស្សយប្បច្ច័យ ដល់មហាកុត្តរូប ១ មហាកុត្តរូប ២ ជានិស្ស-
យប្បច្ច័យ ដល់មហាកុត្តរូប ២ មហាកុត្តរូប ជានិស្សយប្បច្ច័យ ដល់
ឧបាទារូប ក្នុងបញ្ចវេកាការភព វត្ថុរូប ជានិស្សយប្បច្ច័យដល់ធម៌ ៤ ពួក
នេះ គឺដល់កុសល ក្នុងភូមិទាំង ៤ ដល់អកុសល ដល់វិបាក ក្នុងភូមិ ៣

ដ៏សេស រៀរអរូបវិបាក និងទិបញ្ញាវិញ្ញាណចិត្ត និងដល់កិរិយាក្នុងភូមិ ៣ ។

អាយតនៈ ៥ មានចក្ខុយតនៈជាដើម ជានិស្សយប្បច្ច័យ ដល់
វិញ្ញាណ ៥ មានចក្ខុវិញ្ញាណជាដើម មួយអន្លើដោយសម្បយុត្តធម៌ ។
បណ្តារូបដែលមានឧត្ត ចិត្ត និងអាហារជាសមុជ្ជាន មហាកុត្តរូប ជាបច្ច័យ
ដល់មហាកុត្តរូប និងជាបច្ច័យដល់ឧបាទារូប ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ។ អ្នក
សិក្សាគប្បីជាបរិនិច្ឆ័យ ដោយធម៌ដែលជាបច្ចុយុប្បន្ន ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ
នេះ យ៉ាងនេះឯង ។^{១៧៣}

អធិប្បាយនិស្សយប្បច្ច័យនិទ្ទេស ចប់

អភិធម្មបិដក

ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ

[១០] ពាក្យថា ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់ ពួកកុសលធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលធម៌ក្រោយៗ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ពួកកុសល- ធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកអកុសលធម៌ក្រោយៗ ខ្លះ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ពួកកុសលធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកអព្យាកតធម៌ក្រោយៗ ដោយឧបនិស្ស- យប្បច្ច័យ ពួកអកុសលធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកអកុសលធម៌ក្រោយៗ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ពួកអកុសលធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលធម៌ ក្រោយៗ ខ្លះ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ពួកអកុសលធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃ ពួកអព្យាកតធម៌ក្រោយៗ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ពួកអព្យាកតធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកអព្យាកតធម៌ក្រោយៗ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ពួកអព្យា- កតធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកអកុសលធម៌ក្រោយៗ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បុគ្គលក៏ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យដែរ សេនាសនៈ ក៏ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យដែរ ។

អធិប្បាយ

ឧបនិស្សយប្បច្ចយនិទ្ទេស

[១០] អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ចយនិទ្ទេស ដូចតទៅ

បទថា បុរិមា បុរិមា សេចក្តីថា រមែងបាននូវធម៌ ដែលរលត់ទៅ ដោយលំដាប់ដោយល្អ ក្នុងអនន្តរូបនិស្សយប្បច្ចយ ។ ធម៌ដែលកើតមុន រមែងបានដោយអំណាចនៃវិចិជ្ជន្តរូបនិស្សយប្បច្ចយ និង បកតូបនិស្សយប្បច្ចយ ។ តិកៈទាំងនោះ (គឺឧបនិស្សយទាំងឡាយ) រមែង បានក្នុងកុសលបទ និងកុសលបទ ។ ឯធម៌ដែលរលត់ទៅ ក្នុងលំដាប់ ដោយល្អ រមែងមិនបានក្នុងអកុសលបទ និងកុសលបទ ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា អកុសលានំ ធម្មានំ កេសត្ថំ ឧបនិស្ស- យប្បច្ចយេន បច្ចយោ នៃពួកអកុសលធម៌ខ្លះ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ចយ ដូច្នោះ ។ ពិតហើយ ពាក្យនេះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់សំដៅដល់ន័យនេះថា កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ចយ បានដល់ អារម្មណ្តូបនិស្សយ និងបកតូបនិស្សយ ។ អារម្មណ្តូបនិស្សយ គឺ (បុគ្គល) ឲ្យទាន រក្សាសីល ធ្វើឧបោសថកម្ម ធ្វើកុសលនោះឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយ ត្រេកអរ រីករាយ រាគៈកើតឡើង ព្រោះធ្វើកុសលនោះឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ទិដ្ឋិកើតឡើង ធ្វើពួកកុសលដែលខ្លួនធ្លាប់សន្សំហើយ ក្នុងកាលមុនឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយត្រេកអរ រីករាយ រាគៈកើតឡើង ព្រោះធ្វើកុសលនោះ ឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ទិដ្ឋិកើតឡើង (បុគ្គល) ចេញចាកឈាន ធ្វើឈាន

ឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយត្រេកអរ រីករាយ រាគៈ កើតឡើង ព្រោះធ្វើឈាន
 នោះឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ទិដ្ឋិកើតឡើង ។ ឯបកតុបនិស្ស័យ គឺ (បុគ្គល)
 អាស្រ័យសទ្ធា ហើយដំឡើងមានៈ ប្រកាន់ទិដ្ឋិ សីល ... សុតៈ ... ចាគៈ ...
 អាស្រ័យបញ្ញា ហើយដំឡើងមានៈ ប្រកាន់ទិដ្ឋិ សទ្ធា ... សីល សុតៈ
 ចាគៈ ... បញ្ញា ជាបច្ច័យនៃរាគៈ ទោសៈ មោហៈ មានៈ ទិដ្ឋិ និងសេចក្តី
 ប្រាថ្នា ដោយឧបនិស្ស័យប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។ ធម៌ពួក ៣ រមែងបានក្នុងអព្យា-
 កតបទជាមួយកុសលបទ ។ ក្នុងអកុសលបទជាមួយអកុសលបទក៏ដូចគ្នា ។
 ធម៌ដែលរលត់ទៅ ដោយមិនមានរវាងចន្លោះដោយល្អ រមែងមិនបាន
 ក្នុងកុសលបទជាមួយអកុសលបទ ។ ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបព្រះមាន
 ព្រះភាគត្រាស់ថា កុសលានំ ធម្មានំ កេសត្បំ ឧប្បនិស្ស័យប្បច្ច័យេន
 បច្ច័យោ នៃពួកកុសលធម៌ខ្លះដោយឧបនិស្ស័យប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។ ពិតហើយ
 ពាក្យនេះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់សំដៅដល់បកតុបនិស្ស័យប្បច្ច័យប៉ុណ្ណោះ
 ដែលមកហើយក្នុងបញ្ញាវារៈ ដោយន័យថា អកុសលធម៌ជាបច្ច័យនៃកុសល-
 ធម៌ ដោយឧបនិស្ស័យប្បច្ច័យ បានដល់ បកតុបនិស្ស័យ គឺ (បុគ្គល)
 អាស្រ័យរាគៈ ហើយឲ្យទាន រក្សាសីល ធ្វើឧបោសថកម្ម ធ្វើឈានឲ្យកើត
 ឡើង ធ្វើវិបស្សនាឲ្យកើតឡើង ធ្វើមគ្គឲ្យកើតឡើង ធ្វើអភិញ្ញាឲ្យកើតឡើង
 ធ្វើសមាបត្តិឲ្យកើតឡើង ទោសៈ ... មោហៈ មានៈ ទិដ្ឋិ ... អាស្រ័យ
 សេចក្តីប្រាថ្នា ហើយឲ្យទាន រក្សាសីល ធ្វើឧបោសថកម្ម ធ្វើឈានឲ្យកើត
 ឡើង ធ្វើវិបស្សនាឲ្យកើតឡើង ធ្វើមគ្គឲ្យកើតឡើង ធ្វើអភិញ្ញាឲ្យកើតឡើង

ធ្វើសមាបត្តិឲ្យកើតឡើង ។ រាគៈ ... ទោសៈ មោហៈ មានៈ ទិដ្ឋិ ... សេចក្តី
 ប្រាថ្នាជាបច្ច័យនៃសទ្ធា សីលៈ សុតៈ ចាគៈ និងបញ្ញា ដោយឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ ។ (បុគ្គល) សម្លាប់សត្វ ហើយឲ្យទាន ដូច្នោះជាដើម ។ តែ
 អកុសល រមែងមិនជាអារម្មណ៍ឧបនិស្សយប្បច្ច័យដល់កុសល ។ សួរថា
 ព្រោះហេតុអ្វី ឆ្លើយថា ព្រោះភាពដែលកុសលនោះ នឹងធ្វើអកុសលនោះឲ្យ
 មានកម្លាំងខ្លាំងក្លា ហើយឲ្យប្រព្រឹត្តទៅមិនបាន (កុសលធ្វើអកុសលឲ្យជា
 អារម្មណ៍ធិបតីមិនបាន) ។ ក្នុងអធិការនេះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា អនន្ត-
 រូបនិស្សយប្បច្ច័យ រមែងមិនបានដូចអារម្មណ៍ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ ក្នុង
 អព្យាកតបទជាមួយអកុសលបទ រមែងមិនបានចំពោះអារម្មណ៍ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
 ប៉ុណ្ណោះ ព្រោះថា អព្យាកតធម៌ មិនធ្វើអកុសល ឲ្យជាអារម្មណ៍ធ្ងន់ឡើយ
 ព្រោះភាពជាអនន្តរូបប្បច្ច័យរមែងមាន ហេតុនោះ ក្នុងអធិការនេះ ព្រះមាន
 ព្រះភាគមិនត្រាស់ថា កេសត្បិ ។ តែឧបនិស្សយប្បច្ច័យទាំង ៣ រមែងបាន
 ក្នុងន័យ ៣ គឺក្នុងអព្យាកតបទ ជាមួយនឹងអព្យាកតបទ កុសលបទជាមួយ
 នឹងអព្យាកតបទ អកុសលបទ ជាមួយនឹងអព្យាកតបទ ។ បទនេះ គឺ
 បុគ្គលោមិ សេនាសនម្បិ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ដោយអំណាចបកត្ត-
 បនិស្សយប្បច្ច័យ ។ ពិតហើយ បុគ្គល និងសេនាសនៈ ទាំង ២ នេះ ជា
 បច្ច័យមានកម្លាំង ដល់ការប្រព្រឹត្តទៅនៃកុសល និងអកុសល ឯភាពដែល
 បុគ្គល និងសេនាសនៈ ជាបច្ច័យក្នុងអធិការនេះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបដោយ
 អំណាចភាពជាបច្ច័យដោយអម ។ នេះជាពាក្យអធិប្បាយព្រះបាលី ក្នុងទី

នេះប៉ុណ្ណោះ ។

ឈ្មោះថា ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់ ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ
 ទាំង ៤ មួយអន្លើដោយបញ្ញត្តិផងដែរ តែកាលពោលដោយវិភាគ មាន ៣
 យ៉ាង ដោយអំណាចនៃអារម្មណ្តបនិស្សយប្បច្ច័យជាដើម ។ បណ្តាឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ ៣ យ៉ាងនោះ អារម្មណ្តបនិស្សយប្បច្ច័យ មិនផ្សេងអំពី
 អារម្មណាធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុនេះ អ្នកសិក្សាគប្បីកាន់យកដោយការ
 ចែក ដោយប្រការផ្សេងៗ តាមន័យដែលខ្ញុំបានពោលហើយ ខាងដើមនោះ
 ឯង ។ អនន្តរូបនិស្សយប្បច្ច័យ មិនផ្សេងអំពីអនន្តរូបច្ច័យឡើយ ។ អនន្ត-
 រូបនិស្សយប្បច្ច័យនោះ អ្នកសិក្សាគប្បីកាន់យកដោយការចែក ដោយប្រការ
 ផ្សេងៗ តាមន័យដែលខ្ញុំបានពោលហើយ ខាងដើមដូចគ្នា ។ អ្នកសិក្សា
 គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យដោយធម៌ដែលជាបច្ចុប្បន្ននៃបច្ច័យទាំង ២ នោះ តាម
 ន័យដែលខ្ញុំពោលហើយ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ និងអនន្តរូបច្ច័យទាំងនោះ ។
 បើពោលដោយអំណាចនៃជាតិ បកតូបនិស្សយប្បច្ច័យ មាន ៥ យ៉ាង
 ដោយចែកជាកុសល អកុសល វិបាក កិរិយា និងរូប ។ បកតូបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ ដែលចែកដោយអំណាចនៃជាតិ មានកុសលជាដើម ពោល
 ដោយប្រភេទនៃធម៌ ដែលកើតក្នុងភូមិផ្សេងៗ ហើយ មានច្រើន ។ អ្នក
 សិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយការចែកដោយប្រការផ្សេងៗ ក្នុងឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យនេះយ៉ាងនេះ ។

ក្នុងបកតូបនិស្សយប្បច្ច័យដែលចែកបាន ដូចខ្ញុំពោលមកហើយនេះ

កុសលដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ជាបកត្ថបនិស្សយប្បច្ច័យ ដល់ធម៌ ៤ ពួកនេះ គឺដល់កុសលក្នុងភូមិ ៤ អកុសល វិបាក និងកិរិយា ។ ក្នុង លោកុត្តរធម៌ មិនជាបកត្ថបនិស្សយប្បច្ច័យ ដល់អកុសលធម៌តែម្យ៉ាង តែ ជាបច្ច័យដល់អកុសលរបស់អ្នកដទៃបាន ដោយន័យជាដើមថា លោកុត្តរធម៌ ដែលអាចារ្យរបស់ខ្ញុំឲ្យកើតឡើងហើយ ឬដោយន័យនេះថា លោកុត្តរធម៌ នឹងកើតឡើង ដល់បុគ្គលណា ព្រោះញ៉ាំងសេចក្តីប្រណែនឲ្យកើតឡើងក្នុង វិមោក្ខដ៏កំពូលរបស់បុគ្គលនោះ ។ អកុសលធម៌ទាំងអស់ ដែលជាបកត្ថ- បនិស្សយប្បច្ច័យដល់ខន្ធ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៤ ។ ម្យ៉ាងទៀត វិបាក ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ក៏ជាបកត្ថបនិស្សយប្បច្ច័យ ដល់ខន្ធដែលប្រព្រឹត្ត ទៅក្នុងភូមិ ៤ ដូចគ្នា ។ ក្នុងលោកុត្តរវិបាក ផល ៣ ខាងក្រោម មិនជា បកត្ថបនិស្សយប្បច្ច័យ ដល់អកុសលប៉ុណ្ណោះឡើយ ។ អគ្គផល គឺអរ- ហត្តផល មិនជាបកត្ថបនិស្សយប្បច្ច័យដល់កុសលឡើយ ។ តាមន័យមុន នោះឯង លោកុត្តរធម៌ដែលកើតដល់បុគ្គលឯណានីមួយ លោកុត្តរវិបាកទាំង អស់ ក្នុងសន្តានរបស់បុគ្គលនោះ ជាបកត្ថបនិស្សយប្បច្ច័យដល់អរូបក្ខន្ធ មានកុសលទាំងអស់ជាដើម ។ បកត្ថបនិស្សយប្បច្ច័យ ពោល គឺកិរិយា

ជាបច្ច័យដល់ខន្ធ មានអកុសលជាដើម ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងក្ខមិ ៤ ។
 បកតុបនិស្សយប្បច្ច័យ គឺរូបក៏ដូចគ្នា ។ តែរូប មិនបានភាពជាឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ តាមន័យដែលពោលមកហើយ ក្នុងមហាបករណ៍ ឈ្មោះថា
 បដ្ឋាននេះឡើយ ។ នឹងពោលថា បានដោយបរិយាយដែលមកហើយ ក្នុង
 ព្រះសូត្រក៏គួរ ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយធម៌ដែលជាបច្ចុយុប្បន្ន
 ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យនេះ ដូចពណ៌នាមកហើយ ។^{១២៣}

អធិប្បាយឧបនិស្សយប្បច្ច័យនិទ្ទេស ចប់

អភិធម្មបិដក

បុរេជាតប្បច្ច័យ

[១១] ពាក្យថា បុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់ ចក្ខុយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ ដែលប្រកបដោយចក្ខុវិញ្ញាណធាតុនោះ ផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ សោតាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃសោតវិញ្ញាណធាតុ ផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយសោតវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ឃានាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃឃានវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែល ប្រកបដោយឃានវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជិវ្ហាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃជិវ្ហាវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយជិវ្ហាវិញ្ញាណធាតុ នោះផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ កាយាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃកាយវិញ្ញាណធាតុ ផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយកាយវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ រូបាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃចក្ខុវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែល ប្រកបដោយចក្ខុវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ សទ្ធាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃសោតវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយសោតវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ គន្ធាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃ ឃានវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយឃានវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ រសាយតនៈជាបច្ច័យ នៃជិវ្ហាវិញ្ញាណធាតុផង នៃ ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយជិវ្ហាវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃកាយវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកប ដោយកាយវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ រូបាយតនៈ សទ្ធា-

យតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ដោជ្ជញ្ញាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃមនោធាតុផង
នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមនោធាតុនោះផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ មនោ-
ធាតុក្តី មនោវិញ្ញាណធាតុក្តី អាស្រ័យនូវរូបណា ហើយប្រព្រឹត្តទៅ រូបនោះ
ជាបច្ច័យនៃមនោធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមនោធាតុនោះផង
ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជួនកាល ជាបច្ច័យនៃមនោវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួក
ធម៌ដែលប្រកបដោយមនោវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជួន
កាល ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។

អធិប្បាយ

បុរេជាតប្បច្ចយនិទ្ទេស

[១១] អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ចយនិទ្ទេស ដូច
តទៅ

ឈ្មោះថា បុរេជាតំ ក្នុងពាក្យថា បុរេជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ នេះ
ជាបច្ច័យដល់ធម៌ណាត្រូវកើតមុន ធម៌នោះ គឺកន្លងឧប្បាទក្ខណៈដល់
វិតិក្ខណៈ ។

បទថា ចក្ខុយននំ ជាដើម ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ដោយអំណាច
វត្ថុបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ បទថា រូមាយននំ ជាដើម ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់
ដោយអំណាចអារម្មណបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ បទថា កិញ្ចិកាលេ បុរេជា-
តប្បច្ចយេន ទ្រង់ត្រាស់សំដៅដល់បវត្តិកាល ។ បទថា កិញ្ចិកាលេ ន
បុរេជាតប្បច្ចយេន ទ្រង់ត្រាស់សំដៅយកបដិសន្ធិកាល ។ បាលីនេះ មក
ហើយ ដោយអំណាចវត្ថុ និងអារម្មណ៍ ក្នុងបញ្ចក្ខន្ធទាំងអស់ មិនបានមក
ដោយអំណាចវត្ថុក្នុងមនោទ្វារ ។ តែក្នុងបញ្ញាវារៈ បានអារម្មណបុរេ-
ជាតប្បច្ច័យ ក្នុងមនោទ្វារផងដែរ ព្រោះបាលីមកហើយថា អារម្មណ-
បុរេជាត គឺពួកសេក្ខបុគ្គលក្តី ពួកបុគ្គលក្តី ឃើញច្បាស់នូវវត្ថុ ថាមិនទៀង
ជាទុក្ខ មិនមែនខ្លួន ដូច្នោះ ។ ឯក្នុងទីនេះ ទ្រង់សម្តែងទេសនាដោយអំណាច
ធម៌ដែលមានចំណែកសេសសល់ ។ នេះជាពាក្យអធិប្បាយព្រះបាលី ក្នុង
ទីនេះប៉ុណ្ណោះ ។

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

បុរេជាតប្បច្ច័យនេះ មានតែរូបសុទ្ធ ។ រូបនោះ បានដល់ រូបរូប (រូប
 ដែលចែកឆ្ងាយ) ១៨ ប៉ុណ្ណោះ ដែលហួសឧប្បាទក្ខណៈ ហើយដល់
 វិភិក្ខណៈ ។ រូបទាំងអស់មាន ២ យ៉ាង គឺបុរេជាតប្បច្ច័យ និងអារម្មណ៍-
 បុរេជាតប្បច្ច័យ ។ ក្នុង ២ យ៉ាងនោះ រូបនេះ គឺចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយា-
 យតនៈ និងវត្ថុរូប ឈ្មោះថា វត្ថុបុរេជាត ។ រូបដ៏សេស ១២ ទាំងដែល
 មក និងមិនបានមកក្នុងបាលី គឺពណ៌ សំឡេង ក្លិន រស ធាតុ ៤ ឥន្ទ្រិយ
 ៣ (ការរូប ២ ជីវិតរូប ១) កតឡឺង្ការាហារ ១ ឈ្មោះថា អារម្មណ៍-
 បុរេជាត ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយការចែកដោយប្រការផ្សេងៗ
 ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យនេះ ដូចពណ៌នាមកហើយ ។

ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យដែលចែកបាន ដូចខ្ញុំសម្តែងមកហើយនេះ ចក្ខុ-
 យតនៈជាបច្ច័យដល់ចក្ខុវិញ្ញាណចិត្ត ២ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ អាយតនៈ
 ៤ ក្រៅអំពីនេះក៏ដូចគ្នា គឺជាបុរេជាតប្បច្ច័យដល់សោតវិញ្ញាណចិត្ត ២
 ជាដើម ។ វត្ថុរូបជាបុរេជាតប្បច្ច័យដល់ចិត្ត និងចេតសិក ទាំងជាកុសល
 អកុសល និងអព្យាកតៈ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងក្រម ៤ ទាំងអស់ ដ៏សេស
 វៀរទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណចិត្ត និងអរូបវិបាក ៤ ។ អារម្មណ៍ ៥ មានរូបជាដើម

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

ជាបុរេជាតប្បច្ច័យដោយចំណែកមួយ ដល់ទ្វិបញ្ជីពិញ្ញាណចិត្តផង ដល់មនោ-
 ធាតុ ៣ ផង ។ រូបរូបទាំង ១៨ យ៉ាងនោះ ជាបុរេជាតប្បច្ច័យ ដល់ធម៌ ៦
 ពួកនេះ គឺកាមាវចរកុសល អភិញ្ញាកុសលដែលកើតអំពីរូបាវចរ អកុសល
 កាមាវចរវិបាក ដែលកើតឡើងជាតទារម្មណៈ កាមាវចរកិរិយា និងអភិញ្ញា-
 កិរិយា ដែលកើតអំពីរូបាវចរ ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជាបរិនិច្ឆ័យ ដោយធម៌
 ដែលជាបច្ចុយុប្បន្ន ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យនេះ យ៉ាងនេះឯង ។^{២៧៣}

អធិប្បាយបុរេជាតប្បច្ច័យនិទ្ទេស ចប់

អភិធម្មបិដក

បច្ឆាជាតប្បច្ច័យ

[១២] ពាក្យថា បច្ឆាជាតប្បច្ច័យ បានដល់ ពួកចិត្តចេតសិកធម៌
ដែលកើតក្រោយ ជាបច្ច័យនៃកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយបច្ឆាជា-
តប្បច្ច័យ ។

អធិប្បាយ

បច្ឆាជាតប្បច្ចយនិទ្ទេស

[១២] អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងបច្ឆាជាតប្បច្ចយនិទ្ទេស ដូចតទៅ

បទថា បច្ឆាជាតា សេចក្តីថា ធម៌ដែលកើតខាងក្រោយ នឹងជា បច្ច័យដល់កាយណា នឹងត្រូវកើតឡើងក្នុងកាលកាយនោះ កើតឡើងហើយ តាំងនៅ ។ បទថា បុរេជាតស្ស គឺជាបច្ច័យដល់ធម៌ដែលកើតមុន ឧប្បា- ទក្ខណៈនៃបច្ច័យធម៌ទាំងនោះកន្លងខណៈ កើតដល់ខណៈតាំងនៅ ។ បទ ថា សមស្ស កាយស្ស គឺជាបច្ច័យដល់កាយនេះ ពោល គឺមហាកុត្តរូប និង ឧបាទារូប ដែលកើតអំពីសមុជ្ជាន ៤ និងសមុជ្ជាន ៣ ។ ក្នុងសេចក្តីនេះ ពាក្យថា កាយដែលកើតអំពីសមុជ្ជាន ៣ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបកាយនៃព្រហ្ម- បុរិសជ្ជាជាដើម ព្រោះមិនមានអាហារជាសមុជ្ជាន នេះជាការអធិប្បាយបាលី ក្នុងអធិការនេះ ។

ឈ្មោះថា បច្ឆាជាតប្បច្ច័យនេះ ពោលដោយសង្ខេប បានដល់ អរូបក្ខន្ធក្នុង ៤ ភូមិដ៏សេស រៀរអរូបវិបាក ។ បច្ឆាជាតប្បច្ច័យនោះ ពោលដោយអំណាចនៃជាតិ មាន ៤ ជាតិ ដោយចែកជាកុសល អកុសល វិបាក និងកិរិយា អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយការចែកដោយប្រការ ផ្សេងៗ ក្នុងបច្ឆាជាតប្បច្ច័យនេះ ដូចសម្តែងមកហើយ ។

ក្នុងបច្ឆាជាតប្បច្ច័យដែលចែកបាន ដូចខ្ញុំបានសម្តែងមកហើយនេះ កុសលដែលកើតឡើងក្នុងភូមិ ៤ និងអកុសលក្នុងបញ្ចវេទនាការកត ជាបច្ឆា-

ជាតប្បច្ច័យដល់រូបកាយដែលមានសម្មជ្ជាន ៤ និងសម្មជ្ជាន ៣ ដែលកន្លង
 ឧប្បាទក្ខណៈ មកដល់វិចិត្រក្ខណៈ ។ ក្នុងចំណែកវិបាក កាមាវចរវិបាក និង
 រូបាវចរវិបាកដ៏សេស រឿវិបាកដែលធ្វើកិច្ចបដិសន្ធិ ជាបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ
 ដោយចំណែកមួយដល់រូប ដែលមានសម្មជ្ជាន ៤ និងសម្មជ្ជាន ៣ នោះ
 ឯង ។ លោកុត្តរវិបាកដែលកើតឡើង ក្នុងបញ្ចវេកាការកត ដែលជាបច្ឆា-
 ជាតប្បច្ច័យ ដល់រូបកាយនោះដូចគ្នា ។ កិរិយាចិត្តដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ
 ៣ កើតឡើងក្នុងបញ្ចវេកាការកតប៉ុណ្ណោះ ជាបច្ឆាជាតប្បច្ច័យដល់កាយ មាន
 ប្រការដូចបានពោលហើយ ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជាបរិនិច្ឆ័យ ដោយធម៌ដែល
 ជាបច្ចុយុប្បន្ន ក្នុងបច្ឆាជាតប្បច្ច័យនេះ ដូចពណ៌នាមកហើយនោះឯង ។^{១៧៧}

អធិប្បាយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យនិទ្ទេស ចប់

អភិធម្មបិដក

អាសេវនប្បច្ច័យ

[១៣] ពាក្យថា អាសេវនប្បច្ច័យ បានដល់ ពួកកុសលធម៌មុនៗ ជា
 បច្ច័យនៃពួកកុសលធម៌ក្រោយៗ ដោយអាសេវនប្បច្ច័យ ពួកអកុសលធម៌
 មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកអកុសលធម៌ក្រោយៗ ដោយអាសេវនប្បច្ច័យ ពួក
 កិរិយាព្យាកតធម៌មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកកិរិយាព្យាកតធម៌ក្រោយៗ ដោយ
 អាសេវនប្បច្ច័យ ។

អធិប្បាយ

អាសេវនប្បច្ចយនិទ្ទេស

[១៣] អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងអាសេវនប្បច្ចយនិទ្ទេស ដូចតទៅ

ក្នុងន័យទាំងអស់ថា បុរិមា បុរិមា អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា បានដល់ ធម៌ដែលរលត់ទៅដោយលំដាប់ដោយល្អ ។

សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ក្នុងអធិការនេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មិនធ្វើ និទ្ទេស ព្រមទាំងធម៌ដែលមានជាតិផ្សេងគ្នា ដោយន័យជាដើមថា កុសលធម៌ ដែលកើតមុនៗ ជាបច្ច័យដល់អព្យាកតធម៌ដែលកើតក្រោយៗ ដូចក្នុងអន្ត- រប្បច្ច័យ ឆ្លើយថា ព្រោះធម៌ទាំងឡាយ មិនអាចឲ្យធម៌ដទៃកាន់យកគតិ របស់ខ្លួនបាន ។ ពិតហើយ ធម៌ដែលមានជាតិផ្សេងគ្នា កាលនឹងឲ្យធម្មជាតិ ដែលផ្សេងគ្នា សម្រេចភាពជាធម៌ស្ងាត់ជំនាញ និងមានកម្លាំង ដោយគុណ គឺអាសេវនៈ រមែងមិនអាចឲ្យធម៌ទាំងនោះកាន់យកគតិរបស់ខ្លួន ពោល គឺ ភាពជាកុសលជាដើមបាន ព្រោះហេតុនោះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា ព្រះមាន ព្រះភាគទ្រង់មិនធ្វើនិទ្ទេស ព្រមជាមួយធម៌ដែលមានជាតិផ្សេងគ្នាទាំងនោះ ទ្រង់ធ្វើនិទ្ទេស រួមជាមួយធម៌ដែលមានជាតិដូចគ្នានឹងធម៌ ដែលអាចឲ្យធម៌ ដទៃកាន់យកគតិរបស់ខ្លួន ពោល គឺភាពជាកុសលជាដើម ដែលពិសេស ចេញទៅ ដោយសភាវៈដែលមានកម្លាំងច្រើនជាង ស្ងាត់ជំនាញជាង ព្រោះ អាសេវនៈ ពោល គឺការសន្សំ ។

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

សួរថា កាលបើដូច្នោះ ព្រោះហេតុអ្វី ទើបទ្រង់មិនកាន់យកវិបាកា-
ព្យាកតៈផង ឆ្លើយថា ព្រោះមិនមានអាសេវនៈ ។

ពិតហើយ វិបាក គឺការដែលឆ្លិនដោយអំណាចនៃកម្មជាសភាវៈ
ដែលត្រូវកម្មធ្វើឲ្យប្រែប្រួលទៅ រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ដោយមិនមានសេចក្តី
ព្យាយាម (ក្នុងការឲ្យផល) និងជាចក្ខុវិស័យ ទើបវិបាកនេះ មិនអាចឲ្យ
វិបាកដទៃកាន់យក គឺទទួលយកនូវសភាវៈរបស់ខ្លួន ហើយកើតឡើងដោយ
គុណ គឺអាសេវនៈបាន ទាំងវិបាក (ថ្មី) ក៏មិនកាន់យកអានុភាពនៃវិបាក
ចាស់កើតឡើងឡើយ តែវិបាកត្រូវកម្មាំងកម្មបន្ស្រាត់ទៅ រមែងកើតឡើង
ហាក់បីដូចជាធ្លាក់ទៅ ព្រោះហេតុនោះ ទើបក្នុងវិបាកទាំងអស់ មិនមាន
អាសេវនៈ ព្រោះវិបាកមិនមានអាសេវនៈ ដូចពោលមកហើយ ទើបព្រះ
មានព្រះភាគ មិនកាន់យកក្នុងអធិការនៃអាសេវនៈប្បច្ច័យនេះ ។

វិបាកនេះ នឹងកើតឡើងក្នុងលំដាប់នៃកុសល អកុសល និងកិរិយា
ក៏រមែងមិនបានទទួលគុណ គឺអាសេវនៈ ព្រោះមានការប្រព្រឹត្តទៅទាក់ទង
ដោយកម្ម ព្រោះហេតុនោះ ធម៌ មានកុសលជាដើម ទើបមិនជាអាសេវ-
នប្បច្ច័យដល់វិបាកនោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត កុសលជាដើមនេះ មិនជាអាសេវ-
នប្បច្ច័យដល់វិបាក ព្រោះមានជាតិផ្សេងគ្នាក៏បាន ។ កាលពោលដោយកុមិ
ឬអារម្មណ៍ហើយ ធម៌ទាំងឡាយ ឈ្មោះថា មានជាតិផ្សេងគ្នា រមែងមិន
មាន ព្រោះហេតុនោះ ទើបកាមាវចរកុសល និងកិរិយា ជាអាសេវនៈប្បច្ច័យ
ដល់មហគ្គតកុសល និងមហគ្គតកិរិយា និងអនុលោមកុសល ដែលមាន

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

សន្ធិវរជាអារម្មណ៍ និងដល់គោត្រកុកុសល ដែលមាននិព្វានជាអារម្មណ៍ បាន នេះជាពាក្យអធិប្បាយព្រះបាលី ក្នុងទីនេះប៉ុណ្ណោះ ។

អាសេវនប្បច្ច័យនេះ ដោយជាតិមាន ៣ ប៉ុណ្ណោះ គឺកុសល អកុសល កិរិយាព្យាកតៈ ។ ក្នុង ៣ យ៉ាងនោះ កុសលពោលដោយភូមិ មាន ៣ គឺ កាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ ។ អកុសល ជាកាមាវចរប៉ុណ្ណោះ កិរិយា- ព្យាកតៈ មាន ៣ ភូមិ គឺកាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ ។ ឈ្មោះថា អាសេវនប្បច្ច័យដែលជាលោកុត្តរ មិនមាន ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយការចែកដោយប្រការផ្សេងៗ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យនេះ ដូចពោលមក ហើយ ។

ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យដែលចែកបាន ដូចពោលមកនេះ កាមាវចរ- កុសល ជាអាសេវនប្បច្ច័យដល់កាមាវចរកុសល ដែលកើតក្នុងលំដាប់នៃ ខ្លួន ។ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ កាមាវចរកុសលដែលជាញាណសម្បយុត្ត ជា អាសេវនប្បច្ច័យដល់ពួកធម៌ទាំងនេះ គឺរូបាវចរកុសល អរូបាវចរកុសល លោកុត្តរកុសលដែលមានវេទនាដូចគ្នានឹងខ្លួន ។ ឯរូបាវចរកុសល ជា អាសេវនប្បច្ច័យចំពោះដល់រូបាវចរកុសលប៉ុណ្ណោះ ។ អរូបាវចរកុសល ជា អាសេវនប្បច្ច័យដល់អរូបាវចរកុសលប៉ុណ្ណោះ ។

អកុសល ជាអាសេវនប្បច្ច័យ ដល់អកុសលប៉ុណ្ណោះដូចគ្នា ។

ឯកិរិយាធម៌ ពោល គឺកាមាវចរកិរិយា ជាអាសេវនប្បច្ច័យដល់ កាមាវចរកិរិយាមុន ។ ធម៌ ពោល គឺកាមាវចរកិរិយាណា ជាញាណ-

អង្គការ បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

សម្បយុត្ត ធម៌នោះ ជាអាសេវនប្បច្ច័យដល់ពួកធម៌ទាំងនេះ គឺរូបាវចរកិរិយា
 អរូបាវចរកិរិយា ដែលមានវេទនាដូចគ្នានឹងខ្លួន ។ រូបាវចរកិរិយា ជា
 អាសេវនប្បច្ច័យ ដល់រូបាវចរកិរិយាប៉ុណ្ណោះ ។ អរូបាវចរកិរិយា ជា
 អាសេវនប្បច្ច័យ ដល់អរូបាវចរកិរិយាប៉ុណ្ណោះ ។ ឯវិបាក ជាអាសេវ-
 នប្បច្ច័យ ដល់ធម៌ណាមួយ ឬធម៌ណាមួយ ជាអាសេវនប្បច្ច័យ ដល់
 វិបាក មិនមាន អ្នកសិក្សាគប្បីជាបរិនិច្ឆ័យ ដោយធម៌ដែលជាបច្ចុប្បន្ន
 ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យនេះ ដូចពោលមក ដូច្នោះ ។^{១២៣}

អធិប្បាយអាសេវនប្បច្ច័យនិទ្ទេស ចប់

អភិធម្មបិដក

កម្មប្បច្ច័យ

[១៤] ពាក្យថា កម្មប្បច្ច័យ បានដល់ កុសលាកុសលកម្មក្តី កដត្តាកម្ម
 នៃវិបាកក្នុងទាំងឡាយក្តី ជាបច្ច័យនៃរូបទាំងឡាយ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ជា
 បច្ច័យនៃធម៌ទាំងឡាយ ដែលប្រកបដោយចេតនាផង នៃរូបទាំងឡាយដែល
 កើតអំពីធម៌នោះផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

អធិប្បាយ

កម្មប្បច្ចយនិទ្ទេស

[១៤] គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងកម្មប្បច្ចយនិទ្ទេសដូចតទៅ

បទថា កម្មំ បានដល់ ចេតនាកម្ម ។ បទថា កដត្តា ច រូចានំ បានដល់ រូបដែលកើតឡើងព្រោះត្រូវកម្មធ្វើ ។ បទថា កម្មប្បច្ចយេន សេចក្តីថា ដោយនានាខណិកកម្មប្បច្ចយ ដែលអាចឲ្យផលរបស់ខ្លួន កើតឡើងបានក្នុងទីបំផុតនៃកោដិកប្ប មិនមែនតិច ។ ពិតហើយ កុសលកម្ម និងអកុសលកម្ម រមែងមិនឲ្យផលក្នុងខណៈដែលខ្លួនប្រព្រឹត្តទៅ បើគប្បីឲ្យផលក្នុងខណៈនោះសោត បុគ្គលធ្វើកុសលកម្ម ដែលជាហេតុឲ្យចូលដល់ទេវលោកឯណា ក៏គប្បីក្លាយជាទេវតាក្នុងខណៈនោះឯង ដោយអានុភាពនៃកម្មនោះ ។

កម្មដែលបុគ្គលធ្វើក្នុងខណៈណា សូម្បីមិនមានក្នុងខណៈដទៃ បន្ទាប់អំពីនោះ រមែងញ៉ាំងផលឲ្យកើតឡើង ក្នុងកាលដែលបុគ្គលគប្បីចូលដល់បច្ចុប្បន្ន ឬបន្ទាប់អំពីនោះ ក្នុងកាលមានការប្រកបព្រមនៃបច្ច័យដ៏សេសព្រោះជាសភាវៈដែលកម្មធ្វើស្រេចហើយ ប្រៀបដូចការហាត់ធ្វើសិប្បៈដំបូងទោះបីស្រេចហើយ ក៏ឲ្យកើតការធ្វើសិប្បៈក្រោយៗ ក្នុងកាលដទៃបាន ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅថា នានាខណិកកម្មប្បច្ចយ ។

បទថា ចេតនា សម្បយុត្តកានំ ធម្មានំ សេចក្តីថា ចេតនាណាម្បយ ជាបច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តជាម្បយខ្លួន ។ ដោយបទថា តំ-សមុដ្ឋានានំ នេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់កាន់យកកដត្តារូប ក្នុងបដិសន្ធិក្ខណៈ

ផងដែរ ។ បទថា កម្មប្បច្ចយេន នេះ ត្រាស់សំដៅដល់ចេតនាដែលកើត
 ព្រមគ្នា ។ ពិតហើយ បណ្តាធម៌ មានកុសលធម៌ជាដើម ចេតនាណាមួយ
 ជួយឧបការៈដល់ធម៌ដ៏សេស ដោយភាពជាកិរិយា ពោល គឺការព្យាយាម
 នៃចិត្ត ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅថា សហជាត-
 កម្មប្បច្ចយ ។ នេះជាពាក្យអធិប្បាយព្រះបាលី ក្នុងទីនេះប៉ុណ្ណោះ ។

កម្មប្បច្ចយនេះ ដោយអត្ថ បានដល់ ចេតនាដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ
 ៤ ។ ចេតនានោះ ពោលដោយប្រភេទនៃជាតិ ចែកចេញជា ៤ ជាតិ គឺ
 កុសល អកុសល វិបាក និងកិរិយា ។ ក្នុង ៤ ជាតិនោះ កុសល ពោល
 ដោយភូមិ មាន ៤ ភូមិ ដោយអំណាចកាមាវចរភូមិជាដើម ។ អកុសល
 មាន ១ ភូមិប៉ុណ្ណោះ វិបាក មាន ៤ ភូមិ កិរិយា មាន ៣ ភូមិ ។ អ្នក
 សិក្សាគប្បីជាបរិនិច្ឆ័យ ដោយការចែកដោយប្រការផ្សេងៗ ក្នុងកម្មប្បច្ចយ
 ដូចពោលមកហើយ ។ ក្នុងកម្មប្បច្ចយ ដែលចែកបាន ដូចពោលមកនេះ
 កាមាវចរកុសលចេតនាដែលកើតព្រមគ្នា ជាកម្មប្បច្ចយដល់ធម៌ ដែល
 សម្បយុត្តជាមួយខ្លួន និងដល់រូបដែលមានចិត្តជាសម្ពុដ្ឋាន ក្នុងបញ្ចវេទនាការភព
 ជាបច្ច័យដល់ខន្ធ ដែលសម្បយុត្តជាមួយខ្លួនតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ក្នុងចតុវេទ-
 ការភព ដោយសហជាតកម្មប្បច្ចយ ។

ឯចេតនាដែលកើតឡើងហើយរលត់ទៅ ជាបច្ច័យដល់វិបាកក្នុងរូបស
 ខ្លួន និងកដត្តារូប ដោយនានាខណិកកម្មប្បច្ចយ ។ ចេតនានោះ ជាបច្ច័យ
 ក្នុងបញ្ចវេទនាការភពប៉ុណ្ណោះ មិនជាបច្ច័យក្នុងភពដទៃឡើយ ។

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

រូបាវចរកុសលចេតនាដែលកើតព្រមគ្នា ជាបច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តជាមួយខ្លួន និងដល់រូបដែលមានចិត្តជាសម្បជាន ដោយសហជាតកម្មប្បច្ច័យដោយចំណែកមួយ តែរូបាវចរកុសលចេតនា ដែលកើតឡើងហើយរលត់ទៅ ជាបច្ច័យដល់វិបាករបស់ខ្លួន និងកដត្តារូប ដោយនានាខណិកកម្មប្បច្ច័យ ។

អរូបាវចរកុសលចេតនា និងលោកុត្តរកុសលចេតនា ដែលកើតព្រមគ្នា ជាបច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តជាមួយខ្លួន និងដល់រូបដែលមានចិត្តជាសម្បជានក្នុងបញ្ចវេការភព ជាបច្ច័យដល់ខន្ធដែលសម្បយុត្តជាមួយខ្លួន តែម្យ៉ាង ក្នុងចតុវេការភព ដោយសហជាតកម្មប្បច្ច័យ ។

ចេតនាទាំង ២ នោះ ដែលកើតឡើងហើយរលត់ទៅ ជាបច្ច័យដល់វិបាកក្នុងរឿងៗ ខ្លួន ដោយនានាខណិកកម្មប្បច្ច័យ ។ អកុសលចេតនាដែលកើតព្រមគ្នា ជាបច្ច័យដល់ខន្ធដែលសម្បយុត្តជាមួយខ្លួន និងដល់រូបដែលមានចិត្តជាសម្បជាន ក្នុងបញ្ចវេការភព ជាបច្ច័យដល់អរូបក្នុងបំណោះក្នុងចតុវេការភព ដោយសហជាតកម្មប្បច្ច័យ ។ អកុសលចេតនានោះ ដែលកើតឡើងហើយរលត់ទៅ ជាបច្ច័យដល់វិបាកក្នុង និងកដត្តារូប ដោយនានាខណិកកម្មប្បច្ច័យ ។

វិបាកចេតនាខាងកាមាវចរ និងរូបាវចរ ជាបច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តជាមួយខ្លួន និងជាបច្ច័យដល់ចិត្តជរក្នុងបវត្តិកាល ដល់កដត្តារូបក្នុងបដិសន្ធិកាល ដោយសហជាតកម្មប្បច្ច័យ ។

អរុណាវចរវិបាកចេតនា ជាបច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តជាមួយខ្លួនតែ
 ម្យ៉ាង ដោយសហជាតកម្មប្បច្ច័យ ។ លោកុត្តរវិបាកចេតនា ជាបច្ច័យដល់
 ធម៌ដែលសម្បយុត្តជាមួយខ្លួន និងដល់រូប ដែលមានចិត្តជាសម្មជាន ក្នុង
 បញ្ចវេកាការកត ជាបច្ច័យដល់អរូបធម៌ប៉ុណ្ណោះ ក្នុងចតុវេកាការកត ដោយ
 សហជាតកម្មប្បច្ច័យ ។

កិរិយាចេតនាដែលកើតក្នុងភូមិទាំង ៣ ជាបច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្ប-
 យុត្ត និងដល់រូប ដែលមានចិត្តជាសម្មជាន ក្នុងបញ្ចវេកាការកត ដោយ
 សហជាតកម្មប្បច្ច័យ ។ កិរិយាចេតនាដែលកើតក្នុងអរូបភពនេះ ជាបច្ច័យ
 ដល់អរូបធម៌ប៉ុណ្ណោះ ដោយសហជាតកម្មប្បច្ច័យ ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាប
 វិនិច្ឆ័យ ដោយធម៌ដែលជាបច្ច័យប្បន្ន ក្នុងកម្មប្បច្ច័យនេះ ដូចពោលមក
 ហើយនោះឯង ។^{១៣៣}

អធិប្បាយកម្មប្បច្ច័យនិទ្ទេស ចប់

អភិធម្មបិដក

វិទាកប្បច្ច័យ

[១៥] ពាក្យថា វិទាកប្បច្ច័យ បានដល់ វិទាកក្ខន្ធ ៤ ដែលមិនមាន
រូប ជាបច្ច័យនៃគ្នានិងគ្នា ដោយវិទាកប្បច្ច័យ ។

អធិប្បាយ

វិបាកប្បច្ចយនិទ្ទេស

[១៥] អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងវិបាកប្បច្ចយនិទ្ទេសដូចតទៅ
 រូប ទោះបីកើតអំពីកម្ម ក៏មិនឈ្មោះថា វិបាក ព្រោះហេតុនោះ ទើប
 ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា វិបាកា ហើយត្រាស់ថា ចត្តារោ ខន្ធ ក្នុង
 ព្រះបាលីថា វិបាកា ចត្តារោ ខន្ធ ។ បាលីនេះ មកដោយអំណាចវិបាក-
 ប្បច្ចយនៃអរូបធម៌ប៉ុណ្ណោះ ដោយប្រការដូច្នោះ ។ តែក្នុងបញ្ញាវារៈ រមែង
 បានដល់វិបាកប្បច្ចយផង ដល់ចិត្តជរុប និងកម្មជរុបផង ព្រោះព្រះបាលី
 មកហើយថា វិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ជាបច្ចយនៃខន្ធ ៣ និងពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប
 ដោយវិបាកប្បច្ចយ ។ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ជាបច្ចយ
 នៃខន្ធ ៣ និងពួកកដត្តារូប ដោយវិបាកប្បច្ចយ ដូច្នោះ តែក្នុងអធិការនេះ
 ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ធ្វើទេសនា ដោយអំណាចធម៌ដែលមានចំណែកសេស
 សល់ ។ នេះជាពាក្យអធិប្បាយព្រះបាលី ក្នុងទីនេះប៉ុណ្ណោះ ។

វិបាកប្បច្ចយនេះ ព្រោះជាវិបាកធម៌ ពោលដោយជាតិ មានត្រឹម ១
 ជាតិ គឺវិបាកជាតិ ដោយប្រភេទនៃកុមិចែកបាន ៤ កុមិ ដោយអំណាច
 កាមាវចរកុមិជាដើម ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយការចែកដោយ
 ប្រការផ្សេងៗ ក្នុងវិបាកប្បច្ចយនេះ ដូចពោលមកហើយនេះ ។

ក្នុងវិបាកប្បច្ចយដែលចែកបាន ដូចអធិប្បាយមកហើយ កាមាវចរវិបាក
 និងរូបាវចរវិបាក ជាវិបាកប្បច្ចយដល់សម្បយុត្តក្ខន្ធ និងជាវិបាកប្បច្ចយ
 ដល់ចិត្តជរុប ក្នុងបវត្តិកាល ជាវិបាកប្បច្ចយដល់កដត្តារូប ក្នុងបដិសន្ធិ-

កាល ។ អរុបាវចរវិបាក ជាវិបាកប្បច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តប្បណ្ណោះ ។
 លោកុត្តវិបាក ជាបច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត និងចិត្តជរេប ក្នុងបញ្ច-
 វេកាការកត ជាវិបាកប្បច្ច័យចំពោះធម៌ដែលសម្បយុត្តប្បណ្ណោះ ក្នុងចតុវេ-
 កាការកត ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជាបរិនិច្ឆ័យ ដោយធម៌ដែលជាបច្ច័យប្បន្ន ក្នុង
 វិបាកប្បច្ច័យនេះ យ៉ាងនេះឯង ។^{១២៣}

អធិប្បាយវិចារកប្បច្ច័យនិទ្ទេស ចប់

អភិធម្មបិដក

អាហារប្បច្ច័យ

[១៦] ពាក្យថា អាហារប្បច្ច័យ បានដល់ កតលិដ្ឋាហារ ជា
បច្ច័យនៃកាយនេះ ដោយអាហារប្បច្ច័យ អាហារទាំងឡាយ ដែលមិនមាន
រូប ជាបច្ច័យនៃសម្បយុត្តធម៌ផង នៃរូបទាំងឡាយ ដែលកើតអំពីសម្ប-
យុត្តធម៌នោះផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។

អធិប្បាយ

អាហារប្បច្ចយនិទ្ទេស

[១៦] អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងអាហារប្បច្ចយនិទ្ទេសដូចតទៅ ឱជាគ្នាដែលកើតក្នុងសន្តតិ ៤^(១) ឈ្មោះថា អាហារ ក្នុងបទថា កតត្ថិកាហោ អាហារោ ។ ព្រោះអាហារនោះ បុគ្គលធ្វើឲ្យជាពំនូតហើយ លេបចូលទៅប៉ុណ្ណោះ ទើបធ្វើកិច្ចនៃអាហារបាន ដែលនៅខាងក្រៅ មិនធ្វើ កិច្ចនៃអាហារឡើយ ហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគមិនត្រាស់ថា អាហារោ ត្រាស់ថា កតត្ថិកាហោ អាហារោ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា កតត្ថិកាហោ នេះ ត្រឹមតែជាឈ្មោះនៃអាហារប៉ុណ្ណោះ ព្រោះជាវត្ថុដែលបុគ្គលគប្បីធ្វើឲ្យ ជាពំនូតហើយ បរិភោគ ។ អាហារ គឺផស្សៈ ចេតនា និងវិញ្ញាណ ឈ្មោះ ថា អរូបិនោ អាហារោ ។ រូបដែលមានកម្មជាសមុដ្ឋាន ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់កាន់យកហើយ ក្នុងពាក្យនេះថា តំ សមុដ្ឋានំ សមដូចព្រះមាន ព្រះភាគត្រាស់ក្នុងបញ្ញាវារៈថា ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកវិបាកាព្យាកតាហារ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តក្ខន្ធ និងពួកកដត្តារូប ដោយអាហារប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។ នេះជាពាក្យអធិប្បាយព្រះបាលី ក្នុងទីនេះប៉ុណ្ណោះ ។

អាហារប្បច្ច័យនេះ ដោយសន្ទេស បានដល់ ធម៌ ៤ យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ គឺកតត្ថិកាហោ ផស្សៈហោ ចេតនាហោ និងវិញ្ញាណាហោ ។ ក្នុង អាហារ ៤ យ៉ាងនោះ នាមអាហារដ៏សេស ៣ រៀកតត្ថិកាហោ ពោល ដោយអំណាចនៃជាតិ ចែកបាន ៤ ជាតិ ដោយជាកុសល អកុសល វិបាក

១- រូបដែលកើតអំពីសមុដ្ឋាន ៤ គឺកម្ម ចិត្ត ឧត្ត អាហារ ។

និងកិរិយា ។

ពោលដោយប្រភេទនៃភូមិ នាមអាហារទាំងនេះ ចែកបានច្រើនយ៉ាង គឺកុសល ចែកបាន ៤ ភូមិ អកុសល ១ ភូមិ វិបាក ៤ ភូមិ កិរិយា ៣ ភូមិ ។ ឯកតឡឺន្តរាហារ ដោយជាតិ ជាអព្យាកតៈ ដោយភូមិ ជាកាមា- វចរតែម្យ៉ាង ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជាបរិនិច្ឆ័យ ដោយការចែកដោយប្រការ ផ្សេងៗ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យនេះ ដូចពោលមកហើយ ។

ក្នុងអាហារប្បច្ច័យដែលចែកបាន ដូចពោលមកហើយនេះ អាហារ ដែលជាកុសល ៣ យ៉ាង ទាំង ៤ ភូមិ ជាបច្ច័យដល់សម្បយុត្តធម៌ និង ដល់ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ក្នុងបញ្ចវេកាការកត ដោយអាហារប្បច្ច័យ អាហារ ដ៏សេស រៀររុបរាវចរវិញ្ញាណ ជាបច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តបុណ្ណោះ ក្នុងអរូបកតដោយអាហារប្បច្ច័យ ។ ក្នុងអាហារដែលជាអកុសល ក៏ន័យ នេះដូចគ្នា ។ អាហារដែលជាវិបាកទាំង ៤ ភូមិ ជាអាហារប្បច្ច័យដល់ធម៌ ដែលសម្បយុត្តក្នុងទីទាំងពួង ។ ក្នុងអធិការនេះ កាមាវចរវិបាក និងរុបា- វចរវិបាកដែលកើតក្នុងបញ្ចវេកាការកត ជាអាហារប្បច្ច័យដល់ចិត្តជួររូប ក្នុង បវត្តិកាល ដល់កដត្តារូប ក្នុងបដិសន្ធិកាល ។ អាហារដែលជាលោកុត្តរ- វិបាក ជាអាហារប្បច្ច័យដល់ចិត្តសមុដ្ឋានរូបតែម្យ៉ាង ។ អាហារដែលកើត ក្នុងអរូបកត រមែងមិនជាបច្ច័យដល់រូប ។ អាហារដែលជាកិរិយាទាំង ៣ ភូមិ ជាអាហារប្បច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត និងចិត្តសមុដ្ឋានរូប ក្នុងបញ្ច- វេកាការកត ។ អាហារដែលជាកាមាវចរ និងអរុបាវចរ ជាអាហារប្បច្ច័យ

ដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តប៉ុណ្ណោះ ក្នុងអរូបភព ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។
 កតទ្បិញ្ញារាហារដែលកើតឡើងក្នុងសន្តតិ ៤ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ដោយ
 មិនប្លែកគ្នាថា ជាបច្ច័យដល់កាយនេះក៏ពិត តែកាលពោលដោយប្លែកគ្នា
 ក្នុងអធិការនេះ កតទ្បិញ្ញារាហារនេះ ជាអ្នកឲ្យកើតរូបដែលមានអាហារជា
 សមុដ្ឋានផង និងតាមរក្សារូបដែលមានអាហារជាសមុដ្ឋានផង ដោយអាហា-
 រប្បច្ច័យ អធិប្បាយថា ជាបច្ច័យដល់សន្តតិរូបដែលមានសមុដ្ឋាន ៣ ដ៏សេស
 ដោយអាហារប្បច្ច័យ ព្រោះចិត្តិមរូប ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យដោយ
 ធម៌ដែលជាបច្ច័យប្បន្ន ក្នុងអាហារប្បច្ច័យនេះ ដូចពណ៌នាមកហើយនេះ ។^{១៧៧}

អធិប្បាយអាហារប្បច្ច័យនិទ្ទេស ចប់

អភិធម្មបិដក

ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ

[១៧] ពាក្យថា ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ បានដល់ ចក្ខុន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃចក្ខុ-
 វិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយចក្ខុវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយ
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ សោតិន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃសោតវិញ្ញាណធាតុផង នៃ
 ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយសោតវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ
យានិន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃយានវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយ
 យានវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ជីវិន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃជីវា-
 វិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយជីវាវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយ
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ កាយិន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃកាយវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌
 ដែលប្រកបដោយកាយវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ រូបជីវិ-
 តិន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃកដត្តារូបទាំងឡាយ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ពួកឥន្ទ្រិយ
 ដែលមិនមានរូប ជាបច្ច័យនៃសម្បយុត្តធម៌ផង នៃរូបទាំងឡាយដែលកើត
 អំពីសម្បយុត្តធម៌នោះផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។

អធិប្បាយ

ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយនិទ្ទេស

[១៧] អ្នកសិក្សាគប្បីជាបរិនិច្ឆ័យ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ចយនិទ្ទេសដូចតទៅ
 បទថា ចក្កុន្ទ្រិយំ បានដល់ ឥន្ទ្រិយ គឺចក្ក ។ បទថា ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន
 សេចក្តីថា ចក្កុន្ទ្រិយជាដើមនោះ ខ្លួនឯងកើតមុនហើយ ជាបច្ច័យដល់
 អរូបធម៌ តាំងអំពីកើត រហូតដល់រលត់ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ ក្នុង
 សោតិទ្រិយជាដើម ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។ អរូបជីវិតិទ្រិយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ក៏ទ្រង់សង្គ្រោះចូលក្នុងពាក្យនេះថា ឥន្ទ្រិយដែលមិនមានរូប ។ ក្នុងបទថា
 តំសមុដ្ឋានានំ នេះ ទ្រង់សង្គ្រោះសូម្បីក៏ដក្តារូប ដោយន័យដែលពោល
 ហើយខាងដើម សមដូចទ្រង់ត្រាស់ក្នុងបញ្ញាវារៈថា ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ពួកវិបាកាព្យាកតឥន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តក្ខន្ធ និងពួកកដត្តារូប
 ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។ នេះជាពាក្យអធិប្បាយព្រះបាលី ក្នុងទីនេះ
 ប៉ុណ្ណោះ ។

ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យនេះ គឺឥន្ទ្រិយ ២០ វៀរឥត្តិទ្រិយ និងបុរិសិទ្រិយ ។
 ពិតហើយ ឥត្តិទ្រិយ និងបុរិសិទ្រិយ ជាកំណើតនៃភេទស្រ្តី និងភេទ
 បុរសក៏ពិត តែក្នុងកាលដែលជាកលលះជាដើម កាលឥត្តិទ្រិយ និងបុរិ-
 សិទ្រិយទាំងនោះមាន ក៏គង់មិនសម្រេចភាពជាឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យដល់ភេទស្រ្តី
 និងភេទបុរសទាំងនោះ ព្រោះភេទស្រ្តី និងភេទប្រុសមិនទាន់មានផង មិនជា
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យដល់ធម៌ដទៃផង ។ ពិតហើយ ធម៌ដែលជាឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ
 និងឈ្មោះថា មិនសម្រេចភាពជាឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យដល់ធម៌ដែលមិនបែកគ្នា ក្នុង

ខណៈដែលខ្លួនមាន រមែងមិនមាន ព្រោះហេតុនោះ ទើបឥត្តិន្រ្ទិយ និង បុរិសិន្រ្ទិយទាំងនោះ មិនជាឥន្រ្ទិយប្បច្ច័យ ។

ឥត្តិន្រ្ទិយ និងបុរិសិន្រ្ទិយទាំងនេះ ជាពូជនៃភេទស្រី និងភេទប្រុស ពួកណា ដោយបរិយាយដែលមកក្នុងព្រះសូត្រ ឥត្តិន្រ្ទិយ និងបុរិសិន្រ្ទិយ ទាំងនោះ រាប់ថា ជាបកតុបនិស្សយប្បច្ច័យដល់ភេទស្រី និងភេទប្រុសទាំង នោះផងដែរ ។

ឥន្រ្ទិយប្បច្ច័យ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា បានដល់ ឥន្រ្ទិយ ២០ ។ ឥន្រ្ទិយប្បច្ច័យនោះ ដោយជាតិ ចែកចេញជា ៥ ជាតិ គឺកុសល អកុសល វិបាក កិរិយា និងរូប ។ ក្នុង ៥ ជាតិនោះ ចែកបានច្រើនយ៉ាងទៀត គឺ ដែលជាកុសល ចែកតាមភូមិបាន ៤ ភូមិ អកុសល ជាកាមាវចរតែម្យ៉ាង វិបាក មាន ៤ ភូមិ កិរិយា មាន ៣ ភូមិ រូបជាកាមាវចរភូមិប៉ុណ្ណោះ ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយការចែកដោយប្រការផ្សេងៗ ក្នុងឥន្រ្ទិយប្បច្ច័យនេះយ៉ាងនេះ ។

ក្នុងឥន្រ្ទិយប្បច្ច័យដែលចែកហើយយ៉ាងនេះ បច្ច័យ គឺឥន្រ្ទិយដែល ជាកុសលទាំង ៤ ភូមិ ជាបច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត និងដល់រូបដែល មានចិត្តជាសមុជ្ជានក្នុងបញ្ចកោការភពដោយឥន្រ្ទិយប្បច្ច័យ ។ ឥន្រ្ទិយដែល ជាអកុសលក៏ដូចគ្នា ។ កុសល និងអកុសលដ៏សេស រៀររូបាវចរកុសល ជាបច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត ក្នុងអរូបភព ដោយឥន្រ្ទិយប្បច្ច័យ ។

ឥន្រ្ទិយដែលជាវិបាកទាំង ៤ ភូមិ ជាឥន្រ្ទិយប្បច្ច័យដល់ធម៌ដែល

សម្បយុត្តដោយចំណែកមួយ ។ បណ្តាតន្រ្តិយដែលជាវិបាកទាំងនេះ តន្រ្តិយដែលជាការវិបាក និងរូបវិបាក កាលកើតក្នុងបញ្ចកោការកត ជាបច្ច័យដល់ចិត្តជួររូប ក្នុងបវត្តិកាល និងជាបច្ច័យដល់កដត្តារូប ក្នុងបដិសន្ធិកាល ដោយតន្រ្តិយប្បច្ច័យ ។ តន្រ្តិយដែលជាលោកុត្តរវិបាក ជាបច្ច័យដល់ចិត្តជួររូបតែម្យ៉ាង ។ តន្រ្តិយដែលជាលោកុត្តរវិបាក ដែលកើតឡើងក្នុងអរូបកត រមែងមិនជាបច្ច័យដល់រូបឡើយ ។

តន្រ្តិយដែលជាកិរិយាទាំង ៣ ក្នុង ជាតន្រ្តិយប្បច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត និងដល់ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្នុងបញ្ចកោការកត ។ ឯតន្រ្តិយដែលជាការវិបាកកិរិយា និងអរូបវិបាកកិរិយា រមែងសម្រេចភាពជាតន្រ្តិយប្បច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តប៉ុណ្ណោះ ក្នុងអរូបកត ។

ក្នុងរូបតន្រ្តិយទាំង ៦ មានចក្ខុតន្រ្តិយជាដើម ចក្ខុតន្រ្តិយជាបច្ច័យដល់ចក្ខុវិញ្ញាណចិត្ត ២ ព្រមទាំងធម៌ដែលសម្បយុត្ត ក្នុងចំណែកកុសលវិបាក និងអកុសលវិបាក ។ សោតិតន្រ្តិយជាដើម ក៏ជាតន្រ្តិយប្បច្ច័យដល់សោតវិញ្ញាណជាដើម យ៉ាងនោះដូចគ្នា ។

រូបជីវិតិតន្រ្តិយជាបច្ច័យដល់រូប ដែលកើតរួមគ្នាជាមួយខ្លួនក្នុងវិបាកកាល ដោយតន្រ្តិយប្បច្ច័យ ។ ភាពជាសហជាតប្បច្ច័យ រមែងមិនមានដល់រូបជីវិតិតន្រ្តិយនោះ ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយធម៌ដែលជាបច្ច័យប្បន្នក្នុងតន្រ្តិយប្បច្ច័យ យ៉ាងនេះឯង ។^{១៧៧}

អធិប្បាយតន្រ្តិយប្បច្ច័យនិទ្ទេស ចប់

អភិធម្មបិដក

ឈានប្បច្ច័យ

[១៨] ពាក្យថា ឈានប្បច្ច័យ បានដល់ អង្គឈានទាំងឡាយ ជា
បច្ច័យនៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយឈានផង នៃរូបទាំងឡាយដែលកើតអំពី
ធម៌នោះផង ដោយឈានប្បច្ច័យ ។

អធិប្បាយ

ឈានប្បច្ចយនិទ្ទេស

[១៨] អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងឈានប្បច្ចយនិទ្ទេសដូចតទៅ
 បទថា ឈានផ្កានិ បានដល់ អង្គឈាន ៧ គឺវិតក្ក វិចារ បីតិ
 សោមនស្ស ទោមនស្ស ឧបេក្ខា និងចិត្តកក្កតា ដែលកើតឡើងក្នុងចិត្ត
 ដ៏សេស រៀរទិបញ្ចវិញ្ញាណចិត្ត ១០ ព្រោះពួកនៃវិញ្ញាណ ៥ ត្រឹមតែជា
 ការធ្លាក់ទៅ (នៃចិត្តក្នុងអារម្មណ៍) ឧបេក្ខា សុខ និងទុក្ខ សូម្បីមាននៅ
 ក្នុងចិត្តទាំងនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ក៏មិនលើកឡើងសម្តែងថា ជាអង្គ
 ឈាន ព្រោះមិនមានការចូលទៅសម្តែងអារម្មណ៍ ។ បណ្តាអង្គឈានទាំង
 នោះ អង្គឈានក្នុងអហេតុកចិត្តដ៏សេស ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ក៏មិនលើក
 ឡើងសម្តែង (ថាជាអង្គឈាន) ដូចគ្នា ព្រោះត្រូវកាត់ផ្តាច់ទៅហើយ តែ
 ក្នុងការប្រមូលធម៌ក្នុងអធិការនេះ ទ្រង់បានលើកឡើងសម្តែងផងដែរ ។

ក្នុងបទថា តំសមុដ្ឋានានំ នេះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ទ្រង់សង្គ្រោះយកកដត្តារូប សមដូចទ្រង់ត្រាស់ក្នុងបញ្ញាវារៈថា
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកអង្គឈានដែលជាវិបាកាព្យាកតៈ ជាបច្ច័យនៃពួក
 សម្បយុត្តក្ខន្ធ និងពួកកដត្តារូបដោយឈានប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។ នេះជាពាក្យ
 អធិប្បាយព្រះបាលី ក្នុងទីនេះប៉ុណ្ណោះ ។

ឈានប្បច្ច័យ គឺអង្គឈាន ៧ ចែកដោយប្រភេទនៃជាតិ មាន ៤ គឺ
 កុសល អកុសល វិបាក និងកិរិយា ។ ពោលដោយអំណាចនៃភូមិទៀត
 ចែកបាន ១២ ភូមិ គឺកុសល ៤ អកុសល ១ វិបាក ៤ កិរិយា ៣ ។

អ្នកសិក្សាគប្បីជាបរិនិច្ឆ័យ ដោយការចែកដោយប្រការផ្សេងៗ ក្នុង
ឈានប្បច្ច័យ ដូចពោលមកហើយនេះ ។

ក្នុងឈានប្បច្ច័យ ដែលចែកចេញយ៉ាងនេះ អង្គឈានដែលជាកុសល
ទាំង ៤ ភូមិ ជាបច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត និងចិត្តសមុដ្ឋានរូប ក្នុង
បញ្ចវេទនាការកត ដោយឈានប្បច្ច័យ ។ អង្គឈានដ៏សេស រៀរទីដែលជា
រូបាវចរ ជាបច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តប៉ុណ្ណោះ ក្នុងអរូបកត ដោយ
ឈានប្បច្ច័យ ។ ក្នុងអកុសលជាដើម ក៏ន័យនេះដូចគ្នា អង្គឈានដែលជា
កាមាវចរវិបាក និងរូបាវចរវិបាក ជាឈានប្បច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត
និងចិត្តជរូប ក្នុងបវត្តិកាល ជាឈានប្បច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត និង
កដត្តារូប ក្នុងបដិសន្ធិកាល ។ អង្គឈានដែលជាអរូបវិបាក ជាឈានប្បច្ច័យ
ដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តប៉ុណ្ណោះ ឯលោកុត្តរវិបាកដែលកើតក្នុងអរូបកត
ក៏ដូចគ្នា ។ តែក្នុងបញ្ចវេទនាការកត អង្គឈានដែលជាលោកុត្តរវិបាកនោះ ជា
បច្ច័យដល់ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយឈានប្បច្ច័យ អង្គឈានដែលជាកិរិយា
ទាំង ៣ ភូមិ ជាឈានប្បច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត និងចិត្តសមុដ្ឋានរូប
ក្នុងបញ្ចវេទនាការកត ។ អង្គឈានដែលកើតក្នុងអរូបកត ជាបច្ច័យដល់ធម៌
ដែលសម្បយុត្តប៉ុណ្ណោះ ដោយឈានប្បច្ច័យ ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជាបរិនិច្ឆ័យ
ដោយធម៌ដែលជាបច្ចុយុប្បន្ន ក្នុងឈានប្បច្ច័យនេះ ដូចពោលមកហើយ
នេះឯង ។^{១២៣}

អធិប្បាយឈានប្បច្ច័យនិទ្ទេស ចប់

អភិធម្មបិដក

មគ្គប្បច្ច័យ

[១៧] ពាក្យថា មគ្គប្បច្ច័យ បានដល់ អង្គមគ្គទាំងឡាយ ជាបច្ច័យ
នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមគ្គផង នៃរូបទាំងឡាយ ដែលកើតអំពីធម៌នោះ
ផង ដោយមគ្គប្បច្ច័យ ។

អធិប្បាយ មគ្គប្បច្ចយនិទ្ទេស

[១៧] អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងមគ្គប្បច្ចយនិទ្ទេសដូចតទៅ
 បទថា មគ្គផ្តាច់ បានដល់ អង្គមគ្គ ១២ នេះ គឺបញ្ញា វិតក្ក សម្មា-
 វាចា សម្មាកម្មន្តៈ សម្មាអាជីវៈ វិរិយៈ សតិ សមាធិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ មិច្ឆា-
 សង្កប្ប មិច្ឆាវាយាមៈ មិច្ឆាសមាធិ ដែលកើតឡើងក្នុងចិត្តដ៏សេស រៀរ
 អហេតុកចិត្តប្បាទ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មិនលើកអង្គមគ្គក្នុងអហេតុកចិត្ត
 ជាមគ្គប្បច្ចយ ព្រោះភាពជាមគ្គ ជាធម៌កើតខាងក្រោយនៃហេតុ ។ ទ្រង់
 សង្រ្គោះកដត្តារូបក្នុងបទថា តំសមុដ្ឋានានំ នេះ ។ សមដូចទ្រង់ត្រាស់
 ក្នុងបញ្ញាវារៈថា ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកអង្គមគ្គដែលជាវិបាកាព្យាកតៈ
 ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកន្ធ និងពួកកដត្តារូប ដោយមគ្គប្បច្ចយ ដូច្នោះ ។
 នេះជាពាក្យអធិប្បាយព្រះបាលី ក្នុងទីនេះប៉ុណ្ណោះ ។

មគ្គប្បច្ចយនេះ បានដល់ អង្គមគ្គ ១២ ចែកដោយប្រភេទនៃជាតិ
 មាន ៤ មានកុសលជាតិជាដើម ចែកដោយភូមិ បាន ១២ ភូមិ មាន
 កាមាវចរភូមិជាភូមិ ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយការចែកដោយ
 ប្រការផ្សេងៗ ដូចពោលមកហើយ ។

ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ ដែលចែកបានយ៉ាងនេះ អង្គមគ្គដែលជាកុសលទាំង
 ៤ ភូមិ ជាបច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត និងដល់ចិត្តសមដ្ឋានរូបក្នុង
 បញ្ចវេកាការកត ដោយមគ្គប្បច្ច័យ ។ អង្គមគ្គដ៏សេស រឿរអង្គមគ្គដែលជា
 រុបាវចរ ជាបច្ច័យដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តក្នុងអរូបកត ដោយមគ្គប្បច្ច័យ ។
 អធិប្បាយទាំងអស់ លោកឲ្យពិស្តារហើយ ដូចក្នុងឈានប្បច្ច័យ ។ អ្នក
 សិក្សាគប្បីជាបរិនិច្ឆ័យ ដោយធម៌ដែលជាបច្ច័យប្បន្ន ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យនេះ
 ដូចពោលមកហើយនោះឯង ។^{១២៣}

អធិប្បាយមគ្គប្បច្ច័យនិទ្ទេស ចប់

អភិធម្មបិដក

សម្បយុត្តប្បច្ច័យ

[២០] ពាក្យថា សម្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់ ខន្ធ ៤ ដែលមិនមាន
រូប ជាបច្ច័យនៃគ្នានិងគ្នា ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

អធិប្បាយ

សម្បយុត្តប្បច្ចយនិទ្ទេស

[២០] បាលីក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ចយនិទ្ទេសមានអត្ថក្លឹប្បាសហើយ ។
 ឈ្មោះថា សម្បយុត្តប្បច្ចយនេះ ពោលដោយសន្លេប បានដល់ អរូបក្ខន្ធ
 ទាំងអស់ ។ ដោយប្រភេទ ចែកបានច្រើនយ៉ាង គឺដោយជាតិ មានកុសល-
 ជាតិជាដើម ដោយភូមិ មានកាមាវចរភូមិជាដើម ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាប
 វិនិច្ឆ័យ ដោយការចែកដោយប្រការផ្សេងៗ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ចយនេះ ដូច
 ពោលមកហើយ ។

ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ចយ ដែលចែកហើយយ៉ាងនេះ បណ្តាកុសលក្ខន្ធ
 ទាំង ៤ ភូមិ ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យដល់ខន្ធ ៣ (ដោយសម្បយុត្តប្បច្ចយ)
 ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យដល់ខន្ធ ១ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យដល់ខន្ធ ២ ។ កុសលក្ខន្ធ
 ទាំងអស់ជាបច្ច័យដល់គ្នានិងគ្នា ដោយសម្បយុត្តប្បច្ចយ ដោយប្រការដូច្នោះ
 ក្នុងអកុសលក្ខន្ធ វិបាកក្ខន្ធ និងកិរិយាខន្ធក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។ អ្នកសិក្សា
 គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយធម៌ដែលជាបច្ច័យប្បន្ន ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ចយនេះ
 ដូចពណ៌នាមកហើយនោះឯង ។^{១២៣}

អធិប្បាយសម្បយុត្តប្បច្ចយនិទ្ទេស ចប់

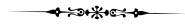

អភិធម្មបិដក

វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយ

[២១] ពាក្យថា វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយ បានដល់ ពួកធម៌ដែលមានរូប
 ជាបច្ច័យនៃពួកធម៌ដែលមិនមានរូប ដោយវិប្បយុត្តប្បដ្ឋយ ពួកធម៌មិនមាន
 រូប ជាបច្ច័យនៃពួកធម៌ដែលមានរូប ដោយវិប្បយុត្តប្បដ្ឋយ ។

អធិប្បាយ

វិប្បយុត្តប្បច្ចយនិទ្ទេស

[២១] អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ចយនិទ្ទេស ដូចតទៅ

បទថា រូបិនោ ធម្មា អរូបិនំ គប្បីជ្រាបដោយអំណាចហឡយវត្ថុ និង ចក្ខុន្ទ្រិយជាដើមមុនៗ ។ ពិតហើយ ក្នុងរូបធម៌ ៦ ចំណែកនេះឯងជា វិប្បយុត្តប្បច្ចយដល់អរូបក្ខន្ធ ។ សូម្បីធម៌ដែលជាអារម្មណ៍ មានរូបាយតនៈ ជាដើម ជាវិប្បយុត្តគ្នា (ជាមួយនឹងចក្ខុយតនៈជាដើម) ក៏ពិត តែមិន ចាត់ជាវិប្បយុត្តប្បច្ចយ ។

សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ឆ្លើយថា ព្រោះមិនមានការទាក់ទងក្នុងរឿង សម្បយោគ ។ អរូបក្ខន្ធទាំងឡាយកើតឡើង ដូចចេញមកអំពីខាងក្នុងនៃរូប ដែលជាទីអាស្រ័យ មានចក្ខុបសាទជាដើម ទើបការជាប់ជំពាក់ក្នុងចក្ខុបសាទ ជាដើមនេះមាន ទោះជាអរូបក្ខន្ធទាំងនោះសម្បយុត្ត ឬវិប្បយុត្តជាមួយ ចក្ខុបសាទជាដើមនោះក៏ដោយ ។ ឯធម៌ដែលជាអារម្មណ៍ រមែងត្រឹមតែ ជាអារម្មណ៍នៃចិត្តដែលកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យវត្ថុរូបប៉ុណ្ណោះ ព្រោះហេតុ នោះ ទើបការសម្ពន្ធនៃសម្បយោគ ក្នុងចក្ខុបសាទជាដើមនោះ មិនមាន ។ រូបាយតនៈជាដើមនោះ មិនចាត់ជាវិប្បយុត្តប្បច្ចយ ព្រោះមិនមានការជាប់ ទាក់ទងក្នុងរឿងសម្បយោគ ដោយប្រការដូច្នោះ ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាប វិប្បយុត្តប្បច្ចយនេះ ក្នុងហឡយវត្ថុជាដើមផងដែរ សមដូចព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ក្នុងបញ្ហាវារៈថា វត្ថុជាបច្ច័យនៃពួកកុសលក្ខន្ធ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ចយ ។

វត្ថុជាបច្ច័យនៃពួកអកុសលក្ខន្ធ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ចក្ខុយតនៈ ជា
 បច្ច័យនៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ សោតាយតនៈ ... ឃានាយតនៈ
 ... ជីវាយតនៈ ... កាយាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃកាយវិញ្ញាណ ដោយវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ វត្ថុជាបច្ច័យនៃពួកវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ និងពួកកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ
 ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ដូច្នោះ ។

បទថា អរូបិណោ ធម្មា រូបីនំ នេះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបដោយ
 អំណាចខន្ធ ៤ ។ ពិតហើយ បណ្តាអរូបធម៌ ខន្ធ ៤ ជាវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 ដល់រូបធម៌ ដែលជាសហជាត និងបុរេជាត ។ ឯនិព្វាន ទោះជាអរូបធម៌
 ក៏មិនជាបច្ច័យដល់រូប ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ថា ការសមប្រកបដោយបទ ៤ ការប្រាសចេញចាកបទ ៤ ដូច្នោះ ។
 អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា អរូបក្ខន្ធ ៤ ប៉ុណ្ណោះ ជាវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ដោយ
 ប្រការដូច្នោះ ។ សមដូចព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ក្នុងបញ្ញាវារៈថា សហជាត
 គឺពួកកុសលក្ខន្ធជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯ
 បច្ច័យជាត គឺពួកកុសលក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ ។ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃពួក
 កដត្តារូប ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ពួកខន្ធជាបច្ច័យនៃវត្ថុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 វត្ថុជាបច្ច័យនៃពួកខន្ធ ដូច្នោះ ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបអធិប្បាយព្រះបាលី
 ក្នុងទីនេះប៉ុណ្ណោះ ។

ឈ្មោះថា វិប្បយុត្តប្បច្ច័យនេះ ដោយសង្ខេប បានដល់ រូបធម៌ និង

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

អរូបធម៌ដែលកំពុងប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងបញ្ចវេការកត ។ បណ្ណារូបធម៌ និងអរូបធម៌ទាំងនោះ រូបធម៌ចែកបាន ៦ យ៉ាង ដោយអំណាចនៃហឫទ័យវត្ថុ និងចក្ខុបសាទជាដើម ។ អរូបធម៌ដែលកើតក្នុងបញ្ចវេការកត ចែកបាន ៤ ជាតិ គឺកុសល អកុសល វិបាក និងកិរិយា ។ អរូបធម៌នោះ ដោយក្ខមិចែកបាន ១១ ក្ខមិ គឺកុសល ៤ អកុសល ១ វិបាក ៣ កិរិយា ៣ ដោយអំណាចនៃកាមាវចរក្ខមិជាដើម ។ តែអរូបវិបាក មិនជាវិប្បយុត្តប្បថ្នយឡើយ ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យដោយការចែក ដោយប្រការផ្សេងៗ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បថ្នយនេះ ដូចពណ៌នាមកនេះ ។

ក្នុងវិប្បយុត្តប្បថ្នយដែលចែកហើយយ៉ាងនេះ កុសល និងអកុសលទាំង ៤ ក្ខមិ ដែលកើតក្នុងបញ្ចវេការកតជាបច្ច័យ ដល់ចិត្តសមុដ្ឋានរូបដែលកើតឡើងព្រមជាមួយខ្លួន ដោយសហជាតិវិប្បយុត្តប្បថ្នយ ។ ជាបច្ច័យដល់រូបកាយ ដែលមានសមុដ្ឋាន ៤ និង ៣ ដែលកើតមុន ដែលកន្លងឧប្បាទក្ខណៈ មកដល់បិតិក្ខណៈ ដោយបច្ច័យជាតិវិប្បយុត្តប្បថ្នយ ។ ពាក្យថា រូបកាយដែលមានសមុដ្ឋាន ៣ ក្នុងទីនេះ អ្នកសិក្សា គប្បីជ្រាបថា បានដល់ កាយនៃព្រហ្មបុរិសជាដើម ព្រោះមិនមានអាហារជាសមុដ្ឋាន ។

កាមាវចរវិបាក និងរូបាវចរវិបាក ជាបច្ច័យដល់ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ក្នុងបវត្តិកាល និងដល់កដត្តារូប ក្នុងបដិសន្ធិកាល ដោយសហជាតិវិប្បយុត្តប្បថ្នយ ។ លោកុត្តរវិបាក ជាបច្ច័យដល់ចិត្តសមុដ្ឋានរូបតែម្យ៉ាង ។ វិបាកទាំង ៣ ក្ខមិនេះ (កាមក្ខមិ រូបក្ខមិ លោកុត្តរក្ខមិ) ជាបច្ច័យដល់

កាយដែលមានសម្មជាន ៤ និង ៣ ដែលកើតមុន ដោយបច្ឆាជាតវិប្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ ។

កិរិយាទាំង ៣ ភូមិ ជាបច្ច័យដល់ចិត្តសម្មជានរូបដោយសហជាត-
វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ជាបច្ច័យដល់កាយដែលមានសម្មជាន ៤ និងសម្មជាន
៣ ដែលកើតមុន ដោយបច្ឆាជាតវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

ឯក្នុងបិត្តរូប ៦ យ៉ាងនោះ ក្នុងបដិសន្ធិក្ខណៈ វត្ថុរូបជាបច្ច័យដល់
កាមាវចរវិបាក និងរូបាវចរវិបាក ដោយសហជាតវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ជា
បច្ច័យដល់កុសលទាំង ៤ ភូមិ អកុសល ១ ភូមិ វិបាកទាំង ៣ ភូមិ រៀរ
ទ្វិបញ្ញាវិញ្ញាណចិត្ត ១០ និងដល់កិរិយាចិត្តទាំង ៣ ភូមិ ដែលកើតឡើង
ក្នុងបវត្តិកាល ដោយបុរេជាតវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ចក្ខុយាននៈជាដើម ជា
បច្ច័យដល់ចក្ខុវិញ្ញាណជាដើម ដោយបុរេជាតវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ អ្នកសិក្សា
គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយធម៌ដែលជាបច្ច័យប្បន្ន ក្នុងអធិការនេះ ដូច
ពណ៌នាមកហើយនោះឯង ។^{២៣៣}

អធិប្បាយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យនិទ្ទេស ចប់

អភិធម្មបិដក

អត្ថប្បច្ច័យ

[២២] ពាក្យថា អត្ថប្បច្ច័យ បានដល់ ខន្ធ ៤ ដែលមិនមានរូប ជា
 បច្ច័យនៃគ្នានិងគ្នា ដោយអត្ថប្បច្ច័យ មហាកុត្តរូប ៤ ជាបច្ច័យនៃគ្នានិងគ្នា
 ដោយអត្ថប្បច្ច័យ នាមរូប ជាបច្ច័យនៃគ្នានិងគ្នា ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ ពួកចិត្តចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យនៃរូបទាំងឡាយ ដែលមានចិត្ត
 ជាសមុដ្ឋាន ដោយអត្ថប្បច្ច័យ មហាកុត្តរូប ជាបច្ច័យនៃឧបាទារូបទាំងឡាយ
 ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ចក្ខុយតនៈ ជាបច្ច័យនៃចក្ខុវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌
 ដែលប្រកបដោយចក្ខុវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអត្ថប្បច្ច័យ សោតាយតនៈ
 ជាបច្ច័យនៃសោតវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយសោតវិញ្ញាណ-
 ធាតុនោះផង ដោយអត្ថប្បច្ច័យ យានាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃយានវិញ្ញាណធាតុ
 ផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយយានវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអត្ថប្បច្ច័យ
 ជីវាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃជីវាវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយ
 ជីវាវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអត្ថប្បច្ច័យ កាយាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃ
 កាយវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយកាយវិញ្ញាណធាតុនោះ
 ផង ដោយអត្ថប្បច្ច័យ រូបាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃចក្ខុវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួក
 ធម៌ដែលប្រកបដោយចក្ខុវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអត្ថប្បច្ច័យ សទ្ធាយតនៈ
 ជាបច្ច័យនៃសោតវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយសោត-
 វិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអត្ថប្បច្ច័យ គន្ធាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃយាន-
 វិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយយានវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយ

អត្ថិប្បច្ច័យ រសាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃជិវាវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែល
 ប្រកបដោយជិវាវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ ជា
 បច្ច័យនៃកាយវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយកាយវិញ្ញាណធាតុ
 នោះផង ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ រូបាយតនៈ សទ្ធាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសា-
 យតនៈ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃមនោធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកប
 ដោយមនោធាតុនោះផង ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ មនោធាតុក្កិ មនោវិញ្ញាណធាតុ
 ក្កិ អាស្រ័យរូបណាហើយ ប្រព្រឹត្តទៅ រូបនោះ ជាបច្ច័យនៃមនោធាតុផង នៃ
 មនោវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមនោវិញ្ញាណធាតុនោះផង
 ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។

អធិប្បាយ

អត្ថប្បច្ចយនិទ្ទេស

[២២] អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងអត្ថប្បច្ចយនិទ្ទេសដូចតទៅ
 ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងអត្ថប្បច្ចយដោយអំណាចនៃសហជាត
 ដោយបទថា ចត្តារោ ខន្ធ ជាដើម ទ្រង់សម្តែងអត្ថប្បច្ចយដោយអំណាច
 នៃបុរេជាត ដោយបទថា ចក្កាយតនំ ជាដើម ។ ក្នុងបទថា យំ រូបំ
 និស្សាយ នេះ ទ្រង់សម្តែងអត្ថប្បច្ចយដោយអំណាចធម៌ដែលជាសហជាត
 និងបុរេជាត ។ បាលីនេះមកហើយ ដោយអំណាចអត្ថប្បច្ចយ នៃធម៌ដែល
 ជាសហជាតផង បុរេជាតផង ដោយប្រការដូច្នោះ ។ ក្នុងបញ្ញាវារៈ បាន
 អត្ថប្បច្ចយ ដោយអំណាចនៃអាហារ និងឥន្ទ្រិយ ដែលជាបច្ចាជាតផង
 ព្រោះព្រះបាលីមកហើយ ដោយអំណាចធម៌ទាំងនេះ គឺសហជាត បុរេជាត
 បច្ចាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ តែក្នុងទីនេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទេសនា
 ដោយអំណាចនៃធម៌ដែលមានចំណែកសេសសល់ ។ នេះជាពាក្យអធិប្បាយ
 ព្រះបាលីក្នុងទីនេះប៉ុណ្ណោះ ។

ឈ្មោះថា អត្ថប្បច្ចយនេះ មាន ២ យ៉ាង គឺដោយអញ្ញមញ្ញៈ និងមិន
 មែនអញ្ញមញ្ញៈ ។ ក្នុង ២ យ៉ាងនោះ អត្ថប្បច្ចយដែលជាអញ្ញមញ្ញៈ មាន
 ៣ យ៉ាង គឺអរូបជាមួយអរូប រូបជាមួយរូប រូប និងអរូប ជាមួយរូប និង
 អរូប ។ ពិតហើយ ក្នុងពាក្យនេះថា ខន្ធ ៤ ជាអត្ថប្បច្ចយដល់អរូប ព្រះ
 មានព្រះភាគត្រាស់ដល់អរូប ជាបច្ច័យដល់រូបក្នុង ដោយអំណាចការកើត
 ឡើងនៃចិត្តទាំងអស់ ។ ក្នុងបទថា ចត្តារោ មហាក្វតា ត្រាស់ដល់រូបជា

បច្ច័យដល់រូប ដោយអំណាចការបន្តនៃរូបទាំងអស់ ។ ក្នុងបទនេះថា ឡិក្ខន្តិក្ខណោ នាមរូបំ ត្រាស់ដល់រូប និងអរូប ជាមួយរូប និងអរូប ជាបច្ច័យ ដល់គ្នានិងគ្នា ដោយអំណាចនៃខន្ធដែលធ្វើបដិសន្ធិកិច្ច និងវត្ថុរូប ។ អត្តិ- ប្បច្ច័យដែលមិនមែនអញ្ញមញ្ញៈ មាន ៣ យ៉ាង គឺអរូប ជាអត្តិប្បច្ច័យ ដល់រូប រូប ជាអត្តិប្បច្ច័យដល់រូប រូប ជាអត្តិប្បច្ច័យដល់ អរូប ។ ពិត ហើយ ក្នុងបទនេះថា ចិត្តចេតសិកា ធម្មា ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ដល់ អរូប ជាបច្ច័យដល់រូប ដោយអំណាចបញ្ចវេកាការភព ។ ក្នុងពាក្យនេះថា មហាក្ខតា ឧទានារូទានំ ត្រាស់ដល់រូបជាបច្ច័យដល់រូប ដោយអំណាច ការបន្តនៃរូបទាំងអស់ ។ ក្នុងបទថា ចក្ខុយតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណនាតុយា ជាដើម ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា រូបជាបច្ច័យដល់អរូប ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ដោយអំណាចវត្ថុ និងអារម្មណ៍ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា អត្តិប្បច្ច័យនេះ ដោយសង្ខេប ទោះពោលថា បានដល់បញ្ចក្ខន្ធដែលកំពុងជារូប គឺនាម និងរូប ដែលដល់ខណៈទាំង ៣ ក៏គួរ ។

អត្តិប្បច្ច័យនោះ ដោយប្រភេទនៃជាតិចែកចេញជា ៥ ជាតិ គឺកុសល អកុសល វិបាក កិរិយា និងរូប ។ ក្នុង ៥ ជាតិនោះ អត្តិប្បច្ច័យ ដែល ជាកុសល មាន ២ គឺជាសហជាត និងបច្ចាជាត អកុសល វិបាក និង កិរិយាក៏ដូចគ្នា ។ បណ្តាអត្តិប្បច្ច័យ ដែលជាកុសលជាដើមនោះ កុសល ចែកចេញជា ៤ ភូមិ ដោយអំណាចជាកាមាវចរជាដើម ។ អកុសលជា កាមាវចរតែម្យ៉ាង ។ វិបាក ប្រព្រឹត្តទៅទាំង ៤ ភូមិ កិរិយា ប្រព្រឹត្តទៅ

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

ក្នុងភូមិ ៣ អត្ថិប្បច្ច័យ គឺរូប ជាការវិចារតែម្យ៉ាង ។ អត្ថិប្បច្ច័យ គឺរូប នោះ មាន ២ យ៉ាង ដោយអំណាចសហជាត និងបុរេជាត ។ ក្នុង ២ យ៉ាង នោះ វត្ថុ ៥ និងអារម្មណ៍ ៥ ជាបុរេជាតតែម្យ៉ាង ។ ហឫយវត្ថុ ជាសហជាត ក៏បាន ជាបុរេជាតក៏បាន ឯអាហារ និងឥន្ទ្រិយ ដែលមកហើយក្នុងបញ្ញាវារៈ រមែងមិនបាននូវការចែក ដោយសហជាតជាដើម ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាប វិនិច្ឆ័យ ដោយការចែកដោយប្រការផ្សេងៗ ក្នុងអធិការនេះ ដូចពណ៌នាមក ហើយ ។

ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យដែលចែកយ៉ាងនេះ កុសលទាំង ៤ ភូមិ ដែលកើត ព្រមគ្នាជាអត្ថិប្បច្ច័យ ។ ក្នុងបញ្ចវេកាការភព ជាបច្ច័យនូវគ្នានិងគ្នា ដល់ខន្ធ ទាំងឡាយ ដោយន័យជាដើមថា ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យដល់ខន្ធ ៣ និងជា បច្ច័យដល់ចិត្តសមុដ្ឋានរូប (ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ) ។ ដល់សហជាតកុសល ដ៏សេស រៀររុបរាវចរកុសល ជាបច្ច័យដល់ខន្ធទាំងឡាយ ដែលសម្បយុត្ត ប៉ុណ្ណោះ ក្នុងអរូបភព ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ ដល់កុសលដែលជាបច្ច័យជាត ទាំង ៤ ភូមិ ជាបច្ច័យដល់កាយ ដែលមានសមុដ្ឋាន ៤ និង ៣ ក្នុងបញ្ច- វេកាការភព ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ ក្នុងអកុសលជាដើម ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។ ពិតហើយ អកុសលដែលជាសហជាតនោះ ជាបច្ច័យដល់ខន្ធទាំងឡាយ ដែលសម្បយុត្ត និងដល់ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ក្នុងបញ្ចវេកាការភព និងជាបច្ច័យ ដល់ខន្ធទាំងឡាយ ដែលសម្បយុត្តប៉ុណ្ណោះ ក្នុងចតុវេកាការភព ដោយ អត្ថិប្បច្ច័យ ។ អកុសល ដែលជាបច្ច័យជាត ជាបច្ច័យដល់កាយ ដែល

មានសមុជ្ឈាន ៤ និង ៣ ក្នុងបញ្ចវេកាការកត ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។

ដោយភាពជាវិបាក អត្ថិប្បច្ច័យដែលជាកាមាវចរវិបាក និងរុបាវចរ-
វិបាក ជាបច្ច័យដល់ខន្ធទាំងឡាយ និងដល់កដត្តារូប ក្នុងបដិសន្ធិក្ខណៈ
ដោយពិតប្រាកដ ដោយសហជាតត្ថិប្បច្ច័យ តែជាបច្ច័យដល់ខន្ធដែលសម្ប-
យុត្ត និងដល់ចិត្តសមុជ្ឈានរូប ក្នុងបវត្តិកាល ដោយសហជាតត្ថិប្បច្ច័យ ជា
បច្ច័យដល់កាយ ដែលមានសមុជ្ឈាន ៤ និង ៣ ដែលដល់បិទិត្តក្ខណៈហើយ
ដោយបច្ឆាជាតត្ថិប្បច្ច័យ ។

អរុបាវចរវិបាក និងលោកុត្តរវិបាក ដែលកើតក្នុងអរូបកត ជាបច្ច័យ
ដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្តជាមួយខន្ធប៉ុណ្ណោះ ដោយសហជាតត្ថិប្បច្ច័យ ។
លោកុត្តរវិបាក ក្នុងបញ្ចវេកាការកត ជាបច្ច័យដល់ខន្ធដែលសម្បយុត្តជាមួយ
ខន្ធ និងដល់ចិត្តសមុជ្ឈានរូប ដោយសហជាតត្ថិប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យដល់
កាយដែលមានសមុជ្ឈាន ៤ និង ៣ ដោយបច្ឆាជាតត្ថិប្បច្ច័យ ។

ដោយភាពជាកិរិយា អត្ថិប្បច្ច័យដែលជារុបាវចរកិរិយា ជាបច្ច័យដល់
ខន្ធដែលសម្បយុត្ត និងដល់ចិត្តសមុជ្ឈានរូបដោយសហជាតត្ថិប្បច្ច័យ ។ ជា
បច្ច័យដល់កាយដែលមានសមុជ្ឈាន ៤ និង ៣ ដោយបច្ឆាជាតត្ថិប្បច្ច័យ ។

កាមាវចរ និងអរុបាវចរ ជាបច្ច័យដល់ខន្ធ ដែលសម្បយុត្តប៉ុណ្ណោះ
ក្នុងអរូបកត និងជាបច្ច័យដល់ចិត្តសមុជ្ឈានរូប ក្នុងបញ្ចវេកាការកត ដោយ
សហជាតត្ថិប្បច្ច័យ ។ ជាបច្ច័យដល់កាយ ដែលមានសមុជ្ឈាន ៤ និង ៣
ដោយបច្ឆាជាតត្ថិប្បច្ច័យ ។

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

ធម៌ គឺរូប ជាអត្តិប្បច្ច័យ ៤ បច្ច័យ គឺសហជាត បុរេជាត អាហារ
និងឥន្ទ្រិយ ។ បច្ច័យទាំង ៤ នោះ អត្តិប្បច្ច័យ គឺរូបដែលជាសហជាត មាន
៤ យ៉ាង ដោយអំណាចនៃសមុជ្ជាន ។ ក្នុងសមុជ្ជាន ៤ នោះ រូបដែល
មានកម្មជាសមុជ្ជាន ជាសហជាតត្តិប្បច្ច័យយ៉ាងនេះ គឺមហាកូតរូប ១ ជា
បច្ច័យដល់មហាកូតរូប ៣ មហាកូតរូប ៣ ជាបច្ច័យដល់មហាកូតរូប ១
មហាកូតរូប ២ ជាបច្ច័យដល់មហាកូតរូប ២ មហាកូតរូបជាបច្ច័យដល់
ឧបាទារូប ដោយសហជាតត្តិប្បច្ច័យ ។ វត្ថុរូបក្នុងបដិសន្ធិក្ខណៈ ជាបច្ច័យ
ដល់កាមាវចរវិបាកក្ខន្ធ និងរូបាវចរវិបាកក្ខន្ធ ដោយសហជាតត្តិប្បច្ច័យ ។
រូបដែលមានសមុជ្ជាន ៣ ដ៏សេស ជាបច្ច័យដោយសហជាតត្តិប្បច្ច័យយ៉ាង
នេះ គឺមហាកូតរូប ១ ជាបច្ច័យដល់មហាកូតរូប ៣ មហាកូតរូប ៣ ជា
បច្ច័យដល់មហាកូតរូប ១ មហាកូតរូប ២ ជាបច្ច័យដល់មហាកូតរូប ២
មហាកូតរូបជាបច្ច័យដល់ឧបាទារូប ។

ឯបុរេជាតត្តិប្បច្ច័យនេះ មាន ២ យ៉ាង គឺវត្ថុបុរេជាត និងអារម្មណ៍-
បុរេជាត ។ ទាំង ២ យ៉ាងនោះ អ្នកសិក្សាគប្បីភ្ជាប់សេចក្តីកាន់យកតាម
ន័យ ដែលខ្ញុំពោលហើយក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យខាងដើម ។ អាហារត្តិប្បច្ច័យ
គប្បីប្រកបតាមន័យដែលប្រកបហើយ ក្នុងកតទ្យង្គិកាហារប្បច្ច័យខាងដើម ។
អាហារត្តិប្បច្ច័យនេះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅថា អត្តិប្បច្ច័យ ក្នុង
អធិការនេះ ដោយភាពជាបច្ច័យ ក្នុងខណៈដែលខ្លួនមិនទាន់រលត់ទៅ ។
រូបជីវិតិទ្រិយ គប្បីកាន់យកតាមន័យដែលខ្ញុំពោលហើយ ក្នុងការអធិប្បាយ

រូបជីវិតិន្ទ្រិយ ក្នុងតន្ត្រិយប្បច្ច័យខាងដើម ។ ក្នុងទីនេះ រូបជីវិតិន្ទ្រិយនោះ
 ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅថា អត្តិប្បច្ច័យ ដោយភាពជាបច្ច័យក្នុងខណៈ
 ដែលខ្លួនមិនទាន់រលត់ទៅ ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយធម៌ដែល
 ជាបច្ច័យប្បន្ន ក្នុងអធិការនេះ ដូច្នោះឯង ។^{១៣២}

អធិប្បាយអត្តិប្បច្ច័យនិទ្ទេស ចប់

អភិធម្មបិដក

នត្តិប្បច្ច័យ

[២៣] ពាក្យថា នត្តិប្បច្ច័យ បានដល់ ពួកចិត្តចេតសិកធម៌ ដែល
រលត់ក្នុងលំដាប់ស្មើ ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តចេតសិកធម៌ ជាបច្ចុប្បន្ន ដោយ
នត្តិប្បច្ច័យ ។

អធិប្បាយ

នត្តិប្បច្ចយនិទ្ទេស

[២៣] អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងនត្តិប្បច្ចយនិទ្ទេសដូចតទៅ បទថា សមនន្តរនិរុទ្ធា គឺជាធម៌ដែលមិនមានរវាងចន្លោះ ដោយ ចិត្តប្បាទដទៃ រលត់ទៅដោយលំដាប់ដោយល្អ ។ បទថា បដុប្បន្ទានំ បាន ដល់ កើតឡើងចំពោះមុខ ។ ដោយបទនេះ ព្រះមានព្រះភាគ រមែងញ៉ាំង ភាពដែលនត្តិប្បច្ចយ ជានត្តិប្បច្ចយ ព្រោះអត្តថា ឲ្យឱកាសដល់ធម៌ដែល កើតក្រោយប្រព្រឹត្តទៅ ។ ពិតហើយ កាលធម៌ដែលកើតមុន មិនឲ្យឱកាស ដល់ធម៌ដែលកើតក្រោយប្រព្រឹត្តទៅ ដោយអំណាចការដែលខ្លួនឯងរលត់ ទៅ ភាពដែលធម៌ខាងក្រោយនោះ នឹងកើតឡើងចំពោះមុខ មិនគប្បីមាន ។ នេះជាពាក្យអធិប្បាយព្រះបាលី ក្នុងទីនេះប៉ុណ្ណោះ ។ ពាក្យដ៏សេសសំអស់ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបតាមន័យដែលខ្ញុំពោលហើយ ក្នុងអនន្តរប្បច្ចយនោះឯង ។

ពិតហើយ លក្ខណៈនៃបច្ច័យប៉ុណ្ណោះ ជាការប្លែកគ្នាក្នុងរវាងអនន្ត- រប្បច្ចយ និងនត្តិប្បច្ចយនេះ តែការផ្សេងគ្នានៃបច្ច័យ និងបច្ចយុប្បន្ន មិន មានឡើយ ។ ម្យ៉ាងទៀត បច្ច័យទាំង ២ នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ សម្តែងបច្ច័យ និងបច្ចយុប្បន្នដោយសរុប ដោយន័យថា ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុក្តី ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយចក្ខុវិញ្ញាណធាតុនោះក្តី ជាបច្ច័យនៃមនោធាតុផង ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងទីនេះ ទ្រង់សម្តែងធម៌ទាំងអស់នោះ ដោយទូទៅ ដោយ អំណាចការរលត់ទៅ និងការកើតឡើងថា ពួកចិត្តចេតសិកធម៌ ដែលរលត់ ក្នុងលំដាប់ស្មើ ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តចេតសិកធម៌ ជាបច្ចុប្បន្ន ដូច្នោះ ។^{១៣៣}

អភិធម្មបិដក

វិគតប្បច្ច័យ

[២៤] ពាក្យថា វិគតប្បច្ច័យ បានដល់ ពួកចិត្តចេតសិកធម៌ ដែល
ទៅប្រាសក្នុងលំដាប់ស្មើ ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តចេតសិកធម៌ ជាបច្ចុប្បន្ន
ដោយវិគតប្បច្ច័យ ។

អធិប្បាយ

វិគតប្បច្ច័យនិទ្ទេស

[២៤] ក្នុងវិគតប្បច្ច័យនិទ្ទេស បទថា សមណន្តរិកតា គឺប្រាស
ទៅដោយលំដាប់ដោយល្អ ។ ដោយបទនេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
សម្តែងថា វិគតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យដោយការដែលខ្លួនឯងប្រាសទៅ ។
នត្តិប្បច្ច័យ និងវិគតប្បច្ច័យនេះ ផ្សេងគ្នាត្រឹមតែព្យញ្ជនៈប៉ុណ្ណោះ អត្ត
មិនផ្សេងគ្នាឡើយ ។^{១៣៥}

អធិប្បាយវិគតប្បច្ច័យនិទ្ទេស ចប់

អភិធម្មបិដក

អវិគតប្បច្ច័យ

[២៥] ពាក្យថា អវិគតប្បច្ច័យ បានដល់ ខន្ធ ៤ ដែលមិនមានរូប ជាបច្ច័យនៃគ្នានិងគ្នា ដោយអវិគតប្បច្ច័យ មហាកុត្តរូប ៤ ជាបច្ច័យនៃគ្នានិង គ្នា ដោយអវិគតប្បច្ច័យ នាមរូប ជាបច្ច័យនៃគ្នានិងគ្នា ដោយអវិគតប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកចិត្តចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យនៃរូបទាំងឡាយ ដែល មានចិត្តជាសម្មជាន ដោយអវិគតប្បច្ច័យ មហាកុត្តរូប ជាបច្ច័យនៃឧបាទារូប ទាំងឡាយ ដោយអវិគតប្បច្ច័យ ចក្ខុយតនៈ ជាបច្ច័យនៃចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ ផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយចក្ខុវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអវិគតប្បច្ច័យ សោតាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃសោតវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកប ដោយសោតវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអវិគតប្បច្ច័យ យានាយតនៈ ជា បច្ច័យនៃយានវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយយានវិញ្ញាណធាតុ នោះផង ដោយអវិគតប្បច្ច័យ ជ្ជវាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃជ្ជវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយជ្ជវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអវិគតប្បច្ច័យ កាយាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃកាយវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកប ដោយកាយវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអវិគតប្បច្ច័យ រូបាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយចក្ខុវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអវិគតប្បច្ច័យ សទ្ធាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃសោតវិញ្ញាណធាតុផង នៃ ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយសោតវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអវិគតប្បច្ច័យ គន្ធាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃយានវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយ

យានវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអវិគតប្បច្ច័យ រសាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃ
 ជីវាវិញ្ញាណធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយជីវាវិញ្ញាណធាតុនោះផង
 ដោយអវិគតប្បច្ច័យ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃកាយវិញ្ញាណធាតុផង នៃ
 ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយកាយវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអវិគតប្បច្ច័យ
 រុបាយតនៈ សទ្ធាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ ជា
 បច្ច័យនៃមនោធាតុផង នៃពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមនោធាតុនោះផង ដោយ
 អវិគតប្បច្ច័យ មនោធាតុក្តី មនោវិញ្ញាណធាតុក្តី អាស្រ័យនូវរូបណាហើយ
 ប្រព្រឹត្តទៅ រូបនោះ ជាបច្ច័យនៃមនោធាតុផង នៃមនោវិញ្ញាណធាតុផង នៃ
 ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយមនោវិញ្ញាណធាតុនោះផង ដោយអវិគតប្បច្ច័យ ។

បច្ច័យវិក្កិវារៈ ចប់

អធិប្បាយ

អវិគតប្បច្ចយនិទ្ទេស

[២៥] គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ បទថា ចត្តារោ ខន្ធ ជាដើម ក្នុង

អវិគតប្បច្ចយនិទ្ទេសដូចតទៅ

អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបអត្ថដោយអាការទាំងពួង តាមន័យដែលខ្ញុំពោល

ហើយ ក្នុងអត្ថប្បច្ចយនិទ្ទេសនោះឯង ។ ពិតហើយ បច្ច័យនេះ ជាមួយ

នឹងអត្ថប្បច្ច័យ ផ្សេងគ្នាត្រឹមតែព្យញ្ជនៈប៉ុណ្ណោះ ឯអត្ថមិនផ្សេងគ្នា

ឡើយ ។^{១៣៨}

អធិប្បាយអវិគតប្បច្ចយនិទ្ទេស ចប់

បច្ចុយនិទ្ទេសបកិណ្ណកវិនិច្ឆ័យកថា

ដើម្បីឲ្យជាក់ច្បាស់ក្នុងការប្រព្រឹត្តទៅនៃញាណ ក្នុងបច្ចុយ ២៤ នេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្តែងហើយ ទាំងដោយឧទ្ទេស និងនិទ្ទេសដូច ពណ៌នាមកហើយ ឥឡូវនេះ អ្នកសិក្សា គប្បីជ្រាបបកិណ្ណកវិនិច្ឆ័យ ដោយ អំណាចបទទាំង ១០ នេះ គឺដោយការវះដែលធម៌ច្រើនយ៉ាង ជាបច្ចុយ តែមួយ ១ ដោយការវះដែលធម៌តែមួយ ជាបច្ចុយច្រើនយ៉ាង ១ ដោយ ការវះដែលបច្ចុយតែមួយ ជាបច្ចុយបានច្រើនយ៉ាង ១ ដោយបច្ចុយដែលជា សកាតៈ ១ ដោយបច្ចុយដែលជាវិសកាតៈ ១ ដោយបច្ចុយដែលជាគុ ១ ដោយជាជនកប្បច្ចុយ និងអជនកប្បច្ចុយ ១ ដោយបច្ចុយដែលចូលជាមួយ ធម៌បានទាំងអស់ និងមិនបានទាំងអស់ ១ ដោយការកំណត់ជាដើមថា រូប ជាបច្ចុយដល់រូបជាដើម ១ ដោយការចែកដោយភព ១ ។

ក្នុង ១០ យ៉ាងនោះ ពាក្យថា ដោយការវះដែលធម៌ច្រើនយ៉ាង ជា បច្ចុយតែមួយ សេចក្តីថា ធម៌ច្រើនយ៉ាង ជាបច្ចុយដោយភាពតែមួយ ក្នុង បច្ចុយ ២៣ ដ៏សេសនេះ រៀរកម្មប្បច្ចុយទាំងនេះ ។ ឯកម្មប្បច្ចុយ ជា ចេតនាធម៌ប៉ុណ្ណោះ ។ អ្នកសិក្សា គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយការវះដែលធម៌ ច្រើនយ៉ាង ជាបច្ចុយតែមួយ ក្នុងអធិការនេះប៉ុណ្ណោះ ។

ពាក្យថា ដោយការវះដែលធម៌តែមួយ ជាបច្ចុយច្រើនយ៉ាង សេចក្តី ថា ក្នុងហេតុប្បច្ចុយ ធម៌ ១ គឺអមោហាៈ មិនត្រឹមតែជាបុរេជាតប្បច្ចុយ កម្មប្បច្ចុយ អាហារប្បច្ចុយ ឈានប្បច្ចុយប៉ុណ្ណោះទេ តែជាបច្ចុយដោយ អំណាចបច្ចុយ ២០ ដ៏សេសផងដែរ ។ អលោកៈ និងអទោសៈ មិនជា

ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ និងមគ្គប្បច្ច័យ តែជាបច្ច័យដោយអំណាចបច្ច័យ ១៨
 ដ៏សេស ។ លោកៈ មោហៈ មិនជាវិបាកប្បច្ច័យ តែជាបច្ច័យដោយ
 អំណាចបច្ច័យ ១៧ ដ៏សេស ។ ទោសៈ មិនជាអធិបតិប្បច្ច័យ តែជា
 បច្ច័យដោយអំណាចបច្ច័យ ១៦ ដ៏សេស ។

ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ រូបាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ ដោយ
 បច្ច័យ ៤ យ៉ាង គឺអារម្មណប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ អត្ថប្បច្ច័យ និង
 អវិគតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យដល់មនោធាតុ និងអហេតុកមនោវិញ្ញាណធាតុ
 ទាំងជាបច្ច័យ ដោយអារម្មណាធិបតិប្បច្ច័យ និងអារម្មណុបនិស្សយប្បច្ច័យ
 ដល់សហេតុកមនោវិញ្ញាណធាតុ ។ អ្នកសិក្សា គប្បីជ្រាបភាពដែលធម៌ គឺ
 អារម្មណប្បច្ច័យទាំងអស់ ជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាងដោយន័យនេះ ។

ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ អ្នកសិក្សា គប្បីជ្រាបភាពដែលអារម្មណាធិប-
 តិប្បច្ច័យច្រើនយ៉ាង តាមន័យដែលពោលហើយ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ។
 ក្នុងធម៌ដែលជាសហជាតាធិបតី វិមង្សធិបតី ជាបច្ច័យ ២០ យ៉ាង ដូច
 អមោហហេតុ ។ ឆន្ទៈ មិនជាហេតុប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ
 អាហារប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ និងមគ្គប្បច្ច័យឡើយ តែជា
 បច្ច័យ ដោយអំណាចបច្ច័យ ១៧ ដ៏សេស ។ ចិត្ត មិនជាហេតុប្បច្ច័យ
 បុរេជាតប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ និងមគ្គប្បច្ច័យ តែជាបច្ច័យ
 ដោយអំណាចបច្ច័យ ១៩ ដ៏សេស ។ វិរិយៈ មិនជាហេតុប្បច្ច័យ បុរេ-

ជាតប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ និងឈានប្បច្ច័យ តែជាបច្ច័យ
ដោយអំណាចបច្ច័យ ១៧ ដ៏សេស ។

ក្នុងអនន្តប្បច្ច័យ បណ្តាខន្ធ ៤ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ដោយ
ន័យថា ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ ជាដើម ។

វេទនាខន្ធ មិនជាហេតុប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ អាហារ-
ប្បច្ច័យ និងមគ្គប្បច្ច័យ តែជាបច្ច័យដោយអំណាចបច្ច័យ ១៧ ដ៏សេស ។
សញ្ញាខន្ធ មិនជាឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ និងឈានប្បច្ច័យ តែជាបច្ច័យ ដោយ
អំណាចបច្ច័យ ១៧ ដ៏សេស ។ ក្នុងសង្ខារក្ខន្ធ ហេតុ ជាបច្ច័យតាមន័យ
ដែលពោលហើយ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ឆន្ទៈ និងវិរិយៈ ជាបច្ច័យតាមន័យ
ដែលពោលហើយ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ ។

ផស្សៈ មិនជាហេតុប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិ-
យប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ និងមគ្គប្បច្ច័យឡើយ តែជាបច្ច័យដោយអំណាច
បច្ច័យ ១៨ ដ៏សេស ។

ចេតនា មិនជាហេតុប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ
ឈានប្បច្ច័យ និងមគ្គប្បច្ច័យ តែជាបច្ច័យដោយអំណាចបច្ច័យ ១៧
ដ៏សេស ។

វិតក្ក មិនជាហេតុប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ
និងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ តែជាបច្ច័យដោយអំណាចបច្ច័យ ១៧ ដ៏សេស ។ វិចារ
មិនជាមគ្គប្បច្ច័យ តែជាបច្ច័យដោយអំណាចបច្ច័យ ១៨ ដ៏សេស ។ បីតិ

ជាបច្ច័យដោយអំណាចបច្ច័យ ១៨ នោះដូចគ្នា ។

ចិត្តកក្កតា មិនជាហេតុប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ និង អាហារប្បច្ច័យ តែជាបច្ច័យដោយអំណាចបច្ច័យ ២០ ដ៏សេស ។

សទ្ធា មិនជាហេតុប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ និងមគ្គប្បច្ច័យ តែជាបច្ច័យដោយអំណាចបច្ច័យ ១៨ ដ៏សេស ។ សតិ ជាបច្ច័យដោយអំណាចបច្ច័យ ១៩ គឺបច្ច័យ ១៨ នោះ និងមគ្គប្បច្ច័យ ។

ជីវិតិន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យដោយអំណាចបច្ច័យ ១៨ ដែលពោលហើយក្នុង សទ្ធា ។ ហិរិ និងឱត្តប្បៈ ជាបច្ច័យដោយអំណាចបច្ច័យ ១៧ ដ៏សេស ដោយដកឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យចេញ ។ ចេតសិកដែលជាគុក្ខា មានកាយបស្សន្តិ ជាដើម និងបណ្តាយេវាបនកចេតសិក គឺអធិមោក្ខ មនសិការ តត្រមជ្ឈត្តតា ករុណា និងមុទិតា ក៏ដូចគ្នា គឺជាបច្ច័យដោយអំណាចបច្ច័យ ១៧ បុណ្ណោះ ។ ឯវិរតិចេតសិក ជាបច្ច័យ ១៨ យ៉ាង គឺបច្ច័យ ១៧ នោះ និងមគ្គប្បច្ច័យ ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ជាបច្ច័យ ១៧ យ៉ាង ដោយដកវិបាកប្បច្ច័យ ចេញ ។ មិច្ឆាវាចា មិច្ឆាកម្មន្តៈ និងមិច្ឆាអាជីវៈ ជាបច្ច័យ ១៩ គឺបច្ច័យ ១៧ នោះ ថែមកម្មប្បច្ច័យ និងអាហារប្បច្ច័យ ។ ចេតសិកធម៌ទាំងនេះ គឺ អហិរិកៈ អនោត្តប្បៈ មានៈ បីនៈ មិទ្ធៈ ឧទ្ធច្នៈ មិនជាហេតុប្បច្ច័យ បុរេ- ជាតប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ វិបាកប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ និងមគ្គប្បច្ច័យ តែជាបច្ច័យដោយអំណាចបច្ច័យ ១៦

ដ៏សេស ។ វិចិត្រា ឥស្សា មច្ឆរិយៈ និងកុក្ខៈ ជាបច្ច័យ ១៥ យ៉ាង
ដោយដកអធិបតិប្បច្ច័យចេញ ។

គប្បីជ្រាបភាពដែលវិញ្ញាណក្ខន្ធ ជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាង តាមន័យដែល
បានពោលមកហើយ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ ។ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ ក៏មាន
ន័យនេះដូចគ្នា ។

ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ បណ្តាខន្ធ ៤ គប្បីជ្រាបភាពដែលធម៌នីមួយៗ
ជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាង តាមន័យដែលពោលហើយនោះឯង ។ មហាកុត្តរូប ៤
ជាបច្ច័យ ៧ យ៉ាង គឺអារម្មណប្បច្ច័យ អារម្មណាធិបតិប្បច្ច័យ សហជា-
តប្បច្ច័យ អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បុរេ-
ជាតប្បច្ច័យ អត្ថិប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យ ។ ហទយវត្ថុ ជាបច្ច័យ ១០
យ៉ាង គឺបច្ច័យទាំង ៧ នោះ និងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ក្នុងអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ
មិនមានធម៌ដែលមិនធ្លាប់មានមកអំពីមុន (គឺមិនមានធម៌ថ្មីបន្ថែមមក) ។

ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ ចក្ខុយតនៈជាដើម ជាបច្ច័យ ៧ យ៉ាង គឺ
អារម្មណប្បច្ច័យ អារម្មណាធិបតិប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ ឧបនិស្ស-
យប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អត្ថិប្បច្ច័យ
និងអវិគតប្បច្ច័យ ។

ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មិនមានធម៌ដែលមិនធ្លាប់ពោលមកអំពីមុន ។

ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ រូបាយតនៈ សទ្ធាយតនៈ គន្ធាយតនៈ និងរសា-
យតនៈ ជាបច្ច័យ ៦ យ៉ាង គឺអារម្មណប្បច្ច័យ អារម្មណាធិបតិប្បច្ច័យ

ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ អត្តិប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យ ក្នុង
បុរេជាតប្បច្ច័យនេះ ។ ពាក្យដែលមិនទាន់បានអធិប្បាយមានត្រឹមប៉ុណ្ណោះ ។

ក្នុងបច្ច័យជាតប្បច្ច័យជាដើម មិនមានធម៌ដែលមិនធ្លាប់មានមកអំពីមុន ។

ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ កតទ្បិញ្ញាវហារ ជាបច្ច័យ ៦ យ៉ាង គឺអាម្ម-
ណប្បច្ច័យ អាម្មណាធិបតិប្បច្ច័យ ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ
អត្តិប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យ ។

ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យជាដើម មិនមានធម៌ដែលមិនធ្លាប់មានមក ។ អ្នក
សិក្សា គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យដោយការវះដែលធម៌តែមួយ ជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាង
ក្នុងអធិការនេះ ដូចពណ៌នាមកហើយនោះឯង ។

ពាក្យថា ដោយការវះដែលបច្ច័យតែមួយ ជាបច្ច័យបានច្រើនយ៉ាង
សេចក្តីថា ធម៌ណា ជាបច្ច័យនៃបច្ច័យបុព្វន្ត ប្រភេទណាមួយ បណ្តា
ហេតុប្បច្ច័យជាដើម ដោយអាការណា ដោយអត្តណា ធម៌នោះ មិនលះ
អាការនោះ អត្តនោះ ដល់នូវភាពជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាងដល់ធម៌ទាំងនោះ ក្នុង
ខណៈនោះឯង ដោយអាការណា ដោយអត្តណា ម្យ៉ាងទៀត អ្នកសិក្សា
គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យធម៌នោះ ដោយការវះដែលជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាង ដោយ
អាការនោះ ដោយអត្តនោះ

គឺអមោហាៈ ជាហេតុប្បច្ច័យ អមោហាៈនោះ មិនលះភាពជា
ហេតុប្បច្ច័យនោះឡើយ ដល់នូវភាពជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាង ដោយអាការ ១១
គឺអធិបតិប្បច្ច័យ សហជាតប្បច្ច័យ អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ

វិបាកប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មគ្គប្បច្ច័យ សម្បយុត្តប្បច្ច័យ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 អត្ថិប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យ ។ អលោកៈ និងអទោសៈ ដល់នូវភាព
 ជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាង ដោយអំណាចបច្ច័យដ៏សេសអំពីបច្ច័យ ១១ នោះ
 ដោយដកបច្ច័យ ៣ គឺអធិបតិប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ និងមគ្គប្បច្ច័យ
 ចេញ ។ អលោកៈ និងអទោសៈ ទាំង ២ នេះ រមែងបានក្នុងហេតុប្បច្ច័យ
 និងវិបាកប្បច្ច័យផងដែរ ។ ឯកុសល និងកិរិយា ជាប់ (មិនមាន)
 វិបាកប្បច្ច័យ ។ លោកៈ ទោសៈ និងមោហាៈ រមែងដល់នូវភាពជាបច្ច័យ
 ច្រើនយ៉ាង ដោយអំណាចបច្ច័យដ៏សេស រៀបចំ ៤ គឺ ៣ បច្ច័យនោះ
 មួយអន្លើដោយវិបាកប្បច្ច័យ ។

អារម្មណប្បច្ច័យ មិនលះភាពជាអារម្មណប្បច្ច័យឡើយ រមែងដល់
 នូវភាពជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាង ដោយអាការ ៧ ទៀត គឺអារម្មណាធិ-
 បតិប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ វិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ អត្ថិប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យ ។ នេះជាការកំណត់យ៉ាង
 ឧក្រិដ្ឋ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យនេះ កាលអរូបធម៌ ឬរូបធម៌ដែលជាអតីត និង
 អនាគត ជាអារម្មណប្បច្ច័យមាន រមែងបានបច្ច័យបន្ថែមឡើង ត្រឹមអារម្ម-
 ណាធិបតិប្បច្ច័យ និងអារម្មណុបនិស្សយប្បច្ច័យប៉ុណ្ណោះ ។

រមែងក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ ដូចគ្នានឹងអមោហាៈ ។ ឆន្ទៈមិនលះភាពជា
 អធិបតិប្បច្ច័យ រមែងដល់នូវភាពជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាង ដោយអាការ ៨
 ទៀត គឺសហជាតប្បច្ច័យ អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ វិបាកប្បច្ច័យ

សម្បយុត្តប្បច្ច័យ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អត្ថិប្បច្ច័យ និងអវិតតប្បច្ច័យ ។ វិរិយៈ ដល់នូវភាពជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាង ដោយអាការ ១០ ដោយអំណាចបច្ច័យ ទាំងនេះ គឺបច្ច័យទាំង ៨ នោះ បន្ថែមឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ និងមគ្គប្បច្ច័យ ។ ចិត្តដល់នូវភាពជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាង ដោយអាការ ១០ ក្រៅអំពីអធិប- តិប្បច្ច័យ ដោយអំណាចការដកមគ្គប្បច្ច័យនោះចេញ ហើយបន្ថែមអាហារ- រូប្បច្ច័យចូលទៅ ឯអារម្មណាធិបតិប្បច្ច័យ អ្នកសិក្សា គប្បីជ្រាបថា ជា បច្ច័យច្រើនយ៉ាង តាមន័យដែលបានពោលមកហើយ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ខាងដើម ។

អនន្តរូប្បច្ច័យ និងសមនន្តរូប្បច្ច័យ មិនលះភាពជាអនន្តរូប្បច្ច័យ និងសមនន្តរូប្បច្ច័យ រមែងដល់នូវភាពជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាង ដោយអាការ ៥ គឺឧបនិស្សរូប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ អាសេវនប្បច្ច័យ នត្ថិប្បច្ច័យ និង វិតតប្បច្ច័យ ។ ចេតនាក្នុងអរិយមគ្គប៉ុណ្ណោះ រមែងបាននូវភាពជាកម្មប្បច្ច័យ ក្នុងអនន្តរូប្បច្ច័យនេះ ធម៌ដ៏សេស **រកមិនបានឡើយ** ។

សហជាតប្បច្ច័យ មិនលះភាពជាសហជាតប្បច្ច័យឡើយ រមែងដល់ នូវភាពជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាង ដោយអាការ ១៤ គឺហេតុប្បច្ច័យ អធិប- តិប្បច្ច័យ អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ និស្សរូប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ វិបាកប្បច្ច័យ អាហាររូប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ មគ្គប្បច្ច័យ សម្បយុត្តប្បច្ច័យ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អត្ថិប្បច្ច័យ និងអវិតតប្បច្ច័យ ។ នេះជាកំណត់យ៉ាងឧក្រិដ្ឋ តែប្រសិនបើពោលដោយអំណាចវត្ថុសហជាតជាដើម គប្បីជ្រាបថា មិនមាន

ហេតុប្បច្ច័យជាដើម ក្នុងវត្ថុសហជាតនេះ ។ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ ក៏ន័យ
នេះដូចគ្នា ។

និស្សយប្បច្ច័យ មិនលះភាពជានិស្សយប្បច្ច័យឡើយ រមែងដល់នូវ
ភាពជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាង ដោយអាការ ១៧ ដទៃទៀត គឺកាត់ភាពជា
និស្សយប្បច្ច័យរបស់ខ្លួនចេញ និងកាត់បច្ច័យ ៦ ចេញទៀត គឺអនន្ត-
រប្បច្ច័យ សមនន្តរប្បច្ច័យ បច្ច័យជាតប្បច្ច័យ អាសេវនប្បច្ច័យ នត្តិប្បច្ច័យ
វិតតប្បច្ច័យ និងចាកបច្ច័យ ២៤ ។ នេះជាការកំណត់យ៉ាងឧក្រិដ្ឋ កាល
ពោលដោយអំណាចនៃវត្ថុ និងធម៌ដែលអាស្រ័យជាដើម គប្បីជ្រាបថា
មិនមានហេតុប្បច្ច័យជាដើម ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យនេះ ។

ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ អារម្មណ្តបនិស្សយប្បច្ច័យ ដូចគ្នានឹងអារម្ម-
ណាធិបតិប្បច្ច័យ ។ អនន្តរូបនិស្សយប្បច្ច័យ មិនលះភាពជាអនន្តរូប-
និស្សយប្បច្ច័យ រមែងដល់នូវភាពជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាង ដោយអាការ ៦
ទៀត គឺអនន្តរូបប្បច្ច័យ សមនន្តរូបប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ អាសេវនប្បច្ច័យ
នត្តិប្បច្ច័យ និងវិតតប្បច្ច័យ ។ អរិយមគ្គចេតនាប៉ុណ្ណោះ រមែងបានភាពជា
កម្មប្បច្ច័យ ក្នុងអនន្តរូបនិស្សយប្បច្ច័យនេះ មិនបានធម៌ដ៏សេសឡើយ ។
បកត្តបនិស្សយៈ គឺបកត្តបនិស្សយប្បច្ច័យនោះឯង ។

បុរេជាតប្បច្ច័យ មិនលះភាពជាបុរេជាតប្បច្ច័យរបស់ខ្លួនឡើយ តែង
ដល់នូវភាពជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាង ដោយអាការ ៨ ទៀត គឺអារម្មណប្បច្ច័យ
អារម្មណាធិបតិប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ

វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អត្តិប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យ ។ នេះជាការសម្តែងបច្ច័យ ដែលច្រើនបំផុត តែក្នុងអារម្មណ៍បុរេជាតប្បច្ច័យ រមែងមិនបាននិស្សយប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ និងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គប្បីជ្រាបបច្ច័យដែលបាន ឬមិនបានក្រែលែងជាងនេះ ដូច្នោះ ។

បច្ឆាជាតប្បច្ច័យ មិនលះភាពជាបច្ឆាជាតប្បច្ច័យរបស់ខ្លួន រមែងដល់ នូវភាពជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាង ដោយអាការ ៣ ទៀត គឺវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អត្តិប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យ ។

អាសេវនប្បច្ច័យ មិនលះភាពជាអាសេវនប្បច្ច័យឡើយ រមែងដល់ នូវភាពជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាងទៀត ដោយអាការ ៥ គឺអនន្តរប្បច្ច័យ សមនន្តរប្បច្ច័យ ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ នត្តិប្បច្ច័យ និងវិគតប្បច្ច័យ ។

កម្មប្បច្ច័យ មិនលះភាពជាកម្មប្បច្ច័យ ដែលជាកម្មប្បច្ច័យក្នុងខណៈ តែមួយ (ឯកខណ្ឌិកកម្មប្បច្ច័យ គឺសហជាតកម្មប្បច្ច័យ) រមែងដល់នូវ ភាពជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាងទៀត ដោយអាការ ៩ គឺសហជាតប្បច្ច័យ អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ វិបាកប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ សម្បយុត្តប្បច្ច័យ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អត្តិប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យ ។

នានាខណ្ឌិកកម្មប្បច្ច័យ រមែងដល់នូវភាពជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាងទៀត ដោយអាការ ៥ គឺឧបនិស្សយប្បច្ច័យ អនន្តរប្បច្ច័យ សមនន្តរប្បច្ច័យ នត្តិប្បច្ច័យ និងវិគតប្បច្ច័យ ។

វិបាកប្បច្ច័យ មិនលះភាពជាវិបាកប្បច្ច័យ រមែងដល់នូវភាពជាបច្ច័យ

ច្រើនយ៉ាង ដោយអាការ ១៤ គឺហេតុប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យ សហ-
ជាតប្បច្ច័យ អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ
ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ មគ្គប្បច្ច័យ សម្បយុត្តប្បច្ច័យ វិប្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ អត្ថិប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យ ។

ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ កតទ្យង្គារាហារ មិនលះភាពជាអាហារប្បច្ច័យ
រមែងដល់នូវភាពជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាង ដោយអាការ ២ យ៉ាង គឺអត្ថិប្បច្ច័យ
និងអវិគតប្បច្ច័យ ។ អាហារដ៏សេស ៣ មិនលះភាពជាអាហារប្បច្ច័យ
រមែងដល់ភាពជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាង ដោយអាការ ១១ គឺអធិបតិប្បច្ច័យ
សហជាតប្បច្ច័យ អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ វិបា-
កប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ សម្បយុត្តប្បច្ច័យ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អត្ថិប្បច្ច័យ
និងអវិគតប្បច្ច័យ តាមសមគួរ ។

ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ រូបជីវិតិន្ទ្រិយ ៥ មិនលះភាពជាឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ
រមែងដល់នូវភាពជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាង ដោយអាការ ៥ គឺនិស្សយប្បច្ច័យ
បុរេជាតប្បច្ច័យ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អត្ថិប្បច្ច័យ អវិគតប្បច្ច័យ ។ រូបជីវិ-
តិន្ទ្រិយ ក៏មិនលះភាពជាឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យដូចគ្នា រមែងដល់នូវភាពជាបច្ច័យ
ច្រើនយ៉ាង ដោយអាការ ២ គឺអត្ថិប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យ ។ អរូប-
ឥន្ទ្រិយ មិនលះភាពជាឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ រមែងដល់នូវភាពជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាង
ទៀត ដោយអាការ ១៣ គឺហេតុប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យ សហជាតប្បច្ច័យ
អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ វិបាកប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ

មគ្គប្បច្ច័យ សម្បយុត្តប្បច្ច័យ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អត្តិប្បច្ច័យ និងអវិគ-
តប្បច្ច័យ តាមសមគួរ ។

ឈានប្បច្ច័យ មិនលះភាពជាឈានប្បច្ច័យ រមែងដល់នូវភាពជាបច្ច័យ
ច្រើនយ៉ាងទៀត ដោយអាការ ១០ គឺសហជាតប្បច្ច័យ អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ
និស្សយប្បច្ច័យ វិបាកប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មគ្គប្បច្ច័យ សម្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អត្តិប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យតាមសមគួរ ។

មគ្គប្បច្ច័យ មិនលះភាពជាមគ្គប្បច្ច័យ រមែងដល់នូវភាពជាបច្ច័យ
ច្រើនយ៉ាងទៀត ដោយអាការ ១២ គឺបច្ច័យ ១០ ដែលពោលហើយ ក្នុង
ឈានប្បច្ច័យ និងហេតុប្បច្ច័យ មួយអន្លើដោយអធិបតិប្បច្ច័យ តាម
សមគួរ ។

សម្បយុត្តប្បច្ច័យ មិនលះភាពជាសម្បយុត្តប្បច្ច័យ រមែងដល់នូវ
ភាពជាបច្ច័យច្រើនយ៉ាងទៀត ដោយអាការ ១៣ គឺហេតុប្បច្ច័យ អធិប-
តិប្បច្ច័យ សហជាតប្បច្ច័យ អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ
វិបាកប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ មគ្គប្បច្ច័យ
អត្តិប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យ តាមសមគួរ ។

វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មិនលះភាពជាវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ រមែងដល់នូវភាពជា
បច្ច័យច្រើនយ៉ាងទៀត ដោយអាការ ១៧ តាមសមគួរ គឺបច្ច័យដ៏សេស
ដោយដកបច្ច័យ ៦ ចេញ គឺអនន្តរប្បច្ច័យ សមនន្តរប្បច្ច័យ អាសេវ-
នប្បច្ច័យ សម្បយុត្តប្បច្ច័យ នត្តិប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យ ។ គប្បីជាប

វិភាគនៃបច្ច័យរបស់រូប និងអរូប ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យនោះ ។

អត្តិប្បច្ច័យ មិនលះភាពជាអត្តិប្បច្ច័យ រមែងដល់នូវភាពជាបច្ច័យ ច្រើនយ៉ាងទៀត ដោយអាការ ១៨ តាមសមគួរ ដោយអំណាចបច្ច័យ ដ៏សេស ដោយដកបច្ច័យ ៥ ចេញ គឺអនន្តរប្បច្ច័យ សមនន្តរប្បច្ច័យ អាសេវនប្បច្ច័យ នត្តិប្បច្ច័យ និងវិគតប្បច្ច័យ ។

នត្តិប្បច្ច័យ និងវិគតប្បច្ច័យ ដូចគ្នានឹងអនន្តរប្បច្ច័យនោះឯង ។

អវិគតប្បច្ច័យ ដូចគ្នានឹងអត្តិប្បច្ច័យ ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយការដែលបច្ច័យតែមួយ ជាបច្ច័យបានច្រើនយ៉ាង ក្នុងអធិការនេះ ដូចពណ៌នាមកហើយ ។

ពាក្យថា ដោយបច្ច័យដែលជាសកាគៈ សេចក្តីថា ពិតហើយ ក្នុង បច្ច័យ ២៤ នេះ អនន្តរប្បច្ច័យ សមនន្តរប្បច្ច័យ អនន្តរូបនិស្សរយប្បច្ច័យ អាសេវនប្បច្ច័យ នត្តិប្បច្ច័យ និងវិគតប្បច្ច័យ ជាសកាគៈគ្នា ។ ម្យ៉ាងទៀត អារម្មណប្បច្ច័យ អារម្មណាធិបតិប្បច្ច័យ និងអារម្មណរូបនិស្សរយប្បច្ច័យ ក៏ជាសកាគៈគ្នានោះឯង ។ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយបច្ច័យដែលជាសកាគៈ ក្នុងអធិការនេះ ដោយឧបាយនេះ ។

ពាក្យថា ដោយបច្ច័យដែលជាវិសកាគៈ សេចក្តីថា បណ្តាបច្ច័យទាំង នេះ បុរេជាតប្បច្ច័យ ជាវិសកាគៈជាមួយបច្ច័យជាតប្បច្ច័យ សម្បយុត្តប្បច្ច័យ ជាវិសកាគៈជាមួយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អត្តិប្បច្ច័យ ជាវិសកាគៈជាមួយ នត្តិប្បច្ច័យ វិគតប្បច្ច័យ ជាវិសកាគៈជាមួយអវិគតប្បច្ច័យ ។ គប្បីជ្រាប

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

វិនិច្ឆ័យដោយបច្ច័យដែលជាវិសកាគៈ ក្នុងអធិការនេះ ដោយឧបាយនេះ ។

ពាក្យថា ដោយបច្ច័យដែលជាគុ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយ
បច្ច័យដែលជាគុគ្នាក្នុងបច្ច័យទាំងនេះ ដោយហេតុទាំងនេះ គឺដោយភាព
ដែលមានអត្ថដូចគ្នា មានសព្វដូចគ្នា មានកាលដែលខុសគ្នា ជាហេតុ និង
ជាផលគ្នា និងជាបដិបក្ខចំពោះគ្នានិងគ្នា ។

ពិតហើយ អនន្តរប្បច្ច័យ និងសមនន្តរប្បច្ច័យជាគុម្មយ ព្រោះមាន
អត្ថដូចគ្នា ។

និស្សយប្បច្ច័យ និងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ចាត់ជាគុម្មយ ព្រោះមាន
សព្វដូចគ្នា ។

បុរេជាតប្បច្ច័យ និងបច្ច័យជាតប្បច្ច័យ ចាត់ជាគុម្មយ ព្រោះមានកាល
ផ្ទុយគ្នា ។

កម្មប្បច្ច័យ និងវិបាកប្បច្ច័យ ចាត់ជាគុម្មយ ព្រោះជាហេតុ និងជា
ផលគ្នានិងគ្នា ។

សម្បយុត្តប្បច្ច័យ និងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ចាត់ជាគុម្មយ ព្រោះជា
បដិបក្ខដល់គ្នានិងគ្នា ។

អត្ថិប្បច្ច័យ និងនត្ថិប្បច្ច័យ វិតតប្បច្ច័យ និងអវិតតប្បច្ច័យ ក៏ដូចគ្នា
អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយបច្ច័យដែលជាគុ ក្នុងអធិការនេះ ដូច
ពោលមកហើយនេះ ។

ពាក្យថា ដោយជាជនកប្បច្ច័យ និងអជនកប្បច្ច័យ សេចក្តីថា បណ្តា

បច្ច័យទាំងនេះ បច្ច័យ គឺអនន្តរបច្ច័យ សមនន្តរបច្ច័យ អនន្តរបនិស្ស័យ
 បច្ច័យ បកតុបនិស្ស័យបច្ច័យ អាសេវនបច្ច័យ នានាខណិកកម្មបច្ច័យ
 នត្តិបច្ច័យ វិគតបច្ច័យ ចាត់ជាជនកបច្ច័យតែម្យ៉ាង មិនជាអជនកបច្ច័យ
 ឡើយ ។ បច្ច័យជាតបច្ច័យ ជាចំណែកឧបត្ថម្ភប៉ុណ្ណោះ មិនជាជនកបច្ច័យ
 ឡើយ បច្ច័យដ៏សេស ជាជនកបច្ច័យ អជនកបច្ច័យ និងឧបត្ថម្ភ-
 កបច្ច័យ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយជនកបច្ច័យ និងអជនកបច្ច័យ ក្នុង
 អធិការនេះ ដូចពណ៌នាមកហើយនេះ ។

ពាក្យថា ដោយបច្ច័យដែលចូលជាមួយធម៌បានទាំងអស់ និងមិនបាន
 ទាំងអស់ សេចក្តីថា ក្នុងបច្ច័យទាំងនេះ សហជាតបច្ច័យ និស្ស័យបច្ច័យ
 អត្តិបច្ច័យ និងអវិគតបច្ច័យ ឈ្មោះថា ចូលជាមួយធម៌បានទាំងអស់
 អធិប្បាយថា ជាទីតាំង ជាហេតុនៃរូបធម៌ និងអរូបធម៌ ដែលជាសង្ខតៈ
 ទាំងអស់ សេចក្តីថា ធម៌ណាមួយ កាលកើតឡើង រៀបចាកបច្ច័យទាំងនេះ
 រមែងមិនមាន ។ អារម្មណបច្ច័យ អារម្មណាធិបតិបច្ច័យ អនន្តរបច្ច័យ
 សមនន្តរបច្ច័យ អនន្តរបនិស្ស័យបច្ច័យ បកតុបនិស្ស័យបច្ច័យ បុរេជា-
 តបច្ច័យ អាសេវនបច្ច័យ សម្បយុត្តបច្ច័យ នត្តិបច្ច័យ និងអវិគ-
 តបច្ច័យ ឈ្មោះថា បច្ច័យដែលចូលជាមួយធម៌មិនបានទាំងអស់ គឺមិនជា
 ទីតាំងនៃរូបធម៌ និងអរូបធម៌ទាំងអស់ អធិប្បាយថា ជាទីតាំង ជាហេតុនៃ
 អរូបក្ខន្ធទាំងឡាយប៉ុណ្ណោះ ។ ពិតហើយ អរូបធម៌ប៉ុណ្ណោះ រមែងកើត
 ព្រោះបច្ច័យទាំងនេះ រូបធម៌មិនកើតឡើងឡើយ បុរេជាតបច្ច័យ និងបច្ច័-

ជាតប្បច្ច័យ ឈ្មោះថា បច្ច័យដែលចូលជាមួយធម៌មិនបានទាំងអស់ ព្រោះ
 ជាបច្ច័យដល់អរូបក្ខន្ធ និងរូបក្ខន្ធប៉ុណ្ណោះតាមលំដាប់ ។ បច្ច័យដែលសល់
 អំពីពោលមកហើយ ក៏ឈ្មោះថា ប្រកបមិនបានសព្វអន្លើ ព្រោះជាហេតុនៃ
 ការកើតឡើងរបស់រូបធម៌ និងអរូបធម៌ពួកខ្លះ ។ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយ
 បច្ច័យដែលចូលជាមួយធម៌បានទាំងអស់ និងមិនបានទាំងអស់ ក្នុងអធិការ
 នេះ ដូចពណ៌នាមកហើយនេះ ។

ពាក្យថា ដោយការកំណត់ជាដើមថា រូបជាបច្ច័យដល់រូបជាដើម
 សេចក្តីថា ក្នុងបច្ច័យ ២៤ នេះ បច្ច័យណាមួយដែលជារូបតែម្យ៉ាង ឈ្មោះ
 ថា ជាបច្ច័យដល់រូបប៉ុណ្ណោះមិនមាន ។ តែដែលជារូបដោយចំណែកមួយ
 ជាបច្ច័យដល់អរូបប៉ុណ្ណោះមាន ។ សួរថា បច្ច័យយ៉ាងនោះ គឺបច្ច័យអ្វី
 ឆ្លើយថា បុរេជាតប្បច្ច័យ ។ ពិតហើយ បុរេជាតប្បច្ច័យ ជារូបដោយពិត
 ប្រាកដ ជាបច្ច័យដល់អរូបប៉ុណ្ណោះ ។ បច្ច័យដែលជារូបតែម្យ៉ាង ឈ្មោះថា
 ជាបច្ច័យដល់រូប និងអរូបមិនមាន តែដែលជាអរូបតែម្យ៉ាង ជាបច្ច័យដល់
 អរូបប៉ុណ្ណោះមាន សួរថា បានដល់ បច្ច័យអ្វី ឆ្លើយថា បានដល់ បច្ច័យ ៦
 គឺអនន្តរប្បច្ច័យ សមនន្តរប្បច្ច័យ អាសេវនប្បច្ច័យ សម្បយុត្តប្បច្ច័យ
 នត្តិប្បច្ច័យ និងវិគតប្បច្ច័យ ។ ពិតហើយ បច្ច័យទាំង ៦ នោះ ជាអរូប
 តែម្យ៉ាង ជាបច្ច័យដល់អរូបប៉ុណ្ណោះ ។

បច្ច័យដែលជាអរូបតែម្យ៉ាង ជាបច្ច័យដល់រូបប៉ុណ្ណោះមាន ។ សួរថា
 បានដល់ បច្ច័យអ្វី ឆ្លើយថា បានដល់ បច្ច័យជាតប្បច្ច័យ ។ ពិតហើយ

បច្ចាជាតប្បច្ច័យនោះ ជាអរូបតែម្យ៉ាង ជាបច្ច័យដល់រូបប៉ុណ្ណោះ ។ ឯបច្ច័យ
 ដែលជាអរូបធម៌តែម្យ៉ាង ជាបច្ច័យដល់រូបផង អរូបផងមាន ។ សួរថា
 បានដល់ បច្ច័យអ្វី ឆ្លើយថា បានដល់ បច្ច័យ ៥ គឺហេតុប្បច្ច័យ
 កម្មប្បច្ច័យ វិបាកប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ និងមគ្គប្បច្ច័យ ។ ពិតហើយ
 បច្ច័យទាំង ៥ នោះ ជាអរូបតែម្យ៉ាង ជាបច្ច័យដល់រូបធម៌ក៏បាន អរូបធម៌
 ក៏បាន ។ តែបច្ច័យដែលជារូប និងអរូប ដោយពិតប្រាកដ ឈ្មោះថា ជា
 បច្ច័យដល់រូបប៉ុណ្ណោះមិនមាន តែជាបច្ច័យដល់អរូបមាន ។ សួរថា បាន
 ដល់ បច្ច័យអ្វី ឆ្លើយថា បានដល់ អារម្មណប្បច្ច័យ និងឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ ។ ពិតហើយ បច្ច័យទាំង ២ នេះ ជារូប និងអរូបពិតប្រាកដ
 តែជាបច្ច័យដល់អរូបប៉ុណ្ណោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត បច្ច័យដែលជារូប និងអរូប ដោយពិតប្រាកដ ជាបច្ច័យ
 ដល់រូប និងអរូបមាន សួរថា បានដល់ បច្ច័យអ្វី ឆ្លើយថា បានដល់
 អធិបតិប្បច្ច័យ សហជាតប្បច្ច័យ អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ
 អាហារប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អត្តិប្បច្ច័យ និងអវិគ-
 តប្បច្ច័យ ។ ពិតហើយ បច្ច័យទាំងអស់នោះ ជារូប និងអរូប ហើយជា
 បច្ច័យដល់រូបផង អរូបផង ។ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយការកំណត់ជាដើម
 ថា រូបជាបច្ច័យដល់រូបជាដើម ក្នុងអធិការនេះ ដូចពោលមកហើយនេះ ។

ពាក្យថា ដោយការចែកដោយភព សេចក្តីថា បណ្តាបច្ច័យ ២៤ នេះ
 ក្នុងបញ្ចវេទនាភព បច្ច័យណាមួយដែលឈ្មោះថា មានមិនបាន រមែងមិន

មាន ។ ឯក្នុងចតុរោការភព បច្ច័យដ៏សេស ២១ រមែងមាន ដោយដក
 បច្ច័យ ៣ ចេញ គឺបុរេជាតប្បច្ច័យ បច្ចាជាតប្បច្ច័យ និងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។
 ក្នុងឯករោការភព រមែងបានបច្ច័យ ៧ គឺសហជាតប្បច្ច័យ អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ
 និស្សយប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ អត្តិប្បច្ច័យ និងអវិគ-
 តប្បច្ច័យ ។ ឯក្នុងរូបដែលមិនទាក់ទងដោយឥន្ទ្រិយខាងក្រៅ រមែងបាន
 បច្ច័យ ៥ ប៉ុណ្ណោះ គឺសហជាតប្បច្ច័យ អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ
 អត្តិប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យ ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដោយការចែកដោយភព ក្នុងអធិការនេះ ដូច
 ពោលមកហើយ ដូច្នោះ ។^{១៥៦}

បច្ច័យនិទ្ទេសបកិណ្ណកវិនិច្ឆ័យកថា ចប់

អភិធម្មបិដក អនុលោមត្ថកប្បដ្ឋាន

កុសលត្ថកៈ បដិច្ចវារៈ

[២៦] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ ហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើត ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យ កុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ ក៏មាន ។ កុសលធម៌ក្តី អកុសលធម៌ក្តី អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើត ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ កុសលធម៌ក្តី អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកត- ធម៌ក្តី អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។

[២៧] អកុសលធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ ហេតុប្បច្ច័យក៏មាន កុសលធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ ហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យអកុ-

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

សលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ អកុសលធម៌ក្តី
 អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យអកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
 ក៏មាន ។ កុសលធម៌ក្តី អកុសលធម៌ក្តី អាស្រ័យអកុសលធម៌ គប្បីកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ កុសលធម៌ក្តី អកុសលធម៌ក្តី អព្យា-
 កតធម៌ក្តី អាស្រ័យអកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។

[២៨] អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ កុសលធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ គប្បីកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ គប្បីកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យ
 អព្យាកតធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ អកុសលធម៌ក្តី
 អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
 ក៏មាន ។ កុសលធម៌ក្តី អកុសលធម៌ក្តី អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ គប្បីកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ កុសលធម៌ក្តី អកុសលធម៌ក្តី អព្យា-
 កតធម៌ក្តី អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។

[២៩] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង គប្បី
 កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌
 ផង អព្យាកតធម៌ផង គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ អព្យា-
 កតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យកុសលធម៌

ផង អព្យាកតធម៌ផង គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ អកុ-
 សលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង គប្បី
 កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ កុសលធម៌ក្តី អកុសលធម៌ក្តី
 អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
 ក៏មាន ។ កុសលធម៌ក្តី អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យកុសលធម៌
 ផង អព្យាកតធម៌ផង គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។

[៣០] កុសលធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង
 គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យអកុ-
 សលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។
 អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង គប្បីកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យអកុ-
 សលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។
 អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង
 គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ កុសលធម៌ក្តី អកុសលធម៌ក្តី
 អាស្រ័យអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
 ក៏មាន ។ កុសលធម៌ក្តី អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យអកុ-
 សលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។

[៣១] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អកុសលធម៌ផង គប្បី
 កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌

ផង អកុសលធម៌ផង គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ អព្យា-
 កតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អកុសលធម៌ផង គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យកុសលធម៌
 ផង អកុសលធម៌ផង គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ អកុ-
 សលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អកុសលធម៌ផង គប្បី
 កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ កុសលធម៌ក្តី អកុសលធម៌ក្តី
 អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អកុសលធម៌ផង គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
 ក៏មាន ។ កុសលធម៌ក្តី អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យកុសល-
 ធម៌ផង អកុសលធម៌ផង គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។

[៣២] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អកុសលធម៌ផង អព្យា-
 កតធម៌ផង គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ អកុសលធម៌
 អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង គប្បីកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អកុ-
 សលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។
 កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អកុសលធម៌ផង
 អព្យាកតធម៌ផង គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ អកុសលធម៌
 ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌
 ផង គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ កុសលធម៌ក្តី អកុសលធម៌
 ក្តី អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង គប្បីកើត

ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ កុសលធម៌ក្តី អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកត-
ធម៌ក្តី អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង គប្បី
កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។

[៣៣] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
អារម្មណប្បច្ច័យក៏មាន ។ ហេតុប្បច្ច័យ ដែលលោកឲ្យពិស្តារហើយ យ៉ាង
ណា ឯអារម្មណប្បច្ច័យ បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារ តាមបែបផែននៃការបង្រៀន
ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។

[៣៤] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
អធិបតិប្បច្ច័យក៏មាន ។ ព្រោះអនន្តរប្បច្ច័យ សមនន្តរប្បច្ច័យ សហជា-
តប្បច្ច័យ អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បុរេជា-
តប្បច្ច័យ បច្ឆាជាតប្បច្ច័យ អាសេវនប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ វិបាកប្បច្ច័យ
អាហារប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ មគ្គប្បច្ច័យ សម្បយុត្តប្បច្ច័យ
វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អត្ថិប្បច្ច័យ នត្ថិប្បច្ច័យ និងវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៥] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
អវិគតប្បច្ច័យក៏មាន ។ អាស្រ័យអកុសលធម៌ក៏មាន ។ អាស្រ័យអព្យាកត-
ធម៌ ។ អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ។ អាស្រ័យអកុសលធម៌
ផង អព្យាកតធម៌ផង ។ អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អកុសលធម៌ផង ។
កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង
គប្បីកើតឡើង អកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង អព្យាកតធម៌ គប្បីកើតឡើង

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី គប្បីកើតឡើង អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌
ក្តី គប្បីកើតឡើង កុសលធម៌ក្តី អកុសលធម៌ក្តី គប្បីកើតឡើង កុសលធម៌
ក្តី អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី គប្បីកើតឡើង ព្រោះអវិគតប្បច្ច័យ ។
ហេតុប្បច្ច័យ ដែលលោកឲ្យពិស្តារហើយ យ៉ាងណា ឯអវិគតប្បច្ច័យ
បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារ តាមបែបផែននៃការបង្រៀន ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។

ឯកមូលកៈ ចប់

[៣៦] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
ហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យក៏មាន ។ បេ ។ កុសលធម៌ក្តី អកុសលធម៌ក្តី
អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង
គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យក៏មាន ។

[៣៧] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
ហេតុប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យក៏មាន ។ បេ ។ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អនន្តប្បច្ច័យ ។
ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ សមនន្តប្បច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អវិគ-
តប្បច្ច័យ ។

ទុមូលកៈ ចប់

[៣៨] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
ហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យក៏មាន ។ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
អារម្មណប្បច្ច័យ អនន្តប្បច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ
អវិគតប្បច្ច័យ ។

តិមូលកៈ ចប់

[៣៩] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
ហេតុប្បដ្ឋយ អារម្មណប្បដ្ឋយ អធិបតិប្បដ្ឋយ អនន្តរប្បដ្ឋយក៏មាន ។ បេ។
ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ អារម្មណប្បដ្ឋយ អធិបតិប្បដ្ឋយ អវិគតប្បដ្ឋយ ។

ចតុម្ពលកៈ ចប់

[៤០] ពួកម្ពលកៈ មានបញ្ចម្ពលកៈជាដើម លោកបានបង្រៀន
ហើយ ។ ឯកម្ពលកៈ ទុម្ពលកៈ តិម្ពលកៈ ចតុម្ពលកៈ បញ្ចម្ពលកៈ សព្វ-
ម្ពលកៈ បុគ្គលអ្នកមិនវង្វេង គប្បីឲ្យពិស្តារផងចុះ ។

ហេតុម្ពលកៈ ចប់

[៤១] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
អារម្មណប្បដ្ឋយ ហេតុប្បដ្ឋយក៏មាន ។ ព្រោះអារម្មណប្បដ្ឋយ អធិប-
តិប្បដ្ឋយ ។ បេ។ ព្រោះអារម្មណប្បដ្ឋយ អវិគតប្បដ្ឋយ ។ កុសលធម៌
អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះអធិបតិប្បដ្ឋយ អនន្តរប្បដ្ឋយ
សមនន្តរប្បដ្ឋយ សហជាតប្បដ្ឋយ អញ្ញមញ្ញប្បដ្ឋយក៏មាន ... ។ ព្រោះ
អវិគតប្បដ្ឋយ ហេតុប្បដ្ឋយ ។ ព្រោះអវិគតប្បដ្ឋយ អារម្មណប្បដ្ឋយ ។
ព្រោះអវិគតប្បដ្ឋយ អធិបតិប្បដ្ឋយ ។ ព្រោះអវិគតប្បដ្ឋយ វិគតប្បដ្ឋយ ។

[៤២] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
អវិគតប្បដ្ឋយ ហេតុប្បដ្ឋយ អារម្មណប្បដ្ឋយក៏មាន ។ ព្រោះអវិគតប្បដ្ឋយ
ហេតុប្បដ្ឋយ អធិបតិប្បដ្ឋយ ។ ព្រោះអវិគតប្បដ្ឋយ ហេតុប្បដ្ឋយ អនន្ត-
រប្បដ្ឋយ ។ ព្រោះអវិគតប្បដ្ឋយ ហេតុប្បដ្ឋយ វិគតប្បដ្ឋយ ។

[៤៣] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
 អវិគតប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យក៏មាន ។
 ព្រោះអវិគតប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ អនន្តរប្បច្ច័យ ... ។
 ព្រោះវិគតប្បច្ច័យ ។

[៤៤] ឯកមូលកៈ ទុមូលកៈ តិមូលកៈ ចតុមូលកៈ បញ្ចមូលកៈ
 សព្វមូលកៈ នៃបទមួយៗ បុគ្គលអ្នកមិនវង្វេង គប្បីឲ្យពិស្តារចុះ ។

ន័យទាំង ៦ គឺតិកប្បដ្ឋាន ដ៏ប្រសើរ ១ ទុកប្បដ្ឋាន
 ដ៏ឧត្តម ១ ទុកតិកប្បដ្ឋាន ១ តិកទុកប្បដ្ឋាន តិកតិ-
 កប្បដ្ឋាន ១ ទុកទុកប្បដ្ឋាន ១ ជាន័យដ៏ជ្រៅ ក្នុង
 អនុលោម ។

[៤៥] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
 នហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ហេតុប្បច្ច័យ ក្នុងអនុលោម លោកឲ្យពិស្តារហើយ
 យ៉ាងណា ឯនហេតុប្បច្ច័យ ក្នុងបច្ចុន័យប្បដ្ឋាន បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារយ៉ាង
 នោះដែរ ។

[៤៦] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
 នអារម្មណប្បច្ច័យក៏មាន ។ ព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ នអនន្តរប្បច្ច័យ
 នសមនន្តរប្បច្ច័យ នសហជាតប្បច្ច័យ នអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ ននិស្សយប្បច្ច័យ
 នឧបនិស្សប្បច្ច័យ នបុរេជាតប្បច្ច័យ នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ នអាសេវនប្បច្ច័យ
 នកម្មប្បច្ច័យ នវិបាកប្បច្ច័យ នអាហារប្បច្ច័យ នតន្ត្រិយប្បច្ច័យ

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

នឈានប្បច្ច័យ នមគ្គប្បច្ច័យ នសម្បយុត្តប្បច្ច័យ នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
នោអត្ថិប្បច្ច័យ នោនត្ថិប្បច្ច័យ នោវិគតប្បច្ច័យ និននោអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៤៧] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
នហេតុប្បច្ច័យ នអារម្មណប្បច្ច័យក៏មាន ។ ឯកមូលកៈ ទុមូលកៈ តិមូលកៈ
ចតុមូលកៈ ដរាបដល់មូលកៈ ២៣ នៃបទមួយៗ ក្នុងអនុលោម ដែលលោក
ឲ្យពិស្តារហើយ យ៉ាងណា ឯក្នុងបច្ចុនីយៈ បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារ យ៉ាង
នោះដែរ ។

ន័យទាំង ៦ គឺតិកប្បដ្ឋានដ៏ប្រសើរ ១ ទុកប្បដ្ឋានដ៏ឧត្តម ១
ទុកតិកប្បដ្ឋាន ១ តិកទុកប្បដ្ឋាន ១ តិកតិកប្បដ្ឋាន ១
ទុកទុកប្បដ្ឋាន ១ ជាន័យដ៏ជ្រៅ ក្នុងបច្ចុនីយៈ ។

[៤៨] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
ហេតុប្បច្ច័យ នអារម្មណប្បច្ច័យក៏មាន ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌
គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ នអារម្មណប្បច្ច័យក៏មាន ។ ហេតុប្បច្ច័យ
ក្នុងអនុលោម លោកឲ្យពិស្តារហើយ យ៉ាងណា ឯបទក្នុងអនុលោ-
មប្បច្ចុនីយៈ បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារ យ៉ាងនោះដែរ ។

[៤៩] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
ហេតុប្បច្ច័យ នអធិបតិប្បច្ច័យក៏មាន ។ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ នអនន្តរប្បច្ច័យ
។បេ។ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ នោអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៥០] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ

ហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ នអធិបតិប្បច្ច័យក៏មាន ។ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
 អារម្មណប្បច្ច័យ នអនន្តរប្បច្ច័យ ។ បេ។ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្ម-
 ណប្បច្ច័យ នោអវិគតប្បច្ច័យ ។ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ អធិប-
 តិប្បច្ច័យ នអនន្តរប្បច្ច័យ ។ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ អធិប-
 តិប្បច្ច័យ នោអវិគតប្បច្ច័យ ។ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ អធិប-
 តិប្បច្ច័យ អនន្តរប្បច្ច័យ នសមនន្តរប្បច្ច័យ ។ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្ម-
 ណប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យ អនន្តរប្បច្ច័យ នោអវិគតប្បច្ច័យ ។ ព្រោះ
 ហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យ អនន្តរប្បច្ច័យ សមនន្ត-
 រប្បច្ច័យ ... សហជាតប្បច្ច័យ អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ ឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ បច្ឆាជាតប្បច្ច័យ អាសេវនប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ
 វិបាកប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ មគ្គប្បច្ច័យ
 សម្បយុត្តប្បច្ច័យ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អត្ថិប្បច្ច័យ នត្ថិប្បច្ច័យ វិគតប្បច្ច័យ
 ... និងនោអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៥១] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
 អារម្មណប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យ អនន្តរប្បច្ច័យ ។ បេ។ អវិគតប្បច្ច័យ និង
 នហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ ព្រោះអវិគតប្បច្ច័យ នអារម្មណប្បច្ច័យ ។ បេ។
 ព្រោះអវិគតប្បច្ច័យ និងនោអវិគតប្បច្ច័យ ។ ព្រោះអវិគតប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ
 នអារម្មណប្បច្ច័យ អវិគតប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ និងនោអវិគតប្បច្ច័យ ។ ព្រោះ
 អវិគតប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ នអធិបតិប្បច្ច័យ អវិគតប្បច្ច័យ

ហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ និងនោវិគតប្បច្ច័យ ។ ព្រោះអវិគតប្បច្ច័យ
ហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យ អនន្តរប្បច្ច័យ សមនន្ត-
រប្បច្ច័យ សហជាតប្បច្ច័យ ។ បេ ។ ... និងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

ន័យទាំង ៦ គឺតិកប្បដ្ឋានដ៏ប្រសើរ ១ ទុកប្បដ្ឋានដ៏ឧត្តម ១
ទុកតិកប្បដ្ឋាន ១ តិកទុកប្បដ្ឋាន ១ តិកតិកប្បដ្ឋាន ១
ទុកទុកប្បដ្ឋាន ១ ជាន័យដ៏ជ្រៅ ក្នុងអនុលោមបច្ចុន័យៈ ។

[៥២] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
នហេតុប្បច្ច័យ និងអារម្មណប្បច្ច័យក៏មាន ។ កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសល-
ធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ និងអធិបតិប្បច្ច័យក៏មាន ។ បេ ។
ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យក៏មាន ។

[៥៣] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
នហេតុប្បច្ច័យ នអារម្មណប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
នអារម្មណប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យក៏មាន ។ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ នអារម្ម-
ណប្បច្ច័យ នអធិបតិប្បច្ច័យ ... នអនន្តរប្បច្ច័យ សមនន្តរប្បច្ច័យ ។ បេ ។
នោអត្ថិប្បច្ច័យ នោនត្ថិប្បច្ច័យ នោវិគតប្បច្ច័យ ... និងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៥៤] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
នអារម្មណប្បច្ច័យ និងហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។

[៥៥] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
នអារម្មណប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះនអារម្មណប្បច្ច័យ អវិគ-

តប្បច្ច័យ ។ បេ ព្រោះនោអវិគតប្បច្ច័យ និងហេតុប្បច្ច័យក៏មាន ។ ព្រោះ
 នោអវិគតប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ ។ បេ ព្រោះនោអវិគតប្បច្ច័យ និង
 វិគតប្បច្ច័យ ។ ព្រោះនោអវិគតប្បច្ច័យ នហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ
 នោអវិគតប្បច្ច័យ នហេតុប្បច្ច័យ និងវិគតប្បច្ច័យ ។ ព្រោះនោអវិគតប្បច្ច័យ
 នហេតុប្បច្ច័យ នអារម្មណប្បច្ច័យ ... ព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ ។ បេ ព្រោះ
 នោអត្ថិប្បច្ច័យ នោនត្ថិប្បច្ច័យ ... និងវិគតប្បច្ច័យ ។

ន័យទាំង ៦ គឺតិកប្បដ្ឋានដ៏ប្រសើរ ១ ទុកប្បដ្ឋានដ៏ឧត្តម ១
 ទុកត្ថិកប្បដ្ឋាន ១ តិកទុកប្បដ្ឋាន ១ តិកត្ថិកប្បដ្ឋាន ១
 ទុកទុកប្បដ្ឋាន ១ ជាន័យដ៏ជ្រៅ ក្នុងបច្ចនីយានុលោម ។

បណ្ឌិតវារៈ ចប់

អដ្ឋកថា

បុត្តារាវៈ

បច្ចយានុលោម

[២៦-៣៥] ពាក្យថា តិកប្បដ្ឋានំ ទុកប្បដ្ឋានំ ។បេ។ ទុកទុកប្បដ្ឋានំ នេះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ក្នុងបដ្ឋានមហាបករណ៍ ដែលជាទ្រឹមនៃ សមន្តប្បដ្ឋាន ២៤ ដោយអំណាចតិកប្បដ្ឋានជាដើម បណ្តាបដ្ឋានទាំងឡាយ មានអនុលោមប្បដ្ឋានជាដើម ដូចពោលមកហើយ ដោយទ្រង់អាស្រ័យ តិកប្បដ្ឋានជាដើមទាំងឡាយណា ពង្រីកសេចក្តីតិកប្បដ្ឋានជាដើមទាំងឡាយ នោះ ទ្រង់ចែកបដ្ឋានទាំងនោះ មានតិកប្បដ្ឋានជាដើម ដោយអំណាចបច្ច័យ ទាំងឡាយណា កាលទ្រង់សម្តែងចំពោះបច្ច័យទាំងនោះ មិនពឹងផ្អែកដល់ តិកប្បដ្ឋានជាដើមនោះ ទាំងដោយខទ្ទេស និងនិទ្ទេស ដោយវារៈ ពោល គឺការចែកបច្ច័យ ដោយការតាំងមាតិកាមុនហើយ ព្រោះព្រះអង្គទ្រង់អាស្រ័យ តិកប្បដ្ឋានជាដើមទាំងឡាយណា ទើបត្រាស់ពាក្យថា តិកប្បដ្ឋាន ទុកប្បដ្ឋាន ។បេ។ ទុកទុកប្បដ្ឋាន ដូច្នោះ ឥឡូវនេះ ដើម្បីសម្តែងតិកប្បដ្ឋានជាដើម នោះឲ្យពិស្តារ ដោយអំណាចបច្ច័យទាំងឡាយនេះ ទើបទ្រង់អាស្រ័យតិកៈ និងទុកៈនីមួយៗ ចងទេសនាដោយមហាវារៈ ៧ ។ ឈ្មោះនៃមហាវារៈ ទាំង ៧ នោះ គឺបដិច្ចវារៈ សហជាតវារៈ បច្ចយវារៈ និស្សយវារៈ សំសដ្ឋវារៈ សម្បយុត្តវារៈ និងបញ្ញាវារៈ ។ បណ្តាវារៈ ៧ នោះ វារៈ

ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ដោយព្រះតម្រាស់ថា បដិច្ច ដូចពាក្យថា កុសលំ ធម្មំ បដិច្ច កុសលោ ធម្មោ ជាដើម ឈ្មោះថា បដិច្ចវារៈ ។

បើទ្រង់ត្រាស់ដោយអំណាចព្រះតម្រាស់ថា សហជាតោ ដូចពាក្យ នេះថា កុសលំ ធម្មំ សហជាតោ កុសលោ ធម្មា^(១) ជាដើម ឈ្មោះថា សហជាតវារៈ ។ សហជាតវារៈនោះ ពោលដោយអត្ថហើយ មិនផ្សេង អំពីបដិច្ចវារៈ ដែលពោលមកមុន តែវារៈទី ១ ទ្រង់ត្រាស់ដោយអំណាច វេនេយ្យសត្វ ដែលអាចត្រាស់ដឹងដោយពាក្យថា បដិច្ច (អាស្រ័យ) ។ វារៈទី ២ ទ្រង់ត្រាស់ដោយអំណាចវេនេយ្យសត្វ ដែលអាចត្រាស់ដឹងដោយ ពាក្យថា សហជាតោ (កើតជាមួយ) ។ ក្នុងវារៈទាំង ២ នេះ អ្នក សិក្សាគប្បីជ្រាបបច្ច័យទាំងឡាយដោយចំពោះ និងបច្ចុយុប្បន្នធម៌ ដោយ អំណាចរូបធម៌ និងអរូបធម៌ ។ ឯបច្ច័យ និងបច្ចុយុប្បន្នធម៌ទាំងនោះ បាន ចំពោះដែលកើតព្រមគ្នាប៉ុណ្ណោះ ដែលកើតមុន ឬកើតក្រោយ រមែងមិន បាន ។

វារៈដែលត្រាស់ដោយអំណាចព្រះតម្រាស់ថា បច្ចុយា យ៉ាងនេះថា កុសលំ ធម្មំ បច្ចុយា កុសលោ ធម្មា^(២) ជាដើម ឈ្មោះថា បច្ចុយវារៈ ។ បច្ចុយវារៈនោះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបដោយអំណាចនៃរូបធម៌ និងអរូបធម៌ ដូច ២ វារៈមុន ។ ម្យ៉ាងទៀត បុរេជាតប្បច្ច័យ ក៏រមែងបានក្នុងអធិការ នេះ ។ នេះជាការប្លែកគ្នានៃបច្ចុយវារៈជាមួយ ២ វារៈមុន ។

១- បិដកខ្មែរ លេខប្បាប ២៣៦ ។ ២ -បិដកខ្មែរ លេខប្បាប ២៤៦ ។

វារៈបន្ទាប់អំពីនោះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ដោយអំណាច ព្រះតម្រាស់ថា និស្សាយ យ៉ាងនេះថា កុសលំ ធម្មំ និស្សាយ កុសលោ ធម្មោ^(១) ឈ្មោះថា និស្សយវារៈ ។ និស្សយវារៈនោះ ដោយអត្ថមិនផ្សេងអំពី បច្ចុយវារៈដែលពោលមកអំពីមុន តែវារៈទី ១ ត្រាស់ដោយអំណាចសត្វ ដែលអាចត្រាស់ដឹង ដោយពាក្យថា បច្ចុយា (ពឹងផ្អែក) បទទី ២ ត្រាស់ដោយអំណាចសត្វដែលអាចត្រាស់ដឹង ដោយពាក្យថា និស្សាយ (អាស្រ័យ) ។

បន្ទាប់អំពីនោះ ទ្រង់ត្រាស់ដោយអំណាចព្រះតម្រាស់ថា សំសង្ខារ យ៉ាងនេះថា កុសលំ ធម្មំ សំសង្ខារ កុសលោ ធម្មោ^(២) ជាដើម ឈ្មោះថា សំសង្ការវារៈ ។

វារៈដែលត្រាស់ដោយអំណាចព្រះតម្រាស់ថា សម្បយុត្តោ យ៉ាងនេះ ថា កុសលំ ធម្មំ សម្បយុត្តោ កុសលោ ធម្មោ^(៣) ឈ្មោះថា សម្បយុត្តវារៈ ។ សម្បយុត្តវារៈនោះ ដោយអត្ថ មិនផ្សេងអំពីសំសង្ការវារៈ ។ តែវារៈទី ១ ត្រាស់ដោយអំណាចវេនេយ្យសត្វ ដែលអាចត្រាស់ដឹងដោយ ពាក្យថា សំសង្ក (ច្រឡំ) វារៈទី ២ ត្រាស់ដោយអំណាចវេនេយ្យសត្វ ដែលអាចត្រាស់ដឹង ដោយពាក្យថា សម្បយុត្ត (ប្រកប) ។ ក្នុង ២ វារៈ នេះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបបច្ច័យ និងបច្ចុយុប្បន្ន ដោយអំណាចនៃអរូបធម៌

១- បិដកខ្មែរលេខប្បាស ៣៨០ ។ ២- បិដកខ្មែរលេខប្បាស ៣៨០ ។ ៣- បិដកខ្មែរ លេខប្បាស ៤៧៥ ។

ប៉ុណ្ណោះ ។

ឯក្នុងវារៈទី ៧ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់លើកឡើងនូវបញ្ហានោះ ដោយន័យថា កុសលោ ធម្មោ កុសលស្ស ធម្មស្ស ហេតុប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ^(១) កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយហេតុប្បដ្ឋយេ ដូច្នោះ ជាដើម ហើយទ្រង់ចែកបញ្ហាទាំងនោះ មិនឲ្យសាំញ៉ាំ មិនឲ្យច្រឡកច្រឡំ ដោយន័យថា កុសលា ហេតុ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ពួកកុសលហេតុ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកន្ធិ ដូច្នោះជាដើម ទើបវារៈនោះ ឈ្មោះថា បញ្ហាវារៈ ព្រោះទ្រង់ចែកបញ្ហាទាំងឡាយល្អហើយ ។ ក្នុងអធិការនេះ គប្បី ជ្រាបបច្ច័យ និងបច្ចុយុប្បន្ន ដោយអំណាចនៃរូបធម៌ និងអរូបធម៌ ។

បណ្តាវារៈទាំងនោះ វារៈទី ១ ឈ្មោះថា បដិច្ចវារៈ វារៈនោះមាន ២ យ៉ាង គឺដោយឧទ្ទេស និងនិទ្ទេស ។ ក្នុង ២ យ៉ាងនោះ ឧទ្ទេសវារៈទី ១ ហៅថា បុច្ឆាវារៈ ក៏បាន ។

ពាក្យថា បណ្តតិវារៈ ក៏ជាឈ្មោះនៃឧទ្ទេសវារៈនោះឯង ។ ពិតហើយ វារៈនោះ ឈ្មោះថា ឧទ្ទេសវារៈ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគទ្រង់អាស្រ័យកុសល ជាដើម ដោយលើកកុសលជាដើមនោះ សម្តែងដោយអំណាចនៃហេតុប្បដ្ឋយេ ជាដើម ។ ឈ្មោះថា បុច្ឆាវារៈ ព្រោះទ្រង់អាស្រ័យកុសលជាដើម ត្រាស់ សួរដល់ការកើតឡើងនៃកុសលជាដើម ដោយអំណាចហេតុប្បដ្ឋយេជាដើម ។ វារៈនោះ ទោះហៅថា បណ្តតិវារៈក៏បាន ព្រោះព្រះមានព្រះភាគទ្រង់អាស្រ័យ

១- បិដកខ្មែរ លេខឃ្លាច ៤៨៤ ។

កុសលជាដើម ហើយឲ្យដឹងដល់ការកើតឡើងនៃកុសលជាដើម ដោយ
 អំណាចនៃហេតុប្បច្ច័យជាដើម ។ ក្នុងសេចក្តីនោះ មានបរិកប្បបុត្តាថា
 សិយា កុសលំ ធម្មំ បដិច្ច កុសលោ ធម្មោ ឧប្បន្នេយ្យ ហេតុប្បច្ចុយា
 កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យក៏មាន
 ដូច្នោះ ។

ក្នុងបរិកប្បបុត្តានេះ មានសេចក្តីដូច្នោះថា កុសលធម៌ណា គប្បីកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ កុសលធម៌នោះ ត្រូវអាស្រ័យកុសលធម៌ឬ ។
 ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងអធិការនេះ មានសេចក្តីដូច្នោះថា កុសលធម៌ណា គប្បី
 អាស្រ័យកុសលធម៌ កើតឡើង កុសលធម៌នោះ គប្បីមាន ព្រោះ
 ហេតុប្បច្ច័យឬ ។

សព្វថា បដិ ក្នុងពាក្យថា បដិច្ច នោះ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអត្ថថា ដូចគ្នា
 ដូចបុគ្គលដូចគ្នា ហៅថា បដិបុគ្គល ចំណែកស្មើគ្នា ហៅថា បដិភាគ ។
 ពាក្យថា សច្ច នោះ ពោលដល់ការខ្វល់ខ្វាយក្នុងការទៅ ។ កាលពោលរួម
 គ្នាទាំង ២ សព្វ ទើបមានអធិប្បាយថា បទថា បដិច្ច សេចក្តីថា ប្រព្រឹត្ត
 ទៅប្រហាក់ប្រហែលគ្នា គឺដំណើរទៅដោយភាពជាធម៌ ដែលប្រហាក់
 ប្រហែលគ្នា ពោល គឺកើតឡើងព្រមគ្នា អធិប្បាយថា ចូលដល់ការៈ គឺ
 ការកើតឡើងព្រមជាមួយបច្ច័យនោះ ។ បទថា កុសលោ ធម្មោ ព្រះមាន
 ព្រះភាគត្រាស់សួរថា កុសលធម៌គប្បីអាស្រ័យកុសលធម៌ កើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ ដោយការៈ គឺការកើតឡើងព្រមគ្នាយ៉ាងនោះឬ ។ ម្យ៉ាង

ទៀត បទថា បដិច្ច សេចក្តីថា ធ្វើឲ្យជាបច្ច័យ ។ ការធ្វើឲ្យជាបច្ច័យនោះ រមែងបានទាំងក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ និងសហជាតប្បច្ច័យ ក្នុងទីនេះ បំណង យកសហជាតប្បច្ច័យ ។ ក្នុងបទថា សិយា កុសលំ ធម្មំ បដិច្ច អកុសលោ ជាដើម ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ កើតឡើង ដោយអំណាចសហជាតប្បច្ច័យ មិនមានកំពិត តែបច្ច័យណា ដែលទ្រង់ វិសជ្ជនា រមែងបានដោយអត្ត និងមិនបានដោយអត្ត ក្នុងបុព្វារាវៈនេះ បច្ច័យ ទាំងអស់នោះ ទ្រង់លើកឡើងដោយអំណាចបុព្វ ។ ឯក្នុងការវិសជ្ជនាខាង មុខ បច្ច័យណា មិនបានវិសជ្ជនា ទ្រង់លះបច្ច័យនោះចេញ បច្ច័យណា ដែលបាននូវវិសជ្ជនា ទ្រង់វិសជ្ជនាចំពោះបច្ច័យនោះប៉ុណ្ណោះ ។

អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបអត្ថនៃបុព្វ និងគន្លងនៃបុព្វក្នុងអធិការនេះ ដូច ពោលមកហើយ ។ ឥឡូវនេះ គប្បីជ្រាបការកំណត់បុព្វ ដោយអំណាច ការគណនាដូចតទៅ

ក្នុងបទថា កុសលំ ធម្មំ បដិច្ច នេះ បុព្វមាន ៣ គឺដែលមាន កុសលបទជាបទដើម មានកុសល អកុសល និងអព្យាកតៈ ជាបទចុង បុព្វ ៣ ទៀត មានកុសលបទនោះឯងជាបទដើម មានការចែកដោយទុកៈ ដោយអំណាចនៃកុសល និងអព្យាកតៈជាដើម ជាបទចុងបុព្វ មួយទៀត គឺមានកុសលបទនោះឯងជាបទដើម មានតិកៈជាបទចុង ។ ហេតុនោះ បុព្វ ដែលមានកុសលបទជាបទដើម ក្នុងបទថា កុសលំ ធម្មំ បដិច្ច នេះ ទើបមាន ៧ បុព្វ ។ បុព្វដែលមានអកុសលបទជាបទដើម មានអព្យា-

កតបទជាបទដើម មានកុសលាព្យាកតបទជាបទដើម មានអកុសលាព្យាកតបទ
ជាបទដើម មានកុសលាកុសលបទជាបទដើម មានកុសលាកុសលាព្យា-
កតបទជាបទដើម ក៏ដូចគ្នា (គឺមួយពួកៗ មាន ៧ បុត្រា) ។

ហេតុនោះ អាស្រ័យកុសលត្ថិកៈ ទើបមានបុត្រា (សំណួរ) ទាំង
អស់ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យមាន ៤៧^(១) គឺ ៧ ពួក ៧ ជន ។

ក្នុងអធិការនេះ គប្បីជាបុត្រាទាំងនោះដោយអំណាចនៃមូល (ពាក្យ
ខាងដើម) និងអវសាន (ពាក្យខាងចុង) បន្ថែមចូលមកយ៉ាងនេះ គឺ

បុត្រាដែលមានពាក្យខាងដើម ១ ពាក្យខាងចុង ១ មាន ៧ បុត្រា
ដែលមានពាក្យខាងដើម ១ ពាក្យខាងចុង ២ មាន ៧ បុត្រា ដែលមាន
ពាក្យខាងដើម ១ ពាក្យខាងចុង ៣ មាន ៣ បុត្រា ដែលមានពាក្យខាង
ដើម ២ ពាក្យខាងចុង ១ មាន ៧ បុត្រា ដែលមានពាក្យខាងដើម ២
ពាក្យខាងចុង ២ មាន ៧ បុត្រា ដែលមានពាក្យខាងដើម ២ ពាក្យខាងចុង
៣ មាន ៣ បុត្រា ដែលមានពាក្យខាងដើម ៣ ពាក្យខាងចុង ១ មាន ៣
បុត្រា ដែលមានពាក្យខាងដើម ៣ ពាក្យខាងចុង ២ មាន ៣ បុត្រា ដែល
មានពាក្យខាងដើម ៣ ពាក្យខាងចុង ៣ មាន ១ ។ ក្នុងអារម្មប្បច្ច័យ
ជាដើម ក៏មានបុត្រា ៤៧ ដូចគ្នានឹងហេតុប្បច្ច័យនោះឯង ។ ក្នុងបច្ច័យទាំង

១- ចាប់ពីលេខឃ្លាប ២៦ ដល់លេខឃ្លាប ៣២ ក្នុង ១ ឃ្លាបៗ មាន ៧ សំណួរ
ទើបរួមជា ៤៧ សំណួរ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ បណ្ឌិតគប្បីថែមពាក្យថា ឬ ដើម្បីឲ្យក្លាយ
ជាសំណួរ ព្រោះក្នុងទីនេះជាបុត្រាវារៈ ។

២៤ នោះ មានបុត្តាត្វាស័ក្កាទៅមក ១១៧៦ ក្នុងឯកមូលកន័យ ។

[៣៦-៣៧] បន្ទាប់អំពីនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ផ្ដើមទុកមូល-
កន័យថា ហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណាប្បដ្ឋយា ជាដើម ។ ក្នុងន័យដែលមាន
មូល ២ នោះ មានទុកៈ ២៣ ដែលមានហេតុប្បដ្ឋយជាគោល គឺហេតា-
រម្មណទុកៈ ។ បេ ។ ហេតាវិតតទុកៈ ។ ក្នុងហេតារម្មណទុកៈ ក៏មានបុត្តា
៤៩ ដូចហេតុប្បដ្ឋយដែរ ។ បណ្ណាបុត្តាទាំងនោះ ទ្រង់សម្ដែងក្នុងបាលី ២
មាតិកាប៉ុណ្ណោះ ។ ក្នុងហេតាធិបតិទុកៈជាដើម ក៏មានបុត្តា ៤៩ ដូចក្នុង
ហេតារម្មណទុកៈដែរ ។ បណ្ណាទុកៈទាំងនោះ ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់
សម្ដែងទុកៈ ៣ តាមលំដាប់ គឺហេតាធិបតិទុកៈ ហេតានន្តរទុកៈ ហេតុ-
សមនន្តរទុកៈ ដោយអំណាចនៃបុត្តាទី ១ ហើយទ្រង់សម្ដែងហេតាវិតតទុកៈ
ជាទីបំផុត ពាក្យដ៏សេស ទ្រង់សង្ខេប ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបការរាប់ចំនួន
បុត្តា ក្នុងអធិការនេះ យ៉ាងនេះ គឺ

ក្នុងទុកៈមូលកន័យ ក្នុងចំនួនទុកៈ ២៣ មានបុត្តា ១១២៧ ។

[៣៨] បន្ទាប់អំពីនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ផ្ដើមតិមូលកន័យថា
ហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណាប្បដ្ឋយា អធិបតិប្បដ្ឋយា ជាដើម ។ ក្នុង
តិមូលកន័យនោះ មានតិកៈ ២២ ដោយអំណាចការបន្ថែមបច្ច័យនីមួយៗ
ក្នុងបច្ច័យ ២២ មានអធិបតិប្បដ្ឋយជាដើម ចូលជាមួយហេតារម្មណទុកៈ ។
បណ្ណាតិកៈទាំងនោះ ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សម្ដែងតិកៈទី ១ និងតិកៈ
ទី ២ ដោយអំណាចនៃបុត្តាទី ១ ហើយ ទើបទ្រង់សម្ដែងតិកៈចុងក្រោយ ។

ពាក្យដ៏សេស ទ្រង់សង្ខេបក្នុងទុក្ខៈ យ៉ាងណា ក្នុងតិកៈ ក៏យ៉ាងនោះ ទ្រង់
ចាត់បុច្ឆា ៤៧ ចូលក្នុងតិកៈនីមួយៗ ។

ក្នុងតិមូលកន័យ ក្នុងតិកៈទាំង ២២ មានបុច្ឆាចំនួន ១០៧៨ ។

[៣៧] បន្ទាប់អំពីនោះ ទ្រង់ផ្ដើមចតុមូលកន័យថា ហេតុប្បដ្ឋយា
អារម្មណប្បដ្ឋយា អធិបតិប្បដ្ឋយា អនន្តរប្បដ្ឋយា ជាដើម ។ ក្នុងន័យ
ដែលមានមូល ៤ នោះ មានចតុក្កៈ ២១ ដោយអំណាចការបន្ថែមបច្ច័យ
១ ក្នុងបច្ច័យ ២១ មានអនន្តរប្បដ្ឋយាជាដើម ចូលជាមួយនឹងតិកៈទី ១ ។
បណ្តាចតុក្កៈទាំងនោះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្ដែងចតុក្កៈ ២ ហើយសង្ខេប
ចតុក្កៈដ៏សេស ព្រោះចាត់បុច្ឆា ៤៧ ចូលក្នុងចតុក្កៈនីមួយៗ ។

ក្នុងអធិការនេះ

ក្នុងចតុមូលកន័យ ក្នុងចតុក្កៈទាំង ២១ មានបុច្ឆាចំនួន ១០២៧ ។

[៤០-៤៤] បន្ទាប់អំពីនោះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ទេសនា ផ្ដើមអំពី
បញ្ចមូលកន័យជាដើម រហូតដល់សព្វមូលកន័យ ។ ន័យដែលទ្រង់សង្ខេប
ដែលត្រាស់ហើយខាងដើម និងត្រាស់ទៅខាងមុខ ទាំងអស់នោះ ទ្រង់ធ្វើ
ឲ្យជាបែបតែមួយ ហើយសម្ដែងក្នុងបាលីថា ឯកមូលកៈ ទុមូលកៈ តិមូលកៈ
ចតុមូលកៈ បញ្ចមូលកៈ សព្វមូលកៈ បុគ្គលអ្នកមិនវង្វេង គប្បីឲ្យពិស្តារ
ផងចុះ ដូច្នោះ ។ ក្នុងឯកមូលកន័យជាដើមនោះ ពាក្យដែលគួរពោល ខ្ញុំបាន
ពោលហើយ ។ ឯក្នុងបញ្ចមូលកន័យ មានបច្ច័យ ១ ពួក ៥ រួមជាបញ្ចកៈ
២០ ពួក ដោយអំណាចការបន្ថែមបច្ច័យនីមួយៗ ក្នុងបច្ច័យ ២០ មាន

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

សមនន្តរប្បច្ច័យជាដើម ចូលជាមួយចតុក្កុះទី ១ ព្រោះចាត់បុច្ឆា ៤៧ ចូល
ក្នុងបញ្ចក្កុះនីមួយៗ ក្នុងបញ្ចក្កុះទាំងនោះ

ក្នុងបញ្ចមូលកន័យ មានបុច្ឆាចំនួន ៧៨០ ។

ក្នុងធម្មូលកន័យ មានបច្ច័យ ១ ពួក ៦ រួមជា ១៧ ពួក ដោយ
អំណាចការបន្ថែមបច្ច័យ ១ ក្នុងបច្ច័យ ១៧ មានសហជាតប្បច្ច័យជាដើម
ចូលជាមួយនឹងបញ្ចក្កុះទី ១ ព្រោះចាត់បុច្ឆា ៤៧ ចូលក្នុងធក្កុះនីមួយៗ
ក្នុងធក្កុះទាំងនោះ

ក្នុងធម្មូលកន័យ មានបុច្ឆាចំនួន ៧៣១ ។

ក្នុងសត្តមូលកន័យ មានបច្ច័យ ១ ពួក ៧ រួមជា ១៨ ពួក ដោយ
អំណាចការបន្ថែមបច្ច័យ ១ ក្នុងបច្ច័យ ១៨ មានអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យជាដើម
ចូលជាមួយនឹងធក្កុះទី ១ ព្រោះចាត់បុច្ឆា ៤៧ ចូលក្នុងសត្តក្កុះនីមួយៗ
ក្នុងសត្តក្កុះទាំងនោះ

ក្នុងសត្តមូលកន័យ មានបុច្ឆាចំនួន ៨៨២ ។

ក្នុងអដ្ឋមូលកន័យ មានបច្ច័យ ១ ពួក ៨ រួមជា ១៧ ពួក ដោយ
អំណាចការបន្ថែមបច្ច័យ ១ ក្នុងបច្ច័យ ១៧ មាននិស្សយប្បច្ច័យជាដើម
ចូលជាមួយសត្តក្កុះទី ១ ព្រោះចាត់បុច្ឆា ៤៧ ចូលក្នុងអដ្ឋក្កុះនីមួយៗ ក្នុង
អដ្ឋក្កុះទាំងនោះ

ក្នុងអដ្ឋមូលកន័យ មានបុច្ឆាចំនួន ៨៣៣ ។

ក្នុងនវមូលកន័យ មានបច្ច័យ ១ ពួក ៩ រួមជា ១៦ ពួក ដោយ

អំណាចការបន្ថែមបច្ច័យ ១ ក្នុងបច្ច័យ ១៦ មានឧបនិស្សយប្បច្ច័យជាដើម
ចូលជាមួយអង្គកៈទី ១ ព្រោះចាត់បុច្ឆា ៤៧ ចូលក្នុងនវកៈនីមួយៗ ក្នុង
នវកៈទាំងនោះ

ក្នុងនវមូលកន័យ មានបុច្ឆាចំនួន ៧៨៤ ។

ក្នុងទេសមូលកន័យ មានបច្ច័យ ១ ពួក ១០ រួមជា ១៥ ពួក ដោយ
អំណាចការបន្ថែមបច្ច័យ ១ ក្នុងបច្ច័យ ១៥ មានបុរេជាតប្បច្ច័យជាដើម
ចូលជាមួយនវកៈទី ១ ព្រោះចាត់បុច្ឆា ៤៧ ចូលក្នុងទេសកៈនីមួយៗ ក្នុង
ទេសកៈទាំងនោះ

ក្នុងទេសមូលកន័យ មានបុច្ឆាចំនួន ៧៣៥ ។

ក្នុងឯកាទេសមូលកន័យ មានបច្ច័យ ១ ពួក ១១ រួមជា ១៤ ពួក
ដោយអំណាចការបន្ថែមបច្ច័យ ១ ក្នុងបច្ច័យ ១៤ មានបុច្ឆាជាតប្បច្ច័យ
ជាដើម ចូលជាមួយនឹងទេសកៈទី ១ ព្រោះចាត់បុច្ឆា ៤៧ ចូលក្នុងឯកា-
ទេសកៈនីមួយៗ ក្នុងឯកាទេសកៈទាំងនោះ

ក្នុងឯកាទេសកមូលកន័យ មានបុច្ឆាចំនួន ៦៨៦ ។

ក្នុងទ្វាទេសមូលកន័យ មានបច្ច័យ ១ ពួក ១២ រួមជា ១៣ ពួក
ដោយអំណាចការបន្ថែមបច្ច័យ ១ ក្នុងបច្ច័យ ១៣ មានអាសេវនប្បច្ច័យ
ជាដើម ចូលជាមួយនឹងឯកាទេសកៈទី ១ ព្រោះចាត់បុច្ឆា ៤៧ ចូលក្នុង
ទ្វាទេសកៈនីមួយៗ ក្នុងទ្វាទេសកៈទាំងនោះ

ក្នុងទ្វាទេសមូលកន័យ មានបុច្ឆាចំនួន ៦៣៧ ។

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

ក្នុងតេរសមូលកន័យ មានបច្ច័យ ១ ពួក ១៣ រួមជា ១២ ពួក
ដោយអំណាចការបន្ថែមបច្ច័យ ១ ក្នុងបច្ច័យ ១២ មានកម្មប្បច្ច័យជាដើម
ចូលជាមួយនឹងទ្វាសកៈទី ១ ព្រោះចាត់បុច្ឆា ៤៧ ចូលក្នុងតេរសកៈ
នីមួយៗ ក្នុងតេរសកៈទាំងនោះ

ក្នុងតេរសមូលកន័យ មានបុច្ឆាចំនួន ៥៨៨ ។

ក្នុងចុទ្ធសមូលកន័យ មានបច្ច័យ ១ ពួក ១៤ រួមជា ១១ ពួក
ដោយអំណាចការបន្ថែមបច្ច័យ ១ ក្នុងបច្ច័យ ១១ មានវិបាកប្បច្ច័យជាដើម
ចូលជាមួយនឹងតេរសកៈទី ១ ព្រោះចាត់បុច្ឆា ៤៧ ចូលក្នុងចុទ្ធសកៈ
នីមួយៗ ក្នុងចុទ្ធសកៈទាំងនោះ

ក្នុងចុទ្ធសមូលកន័យ មានបុច្ឆាចំនួន ៥៣៧ ។

ក្នុងបណ្ណរសមូលកន័យ មានបច្ច័យ ១ ពួក ១៥ រួមជា ១០ ពួក
ដោយអំណាចការបន្ថែមបច្ច័យ ១ ក្នុងបច្ច័យ ១០ មានអាហារប្បច្ច័យ
ជាដើម ចូលជាមួយនឹងចុទ្ធសកៈទី ១ ព្រោះចាត់បុច្ឆា ៤៧ ចូលក្នុង
បណ្ណរសកៈនីមួយៗ ក្នុងបណ្ណរសកៈទាំងនោះ

ក្នុងបណ្ណរសមូលកន័យ មានបុច្ឆាចំនួន ៤៧០ ។

ក្នុងសោឡសមូលកន័យ មានបច្ច័យ ១ ពួក ១៦ រួមជា ៧ ពួក
ដោយអំណាចការបន្ថែមបច្ច័យ ១ ក្នុងបច្ច័យ ៧ មានតន្ត្រីប្បច្ច័យជាដើម
ចូលជាមួយបណ្ណរសកៈទី ១ ព្រោះចាត់បុច្ឆា ៤៧ ចូលក្នុងសោឡសកៈ
នីមួយៗ ក្នុងសោឡសកៈទាំងនោះ

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

ក្នុងសោឡសមូលកន័យ មានបុត្តាចំនួន ៤៤១ ។

ក្នុងសត្តរសមូលកន័យ មានបច្ច័យ ១ ពួក ១៧ រួមជា ៨ ពួក ដោយអំណាចការបន្ថែមបច្ច័យ ១ ក្នុងបច្ច័យ ៨ មានឈានប្បច្ច័យជាដើម ចូលជាមួយសោឡសកៈទី ១ ព្រោះចាត់បុត្តា ៤៧ ចូលក្នុងសត្តរសកៈ នីមួយៗ ក្នុងសត្តរសកៈទាំងនោះ

ក្នុងសត្តរសមូលកន័យ មានបុត្តាចំនួន ៣៧២ ។

ក្នុងអង្ការសមូលកន័យ មានបច្ច័យ ១ ពួក ១៨ រួមជា ៧ ពួក ដោយអំណាចការបន្ថែមបច្ច័យ ១ ក្នុងបច្ច័យ ៧ មានមគ្គប្បច្ច័យជាដើម ចូលជាមួយនឹងបច្ច័យសត្តរសកៈទី ១ ព្រោះចាត់បុត្តា ៤៧ ចូលក្នុង អង្ការសកៈនីមួយៗ ក្នុងអង្ការសកៈទាំងនោះ

ក្នុងអង្ការសមូលកន័យ មានបុត្តាចំនួន ៣៤៣ ។

ក្នុងឯកុនវីសតិមូលកន័យ មានបច្ច័យ ១ ពួក ១៧ រួមជា ៦ ពួក ដោយអំណាចការបន្ថែមបច្ច័យ ១ ក្នុងបច្ច័យ ៦ មានសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ជាដើម ចូលជាមួយនឹងអង្ការសកៈទី ១ ព្រោះចាត់បុត្តា ៤៧ ចូលក្នុង ឯកុនវីសតិកៈនីមួយៗ ក្នុងឯកុនវីសតិកៈទាំងនោះ

ក្នុងឯកុនវីសតិមូលកន័យ មានបុត្តាចំនួន ២៧៤ ។

ក្នុងវីសតិមូលកន័យ មានបច្ច័យ ១ ពួក ២០ រួមជា ៥ ពួក ដោយ អំណាចការបន្ថែមបច្ច័យ ១ ក្នុងបច្ច័យ ៥ មានវិប្បយុត្តប្បច្ច័យជាដើម ចូលជាមួយនឹងឯកុនវីសតិកៈទី ១ ព្រោះចាត់បុត្តា ៤៧ ចូលក្នុងវីសតិកៈ

នីមួយៗ ក្នុងវិសតិកៈទាំងនោះ

ក្នុងវិសតិមូលកន័យ មានបុត្តាចំនួន ២៤៥ ។

ក្នុងឯកវិសតិមូលកន័យ មានបច្ច័យ ១ ពួក ២១ រួមជា ៤ ពួក
ដោយអំណាចការបន្ថែមបច្ច័យ ១ ក្នុងបច្ច័យ ៤ មានអត្ថិប្បច្ច័យជាដើម
ចូលជាមួយនឹងវិសតិកៈទី ១ ព្រោះចាត់បុត្តា ៤៧ ចូលក្នុងឯកវិសតិកៈ

នីមួយៗ ក្នុងឯកវិសតិកៈទាំងនោះ

ក្នុងឯកវិសតិមូលកន័យ អ្នកដឹងលក្ខណៈរាប់បុត្តាបាន ១៧៦ ។

ក្នុងទ្វិវិសតិមូលកន័យ មានបច្ច័យ ១ ពួក ២២ រួមជា ៣ ពួក
ដោយអំណាចការបន្ថែមបច្ច័យ ១ ក្នុងបច្ច័យ ៣ មាននត្ថិប្បច្ច័យជាដើម
ចូលជាមួយនឹងឯកវិសតិកៈទី ១ ព្រោះចាត់បុត្តា ៤៧ ចូលក្នុងទ្វិវិសតិកៈ

នីមួយៗ ក្នុងទ្វិវិសតិកៈទាំងនោះ

ក្នុងទ្វិវិសតិមូលកន័យ មានបុត្តាចំនួន ១៤៧ ។

ក្នុងតេវិសតិមូលកន័យ មានបច្ច័យ ១ ពួក ២៣ រួមជា ២ ពួក
ដោយអំណាចការបន្ថែមបច្ច័យ ១ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យទាំង
២ ចូលជាមួយនឹងទ្វិវិសតិកៈទី ១ ព្រោះចាត់បុត្តា ៤៧ ចូលក្នុង

តេវិសតិកៈនីមួយៗ ក្នុងតេវិសតិកៈទាំងនោះ

ក្នុងតេវិសតិមូលកន័យដែលជាគម្រប់ ២៣ នេះ មានបុត្តាចំនួន ៧៨ ។

ឯចតុវិសតិមូលកន័យ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបដោយអំណាចការប្រជុំនៃ
បច្ច័យទាំងអស់ ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា សព្វ-

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

មូលកៈ (មានបច្ច័យទាំងអស់ជាមូល) ។ ក្នុងន័យដែលមានមូល ២៤ នោះ មានបុត្រា ៤៧ ប៉ុណ្ណោះ ដូច្នោះ ។ បុត្រាទាំងអស់ ព្រះសាស្តា ទ្រង់ កាន់យកចំពោះបទថា ហេតុប្បច្ច័យប៉ុណ្ណោះ ចែកដោយពិស្តារក្រែកលែងក្នុង ទេវបរិស័ទ ដោយអំណាចន័យដែលមានមូល ១ ជាដើម បញ្ចប់ដោយ ន័យដែលមានបច្ច័យទាំងអស់ជាមូល ។ ក្នុងអធិការនេះ ទ្រង់សម្តែងបុត្រា ដោយសន្លឹប ។ ការប្រមូលរាប់បុត្រាទាំងអស់នោះ ដោយប្រការដូច្នោះឯង ។

ពិតហើយ ក្នុងន័យដែលមានមូល ១ មានបុត្រា ១១៧៦ បណ្តា បុត្រាទាំងនោះ ក្នុងន័យរបស់ហេតុប្បច្ច័យ អ្នកសិក្សាគប្បីចងបុត្រា ៤៧ ជាមួយនឹងបច្ច័យដែលជាមូលនោះឯង ហើយគប្បីកាន់យកក្នុងទីដែលមាន ហេតុប្បច្ច័យជាមូលនេះ ។ បុត្រាដ៏សេស អ្នកសិក្សាគប្បីជាក្នុងន័យដែល មានបច្ច័យដ៏សេសជាមូល ។ ក្នុងន័យដែលមានមូល ២ មានបុត្រា ១១២៧ ដែលមានមូល ៣ មានបុត្រា ១០៧៨ ដែលមានមូល ៤ មានបុត្រា ១០២៧ ដែលមានមូល ៥ មានបុត្រា ៩៨០ ដែលមានមូល ៦ មានបុត្រា ៩៣១ ដែលមានមូល ៧ មានបុត្រា ៨៨២ ដែលមានមូល ៨ មានបុត្រា ៨៣៣ ដែលមានមូល ៩ មានបុត្រា ៧៨៤ ដែលមានមូល ១០ មានបុត្រា ៧៣៥ ដែលមានមូល ១១ មានបុត្រា ៦៨៦ ដែលមានមូល ១២ មានបុត្រា ៦៣៧ ដែលមានមូល ១៣ មានបុត្រា ៥៨៨ ដែលមានមូល ១៤ មានបុត្រា ៥៣៩ ដែលមានមូល ១៥ មានបុត្រា ៤៩០ ដែលមានមូល ១៦ មានបុត្រា ៤៤១ ដែលមានមូល ១៧ មានបុត្រា ៣៩២ ដែលមានមូល ១៨ មានបុត្រា ៣៤៣

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

ដែលមានមូល ១៧ មានបុត្រា ២៧៤ ដែលមានមូល ២០ មានបុត្រា ២៤៥
ដែលមានមូល ២១ មានបុត្រា ១៧៦ ដែលមានមូល ២២ មានបុត្រា ១៤៧
ដែលមានមូល ២៣ មានបុត្រា ៧៨ ដែលមានបច្ច័យទាំងអស់ជាមូល
មានបុត្រា ៤៧ ក្នុងន័យដែលមានមូល ១ ជាដើម ដែលចែកចេញទៅ
ដោយលើកហេតុបទឡើងដូចពោលមកហើយ ។

ចំពោះហេតុបទប៉ុណ្ណោះ ពោលដោយប្រភេទនៃមូល ១ ជាដើម ក៏
មានបុត្រា ១៤៧០០ ។

ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សម្តែងប្រភេទនៃបុត្រា តាំងអំពីន័យដែល
មានមូល ១ រហូតដល់ន័យដែលមានបច្ច័យទាំងអស់ជាមូល ដោយលើក
ហេតុបច្ច័យឡើង ដូចពោលមកហើយ ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងលើកអារម្ម-
ណាបច្ច័យសម្តែងជាដើម ទើបត្រាស់ពាក្យថា សិយា កុសលំ ធម្មំ បដិច្ច
កុសលោ ធម្មោ ឧប្បវ្មេយ្យ អារម្មណាប្បច្ចយា ហេតុប្បច្ចយា ជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងន័យដែលមានមូល
១ ដែលមានអារម្មណាបច្ច័យជាដើម មានហេតុបច្ច័យជាទីបំផុត ដោយ
ពាក្យមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះថា អារម្មណាប្បច្ចយា ហេតុប្បច្ចយា ដូច្នោះ ។
បន្ទាប់អំពីនោះ ទ្រង់ផ្តើមន័យដែលមានមូល ២ ថា អារម្មណាប្បច្ចយា
អធិបតិប្បច្ចយា ដូច្នោះ ។ ក្នុងន័យដែលមានមូល ២ នោះ ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់សម្តែងទុក្ខៈទី ១ នេះ និងអារម្មណាវិតតទុក្ខៈហើយ ទ្រង់សង្ខេបពាក្យ
ដ៏សេស ។ ទុក្ខៈចុងក្រោយនេះថា អារម្មណាប្បច្ចយា ហេតុប្បច្ចយា ដូច្នោះ

ទ្រង់មិនសម្តែង ។ បើទុក្ខទីបំផុតនោះប្រាកដក្នុងវគ្គណា អ្នកសិក្សាគប្បី
 កាន់យកវគ្គនោះឯង ។ បន្ទាប់អំពីនោះ ដើម្បីមិនសម្តែងតិម្កលកន័យជាដើម
 ដោយអំណាចអាម្មណប្បច្ច័យ ហើយសម្តែងបច្ច័យនីមួយៗ ជាដើម ដោយ
 លើកអធិបតិប្បច្ច័យជាដើម ទើបត្រាស់ពាក្យមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះថា
 អធិបតិប្បច្ច័យ អនន្តរ្យច្ច័យ សមនន្តរ្យច្ច័យ សហជាត្យច្ច័យ
 អញ្ញមញ្ញ្យច្ច័យ ដូច្នោះ ។ ពាក្យនោះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបដោយន័យ
 ដែលមានមូល ១ ឬដែលមានបច្ច័យទាំងអស់ជាមូល ។

បន្ទាប់អំពីនោះ ដើម្បីសម្តែងចំពោះទុម្កលកន័យប៉ុណ្ណោះ ដោយ
 លើកអវិគតប្បច្ច័យឡើងសម្តែង ទើបផ្តើមពាក្យថា អវិគត្យច្ច័យ
 ហេតុច្ច័យ ជាដើម ។ ក្នុងទុម្កលកន័យនោះ កាលត្រាស់ទុក្ខៈ ៣ តាម
 លំដាប់ គឺអវិគតហេតុទុក្ខៈ អវិគតារម្មណទុក្ខៈ អវិគតាធិបតិទុក្ខៈហើយ
 ទើបទ្រង់សម្តែងទុក្ខៈ ១ គឺអវិគតវិគតទុក្ខៈ ក្នុងទីបំផុត ។

លំដាប់នោះ ដើម្បីទ្រង់សម្តែងន័យដែលមានមូល ៣ ដោយអំណាច
 អវិគតប្បច្ច័យ កាលត្រាស់តិកៈ ៣ តាមលំដាប់យ៉ាងនេះ គឺ អវិគ-
 ត្យច្ច័យ ហេតុច្ច័យ អារម្មណៈច្ច័យ , អវិគត្យច្ច័យ
 ហេតុច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យ , អវិគត្យច្ច័យ ហេតុច្ច័យ
 អនន្តរ្យច្ច័យ ហើយទើបទ្រង់ត្រាស់តិកៈចុងក្រោយថា អវិគត្យច្ច័យ
 ហេតុច្ច័យ វិគត្យច្ច័យ ដូច្នោះ ។

លំដាប់នោះ ដើម្បីទ្រង់សម្តែងន័យដែលមានមូល ៤ ដោយអំណាច

អវិគតប្បច្ច័យនោះឯង កាលត្រាស់ពួកបួន ២ ពួក គឺ អវិគតប្បច្ច័យ
 ហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យ , អវិគតប្បច្ច័យ
 ហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ អនន្តរប្បច្ច័យ ដូច្នោះហើយ ទ្រង់លើក
 បទថា វិគតប្បច្ច័យ មកតាំង ។ ពាក្យដ៏សេសទាំងពួងទ្រង់សង្ខេប ។
 ដើម្បីទ្រង់សម្តែងថា ពាក្យទាំងអស់នោះ ទ្រង់សង្ខេប ទើបត្រាស់ថា ឯក-
 មូលកៈ ទុមូលកៈ តិមូលកៈ ចតុមូលកៈ បញ្ចមូលកៈ សព្វមូលកៈនៃបទ
 មួយៗ បុគ្គលអ្នកមិនវង្វែង គប្បីឲ្យពិស្តារចុះ ដូច្នោះ ។

ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងឯកមូលកន័យ មានបុគ្គ ១១៧៦ ។ បេ ។ ក្នុង
 សព្វមូលកន័យ មានបុគ្គ ៤៩ ដោយអំណាចនៃបទថា ហេតុ ជាដើម
 ដោយលើកហេតុប្បច្ច័យជាគោល យ៉ាងណា ក្នុងឯកមូលកន័យ បទនីមួយៗ
 ក៏មានបុគ្គ ១១៧៦ ។ បេ ។ ក្នុងសព្វមូលកន័យ មានបុគ្គ ៤៩ ដោយ
 អំណាចនៃបទថា អារម្មណ ជាដើម ដោយលើកបច្ច័យនីមួយៗ មាន
 អារម្មណប្បច្ច័យជាគោលជាដើម ក៏យ៉ាងនោះ ក្នុងការចែកន័យនីមួយៗ ក្នុង
 ឯកមូលកន័យជាដើម ទើបបទនីមួយៗ មានបុគ្គ ១៤៧០០ ដូចពោលមក
 ហើយ ។ ការរាប់ចំនួនបុគ្គទាំងនោះ ក្នុងបច្ច័យ ២៤ ទាំងអស់មានដូច្នោះ គឺ

- ក្នុងអនុលោមន័យ ទ្រង់ចែកបុគ្គនៃកុសលត្តិកៈ ៣៥២៨០០ ។
- កុសលត្តិកៈ យ៉ាងណា វេទនាតិកៈជាដើម ក៏យ៉ាងនោះ ។ ក្នុងតិកៈ
- ២២ តិកៈទាំងអស់

ដោយការចែកប្រភេទនៃតិកៈហើយ មានបុគ្គ ៧៧៦១៦០០ ។

គន្លងនៃពាក្យពោល (វេទនាមគ្គ) ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សង្ខេប ។
 ក្នុងបណ្ណាទុក្ខទាំងឡាយ ព្រះបាលីថា សិយា ហេតុ ធម្មំ បដិច្ច
 ហេតុធម្មោ ឧប្បន្នេយ្យ ហេតុប្បន្នយា ដូច្នោះ រមែងបានបុច្ឆា ៩ ក្នុង
 បច្ច័យនីមួយៗ មានហេតុប្បច្ច័យជាដើម ក្នុងទុក្ខនីមួយៗ យ៉ាងនេះ គឺ
 ហេតុអាស្រ័យហេតុ នហេតុអាស្រ័យហេតុ ហេតុ និងនហេតុ អាស្រ័យ
 ហេតុ នហេតុ អាស្រ័យនហេតុ ហេតុអាស្រ័យនហេតុ ហេតុ និងនហេតុ
 អាស្រ័យនហេតុ ហេតុ អាស្រ័យហេតុ និងនហេតុ នហេតុ អាស្រ័យហេតុ
 និងនហេតុ ហេតុ និងនហេតុ អាស្រ័យហេតុ និងនហេតុ ។

បណ្ណាបុច្ឆាទាំងនោះ ក្នុងឯកមូលកន័យ លើកហេតុប្បច្ច័យជាប្រធាន
 មានបុច្ឆា ២១៦ ។ បណ្ណាបុច្ឆា ២១៦ នោះ សម្រាប់ហេតុប្បច្ច័យតែម្យ៉ាង
 អ្នកសិក្សាគប្បីកាន់យកបុច្ឆា ៩ ដែលមិនលាយឡំនឹងបច្ច័យដទៃ ។
 (បុច្ឆា) ដ៏សេស លោកកាន់យកដោយវារៈនៃអធិប្បាយបុច្ឆាទាំងនោះ ។

មានការរាប់ចំនួនក្នុងវារៈ ២៣ ផ្ដើមអំពីទុមូលកន័យ រហូតដល់
 សព្វមូលកន័យ ដោយដកនវកៈនីមួយៗ ចេញ ដូច្នោះ ។

ក្នុងទុមូលកន័យ បណ្ណាបុច្ឆា ២១៦ ដែលសម្ដែងក្នុងឯកមូលកន័យ
 ដកបុច្ឆាចេញ ៩ ទើបមានបុច្ឆា ២០៧ ។ បន្ទាប់អំពីនោះ ក្នុងតិមូលកន័យ
 ដកបុច្ឆាចេញ ៩ នៅសល់ ១៩៨ ។ ដកបុច្ឆាចេញអំពីមូលខាងដើម
 នីមួយៗ ៩ ដូចពោលមកហើយ ទើបក្នុងចតុមូលកន័យ មានបុច្ឆា ១៨៩ ។
 ក្នុងបញ្ចមូលកន័យ មាន ១៨០ ក្នុងឆមូលកន័យ មាន ១៧១ ក្នុង

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

សត្តមូលកន័យមាន ១៦២ ក្នុងអដ្ឋមូលកន័យមាន ១៥៣ ក្នុងនវមូលកន័យ
 មាន ១៤៤ ក្នុងទេសមូលកន័យ មាន ១៣៥ ក្នុងឯកាទេសមូលកន័យមាន
 ១២៦ ក្នុងទ្វាទេសមូលកន័យមាន ១១៧ ក្នុងតេរសមូលកន័យមាន ១០៨
 ក្នុងចុទ្ធសមូលកន័យមាន ៩៩ ក្នុងបណ្ណរសមូលកន័យមាន ៩០ ក្នុង
 សោឡសមូលកន័យមាន ៨១ ក្នុងសត្តរសមូលកន័យមាន ៧២ ក្នុង
 អដ្ឋារសមូលកន័យមាន ៦៣ ក្នុងឯកុនវិសតិមូលកន័យមាន ៥៤ ក្នុង
 វិសតិមូលកន័យមាន ៤៥ ក្នុងឯកវិសតិមូលកន័យមាន ៣៦ ក្នុងទ្វាវិសតិ-
 មូលកន័យមាន ២៧ ក្នុង តេវិសតិមូលកន័យមាន ១៨ និងក្នុងសព្វមូល-
 កន័យមាន ៩ ។

ក្នុងឯកមូលកន័យមានបុត្តា ២១៦ ។ បេ។ ក្នុងសព្វមូលកន័យមាន
 បុត្តា ៩ ដោយអំណាចនៃហេតុប្បដ្ឋយ យ៉ាងណា ពោលដោយអំណាចនៃ
 បទ មានអារម្មណ៍ជាដើម ធ្វើនូវបច្ច័យនីមួយៗ មានអារម្មណ៍ប្បដ្ឋយជាដើម
 ជាប្រធាន ក្នុងឯកមូលកន័យ បទនីមួយៗ ក៏មានបុត្តា ២១៦ ។ បេ។ ក្នុង
 សព្វមូលកន័យមាន ៩ យ៉ាងនោះដូចគ្នា ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងការចែកបទ
 នីមួយៗ ដោយឯកមូលកន័យជាដើម ទើបមានបុត្តា ២៧០០ ។ មានការ
 រាប់ចំនួនបុត្តាទាំងនោះ ក្នុងបច្ច័យ ២៤ ទាំងអស់ដូចតទៅនេះ

ក្នុងអនុលោមន័យនៃហេតុទុក្ខៈ មានបុត្តា ៦៤៨០០ ។

ក្នុងសហេតុទុក្ខៈជាដើម ក៏មានន័យដូចគ្នានឹងហេតុទុក្ខៈនោះឯង ។

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

ក្នុងទុក្ខៈ ១០០ អ្នកប្រាជ្ញពោលបុច្ឆាក្នុងទុក្ខៈ ១០០ ដែលមាន
៦៤៨០០០០ ។

នេះជាការរាប់ចំនួនបុច្ឆាក្នុងតិកប្បដ្ឋាន និងទុកប្បដ្ឋានសុទ្ធ ។

ឯដែលឈ្មោះថា ទុកតិកប្បដ្ឋានណា ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
កាន់យកតិកៈ ២២ ចូលក្នុងទុក្ខៈ ១០០ សម្តែងបន្ទាប់អំពីនោះ ក្នុង
ទុកតិកប្បដ្ឋាននោះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបការរាប់ចំនួនបុច្ឆាដែលគប្បីសម្តែង
ប្រកបតិកៈនីមួយៗ ក្នុងតិកៈ ២២ ចូលជាមួយទុក្ខៈ ១០០ ដោយអំណាច
របស់ន័យដែលមានមូល ១ ជាដើម តាមន័យដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់
ហើយខាងដើមយ៉ាងនេះថា កុសលធម៌ជាហេតុ អាស្រ័យនូវកុសលធម៌
ជាហេតុ គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យឬ ដូច្នោះ ។

បន្ទាប់អំពីនោះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់កាន់យកទុក្ខៈ ១០០ បន្ថែមចូល
ក្នុងតិកៈ ២២ ហើយសម្តែងបដ្ឋានឈ្មោះតិកទុកប្បដ្ឋានណា ក្នុងតិក-
ទុកប្បដ្ឋាននោះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបការរាប់ចំនួនបុច្ឆា ដែលគប្បីសម្តែង
ប្រកបទុក្ខៈនីមួយៗ ក្នុង ១០០ ទុក្ខៈ ចូលជាមួយតិកៈ ២២ ដោយ
អំណាចន័យដែលមានមូល ១ ជាដើម តាមន័យដែលព្រះមានព្រះភាគ
ត្រាស់ហើយខាងដើមយ៉ាងនេះថា ហេតុធម៌ជាកុសល អាស្រ័យនូវហេតុធម៌
ជាកុសល គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យឬ ដូច្នោះ ។

បន្ទាប់អំពីនោះ ទ្រង់បន្ថែមតិកៈទាំងឡាយ ចូលក្នុងតិកៈនោះឯង រួច
សម្តែងបដ្ឋានឈ្មោះតិកតិកប្បដ្ឋានឯណា តិកតិកប្បដ្ឋាននោះ អ្នកសិក្សា

គប្បីជ្រាបការរាប់ចំនួនបុត្តា ដែលគប្បីសម្តែងប្រកបតិកៈនីមួយៗ បណ្តាតិកៈ
 ២២ ចូលជាមួយតិកៈ ២១ ដ៏សេស ដោយអំណាចរបស់ន័យដែលមាន
 មូល ១ ជាដើម តាមន័យដែលព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយខាងដើម
 យ៉ាងនេះថា ធម៌ជាកុសល ប្រកបដោយសុខវេទនា អាស្រ័យនូវធម៌ជា
 កុសលធម៌ ប្រកបដោយសុខវេទនា គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យឬ
 ដូច្នោះ ។

បន្ទាប់អំពីនោះ ទ្រង់បន្ថែមទុកៈចូលក្នុងទុកៈនោះឯង ហើយសម្តែង
 បដ្ឋានឈ្មោះថា ទុកទុកប្បដ្ឋានឯណា ក្នុងទុកទុកប្បដ្ឋាននោះ អ្នកសិក្សា
 គប្បីជ្រាបការរាប់បុត្តាដែលគប្បីសម្តែងប្រកបទុកៈនីមួយៗ ក្នុង ១០០ ទុកៈ
 ជាមួយទុកៈ ៩៩ ដ៏សេស ដោយអំណាចរបស់ន័យដែលមានមូល ១
 ជាដើម តាមន័យដែលព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយខាងដើមយ៉ាងនេះថា
 ធម៌ជាហេតុ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ អាស្រ័យនូវធម៌ជាហេតុ ទាំង
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ គប្បីកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យឬ ដូច្នោះ ។

ពិតហើយ ព្រះតថាគត កាលទ្រង់សម្តែងប្រភេទទាំងអស់ហើយ
 ទើបទ្រង់សម្តែងធម៌ក្នុងទេវបរិស័ទ ។ តែព្រះធម្មសេនាបតីសង្ខេបថា ធម៌
 នេះ ទ្រង់សម្តែងក្នុងថ្ងៃនេះ ហើយពោលក្នុងទេសនា ដោយគ្រាន់តែសម្តែង
 ន័យនោះប៉ុណ្ណោះ ព្រះថេរៈសម្តែងគន្លងនៃពាក្យពោលដោយសង្ខេប ។ គន្លង
 នៃពាក្យពោលនោះ ព្រះធម្មសង្គ្រាហកាចារ្យ លើកឡើងកាន់សង្គ្រាហនា ក្នុង
 សង្គីតិកាល តាមន័យដែលព្រះថេរៈសម្តែងហើយនោះឯង ។ ដើម្បីសម្តែង

គន្លងនៃពាក្យពោលដោយសង្ខេបនោះ ទើបខ្ញុំតាំងគាថានេះថា តិកត្សា
បដ្ឋានវរំ ជាដើម ។

គាថានោះ មានអត្ថថា ពាក្យថា តិកត្សា បដ្ឋានវរំ បានដល់
តិកប្បដ្ឋានដ៏ប្រសើរ គឺដ៏បវរ ។ បទថា ទុកត្ថម្ភំ បានដល់ ទុកប្បដ្ឋាន
ដ៏ឧត្តម គឺប្រសើរបំផុត ។ បទថា ទុកត្ថិត្តោ គឺទុកតិកប្បដ្ឋាន ។ បទថា
តិកទុកត្សា គឺតិកទុកប្បដ្ឋាន ។ បទថា តិកត្ថិត្តោ គឺតិកតិកប្បដ្ឋាន ។
បទថា ទុកទុកត្សា គឺទុកទុកប្បដ្ឋាន ។ បទថា ឆ អនុលោមម្ហិ ឆយា
សុតម្ហិកា សេចក្តីថា អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបន័យ ៦ ដ៏ជ្រៅដោយល្អ មាន
តិកប្បដ្ឋានជាដើមនេះ ក្នុងអនុលោម ។

បណ្តាន័យទាំងនោះ អនុលោម មាន ២ គឺធម្មានុលោម និងបច្ចុ-
យានុលោម ក្នុងអនុលោម ២ នេះ បដ្ឋានដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាច
ទេសនា ដែលជាអនុលោមដល់ធម៌ ដែលលោកបង្រួបបង្រួមដោយបទ
អភិធម្មមាតិកា យ៉ាងនេះថា កុសលំ ធម្មំ បដិច្ច កុសលោ ធម្មោ ឈ្មោះ
ថា ធម្មានុលោម ។ បដ្ឋានដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចទេសនា ដែលជា
អនុលោមដល់បច្ច័យ ២៤ យ៉ាងនេះថា ហេតុប្បច្ចយា អារម្មណប្បច្ចយា
ឈ្មោះថា បច្ចុយានុលោម ។

បណ្តាពាក្យដែលជាគាថាទាំងនោះ គាថានេះថា តិកត្សា បដ្ឋានវរំ
។ បេ។ ឆ អនុលោមម្ហិ ឆយា សុតម្ហិកា លោកពោលក្នុងអង្គកថា បន្ទាប់
មក សំដៅដល់ធម្មានុលោម ។ ក្នុងអធិការនេះ គាថានេះ លោកពោល

សំដៅដល់បច្ចយានុលោម ក្នុងធម្មានុលោមនោះ ។ ព្រោះហេតុនោះ បទថា
 ឆ អនុលោមម្ហិ នយា សុគម្ហិកា អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបអត្ថនៃគាថា ក្នុង
 អដ្ឋកថាយ៉ាងនេះថា ន័យ ៦ មានតិកប្បដ្ឋានជាដើម ក្នុងធម្មានុលោម
 ជ្រាលជ្រៅក្រែលែង ។ តែក្នុងឱកាសនេះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបអត្ថយ៉ាង
 នេះថា ន័យ ៦ មានតិកប្បដ្ឋានជាដើម ក្នុងធម្មានុលោម ក្នុងបច្ចយានុលោម
 ដែលប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនេះថា ហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណប្បដ្ឋយា ជ្រាល
 ជ្រៅក្រែលែង ។ បណ្តាន័យទាំង ៦ នោះ ប្រភេទនៃបុច្ឆានេះ ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងសង្ខេបក្នុងបណ្តតិវារៈនេះនៃបដិច្ចវារៈ ដោយអំណាច
 កុសលត្តិកៈប៉ុណ្ណោះ ក្នុងតិកប្បដ្ឋានដែលជាអនុលោម ។ ឯក្នុងតិកៈ និង
 ទុកៈដ៏សេស និងក្នុងបដ្ឋានដ៏សេស ទ្រង់មិនសម្តែងបុច្ឆា សូម្បីតែ ១ ។

ក្នុងសហជាតវារៈជាដើម បន្ទាប់អំពីនោះ ព្រះមានព្រះភាគ មិនលើក
 ឡើងនូវបុច្ឆាដោយអំណាចកុសលត្តិកៈ ទ្រង់សម្តែងចំពោះវិសជ្ជនាដោយ
 អំណាចវារៈដែលមានប៉ុណ្ណោះ ។ ព្រោះពាក្យថា ឆ អនុលោមម្ហិ នយា
 សុគម្ហិកា អ្នកសិក្សាគប្បីលើកឡើងសម្តែងនូវបដ្ឋានន័យទាំង ៦ នេះ ក្នុង
 បច្ចយានុលោមនេះ ដោយអំណាចនៃបុច្ឆាទាំងឡាយ ព្រោះថា នុ៎ះជាការៈ
 របស់អាចារ្យដែលអធិប្បាយបដ្ឋាន ។

បច្ចុប្បន្ននិយម៖

[៤៥] ឥឡូវនេះ ដើម្បីសម្តែងបច្ចុប្បន្ននិយមប្បដ្ឋាន ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ផ្តើមបទថា សិយា កុសលំ ធម្មំ បដិច្ច កុសលោ ធម្មោ ឧប្បន្នេយ្យ ន ហេតុប្បដ្ឋយា ដូច្នោះ ។ ក្នុងបច្ចុប្បន្ននិយមប្បដ្ឋាននោះ មានការរាប់ចំនួនបុគ្គល ស្មើ គ្នានឹងអនុលោមបុគ្គល ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងបច្ចុប្បន្ននិយមប្បដ្ឋាននេះ ទើបព្រះ មានព្រះភាគត្រាស់ថា អ្នកសិក្សាគប្បីអធិប្បាយនហេតុប្បដ្ឋយ ក្នុងបច្ចុប្បន្ននិយមប្បដ្ឋាន ដូចអធិប្បាយហេតុប្បដ្ឋយ ក្នុងអនុលោមប្បដ្ឋាន ហើយត្រាស់ ក្នុងទីបំផុតទៀតថា គប្បីអធិប្បាយ ឯកមូលកៈ ទុមូលកៈ តិមូលកៈ ចតុមូលកៈ រហូតដល់តេវីសតិមូលកៈនៃបទនីមួយៗ ក្នុងបច្ចុប្បន្ននិយមប្បដ្ឋាន ដូចក្នុងអនុលោមប្បដ្ឋាន ។

ពាក្យនេះថា តេវីសតិមូលកៈ ក្នុងអធិការនេះ ត្រាស់សំដៅដល់ ទុមូលកប្បដ្ឋានប៉ុណ្ណោះ ឯសព្វមូលកន័យក្នុងទីបំផុត បានដល់ ចតុវិសតិមូលកន័យនោះឯង ។ ន័យទាំងនោះ ទ្រង់សង្ខេប ដូច្នោះ ។

ព្រះបាលីនេះថា តិកត្តា បដ្ឋានរំ ។ បេ។ ឆ បច្ចុប្បន្ននិយម្មិ នយា សុត្តន្តិកា ដូច្នោះ បានដល់ បច្ចុប្បន្ននិយម៖ ២ យ៉ាង គឺធម្មបច្ចុប្បន្ននិយម៖ និងបច្ចុប្បន្ននិយម៖ ។ ក្នុង ២ យ៉ាងនោះ បច្ចុប្បន្ននិយម៖ដែលឲ្យប្រព្រឹត្តទៅហើយ ដោយ អំណាចការសម្តែងធម៌ ដែលសង្គ្រោះដោយបទអភិធម្មមាតិកា យ៉ាងនេះថា កុសលា ធម្មា ដោយសម្តែងជាបច្ចុប្បន្ននិយម៖ថា ន កុសលំ ធម្មំ បដិច្ច ន កុសលោ ធម្មោ ឈ្មោះថា ធម្មបច្ចុប្បន្ននិយម៖ ។ បច្ចុប្បន្ននិយម៖ដែលឲ្យប្រព្រឹត្ត ទៅ ដោយអំណាចការសម្តែងបច្ចុប្បន្ននិយម ២៤ ដោយជាបច្ចុប្បន្ននិយម៖នេះថា

នហេតុប្បដ្ឋយា នារម្មណាប្បដ្ឋយា ឈ្មោះថា បច្ចយបច្ចនីយៈ ។ ក្នុង ២
 យ៉ាងនោះ គាថានេះថា តិកត្សា បដ្ឋានវរំ ។ បេ។ ឆ បច្ចនីយម្ហិ នយា
 សុគម្ហិកា ក្នុងអង្គកថាបន្ទាប់មក លោកពោលសំដៅដល់ធម្មបច្ចនីយៈ តែ
 ក្នុងអធិការនេះ គាថានេះ លោកពោលសំដៅដល់បច្ចយបច្ចនីយៈ ក្នុងធម្មា-
 នុលោមបុណ្ណោះ ។ ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងគាថានៃអង្គកថាថា ឆ បច្ចនីយម្ហិ
 នយា សុគម្ហិកា អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបអត្ថយ៉ាងនេះថា ន័យ ៦ មាន
 តិកប្បដ្ឋានជាដើម ក្នុងធម្មបច្ចនីយៈ ជ្រាលជ្រៅក្រែកលែង ។ តែក្នុងបច្ចនីយៈ
 ដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយយ៉ាងនេះថា នហេតុប្បដ្ឋយា នារម្មណាប្បដ្ឋយា
 ក្នុងឱកាសនេះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបអត្ថយ៉ាងនេះថា ន័យ ៦ មាន
 តិកប្បដ្ឋានជាដើម ចំពោះក្នុងធម្មានុលោមបុណ្ណោះ ជ្រាលជ្រៅ ។

បណ្ណាន័យទាំង ៦ នោះ ប្រភេទនៃបុច្ឆានេះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់រមែងសម្តែងក្នុងបណ្ណតិវារៈនេះនៃបដិច្ចវារៈ ដោយអំណាចធម៌ត្រឹមតែ
 កុសលត្តិកៈ ក្នុងអនុលោមតិកប្បដ្ឋានបុណ្ណោះ សូម្បីក្នុងតិកៈ និងទុកៈ
 ដ៏សេស និងក្នុងបដ្ឋានដ៏សេស ទ្រង់ក៏មិនសម្តែងបុច្ឆាត្រឹមតែ ១ ។ ក្នុង
 សហជាតវារៈជាដើម បន្ទាប់អំពីនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មិនលើកឡើង
 នូវបុច្ឆាដោយអំណាចកុសលត្តិកៈ ទ្រង់សម្តែងចំពោះវិសជ្ជនា ដោយអំណាច
 វារៈដែលបានបុណ្ណោះ ។ ព្រោះព្រះបាលីថា ឆ បច្ចនីយម្ហិ នយា សុគម្ហិកា
 គប្បីលើកឡើងនូវបដ្ឋានន័យ ៦ នេះ សម្តែងក្នុងបច្ចយបច្ចនីយៈនេះ ដោយ
 អំណាចនៃបុច្ឆា ព្រោះថា នុំជាភារៈនៃអាចារ្យដែលអធិប្បាយបដ្ឋាន ។

អនុលោមបច្ចុន័យ៖

[៤៨] ឥឡូវនេះ ដើម្បីសម្តែងអនុលោមបច្ចុន័យប្បដ្ឋាន ទើបព្រះ
 មានព្រះភាគផ្តើមបទថា សិយា កុសលំ ធម្មំ បដិច្ច កុសលោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈេយ្យ ហេតុប្បដ្ឋយា នអារម្មណាប្បដ្ឋយា ជាដើម ក្នុងអនុលោ-
 មបច្ចុន័យប្បដ្ឋាននោះ ក្នុងន័យដែលមានមូល ១ ផ្តើមដោយហេតុបទ មាន
 អនុលោមបច្ចុន័យប្បដ្ឋាន ២៣ ដោយការបន្ថែមហេតុបទចូលជាមួយនឹង
 បច្ច័យនីមួយៗ ក្នុងបច្ច័យ ២៣ ដ៏សេសថា ហេតុប្បដ្ឋយា នអារម្ម-
 ណាប្បដ្ឋយា ។ ហេតុប្បដ្ឋយា នអវិតតប្បដ្ឋយា ក្នុងអនុលោមបច្ចុន័-
 យប្បដ្ឋាននោះ មានបុត្រា ១១២៧ ព្រោះបទនីមួយៗ ចែកបាន ៤៩ ។ ឯក្នុង
 ទុម្ភលកន័យ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបការរាប់ចំនួនបុត្រា ដោយអំណាចបទ
 ដ៏សេស ដោយបន្ថយមួយបទៗ ក្នុងឯកមូលកន័យទាំងអស់ជាដើម ដែល
 ពោលក្នុងអនុលោមយ៉ាងនេះថា អនុលោមបច្ចុន័យប្បដ្ឋាន មាន ២២ ដោយ
 ការបន្ថែមហេតុតារម្មណបទ ជាមួយនឹងបច្ច័យនីមួយៗ ក្នុងបច្ច័យដ៏សេស
 ២២ ។

ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងឯកមូលកន័យជាដើម ក្នុងអធិការនេះ បុត្រាណាមក
 ហើយ និងមិនទាន់មកក្នុងព្រះបាលី បុត្រាទាំងនោះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបតាម
 គន្លងន័យដែលខ្ញុំពោលហើយខាងដើមនោះឯង ។

ក្នុងបទនេះថា តិកត្សា បដ្ឋានវរំ ។ ហេ ឆ អនុលោមបច្ចុន័យម្ហិ
 នយា សុគម្ពិកា មានអនុលោមបច្ចុន័យប្បដ្ឋាន ២ យ៉ាង គឺធម្មានុលោ-
 មបច្ចុន័យ៖ និងបច្ចុយានុលោមបច្ចុន័យ៖ តាមន័យដែលពោលហើយខាង

ដើមនោះឯង ។ ក្នុង ២ យ៉ាងនោះ បដ្ឋានដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដោយអំណាច
 ការសម្តែងធម៌ដែលសង្រ្គោះដោយបទអភិធម្មមាតិកាយ៉ាងនេះថា កុសលោ
 ធម្មោ ដោយអនុលោមប្បច្ចនីយន័យថា កុសលំ ធម្មំ បដិច្ច ន កុសលោ
 ធម្មោ ឈ្មោះថា ធម្មានុលោមប្បច្ចនីយប្បដ្ឋាន ។ បដ្ឋានដែលប្រព្រឹត្ត
 ទៅ ដោយអំណាចការសម្តែងបទដែលបានក្នុងបច្ច័យ ២៤ យ៉ាងនេះថា
 ហេតុប្បច្ចយា នអារម្មណប្បច្ចយា ដោយអនុលោមប្បច្ចនីយន័យ ឈ្មោះ
 ថា បច្ចយានុលោមប្បច្ចនីយប្បដ្ឋាន ។ ក្នុង ២ យ៉ាងនោះ គាថានេះថា
 តិកត្តា បដ្ឋានវរំ ។ បេ។ ន អនុលោមប្បច្ចនីយម្ហិ នយា សុតម្ហិរា ក្នុង
 អដ្ឋកថាបន្ទាប់មក លោកពោលសំដៅដល់តែក្នុងអធិការនេះ ។ គាថានេះ
 លោកពោលសំដៅដល់បច្ចយានុលោមប្បច្ចនីយប្បដ្ឋាន ក្នុងធម្មានុលោម
 នោះឯង ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងគាថានៃអដ្ឋកថាថា ន អនុលោមប្បច្ចនីយម្ហិ
 នយា សុតម្ហិរា គប្បីជ្រាបអត្ថយ៉ាងនេះថា ន័យ ៦ មានតិកប្បដ្ឋាន
 ជាដើម ក្នុងធម្មានុលោមប្បច្ចនីយន័យដ៏ជ្រាលជ្រៅ ។ ឯក្នុងបច្ចយានុ-
 លោមប្បច្ចនីយប្បដ្ឋាន ដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយយ៉ាងនេះថា ហេតុប្បច្ចយា
 នអារម្មណប្បច្ចយា ក្នុងឱកាសនេះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបអត្ថយ៉ាងនេះថា
 ន័យ ៦ មានតិកប្បដ្ឋានជាដើមនេះ ក្នុងធម្មានុលោមប៉ុណ្ណោះ ជ្រាលជ្រៅ
 ក្រែលែង ។

បណ្ណាន័យ ៦ នោះ ប្រភេទនៃបុច្ឆានេះ ទ្រង់សង្ខេបក្នុងបណ្ណតិវារៈ
 នេះនៃបដិច្ចវារៈ ដោយអំណាចនៃធម៌ត្រឹមតែកុសលត្តិកៈ ចំពោះក្នុងអនុ-

លោមតិកប្បដ្ឋានប៉ុណ្ណោះ ឯក្នុងតិកៈ និងទុកៈដីសេស និងក្នុងបដ្ឋានដីសេស មិនបានសម្តែងបុត្រាត្រឹមតែ ១ ឡើយ ។ ក្នុងសហជាតវារៈជាដើម បន្ទាប់ អំពីនោះ ទ្រង់មិនលើកឡើងនូវបុត្រា ដោយអំណាចកុសលត្តិកៈ ទ្រង់សម្តែង ចំពោះវិសជ្ជនាដោយអំណាចវារៈដែលបាន ។ ចំពោះព្រះបាលីថា ឆ អនុ- លោមប្បច្ចនីយម្ហិ នយា សុគម្ពិរា គប្បីលើកឡើងនូវបដ្ឋានន័យទាំង ៦ នេះ សម្តែងដោយអំណាចបុត្រា ក្នុងបច្ចយានុលោមប្បច្ចនីយប្បដ្ឋាននេះ ព្រោះថា នុ៎ះជាការនៃអាចារ្យដែលអធិប្បាយបដ្ឋាន ។

បច្ចនីយានុលោម

[៥២] ឥឡូវនេះ ដើម្បីសម្តែងបច្ចនីយានុលោមប្បដ្ឋាន ទើបព្រះ មានព្រះភាគផ្តើមបទថា សិយា កុសលំ ធម្មំ បដិច្ច កុសលោ ធម្មោ ឧប្បន្នេយ្យនហេតុប្បច្ចយា អារម្មណប្បច្ចយា ជាដើម ក្នុងបច្ចយានុលោ- មប្បដ្ឋាននោះ មានកំណត់បុត្រាចំនួនស្មើគ្នានឹងអនុលោមប្បច្ចនីយបុត្រា ។ ក្នុង ន័យដែលមានមូល ១ ជាដើម ក្នុងអធិការនេះ បុត្រាណាដែលមកហើយ និង បុត្រាណាដែលមិនទាន់បានមកក្នុងព្រះបាលី បុត្រាទាំងអស់នោះ អ្នកសិក្សា គប្បីជ្រាបតាមគន្លងន័យដែលខ្ញុំពោលខាងដើមហើយ ។

ក្នុងបទនេះថា តិកត្សា បដ្ឋានវរំ ។ បេ។ ឆ បច្ចនីយានុលោមម្ហិ នយា សុគម្ពិរា អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបបច្ចនីយានុលោម ២ យ៉ាង គឺធម្មប្បច្ចនី- យានុលោម និងបច្ចយប្បច្ចនីយានុលោម តាមន័យដែលខ្ញុំពោលហើយ

ខាងដើម ។ ក្នុង ២ យ៉ាងនោះ បដ្ឋានដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចការ
សម្តែងធម៌ ដែលសង្គ្រោះដោយបទអភិធម្មមាតិកាយ៉ាងនេះថា កុសលោ
ធម្មោ ដោយបច្ចុនីយានុលោមថា នកុសលំ ធម្មំ បដិច្ច កុសលោ ធម្មោ
ឈ្មោះថា ធម្មប្បច្ចុនីយានុលោមប្បដ្ឋាន ។ បដ្ឋានដែលប្រព្រឹត្តទៅ
ដោយអំណាចនៃការសម្តែងបទ ដែលបានក្នុងបច្ច័យ ២៤ យ៉ាងនេះថា
នហេតុប្បច្ចុយា អារម្មណប្បច្ចុយា ដោយបច្ចុយប្បច្ចុនីយានុលោម ឈ្មោះ
ថា បច្ចុយប្បច្ចុនីយានុលោមប្បដ្ឋាន ។ ក្នុង ២ យ៉ាងនោះ គាថានេះថា
តិកត្តា បដ្ឋានវរំ ។ បេ ធម្មនិយានុលោមម្ហិ នយា សុតម្ហិកា ក្នុង
អដ្ឋកថាខាងដើម លោកពោលសំដៅដល់ ធម្មប្បច្ចុនីយានុលោមប្បដ្ឋាន ។
តែក្នុងអធិការនេះ គាថានេះ លោកពោលសំដៅដល់ បច្ចុយប្បច្ចុនីយានុ-
លោមប្បដ្ឋាន ក្នុងធម្មានុលោមបុណ្ណោះ ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងគាថានៃអដ្ឋកថា
ថា ធម្មនិយានុលោមម្ហិ នយា សុតម្ហិកា ។ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបអត្ថ
យ៉ាងនេះថា ន័យ ៦ មានតិកប្បដ្ឋានជាដើម ក្នុងធម្មប្បច្ចុនីយានុលោម
ដ៏ជ្រាលជ្រៅ ។ ឯក្នុងបច្ចុយប្បច្ចុនីយានុលោម ដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយយ៉ាង
នេះថា នហេតុប្បច្ចុយា អារម្មណប្បច្ចុយា ក្នុងឱកាសនេះ អ្នកសិក្សា
គប្បីជ្រាបអត្ថយ៉ាងនេះថា ន័យ ៦ មានតិកប្បដ្ឋានជាដើមនេះ ក្នុងធម្ម-
នុលោមបុណ្ណោះដ៏ជ្រាលជ្រៅ ។ បណ្ណាន័យ ៦ នោះ ប្រភេទនៃបុច្ឆានេះ
ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងដោយសង្ខេបក្នុងបណ្ណតិវារៈនេះ នៃបដិច្ចវារៈ
ដោយអំណាចធម៌ត្រឹមតែកុសលត្តិកៈ ក្នុងអនុលោមប្បដ្ឋានបុណ្ណោះ ។ តែក្នុង

តិកៈ និងទុកៈដីសេស និងក្នុងបដ្ឋានដីសេស ទ្រង់មិនបានសម្តែងបុត្រា
 សូម្បីត្រឹមតែ ១ ឡើយ ។ ក្នុងសហជាតវារៈជាដើម បន្ទាប់អំពីនោះ ទ្រង់
 មិនលើកឡើងនូវបុត្រាដោយអំណាចកុសលត្តិកៈ ទ្រង់សម្តែងចំពោះវិសជ្ជនា
 ដោយអំណាចវារៈដែលបាន ព្រោះព្រះបាលីថា ឆ បច្ចុនីយានុលោមម្ហិ
 នយា សុគម្ហិកា អ្នកសិក្សាគប្បីលើកឡើងនូវបដ្ឋានន័យទាំង ៦ នេះ
 សម្តែងដោយអំណាចបុត្រា ក្នុងបច្ចុនីយានុលោមប្បដ្ឋាននេះ ព្រោះថា នុ៎ះជា
 ភារៈរបស់អាចារ្យដែលអធិប្បាយបដ្ឋាននោះឯង ។^{១២៣}

អង្គកថាបុត្រាវារៈ ចប់

អភិធម្មបិដក

អនុលោម

[៥៦] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ ៣
 ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើត
 ឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ឈានរូប អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។
 កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 ហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ
 ១ ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី
 អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ អាស្រ័យ
 ខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌
 ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ឈានរូប អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធ
 ទាំងឡាយ ។ អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើប
 កើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី អាស្រ័យ
 អកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី
 ចិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌
 ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី អាស្រ័យ
 វិបាកាព្យាកតៈ និងកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី
 អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ ខន្ធ ៣ ក្តី

កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងខណៈបដិសន្ធិ ខន្ធ ១ ក្តី
 កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ វត្ថុ
 អាស្រ័យខន្ធទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយ អាស្រ័យវត្ថុ មហាកុត្តរូប ៣ អាស្រ័យ
 មហាកុត្តរូប ១ មហាកុត្តរូប ១ អាស្រ័យមហាកុត្តរូប ៣ មហាកុត្តរូប ២
 អាស្រ័យមហាកុត្តរូប ២ ចិត្តសមុជ្ជានរូប កដត្តារូប ឧបាទារូប អាស្រ័យ
 មហាកុត្តរូបទាំងឡាយ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អព្យាកត-
 ធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ
 កុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាកុត្តរូបទាំងឡាយផង ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យ
 អកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ
 ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាកុត្តរូបទាំងឡាយ
 ផង ។

[៥៧] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 អារម្មណប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ
 ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ ខន្ធ ២ ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើប
 កើតឡើងព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ
 ១ អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យ
 អព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យ
 វិបាកាព្យាកតៈ នឹងកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២
 អាស្រ័យខន្ធ ២ ខន្ធ ៣ អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ខន្ធទាំងឡាយ
អាស្រ័យវត្ថុ ។

[៥៨] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះអធិ-
បតិប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ
២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើង
ព្រោះអធិបតិប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ឈានរូប អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។
កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
អធិបតិប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ
១ ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី
អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើង
ព្រោះអធិបតិប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ អាស្រ័យ
ខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌
ទើបកើតឡើងព្រោះអធិបតិប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ឈានរូប អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធ
ទាំងឡាយ ។ អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើប
កើតឡើងព្រោះអធិបតិប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី អាស្រ័យ
អកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី
ចិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌
ទើបកើតឡើងព្រោះអធិបតិប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី អាស្រ័យ
វិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី អាស្រ័យ

ខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ មហាកុត្តរូប ៣
 អាស្រ័យមហាកុត្តរូប ១ មហាកុត្តរូប ១ អាស្រ័យមហាកុត្តរូប ៣ មហា-
 កុត្តរូប ២ អាស្រ័យមហាកុត្តរូប ២ ចិត្តសមុជ្ជានុរូប និងឧបាទារូប អាស្រ័យ
 មហាកុត្តរូបទាំងឡាយ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អព្យា-
 កតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះអធិបតិប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានុរូប អាស្រ័យ
 កុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាកុត្តរូបទាំងឡាយផង ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យ
 អកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះអធិបតិប្បច្ច័យ គឺ
 ចិត្តសមុជ្ជានុរូប អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាកុត្តរូបទាំងឡាយ
 ផង ។

[៥៩] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 អនន្តរប្បច្ច័យ និងសមនន្តរប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ។
 អនន្តរប្បច្ច័យក្តី សមនន្តរប្បច្ច័យក្តី ប្រហែលគ្នានឹងអារម្មណរប្បច្ច័យ ។

[៦០] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 សហជាតប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ
 ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើប
 កើតឡើងព្រោះសហជាតប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានុរូប អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធទាំង
 ឡាយ ។ កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះសហជាតប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុរូបក្តី អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ
 ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុរូប

ក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះសហជាតប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ អាស្រ័យ
 ខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ ខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌
 ទើបកើតឡើងព្រោះសហជាតប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានុបក្កិ អាស្រ័យអកុ-
 សលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។ អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យអកុសលធម៌
 ទើបកើតឡើងព្រោះសហជាតប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្កិ អាស្រ័យ
 អកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្កិ អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី
 ចិត្តសមុជ្ជានុបក្កិ អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌
 ទើបកើតឡើងព្រោះសហជាតប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្កិ
 អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្កិ
 អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្កិ អាស្រ័យខន្ធ ២ ខន្ធ ៣ ក្តី
 កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ១ ក្តី
 កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ វត្ថុ
 អាស្រ័យខន្ធទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយអាស្រ័យវត្ថុ មហាកុត្តរូប ៣ អាស្រ័យ
 មហាកុត្តរូប ១ មហាកុត្តរូប ១ អាស្រ័យមហាកុត្តរូប ៣ មហាកុត្តរូប ២
 អាស្រ័យមហាកុត្តរូប ២ ចិត្តសមុជ្ជានុបក្កិ កដត្តារូប ឧបាទារូប ពាហិរូប
 អាស្រ័យមហាកុត្តរូបទាំងឡាយ មហាកុត្តរូប ៣ អាស្រ័យមហាកុត្តរូប ១
 មហាកុត្តរូប ១ អាស្រ័យមហាកុត្តរូប ៣ មហាកុត្តរូប ២ អាស្រ័យមហា-
 កុត្តរូប ២ ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាកុត្តរូបទាំងឡាយ មហាកុត្តរូប ៣

អាស្រ័យមហាក្ខត្រប ១ ដែលមានអាហារជាសមុជ្ជាន មហាក្ខត្រប ១
 អាស្រ័យមហាក្ខត្រប ៣ មហាក្ខត្រប ២ អាស្រ័យមហាក្ខត្រប ២ ឧបាទារូប
 អាស្រ័យមហាក្ខត្របទាំងឡាយ មហាក្ខត្រប ៣ អាស្រ័យមហាក្ខត្រប ១
 ដែលមានរដូវជាសមុជ្ជាន មហាក្ខត្រប ១ អាស្រ័យមហាក្ខត្រប ៣ មហា-
 ក្ខត្រប ២ អាស្រ័យមហាក្ខត្រប ២ ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាក្ខត្របទាំង
 ឡាយ មហាក្ខត្រប ៣ អាស្រ័យមហាក្ខត្រប ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ
 មហាក្ខត្រប ១ អាស្រ័យមហាក្ខត្រប ៣ មហាក្ខត្រប ២ អាស្រ័យមហា-
 ក្ខត្រប ២ កងត្រប ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាក្ខត្របទាំងឡាយ ។ អព្យា-
 កតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះ
 សហជាតប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង
 មហាក្ខត្របទាំងឡាយផង ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ផង
 អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះសហជាតប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប
 អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាក្ខត្របទាំងឡាយផង ។

[៦១] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ
 ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើប
 កើតឡើងព្រោះអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ
 ១ អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យ
 អព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យ

វិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ
 ខន្ធ ២ ខន្ធ ៣ ក្តី វត្ថុក្តី អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ខន្ធ ១ ក្តី វត្ថុក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី វត្ថុក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ វត្ថុ
 អាស្រ័យខន្ធទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយអាស្រ័យវត្ថុ មហាក្ខតរូប ៣ អាស្រ័យ
 មហាក្ខតរូប ១ មហាក្ខតរូប ១ អាស្រ័យមហាក្ខតរូប ៣ មហាក្ខតរូប ២
 អាស្រ័យមហាក្ខតរូប ២ ។ ពាហិរូប ។ អាហារសមុជ្ជានរូប ។ ឧតុ-
 សមុជ្ជានរូប ។ មហាក្ខតរូប ៣ អាស្រ័យមហាក្ខតរូប ១ របស់ពួក
 អសញ្ញាសត្វ មហាក្ខតរូប ១ អាស្រ័យមហាក្ខតរូប ៣ មហាក្ខតរូប ២
 អាស្រ័យមហារូប ២ ។

[៦២] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 និស្សយប្បច្ច័យ គឺអាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ និស្សយប្បច្ច័យ ប្រហែលគ្នានឹង
 សហជាតប្បច្ច័យដែរ ។

[៦៣] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ គឺអាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ។ ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ប្រហែល
 គ្នានឹងអារម្មណប្បច្ច័យដែរ ។

[៦៤] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 បុរេជាតប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ ៣
 ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ (ខន្ធទាំងឡាយអាស្រ័យ) វត្ថុ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើបកើត

ឡើងព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១
 អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ (ខន្ធទាំងឡាយ អាស្រ័យវត្ថុ)
 ទើបកើតឡើងព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌
 ទើបកើតឡើងព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យវិបាកាព្យាកត-
 កិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ (ខន្ធ
 ទាំងឡាយ អាស្រ័យវត្ថុ) ទើបកើតឡើងព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ ។

[៦៥] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 អាសេវនប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ
 ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើប
 កើតឡើងព្រោះអាសេវនប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ
 ១ អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យ
 អព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះអាសេវនប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យ
 កិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ។

[៦៦] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 កម្មប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ។ ខន្ធ ៣ អាស្រ័យអកុសល-
 ធម៌ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះកម្មប្បច្ច័យ
 គឺ (ខន្ធទាំងឡាយ) អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ មហាកុត្តរូប
 ៣ អាស្រ័យមហាកុត្តរូប ១ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តសមដ្ឋានរូប កដត្តារូប
 ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាកុត្តរូបទាំងឡាយ មហាកុត្តរូប ៣ អាស្រ័យមហា-

កុត្តរូប ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ កដត្តារូប ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាកុត្តរូប
 ទាំងឡាយ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង
 ទើបកើតឡើងព្រោះកម្មប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធទាំង
 ឡាយផង មហាកុត្តរូបទាំងឡាយផង ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌
 ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះកម្មប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប
 អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាកុត្តរូបទាំងឡាយផង ។

[៦៧] អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 វិបាកប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១
 ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី
 អាស្រ័យខន្ធ ២ ខន្ធ ៣ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ១ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី
 កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ វត្ថុ អាស្រ័យខន្ធទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយ
 អាស្រ័យវត្ថុ មហាកុត្តរូប ៣ អាស្រ័យមហាកុត្តរូប ១ មហាកុត្តរូប ១
 អាស្រ័យមហាកុត្តរូប ៣ មហាកុត្តរូប ២ អាស្រ័យមហាកុត្តរូប ២ ចិត្ត-
 សមុជ្ជានរូប កដត្តារូប ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាកុត្តរូបទាំងឡាយ ។

[៦៨] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 អាហារប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យ
 អកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះអាហារប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យអកុ-
 សលក្ខន្ធ ១ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ

អាហារប្បច្ច័យ គឺ (ខន្ធទាំងឡាយ) អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតកិរិយា-
 ព្យាកតក្ខន្ធ ១ មហាកុត្តរូប ៣ អាស្រ័យមហាកុត្តរូប ១ ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប កដត្តារូប ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាកុត្តរូបទាំង
 ឡាយ (មហាកុត្តរូបទាំងឡាយ) អាស្រ័យមហាកុត្តរូប ១ ដែលមានអាហារ
 ជាសមុដ្ឋាន ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាកុត្តរូបទាំងឡាយ ។ (អព្យាកតធម៌)
 អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអកុ-
 សលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះអាហារប្បច្ច័យ គឺចិត្ត-
 សមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាកុត្តរូបទាំងឡាយផង ។

[៦៩] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ។ ខន្ធ ៣ អាស្រ័យ
 អកុសលធម៌ ។ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ ។ បេ។ អាស្រ័យមហាកុត្តរូប ១
 របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ប្រហែលគ្នានឹងកម្មប្បច្ច័យដែរ ។

[៧០] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 ឈានប្បច្ច័យ ... ព្រោះមគ្គប្បច្ច័យ ។ ឈានប្បច្ច័យក្តី មគ្គប្បច្ច័យក្តី
 ប្រហែលគ្នានឹងហេតុប្បច្ច័យដែរ ។

[៧១] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 សម្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺអាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ។ សម្បយុត្តប្បច្ច័យ ប្រហែល
 គ្នានឹងអារម្មណប្បច្ច័យដែរ ។

[៧២] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ

វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ (ខន្ធទាំងឡាយអាស្រ័យ) វត្ថុ ទើបកើតឡើង ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ (ចិត្តសមុជ្ជានរូបអាស្រ័យ) ខន្ធទាំងឡាយ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ ខន្ធទាំងឡាយ (អាស្រ័យ) វត្ថុ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ចិត្តសមុជ្ជានរូប (អាស្រ័យ) ខន្ធទាំងឡាយ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ (ខន្ធទាំងឡាយអាស្រ័យ) វត្ថុ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ (ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ) ខន្ធទាំងឡាយ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី

អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជានុរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ ខន្ធទាំងឡាយ
 (អាស្រ័យ) វត្ថុ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ចិត្តសមុជានុរូប
 (អាស្រ័យ) ខន្ធទាំងឡាយ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ អព្យា-
 កតធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺខន្ធ
 ៣ ក្តី ចិត្តសមុជានុរូបក្តី អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១
 ក្តី ចិត្តសមុជានុរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជានុរូបក្តី អាស្រ័យ
 ខន្ធ ២ ខន្ធទាំងឡាយ (អាស្រ័យ) វត្ថុ ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ចិត្ត-
 សមុជានុរូប (អាស្រ័យ) ខន្ធទាំងឡាយ ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ក្តី
 កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ១ ក្តី
 កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ ខន្ធ
 ទាំងឡាយ (អាស្រ័យ) វត្ថុ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ កដត្តារូប
 (អាស្រ័យ) ខន្ធទាំងឡាយ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វត្ថុ
 អាស្រ័យខន្ធទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយអាស្រ័យវត្ថុ ខន្ធទាំងឡាយ អាស្រ័យ
 វត្ថុ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វត្ថុ (អាស្រ័យ) ខន្ធទាំងឡាយ
 ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មហាកុត្តរូប ៣ អាស្រ័យមហាកុត្តរូប
 ១ មហាកុត្តរូប ១ អាស្រ័យមហាកុត្តរូប ៣ មហាកុត្តរូប ២ អាស្រ័យ
 មហាកុត្តរូប ២ ចិត្តសមុជានុរូប កដត្តារូប ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាកុត្តរូប
 ទាំងឡាយ (ចិត្តសមុជានុរូប កដត្តារូប ឧបាទារូប អាស្រ័យ) ខន្ធទាំង
 ឡាយ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យ

កុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាកុត្តរូបទាំងឡាយ ផង (ចិត្តសមុជ្ជានរូបអាស្រ័យ) ខន្ធទាំងឡាយ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ ផង ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ អកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាកុត្តរូបទាំងឡាយផង (ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ) ខន្ធទាំងឡាយ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៧៣] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ អត្តិប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ។ សេចក្តីបង្រួញ ។ អត្តិប្បច្ច័យ ប្រហែលគ្នានឹងសហជាតប្បច្ច័យដែរ ។

[៧៤] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ នត្តិប្បច្ច័យ គឺ ... ព្រោះវិគតប្បច្ច័យ ។ នត្តិប្បច្ច័យក្តី វិគតប្បច្ច័យក្តី ប្រហែលគ្នានឹងអារម្មណប្បច្ច័យដែរ ។

[៧៥] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ អវិគតប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ។ អវិគតប្បច្ច័យ ប្រហែល គ្នានឹងសហជាតប្បច្ច័យដែរ ។

បច្ច័យ ២៣ នេះ បុគ្គលអ្នកស្វាធារាយ គប្បីឲ្យពិស្តារចុះ ។

[៧៦] វារៈ ៩ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអនន្តរូបប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសមនន្ត-

រយ្យច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ
 ៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងបុរេ-
 ជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ
 វារៈ ៧ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសម្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ៣
 ក្នុងនត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៧៧] ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ ... ក្នុង
 អធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរយ្យច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងសមនន្ត-
 រយ្យច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអញ្ញ-
 មញ្ញប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងអាសេវ-
 នប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសម្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងនត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
 ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[៧៨] ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ និង

អារម្មណប្បច្ច័យ ... ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៣ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ
 ៣ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុង
 កម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៣ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ
 ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុង
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៣ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

[៧៩] ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យ ... ក្នុង
 កម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះអនន្តរប្បច្ច័យ សមនន្តរប្បច្ច័យ សហ-
 ជាតប្បច្ច័យ អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បុរេជា-
 តប្បច្ច័យ នឹងអាសេវនប្បច្ច័យ ... ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុង
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុង
 វិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

[៨០] ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ ។ បេ ។ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៣ ព្រោះអាសេវនប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិ-

យប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ មគ្គប្បច្ច័យ សម្បយុត្តប្បច្ច័យ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
អត្ថិប្បច្ច័យ នត្ថិប្បច្ច័យ និងវិគតប្បច្ច័យ ។

[៨១] ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ ។ បេ។ ក្នុងអាហារ-
រយ្យច្ច័យ មានវារៈ ១ ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ និងវិបាកប្បច្ច័យ
... ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុង
មគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងវិប្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ១ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ។

[៨២] ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ និងអារម្មណប្បច្ច័យ ។ បេ។ ក្នុងអវិគ-
តប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ វិបាកប្បច្ច័យ
អាហាររយ្យច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ មគ្គប្បច្ច័យ សម្បយុត្តប្បច្ច័យ
វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អត្ថិប្បច្ច័យ នត្ថិប្បច្ច័យ និងវិគតប្បច្ច័យ ។

ហេតុមូលកគណនា ចប់

បុគ្គលអ្នកតាំងនៅក្នុងអារម្មណ៍ (គប្បីដឹង) នូវបញ្ញា ៣ ក្នុងបទ
ទាំងអស់ ។

[៨៣] វារៈ ៣ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣
ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ ។ បេ។ វារៈ ៣ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ វារៈ ៩ ក្នុង

ហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអធិបតិប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ។ បេ ។
 វារៈ ៩ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ វារៈ ៣ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអនន្តរប្បច្ច័យ
 នឹងសមនន្តរប្បច្ច័យ ។ បេ ។ វារៈ ៣ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ វារៈ ៩ ក្នុង
 ហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះសហជាតប្បច្ច័យ ។ បេ ។ វារៈ ៣ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ
 ព្រោះអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ ។ វារៈ ៩ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនិស្សយប្បច្ច័យ ។
 វារៈ ៣ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ វារៈ ៣ ក្នុង
 ហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ ។

[៨៤] វារៈ ៣ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអាសេវនប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣
 ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ
 វារៈ ៣ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
 អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣
 ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ
 វារៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
 វិគតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ វិបាកប្បច្ច័យ មិនមានក្នុង
 អាសេវនមូលកៈទេ ។ វារៈ ៩ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះកម្មប្បច្ច័យ ។

[៨៥] វារៈ ១ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះវិបាកប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុង
 អារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ

វារៈ ១ ក្នុងសមន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឧបនិស្ស-
យប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១
ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
វិតតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ ។ អាសេវនប្បច្ច័យ មិនមានក្នុង
វិបាកមូលកៈទេ ។ វារៈ ៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអាហារប្បច្ច័យ ។ វារៈ
៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ វារៈ ៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ
ព្រោះឈានប្បច្ច័យ ។ វារៈ ៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះមគ្គប្បច្ច័យ ។ វារៈ
៣ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ វារៈ ៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ
ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ វារៈ ៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអតិប្បច្ច័យ ។
វារៈ ៣ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនតិប្បច្ច័យ ។ វារៈ ៣ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ
ព្រោះវិតតប្បច្ច័យ ។

[៨៦] វារៈ ៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអវិតតប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣
ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនតិប្បច្ច័យ
... វារៈ ៣ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ ។

បណ្ឌិតគប្បីធ្វើនូវបច្ច័យមួយៗ ឲ្យជាមូល ហើយរាប់តាមបែបដែននៃ
ការស្វាធាយ ។

អនុលោម ចប់

អដ្ឋកថា
កុសលត្តិកៈ
បដិច្ចវារៈ

បច្ចុយានុលោម
វិភង្គវារៈ

[៥៦-៧៥] ឥឡូវនេះ ព្រះមានព្រះភាគ ដើម្បីទ្រង់លះបញ្ជាដែល វិសជ្ជនាមិនបាន យ៉ាងនេះថា អកុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ (មិនបាន) ព្រោះកុសលធម៌ និងអកុសលធម៌ជាដើម កើតព្រមគ្នាមិនបាន ហើយឆ្លើយចំពោះបញ្ជាដែលវិសជ្ជនាបាន ក្នុងបញ្ជា ទាំងឡាយ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់អាស្រ័យកុសលត្តិកៈ ក្នុងបណ្ណត្តិវារៈ កាលទ្រង់សម្តែងត្រឹមតែន័យ ទ្រង់បានសម្តែងបុប្ផាប្រមាណមិនបាន ផ្ដើម អំពីបញ្ជា ៤៩ ដោយអំណាចហេតុប្បច្ច័យជាដើម ទើបទ្រង់ផ្ដើមនិទ្ទេសវារៈ នៃបដិច្ចវារៈ ដោយន័យជាដើមថា កុសលំ ធម្មំ បដិច្ច កុសលោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចុយា ដូច្នោះ ។

ក្នុងសេចក្តីនោះ បើមានពាក្យសួរថា សំណួរ ៤៩ ចាប់ផ្ដើមអំពី ហេតុប្បច្ចុយានេះ វិសជ្ជនាមិនបានទាំងអស់ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែង ធ្វើអ្វី ទ្រង់គួរសម្តែងតែបញ្ជាដែលវិសជ្ជនាបានប៉ុណ្ណោះមិនមែនឬ ឆ្លើយថា

ពិតហើយ គួរសម្តែងយ៉ាងនោះ តែកាលសម្តែងយ៉ាងនោះ ក៏ចាំបាច់សម្តែង
 មិនឲ្យស្មុគស្មាញ ក្នុងតិកៈ ទុកៈ តិកទុកៈ ទុកតិកៈ តិកតិកៈ និងទុកទុកៈ
 នីមួយៗ ក្នុងបដ្ឋានទាំងអស់ មានតិកទុកប្បដ្ឋានជាដើម ។ ព្រោះហេតុអ្វី
 ព្រោះបញ្ញាដែលមានក្នុងកុសលតិកៈ មិនមានក្នុងវេទនាតិកៈជាដើមឡើយ
 ម្យ៉ាងទៀត ពេលវិសជ្ជនាវិតកតិកៈ និងបីតិកៈ ក្នុងតិកប្បដ្ឋាន ដែល
 ពោលដោយធម្មានុលោមប្បច្ចនីយៈ បញ្ញាទាំងនេះ រមែងបានទទួលវិសជ្ជនា
 ទាំងអស់ផងដែរ ព្រោះហេតុនោះ ដោយការកំណត់យ៉ាងល្អិត បញ្ញាដែល
 មានទាំងអស់ ក្នុងតិកៈនីមួយៗ ទ្រង់សម្តែងហើយក្នុងកុសលតិកៈ ។ ពិត
 ហើយ កាលទ្រង់សម្តែងបញ្ញាយ៉ាងនេះ បញ្ញាដែលវិសជ្ជនាបាន ដែលទ្រង់
 លះចោលនូវបញ្ញាដែលឆ្លើយមិនបាន ក្នុងកុសលតិកៈនោះ ហើយទ្រង់ត្រាស់
 កុលបុត្តក៏នឹងយល់បានងាយ ព្រោះហេតុនោះ ដើម្បីឲ្យកុលបុត្តយល់បាន
 ងាយ ទើបទ្រង់សម្តែងបញ្ញាទាំងអស់ (ទាំង ៤៩) ក្នុងកុសលតិកៈ ។
 បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា បញ្ញាណា មិនបានវិសជ្ជនាក្នុងកុសលតិកៈនេះ ព្រះ
 មានព្រះភាគ ទ្រង់លះបញ្ញានោះ ហើយវិសជ្ជនាចំពោះបញ្ញាដែលឆ្លើយ
 បានប៉ុណ្ណោះ ។

គប្បីជ្រាបអត្ថក្នុងពាក្យទាំងនោះដូចតទៅ

បទថា កុសលំ ធម្មំ បដិច្ច សេចក្តីថា អាស្រ័យ គឺពឹងផ្អែកនូវធម៌
 ឯណានីមួយ មានខន្ធ មានវេទនាខន្ធជាដើម បណ្តាកុសលធម៌ដែលប្រព្រឹត្ត
 ទៅក្នុងភូមិ ៤ គឺដល់ដោយការប្រព្រឹត្តទៅដូចគ្នា ពោល គឺកើតឡើងព្រម

គ្នា អធិប្បាយថា ចូលដល់នូវការកើតឡើងរួមជាមួយធម៌នោះ ។

បទថា កុសលោ ធម្មោ គឺធម៌ ១ ដែលតំណាងដោយសញ្ញាខន្ធ ជាដើម បណ្តាធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៤ ដូចគ្នា ។

បទថា ឧប្បជ្ជតិ សេចក្តីថា ដល់ខាងលើ គឺតាំងអំពីឧប្បាទក្ខណៈ រហូតដល់និរោធក្ខណៈ គឺរមែងកើត អធិប្បាយថា រមែងបាននូវការជាប់តគ្នា គឺចូលដល់ខណៈទាំង ៣ មានឧប្បាទក្ខណៈជាដើម ។ បទថា ហេតុប្បច្ចយា គឺចំពោះកុសលហេតុដែលឲ្យសម្រេចភាពជាហេតុប្បច្ចយ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់វិសជ្ជនាថា ឧប្បជ្ជតិ ក្នុងបុច្ឆាថា គប្បីកើតឡើង ដូចពណ៌នាមក ហើយ ឥឡូវនេះ ដើម្បីសម្តែងនូវធម៌ដែលអាស្រ័យ (បច្ច័យ) និងធម៌ ដែលចូលទៅអាស្រ័យកើតឡើង (បច្ចុយុប្បន្ន) ដោយអំណាចនៃខន្ធ ទើបត្រាស់ពាក្យថា កុសលំ ឯកំ ១ន្នំ ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ឯកំ គឺខន្ធណាមួយ បណ្តាខន្ធ ៤ មាន វេទនាខន្ធជាដើម ។ បទថា តយោ ១ន្នា គឺខន្ធ ៣ ដ៏សេស វៀរខន្ធដែល លោកចាត់ជាបច្ច័យ ។ បទថា តយោ ១ន្នេ បានដល់ នូវខន្ធ ៣ ដ៏សេស បណ្តាខន្ធ មានវេទនាជាដើម វៀរខន្ធ ១ ដែលលោករាប់ថា កំពុងកើត (ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ) ។ បទថា ន្នេ ១ន្នេ សេចក្តីថា អាស្រ័យខន្ធ ២ ខន្ធ ណាមួយ ក្នុងទុកៈ ៦ មានវេទនាទុកៈ និងសញ្ញាទុកៈជាដើម ។ បទថា ន្នេ ១ន្នា សេចក្តីថា ខន្ធទាំងឡាយ ២ ដ៏សេស វៀរខន្ធដែលលោកចាត់ជា បច្ច័យចេញ រមែងកើតឡើងព្រោះកុសលហេតុ ដែលឲ្យសម្រេចភាពជា

ហេតុប្បច្ច័យ ។ ព្រោះខន្ធ ១ ជាបច្ច័យចំពោះខន្ធ ១ ឬខន្ធ ២ មិនបាន
 ឬខន្ធ ២ ថាជាបច្ច័យដល់ខន្ធ ១ ក៏មិនបានដូចគ្នា ហេតុនោះ ទើបទ្រង់
 មិនត្រាស់ថា ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ ១ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ១ ខន្ធ ១
 អាស្រ័យខន្ធ ២ ជាដើមឡើយ ។ ក្នុងបទថា កុសលំ ធម្មំ បដិច្ច
 អព្យាកតោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ដូច្នោះជាដើម បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបអត្ថតាមន័យ
 ដែលពោលហើយនោះឯង ។

បទនេះថា ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ នេះ លោកពោលដើម្បីសម្តែងនូវរូប
 ដែលបានសហជាតប្បច្ច័យ និងហេតុប្បច្ច័យជាមួយនឹងកុសល ព្រោះអត្ថនៃ
 ពាក្យថា បដិច្ច មានសេចក្តីថា សហជាត (ព្រោះពាក្យថា អាស្រ័យ
 មានអត្ថថា កើតរួម) ក្នុងទីបន្ទាប់អំពីនេះក្នុងឋានៈបែបនេះ គប្បីជ្រាបន័យ
 នេះដូចគ្នា ។

ក្នុងបទនេះថា វិចាកាព្យាកតំ កិរិយាព្យាកតំ នឹងយកអហេតុក-
 ចិត្តបញ្ចូលមកមិនបានព្រោះមិនមានហេតុប្បច្ច័យ និងមិនសំដៅដល់អរូប-
 វិបាកផងដែរ ព្រោះមិនកើតព្រមជាមួយរូប ។

បទថា បដិសន្ធិកុណោ លោកពោលដើម្បីសម្តែងថា អព្យាកតធម៌
 គឺកដត្តារូប អាស្រ័យអព្យាកតធម៌កើតឡើង ។ បទថា វិចាកាព្យាកតំ
 លោកពោលដោយអំណាចអព្យាកតធម៌ដែលមានក្នុងខណៈនោះ ។ បទថា
 ទន្ធព បដិច្ច វត្ថុ នេះ លោកពោលដើម្បីសម្តែងថា កាលវត្ថុរូប គឺហទេយវត្ថុ
 ដែលលោកកាន់យកហើយដោយសព្វថា កដត្តារូប ក៏ត្រូវអាស្រ័យខន្ធ

ទាំងឡាយកើត ។ បទថា វត្ថុ បដិច្ច ទន្ទា លោកពោលដើម្បីសម្តែងថា ខន្ធទាំងឡាយ អាស្រ័យវត្ថុកើត ។ បទថា ឯកំ មហាក្សតំ ជាដើម លោកពោលដើម្បីសម្តែងថា អព្យាកតធម៌ គឺរូប អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ខាងរូបកើតឡើង ក្នុងពាក្យទាំងនោះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបការអធិប្បាយសេចក្តី តាមន័យដែលពោលហើយ ក្នុងបទថា ឯកំ ទន្ធា ជាដើម ។

ក្នុងអព្យាកតធម៌ខាងរូប ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ដល់មហាក្សតរូប អាស្រ័យមហាក្សតរូប កើតយ៉ាងនេះហើយ ឥឡូវនេះ ដើម្បីសម្តែងដល់ឧបាទានរូប អាស្រ័យមហាក្សតរូបកើត ទើបត្រាស់បទថា មហាក្សតេ បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ជានំ ជាដើម មានពាក្យសួរថា កាលបើយ៉ាងនោះ ក៏គួរហៅត្រឹមតែពាក្យថា ឧបាទានរូប តែហៅ ២ យ៉ាងឲ្យផ្សេងគ្នាធ្វើអ្វី ឆ្លើយថា ដើម្បីសម្តែងដល់រូប អាស្រ័យមហាក្សតរូបកើត ។ ពាក្យថា មហាក្សតេ បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ជានំ នេះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ទ្រង់ត្រាស់ដើម្បីសម្តែងថា រូបណា ដែលសម្តែងខាងដើមថា ចិត្តសមុជ្ជានរូប កដត្តារូប រូបនោះ មិនបាន អាស្រ័យខន្ធទាំងឡាយកើតតែម្យ៉ាង តែអាស្រ័យមហាក្សតរូបកើតផងដែរ ។ បណ្ណារូបទាំង ២ នោះ រូបដែលមានចិត្តសមុជ្ជានរូប រមែងកើតក្នុងបវត្តិកាល ប៉ុណ្ណោះ កដត្តារូប រមែងកើតក្នុងបដិសន្ធិកាលផងដែរ ។ បទថា ឧបាទានរូបំ ជាវិសេសនៈនៃបទ ២ នោះឯង ។

ក្នុងបទនេះថា កុសលេ ទន្ធា ច មហាក្សតេ ច បដិច្ច សំដៅយក មហាក្សតរូបដែលមានចិត្តជាសមុជ្ជានប៉ុណ្ណោះ ។ ឯក្នុងបទនេះថា ចិត្ត-

សមុដ្ឋានំ រូបំ សំដោយកទាំងមហាកុត្តរូប និងឧបាទារូប ពិតហើយ មហា-
 កុត្តរូប ក៏អាស្រ័យខន្ធទាំងឡាយ និងមហាកុត្តរូបផងគ្នាកើត ដោយន័យថា
 ឯកំ មហាក្ខតំ បដិច្ច តយោ មហាក្ខតា ជាដើម ឧបាទារូបក៏អាស្រ័យ
 ខន្ធ និងមហាកុត្តរូបកើត ដោយន័យដែលលោកពោលថា មហាក្ខតេ បដិច្ច
 ឧបាទារូបំ ។ ក្នុងការវិសជ្ជនាបញ្ញាថា អកុសលញ្ច អព្យាកតញ្ច ក៏មាន
 ន័យនេះដូចគ្នា ។ បុច្ឆា ៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ជាការបានទទួលវិសជ្ជនាហើយ
 ដោយប្រការដូច្នោះ ។ ពិតហើយ បញ្ញាទាំងនេះប៉ុណ្ណោះ ដែលប្រើបានក្នុង
 ហេតុប្បច្ច័យនេះ បញ្ញាដ៏សេស ៤០ ជាមោឃប្បញ្ញា ព្រោះហេតុនោះ
 ទើបមិនបានទទួលវិសជ្ជនា ។ បណ្ឌិតគប្បីជាបអត្ថនៃបុច្ឆា និងវិសជ្ជនា
 ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យជាដើមតាមន័យនេះ ។ ឯពាក្យដែលគួរពិចារណា ក្នុង
 បច្ច័យនោះ ខ្ញុំនឹងពិចារណា (វិភាគ) តទៅ

គប្បីជាបរិនិច្ឆ័យ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យមុន បណ្តាបុច្ឆា ៧ លោក
 វិសជ្ជនា ៣ ប៉ុណ្ណោះ ដោយលះបង់បុច្ឆាដែលទាក់ទងនឹងរូបចេញ ព្រោះ
 រូបមិនកើតដោយអំណាចអារម្មណប្បច្ច័យ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះ
 មានព្រះភាគត្រាស់ថា ខន្ធទាំងឡាយ អាស្រ័យហទយវត្ថុ មិនត្រាស់ថា
 ហទយវត្ថុ អាស្រ័យខន្ធទាំងឡាយ ព្រោះថា វត្ថុរូបនោះ មិនកើតឡើង
 ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ ។

ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ បទថា វិចារកាព្យាកតំ នេះ ទ្រង់ត្រាស់សំដៅ
 យកចំពោះលោកុត្តរវិបាកប៉ុណ្ណោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបក្នុងបច្ច័យនេះ លោក

មិនបានបំណងយកថា ក្នុងបដិសន្ធិក្ខណៈ ។ ពាក្យដ៏សេសស ដូចគ្នានឹង
ហេតុប្បច្ច័យ ។ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ និងសមនន្តរប្បច្ច័យ រូបក៏មានមិនបាន
ព្រោះហេតុនោះ ទើបមានបុច្ឆា ៣ ដូចក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ។

ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ បទថា **បដិសន្ធិក្ខណោ** ទ្រង់ត្រាស់ដោយ
អំណាចបដិសន្ធិក្នុងបញ្ចវេកាការកត ឯក្នុងបច្ច័យវិក្កខានដើម មកហើយថា
ឱក្កន្តិក្ខណោ ។ ពាក្យនោះ និងពាក្យនេះ ពោលដោយអត្ថហើយ ក៏តែមួយ
ព្រោះក្នុង ២ ពាក្យនេះ ផ្សេងគ្នាត្រឹមតែព្យញ្ជនៈប៉ុណ្ណោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត
ពាក្យថា **ឱក្កន្តិ** នេះ ជាឈ្មោះនៃបញ្ចវេកាការបដិសន្ធិ ដោយព្រះបាលី (ក្នុង
មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសក) ថា លុះប្រជុំហេតុទាំង ៣ ប្រការនេះឯង
ទើបសត្វចុះចាប់បដិសន្ធិក្នុងផ្ទៃនៃមាតាបាន ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា **បដិសន្ធិ**
ប្រើទូទៅដល់កតទាំងពួង ។ តែក្នុងទីនេះ បំណងយកបញ្ចវេកាការបដិសន្ធិ
ប៉ុណ្ណោះ ព្រោះព្រះបាលីថា **កដត្តា ច រូបំ** ដូច្នោះជាដើម ។ ពិតហើយ
ពាក្យថា **បដិសន្ធិ** នោះ រមែងប្រមូលមកនូវភាពជាបច្ច័យ និងបច្ច័យុប្បន្ន
នៃរូប និងអរូបចូលជាមួយគ្នា ។ ព្រោះហេតុនោះ ការវិសជ្ជនាដ៏បរិបូរណ៍
ទើបលោកកាន់យកថា រមែងមាន ។ បទថា **ពាហិរំ ឯកំ មហាក្ខតំ**
លោកពោលសំដៅយកមហាក្ខតរូប ក្នុងទីទាំងឡាយ មានផែនដី និងដុំថ្ម
ជាដើម ដែលមិនទាក់ទងដោយឥន្ទ្រិយ ។ ពិតហើយ ក្នុងបច្ច័យវិក្កវារៈ
លោកកាន់យករួមគ្នា ទាំងខាងក្នុង និងខាងក្រៅថា ជាមហាក្ខតរូប ៤
ព្រោះនោះជាការសម្តែងដោយសន្លេប ។ តែនេះ ជាការសម្តែងដោយពិស្តារ

ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សម្តែងចែកឲ្យអស់ ទើបត្រាស់
 ថា ពារហំ ឯកំ មហាក្ខតំ ជាដើម ។ បទថា អសញ្ញាសត្តានំ ឯកំ
 មហាក្ខតំ បដិច្ច ទ្រង់ត្រាស់ដោយអំណាចនៃមហាក្ខតរូប ដែលមានសន្តតិ
 នឹងសម្មជ្ជាន ២ ។ ឯបទនេះថា មហាក្ខតេ បដិច្ច កដត្តារូបំ លោកពោល
 ដោយអំណាចរូបដែលមានកម្មជាសម្មជ្ជាន ។ បទនេះថា ឧទានារូបំ លោក
 ពោលដោយអំណាចរូប មានឧត្តជាសម្មជ្ជាន ។

ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ លោកពោលថា ខន្ធ បដិច្ច វត្ថុ វត្ថុ បដិច្ច
 ខន្ធ ដូច្នោះ ក៏ដើម្បីសម្តែងថា នាមក្ខន្ធទាំង ៤ ជាអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ ដល់
 វត្ថុដោយចំណែកមួយ ។

ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ អត្ថនៃពាក្យថា បដិច្ច អត្ថដូចគ្នានឹងសហជាត
 ព្រោះហេតុនោះ ភាពដែលចក្ខុយតនៈជាដើម ជានិស្សយប្បច្ច័យ ដែល
 លោកសម្តែងហើយ ក្នុងបច្ចុយវិក្កន្តវារៈខាងដើម ទើបព្រះមានព្រះភាគទ្រង់
 មិនកាន់យកផងដែរ ។ ពិតហើយ ចក្ខុយតនៈជាដើម ជាបុរេជាតប្បច្ច័យ
 តែក្នុងទីនេះ ជាការបានចំពោះសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុនោះឯង ទើប
 លោកពោលថា និស្សយប្បច្ច័យ ដូចគ្នានឹងសហជាតប្បច្ច័យ ។

ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ រមែងបានវិសជ្ជនា ៣ វារៈប៉ុណ្ណោះ ព្រោះ
 ភាពដែលរូបជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យមិនបាន ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោល
 ថា ដូចគ្នានឹងអារម្មណប្បច្ច័យ ។ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យនោះ កុសល
 អកុសល និងអព្យាកតធម៌ទាំងអស់ រមែងមិនបានអារម្មណ្តបនិស្សយប្បច្ច័យ

ក៏ពិត តែពាក្យនោះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា លោកពោលដោយអំណាចនៃធម៌ ដែលបាន (អារម្មណ៍បុរិស្សយប្បច្ច័យ) ប៉ុណ្ណោះ ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យដូចតទៅ បទថា វត្ថុ បុរេ-
ជាតប្បច្ច័យ សេចក្តីថា ធម៌ទាំងឡាយ កើតឡើងព្រោះអាស្រ័យវត្ថុ គឺ
ដោយវត្ថុដែលឲ្យសម្រេចភាពជាបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ ក្នុងបទថា វិទាកា-
ព្យាកតំ ឯកំ ខន្ធ នេះ មានអធិប្បាយថា ក្នុងអធិការនេះ វត្ថុរូបណា
ជាសហជាតប្បច្ច័យដល់អព្យាកតវិបាក បណ្ឌិតមិនគប្បីកាន់យកវត្ថុរូបនោះ
ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យនេះ ព្រោះនឹងត្រូវចែកដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ ធម៌ទាំង
ឡាយ មានកុសលជាដើម ដែលមិនបានបុរេជាតប្បច្ច័យ ក្នុងអរូបភព ក៏
មិនគួរកាន់យកក្នុងអធិការនេះ ព្រោះត្រូវចែកជាបុរេជាតប្បច្ច័យដូចគ្នា ។ ឯ
អារម្មណ៍ រមែងមិនបានភាពជាបុរេជាតប្បច្ច័យដោយពិតប្រាកដ ព្រោះថា
រូបាយតនៈជាដើម ឲ្យសម្រេចភាពជាបុរេជាតប្បច្ច័យ ដល់ចក្ខុវិញ្ញាណ
ជាដើមប៉ុណ្ណោះ ។ អារម្មណ៍ទាំងឡាយ ដែលជាអតីត អនាគត រមែងមាន
ដល់មនោវិញ្ញាណធាតុប៉ុណ្ណោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកមិនកាន់យកក្នុង
ទីនេះ ព្រោះថា នេះជាការសម្តែងដោយអំណាចនៃខន្ធ មិនមែនដោយ
អំណាចនៃវិញ្ញាណធាតុឡើយ ។ ម្យ៉ាងទៀត ដោយទេសនាថា វិទាកា-
ព្យាកតំ ឯកំ ខន្ធ លោកសំដៅយកវិញ្ញាណធាតុទាំងអស់ មិនសំដៅ
ចំពោះចក្ខុវិញ្ញាណធាតុប៉ុណ្ណោះជាដើមឡើយ ។

ធម៌ដែលកើតឡើងខាងក្រោយ រមែងមិនជាបច្ច័យដល់កុសល និង

អកុសល ត្រឹមតែឧបការៈដល់អព្យាកតធម៌ប៉ុណ្ណោះ មិនមែនជាអ្នកតាក់តែង
ឲ្យកើតឡើងឡើយ ព្រោះហេតុនោះ ធម៌ណាមួយ ដែលគួរពោលយ៉ាងនេះ
ថា កើតឡើងព្រោះបច្ច្រាជាតប្បច្ច្រាយមិនមាន ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកមិន
បានធ្វើការវិសជ្ជនា ដោយអំណាចបច្ច្រាជាតប្បច្ច្រាយ ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច្រាយដូចតទៅ កិរិយាចិត្ត រមែង
មិនបានអាសេវនប្បច្ច្រាយទាំងអស់ក៏ពិត តែលោកក៏ពោលថា កិរិយា-
ព្យាកតំ ដោយអំណាចកិរិយាចិត្តដែលបាន (អាសេវនប្បច្ច្រាយ) ព្រោះ
ហេតុនោះ គប្បីជ្រាបថា ជវនកិរិយា លោកកាន់យកហើយ ក្នុងអធិការនេះ ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងកម្មប្បច្ច្រាយដូចតទៅ គប្បីជ្រាបថា ក្នុងកុសលចិត្ត
អកុសលចិត្ត មានកម្មប្បច្ច្រាយ ដែលកើតឡើងក្នុងខណៈតែមួយ អព្យា-
កតកិរិយាក៏ដូចគ្នា ។ ឯក្នុងអព្យាកតៈផ្នែកខាងវិបាក គប្បីជ្រាបថា កម្មប្បច្ច្រាយ
ប្រព្រឹត្តទៅផ្សេងខណៈគ្នា ។ ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងខណៈបដិសន្ធិ នានាខណិក-
កម្មប្បច្ច្រាយ គប្បីជ្រាបថា មានដល់មហាកុត្តរូបផងដែរ ឯរូបដែលមានចិត្ត
ជាសមុដ្ឋាន មានឯកខណិកកម្មប្បច្ច្រាយប៉ុណ្ណោះ ។ កដត្តារូប និងរូបនៃ
អសញ្ញាសត្តព្រហ្ម មានចំពោះនានាខណិកកម្មប្បច្ច្រាយដូចគ្នា តែកដត្តារូប
ក្នុងទីនេះ បានដល់ ជីវិតិន្ទ្រិយ ។ រូបដ៏សេស លោកហៅថា ឧបាទារូប
ព្រោះមិនបានកើតអំពីកម្មតែម្យ៉ាង ។ កាលបើដូច្នោះ ក្នុងអធិការនេះ
លោកបំណងយកកម្មសមុដ្ឋានរូប (កម្មជរូប) ប៉ុណ្ណោះ ។

កុសល អកុសល និងកិរិយា រមែងមិនបានក្នុងវិបាកប្បច្ច្រាយ ព្រោះ

ហេតុនោះ ទើបលោកចង់វិសជ្ជនាដោយអំណាចអព្យាកតៈប៉ុណ្ណោះ ។ បទ
 ថា **ចិត្តសមុដ្ឋានំ** បំណងយកចំពោះរូប ដែលមានវិបាកចិត្តជាសមុដ្ឋាន
 ប៉ុណ្ណោះ ។ បទថា **កដត្តារូបំ** គឺតន្រ្តីយរូប និងវត្ថុរូប តាមសមគួរដល់
 ក្នុងដែលអាចមានបាន ។ បទថា **ឧបាទារូបំ** គឺឧបាទារូបដ៏សេសស្រាយអំពី
 នោះ ដែលមានក្នុងសម័យនោះ ។

ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ គប្បីជ្រាបការកើតឡើងនៃខន្ធទាំងឡាយ មាន
 កុសលជាដើមទាំងអស់ នៃរូបដែលមានចិត្តជាសមុដ្ឋាន នៃអរូប និងនៃ
 មហាកត្តរូប ក្នុងបដិសន្ធិក្ខណៈ ដោយអំណាចនៃអាហារដែលជានាម ។ បទ
 ថា **ចិត្តសមុដ្ឋានំ** បានដល់ រូបដែលមានកវ័ន្តចិត្តជាសមុដ្ឋានជាដើម ។ បទ
 ថា **អាហារសមុដ្ឋានំ** គឺមានកតឡើងរាហារជាសមុដ្ឋាន ។ បទថា **ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានំ** គឺមានកុសលចិត្ត និងអកុសលចិត្តជាសមុដ្ឋានប៉ុណ្ណោះ ពោល
 ដោយលំដាប់នៃអាហារ ក្នុងបច្ច័យវិភង្គវារៈ លោកសម្តែងកតឡើងរាហារ
 ក្នុងលំដាប់ទី ១ តែក្នុងទីនេះ គប្បីជ្រាបថា លោកសម្តែងអាហារដែលជា
 នាមមុន ដោយអំណាចបុច្ឆាថា **កុសលំ ធម្មំ** ជាដើម ។

ក្នុងតន្រ្តីយប្បច្ច័យ គប្បីជ្រាបដូចតទៅ ដោយការរៀបចំលំដាប់តន្រ្តីយ
 ក្នុងបច្ច័យវិភង្គ លោកសម្តែងតន្រ្តីយជាលំដាប់ដំបូង ឯក្នុងអធិការនេះ
 លោកសម្តែងភាពដែលអរូបតន្រ្តីយជាបច្ច័យមុន ទាក់ទងនឹងពាក្យសួរដល់
 ធម៌ដែលជាកុសលជាដើម បណ្តាអរូបតន្រ្តីយទាំងនោះ គួរកាន់យកអរូប-
 តន្រ្តីយតាមដែលរកបានក្នុងធម៌ទាំងឡាយ មានកុសលជាដើម ក្នុងកត្តរូប

ទាំងឡាយ ដែលកើតហើយ ដល់អសញ្ញសត្តព្រហ្មទាំងឡាយ ក៏គួរកាន់
យកចំពោះជីវិតន្ទ្រិយនោះឯង ។

ក្នុងឈានប្បច្ច័យ និងមគ្គប្បច្ច័យ មានវិសជ្ជនាដូចគ្នានឹងហេតុប្បច្ច័យ
ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលក្នុងអធិការនេះថា ដូចគ្នានឹងហេតុប្បច្ច័យ ។
វិសជ្ជនាក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានគតិដូចគ្នានឹងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះ
ហេតុនោះ ទើបក្នុងទីនេះ លោកពោលថា ដូចគ្នានឹងអារម្មណប្បច្ច័យ ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យដូចតទៅ បទថា វត្ថុ វិប្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ សេចក្តីថា ធម៌ទាំងឡាយ អាស្រ័យវត្ថុកើតឡើង ព្រោះ
វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺព្រោះវត្ថុដែលឲ្យសម្រេចភាពជាវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បទ
ថា ខន្ធ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ សេចក្តីថា ធម៌ទាំងឡាយ អាស្រ័យខន្ធទាំង
ឡាយ កើតឡើង ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺព្រោះខន្ធទាំងឡាយ ដែលឲ្យ
សម្រេចភាពជាវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បទថា ខន្ធវត្ថុ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
អធិប្បាយថា ខន្ធទាំងឡាយ អាស្រ័យវត្ថុកើតឡើង ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
គឺព្រោះវត្ថុដែលឲ្យសម្រេចភាពជាវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បទថា ចិត្ត-
សមុដ្ឋានរូបំ ខន្ធ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ សេចក្តីថា រូបដែលមានចិត្តជាសមុដ្ឋាន
អាស្រ័យខន្ធទាំងឡាយ កើតឡើង ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ព្រោះខន្ធទាំង
ឡាយ ឲ្យសម្រេចភាពជាវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ក្នុងវិសជ្ជនាដ៏សេស បណ្ឌិត
គប្បីជ្រាបតាមន័យដែលពោលក្នុងបទថា វត្ថុ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ជាដើម
ដោយសព្វថា វត្ថុ ក្នុងវិបាកាព្យាកតៈនេះ បណ្ឌិតគួររួមយកចក្ខុជាដើម

ចូលផងដែរ ។ បទថា ឯកំ មហាក្ខតំ ជាដើម លោកពោលដើម្បីសម្តែង
 ថា មហាក្ខតរូប ជាបច្ច័យដល់អព្យាកតធម៌ខាងរូប ។ បទថា ចិត្តសមុដ្ឋានំ
 សេចក្តីថា រមែងបានរូបដែលមានអព្យាកតចិត្តជាសមុដ្ឋាន និងរូបដែលមាន
 កុសល និងអកុសលចិត្ត ជាសមុដ្ឋាន ។

ក្នុងអត្ថប្បច្ច័យ ពាក្យអធិប្បាយទាំងអស់ ប្រព្រឹត្តទៅដូចសហជា-
 តប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងបច្ច័យនេះ លោកពោលថា ដូចគ្នានឹង
 សហជាតប្បច្ច័យ ។

នត្ថិប្បច្ច័យ និងវិតតប្បច្ច័យ ដូចគ្នានឹងអារម្មណប្បច្ច័យ អវិត-
 តប្បច្ច័យ មានគតិដូចសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុនោះ ទើបក្នុងបច្ច័យនេះ
 លោកពោលថា ដូចសហជាតប្បច្ច័យ ។

បទថា សមេ តេវីសតិ បច្ចុយា លោកពោលដោយអំណាចបច្ច័យ
 ដែលលោកសម្តែងសង្ខេប ។ បទថា វិត្តារេតព្វា សេចក្តីថា អ្នកសិក្សា
 គប្បីអធិប្បាយឲ្យពិស្តារ ដោយអំណាចបុព្វាដែលវិសជ្ជនាបាន នេះជាកិច្ច
 ពណ៌នាអត្ថ ក្នុងការវិសជ្ជនាកុសលត្តិកៈនៃបដិច្ចវារៈ ក្នុងបច្ចុយានុលោម
 ដែលមានមូល ១ ផ្តើមអំពីហេតុប្បច្ច័យជាដើម ។

សង្ខារៈ វារៈនៃការរាប

[៧៦-៨៦] ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងសម្តែងវិសជ្ជនាវារៈ ដែលបានក្នុង
 បច្ច័យនីមួយៗ បណ្តាហេតុប្បច្ច័យជាដើម ដោយអំណាចនៃចំនួន ទើប
 ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ហេតុយា នវ ជាដើម ។ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុង
 ពាក្យនោះដូចតទៅ បទថា ហេតុយា នវ សេចក្តីថា ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ
 មានវារៈនៃបុច្ឆា និងវិសជ្ជនា ៩ វារៈ សេចក្តីនេះដូចម្តេច គឺកុសលជា
 មួយកុសល ១ អព្យាកតៈជាមួយកុសល ១ កុសល និងអព្យាកតៈជា
 មួយកុសល ១ អកុសលជាមួយអកុសល ១ អព្យាកតៈជាមួយអកុសល
 ១ អកុសល និងអព្យាកតៈជាមួយអកុសល ១ អព្យាកតៈជាមួយអព្យាកតៈ
 ១ អព្យាកតៈជាមួយកុសល និងអព្យាកតៈ ១ អព្យាកតៈជាមួយអកុសល
 និងអព្យាកតៈ ១ (រួមជា ៩ វារៈ) ។

បទថា អារម្មណេ ភីណិ គឺកុសលជាមួយកុសល ១ អកុសល
 ជាមួយអកុសល ១ អព្យាកតៈជាមួយអព្យាកតៈ ១ (រួមជា ៣ វារៈ) ។

បទថា អធិបតិយា នវ ដូចគ្នាតាមដែលពោលហើយក្នុងហេតុប្បច្ច័យ
 នោះឯង ។ លោកពោលថា ពិតហើយ ក្នុងបច្ច័យ ១២ លោកចែកចេញ
 បច្ច័យនីមួយៗ ៩ ។ បុច្ឆា និងវិសជ្ជនាក្នុងបច្ច័យទាំងពួង ដូចគ្នានឹង
 ហេតុប្បច្ច័យនោះឯង ។ តែក្នុងវិភង្គី (ការចែក) មានសេចក្តីប្លែកគ្នា ព្រោះ
 ថា រូបក៏នៅមាន ក្នុងការវិសជ្ជនាអព្យាកតៈបទ ក្នុងអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ ។ ក្នុង

បុរេជាតប្បច្ច័យក៏ដូចគ្នា ។ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ មិនបានវិបាកចិត្ត និង វិចិត្ត ។ បទថា **វិចារកេ ឯកំ** គឺអព្យាកតៈជាមួយអព្យាកតៈនោះឯង (រួម ជា ១ វារៈ) ។ កាលពោលដោយសន្ទេបក្នុងអធិការនេះ មានការកំណត់ វារៈត្រឹម ៣ យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ គឺវារៈ ៧ វារៈ ៣ និងវារៈ ១ ។ បើពោល ឲ្យពិស្តារ មានដូចតទៅនេះ ពួក ៧ មាន ១២ បច្ច័យ ពួក ៣ មាន ១០ បច្ច័យ ពួក ១ មាន ១ បច្ច័យ ។ ក្នុងបច្ច័យទាំង ២៣ (រៀបច្នាជា- តប្បច្ច័យ) មាន ១៣៧ វារៈ និងបច្ច័យ ១៣៧ ទៀត ។

ពាក្យថា បច្ច័យ និងវិសជ្ជនា មាន ១៣៧ ក៏ប្រាសព្វដល់ពាក្យថា មាន ១៣៧ វារៈនោះឯង ។

លោកអាចារ្យកាលសម្តែងការរាប់ ក្នុងបច្ច័យដែលមានមូល ១ មាន ហេតុប្បច្ច័យជាដើមយ៉ាងនេះហើយ ដើម្បីកាន់យកចំនួនតាមដែលបានក្នុង ទេសនា ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សន្ទេបទេសនាដែលពិស្តារ ក្នុងបច្ច័យ ដែលមានមូល ២ ជាដើម បន្ទាប់អំពីនេះ រួចសម្តែងក្នុងបច្ច័យដែលមាន មូល ១ ហើយសម្តែងចំនួនវារៈ ទើបត្រាស់ពាក្យថា **ហេតុប្បច្ច័យា អារម្មណេ តិណិ** ជាដើម ក្នុងបច្ច័យដែលមានមូល ២ ។ ក្នុងសេចក្តីនោះ មានវិធីកំណត់ដូចតទៅ បច្ច័យដែលមានការរាប់ច្រើន គឺមានវារៈច្រើន ប្រកបជាមួយបច្ច័យដែលមានការរាប់មិនច្រើន រមែងមានចំនួន (វារៈ) ស្មើ គ្នានឹងចំនួនមិនច្រើននោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា **ហេតុប្បច្ច័យា អារម្មណេ តិណិ** អធិប្បាយថា ក្នុងហេតុអារម្មណទុកៈ បានវិសជ្ជនា ៣

ដែលពោលក្នុងអារម្មណ៍ប៉ុណ្ណោះ ។ ឯបច្ច័យដែលមានវិធីរាប់ស្មើគ្នា ប្រកប
ជាមួយបច្ច័យ ដែលមានវិធីរាប់ស្មើគ្នា រមែងមានចំនួនបន្ថែមឡើង និងថយ
ចុះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ខេតុប្បដូយា អធិបតិយា នវ
អធិប្បាយថា ក្នុងហេតុអធិបតិទុកៈ បានវិសជ្ជនា ៩ ។

បទថា វិទាគេ ឯកំ សេចក្តីថា ក្នុងហេតុវិបាកទុកៈ រមែងបាន
វិសជ្ជនា ១ ដែលពោលក្នុងវិបាកប៉ុណ្ណោះ បណ្ឌិតគប្បីជាបការកំណត់វារៈ
ក្នុងបច្ច័យដែលមានមូល ២ ប៉ុណ្ណោះ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

ក្នុងវិសជ្ជនាដែលមានមូល ៣ ជាដើម ក៏មានវិធីកំណត់យ៉ាងនេះដូច
គ្នា ព្រោះហេតុនោះ ទើបពោលថា ខេតុប្បដូយា អារម្មណប្បដូយា
អធិបតិយា តិណ្ឌិ អធិប្បាយថា ក្នុងហេតុអារម្មណអធិបតិទុកៈ បាន
វិសជ្ជនា ៣ ដែលពោលក្នុងអារម្មណ៍ប៉ុណ្ណោះ ។ ក្នុងវិសជ្ជនាទាំងពួង
បណ្ឌិតគប្បីពង្រីកន័យចេញទៅយ៉ាងនេះ ។ ឯក្នុងវិសជ្ជនា ដែលមានមូល
១២ រមែងមិនបានវិបាកប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា
អាសេវនប្បដូយា កម្ម តិណ្ឌិ ហើយពោលថា អាហារេ តិណ្ឌិ ជាដើម
សេចក្តីមិនប៉ះពាល់ដល់វិបាកឡើយ ។ ក្នុងវិសជ្ជនា ដែលមានមូល ១៣
ជាដើម ក៏ន័យនេះដូចគ្នា តែក្នុងទីនេះ លោកសន្ធិបច្ច័យទាំងនោះហើយ
ពោលដល់បច្ច័យដែលមានមូល ២៣ ។

បច្ច័យដែលមានមូល ២៣ នោះ បច្ច័យនោះ ចែកចេញជា ២ ប្រភេទ
គឺដែលមានអាសេវនៈខ្លះ មានវិបាកខ្លះ ។ ក្នុង ២ យ៉ាងនោះ ដែលមាន

អាសេវនៈ លោកពោលមុន បច្ច័យដែលមានអាសេវនៈនោះ បានវិសជ្ជនា ៣ ប៉ុណ្ណោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា អាសេវនប្បច្ចយា អវិភតេ តិណ្ហិ ឯបច្ច័យដែលមានវិបាក រមែងមិនបានអាសេវនៈ ព្រោះហេតុនោះ ដើម្បីនឹងលះអាសេវនៈ ហើយសម្តែងចំនួនដោយអំណាចវិបាក ទើបលោក សម្តែងន័យ ១ ខណ្ឌថា ហេតុប្បច្ចយា ។ បេ។ វិទាកប្បច្ចយា អាហារេ ឯកំ ហើយសម្តែងមូល ២៣ ក្នុងកាលជាក្រោយ បណ្តាបច្ច័យដែលមាន មូល ២៣ ពីរពួកនេះ មិនមានវិបាកប្បច្ច័យក្នុងពួក ១ មិនមានអាសេវនប្បច្ច័យក្នុងពួក ១ ក៏ពិត តែបច្ច័យមានទាំង ២ ពួក តែបណ្ឌិត គប្បីជាមូល ២៣ នេះប៉ុណ្ណោះ ដោយសព្វដែលលើស ។ ក្នុងបច្ច័យ ២ ពួកនោះ ពួកបច្ច័យដែលមានអាសេវនៈ បានវិសជ្ជនា ៣ ដោយអំណាច អាសេវនៈ ឯបច្ច័យដែលមានវិបាក បានវិសជ្ជនា ១ ដោយអំណាចវិបាកប្បច្ច័យ នេះជាការរាប់ក្នុងបច្ច័យ ដែលមានមូល ១ ជាដើម ផ្អែមអំពី ហេតុប្បច្ច័យមក ដោយប្រការដូច្នោះ ។

ពាក្យណា កាលមកដល់អារម្មណប្បច្ច័យ បន្ទាប់អំពីហេតុមូលកៈ ពោលក្នុងទីគ្រប់អន្លើថា បញ្ញា ៣ នោះ ពាក្យនោះ លោកពោលដើម្បី សម្តែងថា ក្នុងអារម្មណបទទាំងអស់ ទាំងក្នុងចំណែកបច្ច័យ ដែលមានមូល ១ និងមានមូល ២ ជាដើម ផ្អែមអំពីអារម្មណប្បច្ច័យទៅ និងក្នុងការ ប្រកបអធិប្បាយបច្ច័យដ៏សេស ព្រមជាមួយអារម្មណ៍ ទីណាដែលមានបុច្ឆា ៧ ទីនោះមានបុច្ឆា ៣ ប៉ុណ្ណោះ ឯក្នុងវិបាកបទ និងក្នុងការប្រកបបច្ច័យ

ដ៏សេស មួយអង្វើដោយវិបាកបទ មាន ១ បញ្ញាប៉ុណ្ណោះ ។ ពាក្យណា
 ដែលខ្ញុំពោលខាងដើមថា បច្ច័យដែលមានវិធីរាប់ច្រើន រួមជាមួយបច្ច័យ
 ដែលមានវិធីរាប់មិនច្រើន រមែងមានចំនួនស្មើគ្នានឹងបច្ច័យដែលមិនច្រើននោះ
 ដូច្នោះ ពាក្យនោះ ខ្ញុំពោលត្រឹមត្រូវហើយ ។

ឥឡូវនេះ គប្បីសម្តែងបច្ច័យដែលមានមូល ១ ជាដើម ដោយអំណាច
 អារម្មណប្បច្ច័យជាដើម ក្នុងបច្ច័យទាំងនោះ បច្ច័យដែលមានមូល ១ លោក
 មិនបានសម្តែងក្នុងបច្ច័យត្រឹមតែ ១ ថា ដូចគ្នានឹងបច្ច័យដែលមានមូល ១
 នៃហេតុប្បច្ច័យនោះឯង ។

ដើម្បីសម្តែងចំនួនក្នុងបច្ច័យដែលមានមូល ២ ដោយអំណាចអារម្ម-
 ណប្បច្ច័យ ទើបលោកពោលថា អារម្មណាប្បច្ច័យ ហេតុយា វិណិ
 អធិបតិយា វិណិ ។ បេ ។ អវិគតេ វិណិ ក្នុងអធិការនេះ កាលលោកគួរ
 ពោលថា អារម្មណាប្បច្ច័យ អធិបតិយា វិណិ ។ បេ ។ អវិគតេ វិណិ
 លោកក៏ដាក់ហេតុប្បច្ច័យអំពីខាងមុខអារម្មណប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យអំពី
 ខាងក្រោយ ហើយពោលថា អារម្មណាប្បច្ច័យ ហេតុយា វិណិ ដើម្បី
 សម្តែងបច្ច័យដែលមានវិធីរាប់ច្រើន មានហេតុប្បច្ច័យជាដើម និងវិធីរាប់
 ដែលរកបានក្នុងការប្រៀបធៀបបច្ច័យទាំងនោះ ជាមួយបច្ច័យដែលមានវិធី
 រាប់តិចជាង និងស្មើគ្នា ។ ពាក្យនេះ រមែងជាក់ច្បាស់ដោយអធិប្បាយ
 នោះ ។ អារម្មណប្បច្ច័យ រមែងដល់នូវការផ្សេងគ្នាដោយជាទុក្ខៈ និងតិកៈ
 ព្រោះវិធីរាប់ដែលច្រើនជាង ឬស្មើគ្នានឹងបច្ច័យណាមួយ ក្នុងបច្ច័យទាំង

អស់នោះ គប្បីជ្រាបថា មានបញ្ញា និងវិសជ្ជនា ៣ ប៉ុណ្ណោះ ឯក្នុងការ
 ប្រៀបធៀបជាមួយវិបាកប្បច្ច័យ រមែងបានបុច្ឆា និងវិសជ្ជនា ១ ប៉ុណ្ណោះ
 សេចក្តីនោះ លោកមិនបានសម្តែងក្នុងអធិការនេះថា នឹងមានជាក់ច្បាស់ក្នុង
 ការរាប់ ទាក់ទងជាមួយនឹងវិបាកប្បច្ច័យជាដើម និងការរាប់ដែលលោក
 សម្តែងក្នុងបច្ច័យដែលមានមូល ២ នេះឯង ជាវិធីរាប់ក្នុងបច្ច័យដែល
 មានមូល ៣ ជាដើមផងដែរ ព្រោះហេតុនោះ ទើបបច្ច័យដែលមានមូល ៣
 ជាដើម លោកមិនអធិប្បាយពិស្តារ ដោយអំណាចអារម្មណប្បច្ច័យ ។

ឥឡូវនេះ លោកពោលពាក្យថា អធិបតិប្បច្ច័យ ហេតុយា នវ
 ដើម្បីសម្តែងវិធីរាប់ក្នុងបច្ច័យដែលមានមូល ២ ជាដើម ដោយអំណាច
 អធិបតិប្បច្ច័យជាដើម គប្បីជ្រាបនិទ្ទេសនៃបច្ច័យតាមន័យដែលខ្ញុំពោលហើយ
 ក្នុងហេតុប្បច្ច័យនោះឯង ។ ព្រោះអធិបតិប្បច្ច័យ (ជាមូល) ក្នុង
 ហេតុប្បច្ច័យ មានបុច្ឆា និងវិសជ្ជនា ៩ យ៉ាងណា ក្នុងបច្ច័យដែលមានវិធី
 រាប់ស្មើនឹងហេតុប្បច្ច័យដ៏សេស ក៏មាន ៩ យ៉ាងនោះ ។ សេចក្តីដែលបាន
 អធិប្បាយមកហើយនេះ ក្នុងការប្រៀបធៀបបច្ច័យដែលមានវិធីរាប់ស្មើគ្នា
 ជាមួយបច្ច័យដែលមានក្នុងលំដាប់ដំបូង ការរាប់ រមែងមានដោយអំណាច
 នៃបច្ច័យ ដែលនៅក្នុងលំដាប់ដំបូង អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា ក្នុងការប្រៀប
 ធៀបបច្ច័យដែលមានការរាប់តិចជាង ជាមួយនឹងបច្ច័យដែលជាប្រធាននោះ
 ការរាប់ រមែងមានដោយអំណាចបច្ច័យ ដែលមានការរាប់តិចជាង បណ្ឌិត
 អធិប្បាយបច្ច័យដែលមានមូល ៣ ជាដើម ឲ្យពិស្តារដោយអំណាចអារម្ម-

ណប្បច្ច័យ យ៉ាងណា នឹងអធិប្បាយដោយអំណាចអធិបតិប្បច្ច័យក្តី អន្ត-
 រច្ច័យដទៃអំពីនោះជាដើមក្តី យ៉ាងនោះ មិនបាន ព្រោះហេតុនោះ ក្នុង
 ច្ច័យទាំងអស់ គួរឲ្យសម្រេចដោយអំណាចនៃវិធីរាប់ ដែលលោកសម្តែង
 ហើយក្នុងច្ច័យដែលមានមូល ២ ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបលោកពោលថា
 បណ្ឌិតគប្បីធ្វើនូវច្ច័យមួយៗ ឲ្យជាមូលហើយ រាប់តាមបែបផែននៃការ
 ស្វាធិកាយ ។^{១៧៧}

អង្គកថាបច្ចុប្បន្នលោម ចប់

អភិធម្មបិដក

បច្ចុន័យៈ

[៨៧] អកុសលធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 នហេតុប្បដ្ឋយ គឺមោហៈច្រឡំដោយវិចិកិត្តា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ
 ខន្ធទាំងឡាយ ដែលច្រឡំដោយវិចិកិត្តា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។ អព្យាកតធម៌
 អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យអហេតុកវិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១
 ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ
 ខន្ធ ២ ខន្ធ ៣ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងខណៈ
 នៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ខន្ធ ១ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី
 កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ វត្ថុ អាស្រ័យខន្ធទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយ
 អាស្រ័យវត្ថុ មហាក្ខត ៣ អាស្រ័យមហាក្ខត ១ មហាក្ខត ១ អាស្រ័យ
 មហាក្ខត ៣ មហាក្ខត ២ អាស្រ័យមហាក្ខត ២ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប កដត្តារូប
 ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាក្ខតរូបទាំងឡាយ ពាហិរូប ... អាហារសមុដ្ឋានរូប
 ... ឧតុសមុដ្ឋានរូប ... មហាក្ខត ៣ អាស្រ័យមហាក្ខត ១ របស់អសញ្ញាសត្វ
 ទាំងឡាយ មហាក្ខត ១ អាស្រ័យមហាក្ខត ៣ មហាក្ខត ២ អាស្រ័យ
 មហាក្ខត ២ កដត្តារូប ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាក្ខតទាំងឡាយ ។

[៨៨] អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 នអារម្មណប្បដ្ឋយ គឺចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។
 អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនអារម្មណប្បដ្ឋយ

គឺចិត្តសមុជ្ជានុរូប អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យ
អព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនអារម្មណប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានុរូប
អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ កដត្តារូប អាស្រ័យវិបា-
កាព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ អាស្រ័យខន្ធទាំងឡាយ
មហាកូត ៣ អាស្រ័យមហាកូត ១ មហាកូត ១ អាស្រ័យមហាកូត ៣
មហាកូត ២ អាស្រ័យមហាកូត ២ ចិត្តសមុជ្ជានុរូប កដត្តារូប ឧបាទារូប
អាស្រ័យមហាកូតទាំងឡាយ ពាហិរូប ... អាហារសមុជ្ជានុរូប ... ឧតុ-
សមុជ្ជានុរូប ... មហាកូត ៣ អាស្រ័យមហាកូត ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ
មហាកូត ១ អាស្រ័យមហាកូត ៣ មហាកូត ២ អាស្រ័យមហាកូត ២
កដត្តារូប ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាកូតទាំងឡាយ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យ
កុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះនអារម្មណប្បច្ច័យ
គឺចិត្តសមុជ្ជានុរូប អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាកូតទាំងឡាយ
ផង ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើត
ឡើងព្រោះនអារម្មណប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានុរូប អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធទាំង
ឡាយផង មហាកូតរូបទាំងឡាយផង ។

[៨៧] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
នអធិបតិប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ
៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើប
កើតឡើងព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានុរូប អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធទាំង

ឡាយ ។ កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើត
ឡើងព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្តី អាស្រ័យ
កុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី
ចិត្តសមុជ្ជានុបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌
ទើបកើតឡើងព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធ ១
ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យ
អកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានុប អាស្រ័យ
អកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។ អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យអកុ-
សលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុប
ក្តី អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣
ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យ
អព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្ត-
សមុជ្ជានុបក្តី អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្ត-
សមុជ្ជានុបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្តី អាស្រ័យ
ខន្ធ ២ ខន្ធ ៣ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងខណៈ
នៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ១ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី កដត្តារូបក្តី
អាស្រ័យខន្ធ ២ វត្ថុ អាស្រ័យខន្ធទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយ អាស្រ័យវត្ថុ
មហាក្ខត ៣ អាស្រ័យមហាក្ខត ១ មហាក្ខត ១ អាស្រ័យមហាក្ខត ៣
មហាក្ខត ២ អាស្រ័យមហាក្ខត ២ ចិត្តសមុជ្ជានុប កដត្តារូប ឧបាទារូប

អាស្រ័យមហាក្ខតទាំងឡាយ ពាហិរូប ... អាហារសមុជ្ជានរូប ... ឧតុ-
 សមុជ្ជានរូប ... មហាក្ខត ៣ អាស្រ័យមហាក្ខត ១ របស់អសញ្ញាសត្វទាំង
 ឡាយ មហាក្ខត ១ អាស្រ័យមហាក្ខត ៣ មហាក្ខត ២ អាស្រ័យមហាក្ខត
 ២ កដត្តារូប ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាក្ខតទាំងឡាយ ។ អព្យាកតធម៌
 អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះនអធិ-
 បតិប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាក្ខត
 ទាំងឡាយផង ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង
 ទើបកើតឡើងព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធ
 ទាំងឡាយផង មហាក្ខតទាំងឡាយផង ។

[៧០] អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 នអនន្តរប្បច្ច័យ ... ព្រោះនសមនន្តរប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ
 កុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។ នអនន្តរប្បច្ច័យក្តី នសមនន្តរប្បច្ច័យក្តី ប្រហែល
 គ្នានឹងនអារម្មណប្បច្ច័យដែរ ។

[៧១] អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 នអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។
 អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ
 គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យ
 អព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប
 អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ កដត្តារូប អាស្រ័យវិបា-

កាព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប កដត្តារូប
 ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាក្ខតទាំងឡាយ ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង
 ឡាយជាខាងក្រៅ ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាក្ខតទាំងឡាយ ដែលមានអាហារ
 ជាសមុដ្ឋាន ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាក្ខតទាំងឡាយ ដែលមានរដូវជាសមុដ្ឋាន
 កដត្តារូប ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាក្ខតទាំងឡាយ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។
 អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ
 ផង មហាក្ខតទាំងឡាយផង ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ផង
 អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះនអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុដ្ឋានរូប
 អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាក្ខតទាំងឡាយផង ។

[៧២] អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។
 នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ប្រហែលគ្នានឹងនអារម្មណប្បច្ច័យដែរ ។

[៧៣] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 នបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ក្នុងអរូបភព ខន្ធ ១
 អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យ
 កុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ
 កុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើបកើត
 ឡើងព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធ ១ ក្នុងអរូបភព

ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យ
អកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប
អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌
ទើបកើតឡើងព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យវិបាកាព្យាកត-
កិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងអរូបភព ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ
ខន្ធ ២ ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ
ខន្ធ ៣ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
ខន្ធ ១ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យ
ខន្ធ ២ វត្ថុ អាស្រ័យខន្ធទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយ អាស្រ័យវត្ថុ មហាក្ខត
៣ អាស្រ័យមហាក្ខត ១ មហាក្ខត ១ អាស្រ័យមហាក្ខត ៣ មហាក្ខត ២
អាស្រ័យមហាក្ខត ២ ចិត្តសមុជ្ជានរូប កដត្តារូប ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាក្ខត
ទាំងឡាយ ពាហិរូប ... អាហារសមុជ្ជានរូប ... ឧតុសមុជ្ជានរូប ... មហាក្ខត
៣ អាស្រ័យមហាក្ខត ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ មហាក្ខត ១ អាស្រ័យ
មហាក្ខត ៣ មហាក្ខត ២ អាស្រ័យមហាក្ខត ២ កដត្តារូប ឧបាទារូប
អាស្រ័យមហាក្ខតទាំងឡាយ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ផង
អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប
អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាក្ខតទាំងឡាយផង ។ អព្យាកតធម៌
អាស្រ័យអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះនបុរេជា-
តប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាក្ខត

ទាំងឡាយផង ។

[៧៤] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ គឺអាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ។ បេ ។

[៧៥] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
នអាសេវនប្បច្ច័យ គឺអាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ។ នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យក្តី
នអាសេវនប្បច្ច័យក្តី ប្រហែលគ្នានឹងនអធិបតិប្បច្ច័យដែរ ។

[៧៦] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
នកម្មប្បច្ច័យ គឺកុសលចេតនា អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។ អកុសលធម៌
អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ គឺអកុសលចេតនា
អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌
ទើបកើតឡើងព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ គឺកិរិយាព្យាកតចេតនា អាស្រ័យកិរិយា-
ព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ ពាហិរូប ... អាហារសមុដ្ឋានរូប ... មហាកុត ៣ អាស្រ័យ
មហាកុត ១ ដែលមានរដូវជាសមុដ្ឋាន មហាកុត ១ អាស្រ័យមហាកុត ៣
មហាកុត ២ អាស្រ័យមហាកុត ២ ឧបាទរូប អាស្រ័យមហាកុតទាំងឡាយ ។

[៧៧] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
នវិបាកប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យ
អកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនវិបាកប្បច្ច័យ ។ មានវារៈ ៣ ។ អព្យា-
កតធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនវិបាកប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣
ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូប

ក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ មហាក្កត
 ៣ អាស្រ័យមហាក្កត ១ ។ បេ។ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ឧបាទារូប អាស្រ័យ
 មហាក្កតទាំងឡាយ ពាហិរូប ... អាហារសមុដ្ឋានរូប ... ឧតុសមុដ្ឋានរូប ...
 មហាក្កត ៣ អាស្រ័យមហាក្កត ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។ បេ។ កដត្តារូប
 ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាក្កតទាំងឡាយ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌
 ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះនវិបាកប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុដ្ឋានរូប
 អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាក្កតទាំងឡាយផង ។ អព្យាកតធម៌
 អាស្រ័យអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះនវិបា-
 កប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាក្កត
 ទាំងឡាយផង ។

[៧៨] អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 នអាហារប្បច្ច័យ គឺពាហិរូប ... ឧតុសមុដ្ឋានរូប ... មហាក្កត ៣ អាស្រ័យ
 មហាក្កត ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។ បេ។ កដត្តារូប ឧបាទារូប អាស្រ័យ
 មហាក្កតទាំងឡាយ ។

[៧៩] អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 នតន្ត្រិយប្បច្ច័យ គឺពាហិរូប ... អាហារសមុដ្ឋានរូប ... មហាក្កត ៣ អាស្រ័យ
 មហាក្កត ១ ដែលមានរដូវជាសមុដ្ឋាន ។ បេ។ ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាក្កត
 ទាំងឡាយ រូបជីវិតន្ត្រិយ អាស្រ័យមហាក្កតទាំងឡាយ របស់ពួកអសញ្ញា-
 សត្វ ។

[១០០] អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 នឈានប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយបញ្ចវិញ្ញាណ
 ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ពាហិរូប ... អាហារ-
 សមុជ្ជានរូប ... ឧតុសមុជ្ជានរូប ... មហាកុត ៣ អាស្រ័យមហាកុត ១
 របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។ បេ។ កដត្តារូប ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាកុតទាំង
 ឡាយ ។

[១០១] អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 នមគ្គប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យអហេតុកវិបាកា-
 ព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣
 ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ ខន្ធ ៣ ក្តី កដត្តារូបក្តី
 អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ ខន្ធ ១ ក្តី
 កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ វត្ថុ
 អាស្រ័យខន្ធទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយ អាស្រ័យវត្ថុ មហាកុត ៣ អាស្រ័យ
 មហាកុត ១ មហាកុត ១ អាស្រ័យមហាកុត ៣ ចិត្តសមុជ្ជានរូប កដត្តារូប
 ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាកុតទាំងឡាយ ពាហិរូប ... អាហារសមុជ្ជានរូប ...
 ឧតុសមុជ្ជានរូប ... មហាកុត ៣ អាស្រ័យមហាកុត ១ របស់ពួកអសញ្ញា-
 សត្វ ។ បេ។ កដត្តារូប ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាកុតទាំងឡាយ ។

[១០២] អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 នសម្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។

(នសម្បយុត្តប្បច្ច័យ) ប្រហែលគ្នានឹងនអាម្មណប្បច្ច័យដែរ ។

[១០៣] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ក្នុងអរូបភព ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធ ១ ក្នុងអរូបភព ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងអរូបភព ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ពាហិរូប ... អាហារសមុជ្ជានរូប ... ឧតុសមុជ្ជានរូប ... មហាក្ខត ៣ អាស្រ័យមហាក្ខត ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។ បេ។ កដត្តារូប ឧបាទារូប អាស្រ័យមហាក្ខត ទាំងឡាយ ។

[១០៤] អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ នោនត្ថិប្បច្ច័យ ... ព្រោះនោវិតតប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ កុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។ (នោវិតតប្បច្ច័យ) ប្រហែលគ្នានឹងនអាម្មណប្បច្ច័យដែរ ។

[១០៥] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអាម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរ្យប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង នសមនន្តរ្យប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្ស-

យប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ
 វារៈ ៩ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុង
 នវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្ត្រីយប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
 នសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
 នោនត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១០៦] វារៈ ១ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ
 ២ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្ត-
 រប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
 វារៈ ២ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
 នអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្ត្រីយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
 វារៈ ២ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១០៧] វារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ នអារម្ម-
 ណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាសេវ-

នប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្ត្រីយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១០៨] ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ នអារម្មណប្បច្ច័យ និងនអធិប-
តិប្បច្ច័យ ... ព្រោះនអនន្តរប្បច្ច័យ នសមនន្តរប្បច្ច័យ នអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ
នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ នបុរេជាតប្បច្ច័យ នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ នអាសេវ-
នប្បច្ច័យ នកម្មប្បច្ច័យ នវិបាកប្បច្ច័យ នអាហារប្បច្ច័យ នតន្ត្រីយប្បច្ច័យ
នឈានប្បច្ច័យ នមគ្គប្បច្ច័យ នសម្បយុត្តប្បច្ច័យ នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ និង
នោនតិប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

នហេតុមូលកៈ ចប់

[១០៩] វារៈ ១ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ
៥ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
នសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្ស-
យប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ
វារៈ ៥ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
នវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្ត្រីយប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្ប-

យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ
វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១១០] វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ ព្រោះនអារម្មណប្បច្ច័យ
នហេតុប្បច្ច័យ និងនអធិបតិប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១
ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១១១] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ ... វារៈ
៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
នសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្សយ
ប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ
វារៈ ៩ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុង
នវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្រ្តិយប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
នសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោ-
នត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១១២] វារៈ ១ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ និង
នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្ត-
រប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
វារៈ ២ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
នអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ

វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្ត្រីយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
វារៈ ២ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នោវិតតប្បច្ច័យ ។

[១១៣] វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ ព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ
នហេតុប្បច្ច័យ និងនអារម្មណប្បច្ច័យ (វារៈ ១ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់) ...
វារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នោវិតតប្បច្ច័យ ។

[១១៤] ព្រោះនអនន្តរប្បច្ច័យ ... ព្រោះនសមនន្តរប្បច្ច័យ ... ព្រោះ
នអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ ... ព្រោះនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ... ។ ប្រហែលគ្នានឹង
នអារម្មណប្បច្ច័យដែរ ។

[១១៥] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ
៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
នអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញ-
មញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ច័យជា-
តប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ
៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្ត្រី-
យប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥
ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោ-

នត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១១៦] វារៈ ១ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ និង
នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនអាសេវ-
នប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្ត្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១១៧] វារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ
នហេតុប្បច្ច័យ និងនអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ (វារៈ
១ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់) ... វារៈ ១ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១១៨] ព្រោះនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះ
នអាសេវនប្បច្ច័យ ... វារៈ ៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុង
នអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ
វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧
ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ
វារៈ ៩ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង

នតន្ត្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ
៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
នោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១១៧] វារៈ ១ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនអាសេវនប្បច្ច័យ និង
នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនបច្ឆាជា-
តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្ត្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១២០] វារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះនអាសេវនប្បច្ច័យ
នហេតុប្បច្ច័យ និងនអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ (វារៈ
១ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់) ... វារៈ ១ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១២១] វារៈ ១ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ ... វារៈ ១
ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអនន្ត-
រប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣

ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្ត្រីយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១២២] វារៈ ១ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ និងនហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ (វារៈ ១ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់) ... វារៈ ១ ក្នុងនោនត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១២៣] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនវិបាកប្បច្ច័យ ... វារៈ ៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៨ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរយ្យច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសមនន្តរយ្យច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៨ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៨ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្ត្រីយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១២៤] វារៈ ១ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនវិបាកប្បច្ច័យ និងនហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរយ្យច្ច័យ

វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនបច្ឆាជា-
 តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្រ្តិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
 នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១២៥] វារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះនវិបាកប្បច្ច័យ
 នហេតុប្បច្ច័យ និងនអារម្មណប្បច្ច័យ (វារៈ ១ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់) ...
 វារៈ ១ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១២៦] ព្រោះនអាហារប្បច្ច័យ ... ព្រោះនតន្រ្តិយប្បច្ច័យ ... ព្រោះ
 នឈានប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនមគ្គប្បច្ច័យ (វារៈ
 ១ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់) ... វារៈ ១ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១២៧] វារៈ ១ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ...
 វារៈ ៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ។ (នសម្បយុត្តប្បច្ច័យ) ប្រហែលគ្នានឹង
 នអារម្មណប្បច្ច័យដែរ ។ ... វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១២៨] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ... វារៈ
 ១ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ

វារៈ ១ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣
 ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
 នកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនត្តិប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១២៩] វារៈ ១ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនបច្ឆាជា-
 តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ២
 ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១៣០] វារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 នហេតុប្បច្ច័យ និងនអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ
 (វារៈ ១ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់) វារៈ ១ ក្នុងនោនត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១៣១] វារៈ ១ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនោនត្ថិប្បច្ច័យ និង
 នោវិតតប្បច្ច័យ ... វារៈ ៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអធិប-
 តិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ
 ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
 នបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអាសេវ-
 នប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ ។

[១៣២] វារៈ ១ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនោវិតតប្បច្ច័យ និង
 នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ (វារៈ ១ ក្នុងបច្ច័យទាំង
 អស់) ... វារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ ។

បច្ចុនីយៈ ចប់

អដ្ឋកថា

បដិច្ចវារៈ

បច្ចុយបច្ចុនីយៈ

[៨៧-១០៤] ព្រោះវិសជ្ជនាក្នុងបច្ចុយបច្ចុនីយៈ រមែងមានដោយ កុសលបទ ដែលរៀរហេតុប្បច្ច័យហើយ កុសលធម៌ កើតឡើងមិនបាន ហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ផ្ដើមពាក្យថា អកុសលំ ធម្មំ បដិច្ច ជាដើម ។ បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា នហោតុប្បច្ចុយា ជាការបដិសេធ ហេតុប្បច្ច័យ អធិប្បាយថា រៀរហេតុប្បច្ច័យហើយ ក៏គង់កើតព្រោះបច្ច័យ ដទៃបាន ។ ពិតហើយ ហេតុនោះ គឺមោហៈដែលសហគតៈដោយវិចិកិត្តា សហគតៈដោយឧទ្ធច្ចៈជាហេតុប្បច្ច័យឯង ដល់ធម៌ដែលសម្បយុត្ត និងដល់ រូបដែលមានចិត្តជាសម្មជ្ជាន តែព្រោះមិនមានហេតុដទៃសម្បយុត្តផង ទើប ឈ្មោះថា មិនកើតព្រោះហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុនោះ រៀរហេតុប្បច្ច័យ ចេញ មោហមូលចិត្តក៏កើតបាន ព្រោះបច្ច័យដែលសមគួរដល់ខ្លួនដ៏សេស ក្នុងធម៌ដែលផ្ទុយគ្នាទាំងអស់ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបអត្តតាមន័យនេះ ។ ពាក្យ នេះថា អហោតុកំ វិហាកាព្យាកតំ គប្បីជ្រាបដោយអំណាចចិត្ត ដែល ញ៉ាំងរូបឲ្យកើតឡើង ក្នុងបទដទៃក៏ដូច្នោះ ដូចគ្នា ។

ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ សូម្បីអធិបតិមិនបានអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះមិន មានអធិបតិទី ២ កើតរួមជាមួយខ្លួនក៏ពិត តែអធិបតិ មិនមានអធិបតិ ដូច

មោហាៈដែលសហគតៈដោយវិចិត្រិកិច្ចា និងឧទ្ធច្ចៈ ជាអហេតុកៈ មិនមាន ។
 ក្នុងវេលាដែលកុសលធម៌ជាដើម មិនធ្វើធនៈជាដើមឲ្យជាអធិបតីកើតឡើង
 កុសលធម៌ទាំងអស់ មិនជាអធិបតី ព្រោះហេតុនោះ ទេសនាមានពាក្យថា
ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច តយោ ខន្ធា ជាដើមនេះ គប្បីជ្រាបថា ទ្រង់ធ្វើទេសនា
 ដោយអំណាចទេសនា មានការរូបរមនូវអធិបតីទាំងអស់ មិនមែនលើកឡើង
 ត្រឹមអធិបតី ញែកគ្នាដូចមោហាៈ ។ ក្នុងនអនន្តរយ្យច្ច័យ និងនសមនន្ត-
 រយ្យច្ច័យ មានរូបបុណ្ណោះជាបច្ចុយ្យប្បន្ន ដូចក្នុងនអារម្មណ៍យ្យច្ច័យ ។ ព្រោះ
 ហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា **នារម្មណ៍យ្យច្ច័យសទិសំ ។** សហជា-
 តយ្យច្ច័យដាច់ទៅ គឺបាត់ទៅ ។ និស្សយយ្យច្ច័យ អត្តិយ្យច្ច័យ និងអវិគ-
 តយ្យច្ច័យក៏ដាច់ទៅ ដូចសហជាតយ្យច្ច័យ ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះបច្ច័យទាំង
 នេះ មិនមានអ្វីកើតបែកគ្នា ។ ពិតហើយ ព្រោះការបាត់បង់នូវសហជា-
 តយ្យច្ច័យ និស្សយយ្យច្ច័យ អត្តិយ្យច្ច័យ និងអវិគតយ្យច្ច័យ រូបធម៌ និង
 អរូបធម៌ស្នម្បីតែមួយក៏កើតមិនបាន ព្រោះហេតុនោះ ទើបបច្ច័យទាំងនោះ
 ថយចុះទៅ ។

ក្នុងការចែកនអញ្ញមញ្ញយ្យច្ច័យ គប្បីជ្រាបការរៀរហេតុយវត្ថុ ដោយ
 ពាក្យថា **បដិសន្ធិក្កុណោ វិទាកាត្យាកតេ ខន្ធេ បដិច្ច កដត្តា ។**

រូបបុណ្ណោះ ជាបច្ចុយ្យប្បន្ន ក្នុងការចែកនឧបនិស្សយយ្យច្ច័យ ។ ឯ
 អរូប មិនបានអារម្មណ៍បនិស្សយយ្យច្ច័យ និងបកតុបនិស្សយយ្យច្ច័យក៏ពិត
 តែមិនផុតអំពីអនន្តរូបនិស្សយយ្យច្ច័យឡើយ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោក

ពោលថា នអារម្មណាប្បច្ចយសទិសំ ដូច្នោះ ។

ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ បទថា ចិត្តសមុជ្ជានំ រូបំ លោកពោលដោយ
អំណាចបញ្ចវេកាការកត ។ សហជាតប្បច្ច័យ និងបុរេជាតប្បច្ច័យ រមែង
ដល់នូវការសង្រ្គោះក្នុងពាក្យនេះថា នបច្ឆាជាតប្បច្ចយា ព្រោះហេតុនោះ
ទើបបាលីក្នុងពាក្យនេះ ដូចគ្នានឹងសហជាតប្បច្ច័យនោះឯង ។ បាលីនោះ
ពង្រីកដោយពិស្តារក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ហេតុនោះ ទើបក្នុងទីនេះ លោក
សន្ធិប ។ នអាសេវនប្បច្ច័យ គប្បីជ្រាបដោយអំណាចនៃបឋមជវនខាន់
កុសល និងអកុសល ។ កិរិយាព្យាកតៈក៏ដូចគ្នា ។ ក្នុងអធិការនេះ គប្បី
ជ្រាបបាលីដោយអំណាចនៃពាក្យដែលលោកឲ្យពិស្តារ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ
ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា នបច្ឆាជាតប្បច្ចយម្សិ
នាសេវនប្បច្ចយម្សិ នាធិបតិប្បច្ចយសទិសំ ដូច្នោះ ។ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ
មិនកាន់យកវិបាកចេតនាថា បាននានាខណិកកម្មប្បច្ច័យ ។ ក្នុងនអាហារ-
ប្បច្ច័យ មានព្រះរូបខ្លះប៉ុណ្ណោះ ជាបច្ចយុប្បន្ន ។ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ
ក៏ដូចគ្នា ។ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ មានបញ្ចវិញ្ញាណធម៌ (ទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណ)
និងរូបខ្លះ ជាបច្ចយុប្បន្ន ។ ពិតហើយ ក្នុងបញ្ចវិញ្ញាណ វេទនា និងចិត្ត-
កត្តតា រមែងមិនដល់លក្ខណៈនៃការចូលទៅសម្លឹង ព្រោះមានកម្លាំងខ្សោយ
ព្រោះហេតុនោះ ទើបធម៌ទាំងនោះ លោកមិនកាន់យកក្នុងឈានប្បច្ច័យ ។
ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានអហេតុវិបាក និងកិរិយា និងរូបខ្លះប៉ុណ្ណោះ ជា
បច្ចយុប្បន្ន ។ រូបប៉ុណ្ណោះ ជាបច្ចយុប្បន្ន ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ក្នុង

នោនត្ថិប្បច្ច័យ និងក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោក
ពោលថា នារម្មណាប្បច្ច័យសទិសំ ។

[១០៥-១៣២] បទថា នហេតុយា ទ្វេ ឲ្យនូវការរាប់តាមបាលី ក្នុង
ការរាប់ក្នុងឯកមូលកន័យ ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ នៅក្នុងទុក្ខមូលកន័យដូចតទៅ ក្នុងបទនេះថា
នហេតុប្បច្ច័យ នារម្មណា ឯកំ អធិប្បាយថា ដោយអំណាចនៃបច្ច័យ
ដែលរាប់បានតិចជាង ក្នុងការប្រៀបធៀបបច្ច័យដែលរាប់បានតិចជាង ជា
មួយនឹងបច្ច័យដែលរាប់បានច្រើន គប្បីមានបច្ច័យ ២ ដូចក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ
ក៏ពិត តែទោះជាយ៉ាងនោះ ពាក្យថា ឯកំ លោកពោលសំដៅដល់រូបា-
ព្យាកតៈ កើតឡើងព្រោះអាស្រ័យអព្យាកតៈ ព្រោះអរូបធម៌ដាច់ទៅ ដោយ
អំណាចនៃអារម្មណប្បច្ច័យ ក្នុងបច្ច័យនីមួយៗ ក្នុងទុក្ខប្បច្ច័យក៏ន័យនេះ
ដូចគ្នា ។ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបវារៈ ២ ដែលទាក់ទងជាមួយនឹងបច្ច័យដែល
បានក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ក្នុងទីដែលលោកពោលថា ទ្វេ ។

ក្នុងបច្ច័យទាំងពួង ដែលមានមូល ៣ ជាដើម មានវិសជ្ជនា ១ វារៈ
ប៉ុណ្ណោះ ព្រោះនៃអារម្មណប្បច្ច័យដាច់ទៅ ។ នេះជាការគណនាក្នុងបច្ច័យ
ដែលមានមូល ១ ជាដើម ផ្ដើមអំពីហេតុប្បច្ច័យ ក្នុងបច្ច័យនីមួយៗ ។ ឯ
នៃអារម្មណប្បច្ច័យ មិនសម្ដែងក្នុងទីនេះទេ ព្រោះដូចគ្នានឹងន័យមុន ក្នុង
ឯកមូលកៈជាដើមនោះឯង ។

ពាក្យថា នារម្មណាប្បច្ច័យ នហេតុយា ឯកំ ក្នុងទុក្ខមូលកន័យ ព្រះ

មានព្រះភាគត្រាស់ក្នុងនហេតុទុកមូលកន័យនោះឯង ដោយអំណាចរបស់
អារម្មណប្បច្ច័យ ។ បទថា នាធិបតិយា បញ្ច គប្បីជ្រាបដោយអំណាច
ការបានក្នុងនារម្មណប្បច្ច័យ ។

ក្នុងការប្រៀបធៀបបច្ច័យទាំងអស់ គប្បីជ្រាបចំនួនដោយអំណាច
បច្ច័យដែលរាប់បានតិចជាង ក្នុងបច្ច័យដែលនអារម្មណប្បច្ច័យចូលបាន រូប
ប៉ុណ្ណោះ ជាបច្ច័យប្បន្ន ។ ក្នុងឋានៈដែលនអន្តរប្បច្ច័យ នសមន្តរប្បច្ច័យ
នអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ នអាហារប្បច្ច័យ នតន្ត្រិយប្បច្ច័យ
នសម្បយុត្តប្បច្ច័យ នោនត្ថិប្បច្ច័យ នោវិតតប្បច្ច័យចូលបាន ក៏ន័យនេះ
ដូចគ្នា ។ នអាហារប្បច្ច័យ នតន្ត្រិយប្បច្ច័យ នឈានប្បច្ច័យ នមគ្គប្បច្ច័យ
មានវិសជ្ជនាដូចគ្នាទាំងអស់ ។ ក្នុងអធិការនេះ បច្ច័យ ៤ ពួក នៃបច្ច័យ
មាននសហជាតប្បច្ច័យជាដើម ក៏ដាច់ទៅដូចគ្នា នេះជាលក្ខណៈក្នុងសេចក្តី
នេះ ។ ដោយលក្ខណៈនេះ បណ្ឌិតកំណត់បច្ច័យនោះថា ក្នុងបច្ច័យដែល
មានមូល ២ ជាដើម បច្ច័យនេះជាមូល ១ ក្នុងបច្ច័យទាំងនេះ បច្ច័យនេះ
ជាមូល ២ បច្ច័យនេះជាមូល ៣ បច្ច័យនេះជាមូលទាំងអស់ ដូច្នោះហើយ
គប្បីជ្រាបការគណនាដោយអំណាចបច្ច័យដែលរាប់បានតិចជាង ។^{១២៣}

អដ្ឋកថាបច្ច័យបច្ច័យៈ ចប់

... វារៈ ៣ ក្នុងនិសាសវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ ។

[១៣៧] វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ និងនិសាសវនប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ ។

[១៣៨] វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ អិសាសវនប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ មគ្គប្បច្ច័យ សម្បយុត្តប្បច្ច័យ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អត្ថិប្បច្ច័យ នត្ថិប្បច្ច័យ វិគតប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ ។

[១៣៩] វារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ និងវិបាកប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនិសាសវនប្បច្ច័យ ។

[១៤០] វារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ វិបាកប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ មគ្គប្បច្ច័យ សម្បយុត្តប្បច្ច័យ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អត្ថិប្បច្ច័យ នត្ថិប្បច្ច័យ វិគតប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនិសាសវនប្បច្ច័យ ។

[១៤១] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ

៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ
វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[១៤២] វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ និង
ហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជា-
តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ
៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

ហេតុមូលកៈ យ៉ាងណា អារម្មណមូលកៈ បណ្ឌិតគប្បីធ្វើឲ្យពិស្តារ
យ៉ាងនោះដែរ ។

[១៤៣] វារៈ ៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះអធិបតិប្បច្ច័យ ... វារៈ
៥ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
នអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជា-
តប្បច្ច័យ វារៈ ៨ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៨ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ
វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៨ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនតិប្បច្ច័យ
វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១៤៤] វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ ព្រោះអធិបតិប្បច្ច័យ
ហេតុប្បច្ច័យ និងអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣

នោវិតតប្បច្ច័យ ។

[១៤៧] វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះសហជាតប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ និងអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ដូចជាហេតុមូលកៈដែរ ។

[១៤៨] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ ។

[១៤៩] វារៈ ១ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ និងហេតុប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវ-

នប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនតិប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១៥០] វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ
ហេតុប្បច្ច័យ និងអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ
៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
នកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។
ដូចហេតុមូលកៈដែរ ។

[១៥១] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនិស្សយប្បច្ច័យ ... វារៈ ៥
ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ។ ព្រោះនិស្សយប្បច្ច័យ ... ដូចសហជាតមូលកៈដែរ ។
ព្រោះឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ... ដូចអារម្មណមូលកៈដែរ ។

[១៥២] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ
៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុង
នអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ ។

[១៥៣] វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ និង
ហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវ-
នប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិត
គប្បីឲ្យពិស្តារ ដូចជាហេតុមូលកៈដែរ ។

[១៥៤] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអាសេវនប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆា- ជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[១៥៥] វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះអាសេវនប្បច្ច័យ និង ហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្ប- យុត្តប្បច្ច័យ ។ ដូចហេតុមូលកៈដែរ ។

[១៥៦] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះកម្មប្បច្ច័យ ... វារៈ ៥ ក្នុង នអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្ត- រយ្យច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុង នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង នឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង នោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១៥៧] វារៈ ៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះកម្មប្បច្ច័យ និង ហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ

វារៈ ៥ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
 នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងនបច្ឆាជា-
 តប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ
 ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
 នោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ ។

[១៥៨] វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះកម្មប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ
 នឹងអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆា-
 ជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ
 វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ដូចហេតុមូលកៈដែរ ។

[១៥៩] វារៈ ១ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះវិបាកប្បច្ច័យ ... វារៈ ១
 ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអនន្ត-
 រប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នោវិតតប្បច្ច័យ ។

[១៦០] វារៈ ១ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះវិបាកប្បច្ច័យ
 ហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ

វារៈ ១ ក្នុងនសមន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆាជា-
 តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នោវិតតប្បច្ច័យ ។

[១៦១] វារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះវិបាកប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ
 និងអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆា-
 ជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[១៦២] វារៈ ១ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ ព្រោះវិបាកប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ
 អារម្មណប្បច្ច័យ និងអធិបតិប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[១៦៣] វារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះវិបាកប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ
 អារម្មណប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យ អនន្តរប្បច្ច័យ សមន្តរប្បច្ច័យ សហជា-
 តប្បច្ច័យ អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បុរេជា-
 តប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ មគ្គប្បច្ច័យ
 សម្បយុត្តប្បច្ច័យ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អតិប្បច្ច័យ នតិប្បច្ច័យ វិតតប្បច្ច័យ
 និងអវិតតប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ ។

[១៦៤] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអាហារប្បច្ច័យ ... វារៈ ៤
 ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៨ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្ត-

ប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ
 វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៩
 ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ
 វារៈ ៩ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្រ្តិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
 វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
 នោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១៦៥] វារៈ ៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះអាហារប្បច្ច័យ និង
 ហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ៩ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ
 វារៈ ៥ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
 នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងនបច្ឆាជា-
 តប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ
 ៩ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១៦៦] វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះអាហារប្បច្ច័យ
 ហេតុប្បច្ច័យ និងអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ
 ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
 នកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។
 បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារ ដូចហេតុមូលកៈដែរ ។

[១៦៧] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះតន្ត្រីយប្បច្ច័យ ... វារៈ ៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរ- ប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១៦៨] វារៈ ៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះតន្ត្រីយប្បច្ច័យ និង ហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆាជាត- ប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្ប- យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១៦៩] វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះតន្ត្រីយប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ និងអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ

វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិតគប្បី
ឲ្យពិស្តារ ដូចហេតុមូលកៈដែរ ។

[១៧០] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះឈានប្បច្ច័យ ... វារៈ ៥
ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអន្តរ-
ប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសមន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ
វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧
ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ
វារៈ ៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនត្តិប្បច្ច័យ
វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១៧១] វារៈ ៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះឈានប្បច្ច័យ និង
ហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអន្តរប្បច្ច័យ
វារៈ ៥ ក្នុងនសមន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆា-
ជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ
៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១៧២] វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះឈានប្បច្ច័យ
ហេតុប្បច្ច័យ និងអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣

ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
នកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។
បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារ ដូចហេតុមូលកៈដែរ ។

[១៧៣] វារៈ ១ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះមគ្គប្បច្ច័យ ... វារៈ ៥
ក្នុងនអាមម្ពណប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរ-
ប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ
វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧
ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ
វារៈ ៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១៧៤] វារៈ ៥ ក្នុងនអាមម្ពណប្បច្ច័យ ព្រោះមគ្គប្បច្ច័យ និង
ហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ
វារៈ ៥ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆា-
ជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ
៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[១៧៥] វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះមគ្គប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ
និងអាមម្ពណប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆា-

វារៈ ៥ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ ។

[១៧៩] វារៈ ៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ និង ហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ៩ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ ។

[១៨០] វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ និងអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ ។

[១៨១] វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ និងអធិបតិប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ ។

[១៨២] វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យ អនន្តរប្បច្ច័យ សមនន្តរប្បច្ច័យ សហជាតប្បច្ច័យ អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ និងបុរេជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣

ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ ។

[១៨៣] វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ អាសេវនប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ ។

[១៨៤] វារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ និងវិបាកប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ ។

[១៨៥] វារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ វិបាកប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ ។

[១៨៦] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអត្ថិប្បច្ច័យ ... វារៈ ៥ ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអន្តរ- ប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសមន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុង នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង នត្រ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

ក្នុងនិទានម្ភណ្ណប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងនិទានអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិទានអន្តរ-
 ប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិទានសមន្តរៈប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិទានអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ
 វារៈ ៥ ក្នុងនិទានឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិទានបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុង
 និទានបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងនិទានអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនិទានកម្មប្បច្ច័យ
 វារៈ ៩ ក្នុងនិទានវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិទានអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 និទានត្រ័យប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិទានឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិទានមគ្គប្បច្ច័យ
 វារៈ ៥ ក្នុងនិទានសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនិទានវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥
 ក្នុងនិទាននតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិទានវិគតប្បច្ច័យ ។

[១៩១] វារៈ ៥ ក្នុងនិទានម្ភណ្ណប្បច្ច័យ ព្រោះអវិគតប្បច្ច័យ និង
 ហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ៩ ក្នុងនិទានអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិទានអន្តរៈប្បច្ច័យ
 វារៈ ៥ ក្នុងនិទានសមន្តរៈប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិទានអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
 និទានឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិទានបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងនិទានបច្ឆាជា-
 តប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងនិទានអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនិទានកម្មប្បច្ច័យ វារៈ
 ៩ ក្នុងនិទានវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិទានសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនិទានវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិទាននតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិទានវិគតប្បច្ច័យ ។
 បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារ ដូចហេតុមូលកៈដែរ ។

អនុលោមបច្ចុនីយគណនា ចប់

អដ្ឋកថា

បច្ចុយានុលោមបច្ចុនីយៈ

[១៣៣-១៩១] ឥឡូវនេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ផ្ដើមពាក្យថា ហេតុប្បច្ចុយា នារម្មណោ បញ្ចុ ដូច្នោះជាដើម ដើម្បីសម្ដែងការរាប់ក្នុង អនុលោមប្បច្ចុនីយន័យ ។ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងពាក្យនោះដូចតទៅ បច្ចុយ ៨ នេះ គឺបច្ចុយ ៤ មានសហជាតជាដើម ដែលចូលបានគ្រប់អន្លើ និង អាហារប្បច្ចុយ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចុយ ឈានប្បច្ចុយ មគ្គប្បច្ចុយ ៤ ទៀត រមែង មិនបានដោយកាតជាបច្ចុនីយៈក្នុងហេតុប្បច្ចុយ អធិបតិប្បច្ចុយ មគ្គប្បច្ចុយ ដែលតាំងនៅដោយកាតជាអនុលោម ។ ពិតហើយ ធម៌ កាលកើតឡើង ដោយអំណាចនៃហេតុប្បច្ចុយជាដើម ឈ្មោះថា មិនបានបច្ចុយ ៨ នេះ មិន មាន តែអារម្មណប្បច្ចុយ អនន្តរប្បច្ចុយ សមនន្តរប្បច្ចុយ ឧបនិស្សយប្បច្ចុយ សម្បយុត្តប្បច្ចុយ នត្តិប្បច្ចុយ និងវិគតប្បច្ចុយ តាំងនៅដោយអនុលោម រមែងមិនបានបច្ចុយដែលឧបការៈ ក្នុងតំណែងនៃនាម ដោយជាបច្ចុនិកៈ ព្រោះថា អនន្តរប្បច្ចុយជាដើម កាលមិនកើតអំពីអារម្មណប្បច្ចុយជាដើម ក៏រមែងមិនបាន ។ ឯបច្ចុយ ៤ ដែលឧបការៈក្នុងឋានៈទាំងអស់ រមែងមិន បានដោយកាតជាបច្ចុនិកៈ ក្នុងសហជាតប្បច្ចុយ អញ្ញាមញ្ញប្បច្ចុយ និស្សយប្បច្ចុយ កម្មប្បច្ចុយ អាហារប្បច្ចុយ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចុយ អត្តិប្បច្ចុយ និង

អវិគតប្បច្ច័យ ដែលតាំងនៅដោយភាពជាអនុលោម ព្រោះថា ធម៌ដែល
 កើតដោយអំណាចបច្ច័យទាំងនេះ មិនបានបច្ច័យដែលឧបការៈក្នុងឋានៈទាំង
 ពួង រមែងមិនមាន ។ បច្ច័យជាតប្បច្ច័យ មិនមានទីតាំង ដោយភាពជា
 អនុលោម ។ បណ្ឌិតកំណត់បច្ច័យដែលមាន និងមិនមានក្នុងបច្ច័យដ៏សេស
 ដែលតាំងនៅដោយភាពជាអនុលោមហើយ គប្បីជ្រាបការរាប់ដោយអំណាច
 បច្ច័យដែលរាប់បានតិចជាង ក្នុងការប្រៀបធៀបបច្ច័យនោះៗ ក្នុងន័យ
 ដែលមានមូល ២ ជាដើមនោះឯង ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថាបច្ច័យានុលោមប្បច្ច័យៈ ចប់

អភិធម្មបិដក

បច្ចុនីយានុលោម

[១៧២] វារៈ ២ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ
 ២ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសហជា-
 តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ
 ២ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
 អាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ
 ២ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងតន្ត្រីយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
 វិតតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ ។

[១៧៣] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ និង
 នអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងតន្ត្រីយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 អវិតតប្បច្ច័យ ។

[១៧៤] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
 នអារម្មណប្បច្ច័យ នអធិបតិប្បច្ច័យ នអនន្តរប្បច្ច័យ នសមនន្តរប្បច្ច័យ
 និងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង

កម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១
ក្នុងតន្ត្រីប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ (វារៈ ១ ក្នុងបច្ច័យ
ទាំងអស់) ។

[១៧៥] ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ នអារម្មណប្បច្ច័យ នអធិបតិប្បច្ច័យ
នអនន្តរប្បច្ច័យ នសមនន្តរប្បច្ច័យ នអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
នបុរេជាតប្បច្ច័យ នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ និងនអាសេវនប្បច្ច័យ ។ បច្ច័យទាំង
អស់ ជរាបដល់អាសេវនប្បច្ច័យ សុទ្ធតែដូចៗ គ្នា ។ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ
ដែលលោករាប់ហើយ មានបញ្ញា ៥ យ៉ាង ។ វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ
ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារ-
ប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[១៧៦] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
នអារម្មណប្បច្ច័យ នអធិបតិប្បច្ច័យ នអនន្តរប្បច្ច័យ នសមនន្តរប្បច្ច័យ
នអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ នបុរេជាតប្បច្ច័យ នបច្ឆាជា-
តប្បច្ច័យ នអាសេវនប្បច្ច័យ នកម្មប្បច្ច័យ នវិបាកប្បច្ច័យ និងនអាហារ-
ប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១
ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[១៧៧] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
នអារម្មណប្បច្ច័យ នអធិបតិប្បច្ច័យ នអនន្តរប្បច្ច័យ នសមនន្តរប្បច្ច័យ

នអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ នបុរេជាតប្បច្ច័យ នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ
 នអាសេវនប្បច្ច័យ នកម្មប្បច្ច័យ នវិបាកប្បច្ច័យ នអាហារប្បច្ច័យ នតន្ត្រិ-
 យប្បច្ច័យ នឈានប្បច្ច័យ នមគ្គប្បច្ច័យ នសម្បយុត្តប្បច្ច័យ នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 នោនត្តិប្បច្ច័យ និងនោវិតតប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងអតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ ។

[១៩៨] វារៈ ៥ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ
 ៥ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអញ-
 មញ្ញាប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងតន្ត្រិយប្បច្ច័យ
 វារៈ ៥ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងអតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ ។

[១៩៩] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនអារម្មណប្បច្ច័យ និង
 នហេតុប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងតន្ត្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ ។ ដូច
 នហេតុមូលកៈដែរ ។

[២០០] វារៈ ៩ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣
 ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ

វារៈ ៩ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុង
និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ
វារៈ ៣ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបា-
កប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងតន្ត្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ៩
ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
វារៈ ៩ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនត្តិប្បច្ច័យ
វារៈ ៣ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[២០១] វារៈ ២ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ និង
នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ
វារៈ ២ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ
វារៈ ២ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ
វារៈ ២ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងតន្ត្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
ឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ
២ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនត្តិប្បច្ច័យ
វារៈ ២ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[២០២] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ
នហេតុប្បច្ច័យ និងនអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ
១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ

វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
ឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ
១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[២០៣] ព្រោះនអនន្តរប្បច្ច័យ ... នសមនន្តរប្បច្ច័យ ... នអញ្ញា-
មញ្ញាប្បច្ច័យ ... វារៈ ៥ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ...
វារៈ ៥ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
អញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងឥន្ទ្រិ-
យប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥
ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[២០៤] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
និងនហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្ស-
យប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១
ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
អវិគតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[២០៥] វារៈ ៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣
ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ
វារៈ ៣ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង

អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[២០៦] វារៈ ២ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ និងនហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងអនន្តរាប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសមនន្តរាប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[២០៧] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ នហេតុប្បច្ច័យ និងនអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង

ឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ វារៈ
១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[២០៨] វារៈ ៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ
៣ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអនន្ត-
រយ្យច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសមនន្តរយ្យច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ
៣ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឧបនិស្ស-
យប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ
៧ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ
វារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុង
មគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
វារៈ ៧ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ
វារៈ ៧ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[២០៩] វារៈ ២ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ និង
នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងអនន្តរយ្យច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសមនន្តរយ្យច្ច័យ
វារៈ ២ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ
វារៈ ២ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបា-
កប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ២
ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ

២ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ
វារៈ ២ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[២១០] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ
នហេតុប្បច្ច័យ និងនអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ
១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
ឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ
១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[២១១] វារៈ ៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនអាសេវនប្បច្ច័យ ... វារៈ
៣ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអនន្ត-
រយ្យច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសមនន្តរយ្យច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ
៣ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឧបនិស្ស-
យប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១
ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ
វារៈ ៧ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសម្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣
ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[២១២] វារៈ ២ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនអាសេវនប្បច្ច័យ និង
នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងអនន្តរយ្យច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសមនន្តរយ្យច្ច័យ

វារៈ ២ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
 និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ
 វារៈ ២ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ
 វារៈ ២ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ
 វារៈ ២ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
 អត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
 អវិគតប្បច្ច័យ ។

[២១៣] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនអាសេវនប្បច្ច័យ
 នហេតុប្បច្ច័យ និងនអាម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 ឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[២១៤] វារៈ ៣ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣
 ក្នុងអាម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ
 វារៈ ៣ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
 អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
 វារៈ ៣ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
 អាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ

៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងវិប្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
វិគតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[២១៥] វារៈ ១ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ និង
នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងតន្ត្រិ-
យប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ
១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[២១៦] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ
នហេតុប្បច្ច័យ និងនអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ
១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[២១៧] វារៈ ៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនវិបាកប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣
ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ
វារៈ ៣ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ

វារៈ ៣ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុង
 កម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងតន្ត្រីយប្បច្ច័យ វារៈ
 ៩ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
 វារៈ ៩ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
 នត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[២១៨] វារៈ ២ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនវិបាកប្បច្ច័យ និង
 នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងអនន្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសមនន្តប្បច្ច័យ
 វារៈ ២ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
 និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ
 វារៈ ២ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអាហា-
 រយ្យច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងតន្ត្រីយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 វារៈ ២ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ
 វារៈ ២ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[២១៩] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនវិបាកប្បច្ច័យ
 នហេតុប្បច្ច័យ និងនអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងតន្ត្រីយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

សេចក្តីបង្រៀន ។

[២២០] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនអាហារប្បច្ច័យ ...
វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
កម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ១
ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[២២១] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ...
វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
កម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ១
ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[២២២] វារៈ ១ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនឈានប្បច្ច័យ ... វារៈ
១ ក្នុងអនន្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសមនន្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសហជា-
តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ
១ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
កម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១
ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[២២៣] វារៈ ១ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនមគ្គប្បច្ច័យ និង
នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអនន្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសមនន្តប្បច្ច័យ

វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងតន្ត្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 ឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[២២៤] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនមគ្គប្បច្ច័យ
 នហេតុប្បច្ច័យ និងនអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងតន្ត្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 ឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[២២៥] វារៈ ៥ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ... វារៈ
 ៥ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញ-
 មញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងតន្ត្រិយប្បច្ច័យ
 វារៈ ៥ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[២២៦] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[២២៧] វារៈ ៣ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[២២៨] វារៈ ២ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ

វារៈ ២ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងតន្ត្រី-
យប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
សម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ២
ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[២២៩] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហា-
រយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងតន្ត្រីយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
អវិគតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រួញ ។

[២៣០] ព្រោះនោនត្ថិប្បច្ច័យ ... វារៈ ៥ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះ
នោវិគតប្បច្ច័យ ... វារៈ ៥ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
កម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៥
ក្នុងតន្ត្រីយប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ
៥ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
អវិគតប្បច្ច័យ ។

[២៣១] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនោវិគតប្បច្ច័យ ព្រោះ
នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ

វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[២៣២] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនោវិគតប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនអាមណប្បច្ច័យ ព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះនអនន្តរប្បច្ច័យ ព្រោះនសមនន្តរប្បច្ច័យ ព្រោះនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[២៣៣] ព្រោះនោវិគតប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រួញ ។ វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ ។

[២៣៤] ព្រោះនោវិគតប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រួញ ។ វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ ព្រោះនវិបាកប្បច្ច័យ ព្រោះនអាហារប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[២៣៥] ព្រោះនោវិគតប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រួញ ។ វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ ព្រោះ

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

២៧៧

នវិបាកប្បច្ច័យ ព្រោះនអាហារប្បច្ច័យ ព្រោះនតន្ត្រីយប្បច្ច័យ ព្រោះ
 នឈានប្បច្ច័យ ព្រោះនមគ្គប្បច្ច័យ ព្រោះនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ព្រោះ
 នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ព្រោះនោនត្ថិប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

បច្ចនីយានុលោម ចប់

បដិច្ចវារៈ ចប់

អដ្ឋកថា

បច្ចុយបច្ចុនីយានុលោម

[១៧២-២៣៥] ឥឡូវនេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ផ្ដើមពាក្យថា ឧហោតុប្បច្ចុយា អារម្មណេ ទ្វេ ជាដើម ដើម្បីសម្ដែងការរាប់ក្នុងបច្ចុនីយានុលោម ។ ក្នុងបច្ចុនីយានុលោមនោះ បច្ចុយដ៏សេស វៀរអធិបតិប្បច្ចុយ រមែងបានដោយអនុលោម ក្នុងហេតុប្បច្ចុយ ដែលតាំងនៅដោយភាពជាបច្ចុនិកៈ ។ ចំណែកបច្ចុយជាតប្បច្ចុយ រមែងមិនបានដោយអនុលោមក្នុងបច្ចុយទាំងអស់នោះឯង ។ បច្ចុយទាំង ៧ ណា ដែលលោកពោលថា ជាអរូបប្បណ្ណោះ បច្ចុយដែលតាំងនៅក្នុងឋានៈនៃនាមដ៏សេស រមែងមិនបានដោយអនុលោមក្នុងបច្ចុយ ៧ ដ៏សេសនោះ វៀរបុរេជាតប្បច្ចុយ និងអាសេវនប្បច្ចុយ ដែលតាំងនៅដោយភាពជាបច្ចុនិកៈ ។ ពិតហើយ ធម៌ដែលមិនកើតអំពីអារម្មណប្បច្ចុយជាដើម រមែងមិនបានអនន្តរប្បច្ចុយជាដើម ។ បដិសន្ធិវិបាក និងវិបាកទាំងអស់ចាកបុរេជាតប្បច្ចុយ សូម្បីមិនកើតអំពីអាសេវនៈ និងកិរិយាមនោធាតុ ក៏រមែងបានអនន្តរប្បច្ចុយជាដើម ព្រោះហេតុនោះ ទើបខ្ញុំពោលថា វៀរបុរេជាតប្បច្ចុយ និងអាសេវនប្បច្ចុយ ដូច្នោះ ។

បច្ចុយដ៏សេស វៀរអវិគតប្បច្ចុយ រមែងបានដោយអនុលោម ក្នុងបុរេជាតប្បច្ចុយ បច្ចុយជាតប្បច្ចុយ អាសេវនប្បច្ចុយ វិបាកប្បច្ចុយ វិប្បយុត្តប្បច្ចុយ ដែលតាំងនៅដោយភាពជាបច្ចុនិកៈ ។ វៀរវិបាកប្បច្ចុយ បច្ចុយដ៏សេស រមែងបានដោយអនុលោម ក្នុងកម្មប្បច្ចុយ ដែលតាំងនៅដោយបច្ចុនិកៈ ។ វៀរបច្ចុយដែលឧបការៈក្នុងទីទាំងពួង និងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ចុយ

កម្មប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ និងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ដែលសេសសល់ រមែងមិន
 បានដោយអនុលោម ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ និងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ដែលតាំងនៅ
 ដោយភាពជាបច្ចុនិកៈ ។ បច្ច័យក្រៅអំពីនេះ រមែងបានដោយអំណាចដែល
 សមគួរ ។ ហេតុប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យ អាសេវនប្បច្ច័យ និងមគ្គប្បច្ច័យ
 រមែងមិនបាន ដោយអនុលោមក្នុងឈានប្បច្ច័យ ដែលតាំងនៅដោយភាពជា
 បច្ចុនិកៈ ។ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យដែលតាំងនៅដោយភាពជាបច្ចុនិកៈ រមែងមិនបាន
 ហេតុប្បច្ច័យ និងអធិបតិប្បច្ច័យដោយភាពជាអនុលោម ។ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 ដែលតាំងនៅដោយភាពជាបច្ចុនិកៈ រៀបរយរេជាតប្បច្ច័យ រមែងបានបច្ច័យ
 ដ៏សេសដោយអនុលោម ។ បណ្ឌិតកាលជ្រាបបច្ច័យដែលមិនបានដោយភាព
 ជាអនុលោមក្នុងបច្ច័យទាំងនោះ ដែលតាំងនៅដោយភាពជាបច្ចុនិកៈយ៉ាងនេះ
 ហើយ គប្បីជ្រាបការរាប់ដោយអំណាចបច្ច័យដែលរាប់បានតិចជាង ក្នុងការ
 ប្រៀបធៀបជាមួយបច្ច័យទាំងនោះ ។

មាតិកាទាំងឡាយ មានទុកមាតិកាឯណាជាដើម ដែលលោកសម្តែង
 ផ្តើមអំពីបច្ច័យណាមួយ ក្នុងន័យទាំងឡាយ មានទុកមូលកន័យជាដើម ទុក-
 មាតិកាទាំងនោះ លោកសម្តែងហើយដោយវិធីណាៗ ដោយអំណាចបច្ច័យ
 ដែលរកបាន និងរកមិនបាន បណ្ឌិតគប្បីកំណត់ទុកមាតិកាជាដើមនោះឲ្យល្អ
 ដោយវិធីនោះៗ ។ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងពាក្យនោះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ
 កាលសម្តែងន័យ មានទុកមូលកន័យជាដើម ដោយអំណាចនហេតុប្បច្ច័យ
 ត្រាស់ថា នហេតុប្បច្ច័យ នាម្មណាប្បច្ច័យ ។ បេ។ នាសេវនប្បច្ច័យ

ដូច្នោះហើយ ត្រាស់ពាក្យណាថា ពាក្យអធិប្បាយទាំងអស់ ដូចគ្នាហូតដល់
 អាសេវនប្បច្ច័យ គប្បីជ្រាបការដូចគ្នានៃពាក្យនោះ និងពាក្យថា នកម្ម-
 មញ្ញប្បវត្តយា សហជាតេ ឯកំ ។ ពាក្យណា ដែលលោករចនាក្នុងសីហន្ទ-
 កាសាថា អាចារ្យរមែងសង្គ្រោះយកនូវបច្ច័យ ៥ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ ដែល
 គណនាហើយ គប្បីជ្រាបសេចក្តីនៃពាក្យនោះដូចតទៅ បច្ច័យ ៥ ផ្ដើមអំពី
 នហេតុប្បច្ច័យ ដែលលោកសម្ដែងយ៉ាងនេះថា បណ្ឌិតរមែងបានវិសជ្ជនា ១
 ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ដែលតជាមួយនកម្មប្បច្ច័យយ៉ាងនេះថា នកម្មប្បវត្តយា
 ដូច្នោះ រមែងមិនបានដោយអនុលោមប្បច្ច័យដទៃឡើយ ។ ក្នុងឋានៈដទៃបែប
 នេះ បណ្ឌិតមិនគួរកាន់យកព្យញ្ជនៈ គួរកាន់យកអត្ថដែលបំណងប៉ុណ្ណោះ ។
 ពិតហើយ ព្យញ្ជនៈបែបនោះ បុរាណចារ្យរចនាជាកាសាមគធៈ ដើម្បីចង
 ក្រងតាមការចេះចាំរបស់ខ្លួន ។

ម្យ៉ាងទៀត បណ្ឌិតបច្ចុប្បន្នធម៌ ក្នុងបច្ចុប្បន្នយានុលោមនេះ អត្ថិធម៌
 (អត្ថិប្បច្ច័យ) រមែងបានកម្មប្បច្ច័យ តែមិនបានឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ អត្ថិធម៌
 នោះ គប្បីជ្រាបដោយអំណាចរូបជីវិតិទ្រិយ ក្នុងអសញ្ញាសត្វ និងក្នុងបវត្តិកាល
 ក្នុងបញ្ចវេកាករកត អត្ថិធម៌ រមែងបានមគ្គប្បច្ច័យ តែមិនបានហេតុប្បច្ច័យ
 អត្ថិធម៌នោះ គប្បីជ្រាបដោយអំណាចមោហៈ ដែលសហគតៈដោយវិចិកិច្ចា
 និងឧទ្ធច្ចៈ ។ អត្ថិធម៌ រមែងបានឈានប្បច្ច័យ តែមិនបានមគ្គប្បច្ច័យ អត្ថិធម៌
 នោះ គប្បីជ្រាបដោយអំណាចមនោធាតុ និងអហេតុកមនោវិញ្ញាណធាតុ ។
 បណ្ឌិតការបាន និងការមិនបាន ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យនោះ ក៏ដក្តារូប រមែងបាន

កម្មប្បច្ច័យដោយអំណាចនៃកម្ម ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខណៈផ្សេងៗ ប៉ុណ្ណោះ ។
 ក្នុងបច្ច័យទាំងនោះ រូបធម៌ រមែងមិនបានហេតុប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យ វិបាកប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ និងមគ្គប្បច្ច័យ ។ បច្ច័យដែលចូល
 បានគ្រប់អន្លើ មិនមានបច្ចនីយៈ ក្នុងអហេតុកចិត្ត មិនមានអធិបតិប្បច្ច័យ ។
 ក្នុងអធិការនេះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបវារៈនៃការគណនាដោយអំណាចបកិណ្ណកៈ
 ទាំងនេះ ដោយការមិនវង្វេង ។

ក្នុងសេចក្តីនោះ មានន័យដូចតទៅ អហេតុកមោហាៈ និងអហេតុក-
 វិបាក និងកិរិយាប៉ុណ្ណោះ ជាបច្ចុយុប្បន្នធម៌ ក្នុងព្រះបាលីនេះថា នហេតុយា
 អារម្មណេ ទ្វេ ដូច្នោះ ព្រោះហេតុនោះ បទថា ទ្វេ ក្នុងអធិការនេះ លោក
 សំដៅយកអកុសល និងអកុសល អព្យាកតៈ និងអព្យាកតៈ ។ ក្នុងបទ
 ដ៏សេសក៏មានន័យនេះដូចគ្នា ។ ឯក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ រមែងមិនបានវិបាក
 និងកិរិយាមនោធាតុ ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងទីនេះ បទថា អព្យាកតេន អព្យាកតំ
 បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបដោយអំណាចអហេតុកមនោវិញ្ញាណធាតុខាងកិរិយា ។ បទ
 ថា វិចារកេ ឯកំ គឺអព្យាកតៈ និងអព្យាកតៈនោះឯង ។ បទថា មន្តេ ឯកំ
 គឺអកុសល និងអកុសល ។

បទថា ហេតុយា បញ្ច ក្នុងនអារម្មណមូលកន័យ លោកពោល
 សំដៅយករូបប៉ុណ្ណោះ ។ ពិតហើយ រូបនោះ រមែងកើតព្រោះអាស្រ័យ
 ចំណែក ៥ គឺកុសល អកុសល អព្យាកតៈ កុសល និងអព្យាកតៈ និង
 អកុសល និងអព្យាកតៈ ។ ក្នុងបញ្ចកៈទាំងបួន ក៏មានន័យនេះដូចគ្នា ។

បទថា អញ្ញមញ្ញោ ឯកំ លោកពោលសំដៅយកមហាក្ខត្រូប និងវត្ថុរូប ។
 ពិតហើយ រូបទាំងនោះ រមែងកើតដោយអំណាចនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះ
 អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ ។ ក្នុងតិម្ភលកន័យ ក៏មានន័យនេះដូចគ្នា ។ បទថា ហេតុយា
 នវ ក្នុងនាធិបតិម្ភលកន័យ លោកពោលហើយ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យអនុលោ-
 មន័យ ។ បទថា តិណ្ឌិ ជាដើម ក៏ដូចគ្នានឹងពាក្យដែលពោលហើយ ក្នុង
 អនុលោមន័យខាងដើមនោះឯង ។ ក្នុងតិម្ភលកន័យ បទថា ទ្វេ ដូចគ្នានឹង
 ពាក្យដែលពោលហើយ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យខាងដើម ។

ក្នុងនបុរេជាតិម្ភលកន័យ បទថា ហេតុយា សត្ត ជាដើម ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងក្នុងនបុរេជាតិប្បច្ច័យខាងដើម ដោយន័យថា អារុប្ប
 កុសលំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ជាដើម ។ ក្នុងសត្តកៈទាំងពួងក៏ន័យនេះ ។ ក្នុង
 នកម្មម្ភលកន័យ ក្នុងបទថា ហេតុយា តិណ្ឌិ ជាដើម ចេតនាប៉ុណ្ណោះ ជា
 បច្ចុយុប្បន្ន ព្រោះហេតុនោះ បទថា តិណ្ឌិ ទើបលោកសំដៅយកការកើត
 ឡើង ព្រោះអាស្រ័យកុសល អកុសល និងអព្យាកតៈ ។ ដោយន័យនេះ
 បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបការរាប់ចំនួនវារៈ ក្នុងអាគតដ្ឋានថា ១ - ២ - ៣ - ៥ - ៧ - ៩
 ចំណែកការរាប់ចំនួន ៣ ទៀតថា ៤ - ៦ - ៨ មិនមានឡើយ ។^{១២៣}

អដ្ឋកថាបច្ចុយបច្ចុនីយានុលោម ចប់
 ពណ៌នាអត្ថបដិច្ចវារៈ ចប់

អភិធម្មបិដក

សហជាតវារៈ

[២៣៦] កុសលធម៌ កើតជាមួយនឹងកុសលធម៌ រមែងកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ កើតជាមួយនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ កើតជា មួយនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ កើតជាមួយនឹងខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ កើតជាមួយ នឹងកុសលធម៌ រមែងកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជានុរូប កើតជា មួយនឹងកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។ កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី កើតជាមួយ នឹងកុសលធម៌ រមែងកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជានុរូប ក្តី កើតជាមួយនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមុជានុរូបក្តី កើតជា មួយនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជានុរូបក្តី កើតជាមួយនឹងខន្ធ ២ ។

[២៣៧] អកុសលធម៌ កើតជាមួយនឹងអកុសលធម៌ រមែងកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ កើតជាមួយនឹងអកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ កើតជា មួយនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ កើតជាមួយនឹងខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ កើតជាមួយ នឹងអកុសលធម៌ រមែងកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជានុរូប កើត ជាមួយនឹងអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។ អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី កើត ជាមួយនឹងអកុសលធម៌ រមែងកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្ត- សមុជានុរូបក្តី កើតជាមួយនឹងអកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមុជានុរូបក្តី កើតជាមួយនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជានុរូបក្តី កើតជាមួយនឹងខន្ធ ២ ។

[២៣៨] អព្យាកតធម៌ កើតជាមួយនឹងអព្យាកតធម៌ រមែងកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជានុរូបក្តី កើតជាមួយនឹងវិបាកា-

ព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសម្មជានរូបក្តី កើតជាមួយនឹងខន្ធ
 ៣ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសម្មជានរូបក្តី កើតជាមួយនឹងខន្ធ ២ ខន្ធ ៣ ក្តី កដត្តារូប
 ក្តី កើតជាមួយនឹងវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ១ ក្តី
 កដត្តារូបក្តី កើតជាមួយនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី កដត្តារូបក្តី កើតជាមួយនឹង
 ខន្ធ ២ វត្ថុ កើតជាមួយនឹងខន្ធទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយ កើតជាមួយនឹងវត្ថុ
 មហាក្ខត ៣ កើតជាមួយនឹងមហាក្ខត ១ មហាក្ខត ១ កើតជាមួយនឹង
 មហាក្ខត ៣ មហាក្ខត ២ កើតជាមួយនឹងមហាក្ខត ២ ចិត្តសម្មជានរូប
 កដត្តារូប ឧបាទារូប កើតជាមួយនឹងមហាក្ខតទាំងឡាយ ។

[២៣៩] អព្យាកតធម៌ កើតជាមួយនឹងកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌
 ផង រមែងកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺចិត្តសម្មជានរូប កើតជាមួយនឹង
 កុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាក្ខតទាំងឡាយផង ។ អព្យាកតធម៌ កើតជា
 មួយនឹងអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង រមែងកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
 គឺចិត្តសម្មជានរូប កើតជាមួយនឹងអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាក្ខតទាំង
 ឡាយផង ។

បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារ ដូចជាក្នុងបដិច្ចវារៈដែរ ។

[២៤០] វារៈ ៩ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ...
 វារៈ ៩ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសម-
 នន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ
 វារៈ ៩ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង

បុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងតន្ត្រីយប្បច្ច័យ
 វារៈ ៩ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសម្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣
 ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

អនុលោម ចប់

បណ្ឌិតគប្បីរាប់ ដូចជាការរាប់ក្នុងបដិច្ចវារៈដែរ ។

[២៤១] អកុសលធម៌ កើតជាមួយនឹងអកុសលធម៌ រមែងកើតឡើង
 ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺមោហាៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខុច្ចា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ
 កើតជាមួយនឹងខន្ធទាំងឡាយ ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខុច្ចា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។

[២៤២] អព្យាកតធម៌ កើតជាមួយនឹងអព្យាកតធម៌ រមែងកើតឡើង
 ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី កើតជាមួយនឹងអហេតុ-
 កវិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី កើតជា
 មួយនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី កើតជាមួយនឹងខន្ធ ២ ខន្ធ ៣
 ក្តី កដត្តារូបក្តី កើតជាមួយនឹងវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងខណៈនៃអហេតុក-
 បដិសន្ធិ ខន្ធ ១ ក្តី កដត្តារូបក្តី កើតជាមួយនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី
 កដត្តារូបក្តី កើតជាមួយនឹងខន្ធ ២ វត្ថុ កើតជាមួយនឹងខន្ធទាំងឡាយ ខន្ធ
 ទាំងឡាយ កើតជាមួយនឹងវត្ថុ មហាក្ខត ៣ កើតជាមួយនឹងមហាក្ខត ១
 មហាក្ខត ១ កើតជាមួយនឹងមហាក្ខត ៣ មហាក្ខត ២ កើតជាមួយនឹង

មហាក្ខត ២ ចិត្តសម្មជានរូប កដត្តារូប ឧបាទារូប កើតជាមួយនឹងមហាក្ខត
 ទាំងឡាយ ពាហិរូប ... អាហារសម្មជានរូប ... ឧតុសម្មជានរូប ...
 មហាក្ខត ៣ កើតជាមួយនឹងមហាក្ខត ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។ បេ ។
 កដត្តារូប ឧបាទារូប កើតជាមួយនឹងមហាក្ខតទាំងឡាយ ។

បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារ ដូចជាបដិច្ចវារៈដែរ ។

[២៤៣] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ
 ... វារៈ ៩ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរូបច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
 នសមនន្តរូបច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្ស្រ-
 យប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ
 វារៈ ៩ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុង
 នវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្រ្តិយប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនតិប្បច្ច័យ
 វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

បច្ចនីយៈ ចប់

[២៤៤] វារៈ ៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ
 ៩ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរូបច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម-
 នន្តរូបច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្ស្រយប្បច្ច័យ
 វារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុង

នអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៩ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ
វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥
ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

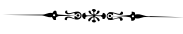
អនុលោមបច្ចនីយៈ ចប់

[២៤៥] វារៈ ២ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ
២ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសហជា-
តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ
២ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
អាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ២
ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ២
ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

បច្ចនីយានុលោម ចប់

សហជាតវារៈ ចប់

អត្ថរបស់សហជាតវារៈ ឈ្មោះថា អត្ថរបស់បដិច្ចវារៈ អត្ថ
របស់បដិច្ចវារៈ ឈ្មោះថា អត្ថរបស់សហជាតវារៈ ។

អដ្ឋកថា

សហជាតវារៈ

[២៣៦-២៤៥] គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងសហជាតវារៈដូចតទៅ
 បទថា កុសលំ ធម្មំ សហជាតោ គឺព្រោះអាស្រ័យកុសលធម៌
 ទើបកើតរួមជាមួយកុសលធម៌នោះ ។ ពាក្យដ៏សេស ក្នុងសហជាតវារៈនេះ
 គប្បីជ្រាបតាមន័យដែលពោលហើយក្នុងបដិច្ចវារៈ ។ ក្នុងអវសាននៃសហ-
 ជាតវារៈ លោកពោលពាក្យនេះថា អត្ថរបស់សហជាតវារៈ ឈ្មោះថា អត្ថ
 របស់បដិច្ចវារៈ អត្ថរបស់បដិច្ចវារៈ ឈ្មោះថា អត្ថរបស់សហជាតវារៈ
 ដូច្នោះ ដើម្បីសម្តែងថា វារៈទាំង ២ នេះ ពោលដោយអត្ថហើយ មិនមាន
 ការផ្សេងគ្នាឡើយ ។ ពិតហើយ ដោយអត្ថហើយ វារៈទាំង ២ នេះ មិន
 មានការបែកគ្នាឡើយ តែលោកពោលដើម្បីកំណត់អត្ថនៃគ្នានិងគ្នា ។ ពិត
 ហើយ ក្នុងបទថា ចកុត្តា បដិច្ច រូបេ ច ជាដើម លោកពោលថា បច្ចុ-
 យុប្បន្នធម៌ រមែងកើតព្រោះអាស្រ័យចក្ខុ និងរូប សូម្បីមិនកើតព្រមគ្នា ។
 ឧបាទរូប សូម្បីកើតព្រមគ្នា ក៏មិនជាបច្ច័យដល់មហាកុត្តរូបឡើយ ហេតុ
 នោះ វារៈទាំង ២ នេះ លោកពោលដើម្បីកំណត់ភាពជាសហជាតប្បច្ច័យ
 ដោយបដិច្ចវារៈ និងភាពជាសហជាតរបស់បច្ច័យ ដែលលោកប្រើពាក្យថា
 បដិច្ច ដោយសហជាតវារៈ ។

ម្យ៉ាងទៀត វារៈទាំង ២ នេះ លោកពោលដោយអំណាចទេសនា-
 វិលាស តាមអធ្យាស្រ័យនៃពួកសត្វដែលឈមចុះដោយប្រការនោះ និង
 ដោយអំណាចការបែកធ្លាយក្នុងនិរុត្តិប្បដិសម្ភិទា ។^{១២៣}

អភិធម្មបិដក

បច្ចុយវារៈ

អនុលោម

[២៤៦] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 ហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ
 ៣ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើប
 កើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមដ្ឋានរូប ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធទាំង
 ឡាយ ។ កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើត
 ឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមដ្ឋានរូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងកុស-
 លក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមដ្ឋានរូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី
 ចិត្តសមដ្ឋានរូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ។

[២៤៧] អកុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ពឹងផ្អែកនឹង
 ខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលធម៌
 ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមដ្ឋានរូប ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលក្ខន្ធ
 ទាំងឡាយ ។ អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលធម៌
 ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមដ្ឋានរូបក្តី ពឹងផ្អែក
 នឹងអកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមដ្ឋានរូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ
 ២ ក្តី ចិត្តសមដ្ឋានរូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ។

[២៤៨] អព្យាកតធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើង

ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជានុរូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងវិបាកាព្យា-
 កតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមុជានុរូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ៣
 ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជានុរូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ១ ខន្ធ ៣ ក្តី កដត្តារូបក្តី
 ពឹងផ្អែកនឹងវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ២ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ១ ក្តី កដត្តារូប
 ក្តី ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី កដត្តារូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ វត្ថុ ពឹង
 ផ្អែកនឹងខន្ធទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ មហាក្ខត ៣ ពឹងផ្អែក
 នឹងមហាក្ខត ១ មហាក្ខត ១ ពឹងផ្អែកនឹងមហាក្ខត ៣ មហាក្ខតរូប ២ ពឹង
 ផ្អែកនឹងមហាក្ខតរូប ២ ចិត្តសមុជានុរូប កដត្តារូប ឧបាទារូប ពឹងផ្អែកនឹង
 មហាក្ខតទាំងឡាយ វិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។ កុស-
 លធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺកុស-
 លក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។ អកុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌
 ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។
 កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 ហេតុប្បច្ច័យ គឺកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ចិត្តសមុជានុរូប ពឹង
 ផ្អែកនឹងមហាក្ខតទាំងឡាយ ។ អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី ពឹងផ្អែកនឹង
 អព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ
 ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ចិត្តសមុជានុរូប ពឹងផ្អែកនឹងមហាក្ខតទាំងឡាយ ។

[២៤៩] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង
 ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ផង

វត្ថុផង ខន្ធ ១ ពីងផ្អែកនឹងខន្ធ ៣ ផង វត្ថុផង ខន្ធ ២ ពីងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ផង វត្ថុផង ។ អព្យាកតធម៌ ពីងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជានុរូប ពីងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាក្ខតទាំងឡាយផង ។ កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី ពីងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពីងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ផង វត្ថុផង ខន្ធ ១ ពីងផ្អែកនឹងខន្ធ ៣ ផង វត្ថុផង ខន្ធ ២ ពីងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ផង វត្ថុផង ចិត្តសមុជានុរូប ពីងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាក្ខតទាំងឡាយផង ។

[២៥០] អកុសលធម៌ ពីងផ្អែកនឹងអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពីងផ្អែកនឹងអកុសលក្ខន្ធ ១ ផង វត្ថុផង ខន្ធ ១ ពីងផ្អែកនឹងខន្ធ ៣ ផង វត្ថុផង ខន្ធ ២ ពីងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ផង វត្ថុផង ។ អព្យាកតធម៌ ពីងផ្អែកនឹងអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជានុរូប ពីងផ្អែកនឹងអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាក្ខតទាំងឡាយផង ។ អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី ពីងផ្អែកនឹងអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពីងផ្អែកនឹងអកុសលក្ខន្ធ ១ ផង វត្ថុផង ខន្ធ ១ ពីងផ្អែកនឹងខន្ធ ៣ ផង វត្ថុផង ខន្ធ ២ ពីងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ផង វត្ថុផង ចិត្តសមុជានុរូប ពីងផ្អែកនឹងអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាក្ខតទាំងឡាយផង ។

[២៥១] កុសលធម៌ ពីងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ

អារម្មណប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ពឹងផ្អែកនឹង
ខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ។

[២៥២] អកុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើង
ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ពឹង
ផ្អែកនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ ពឹងផ្អែកនឹង
អព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹង
វិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ពឹង
ផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងខណៈនៃបដិ-
សន្ធិ ខន្ធ ១ ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ខន្ធទាំងឡាយ
ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែកនឹងចក្ខុកាយតនៈ សោតវិញ្ញាណ ពឹង
ផ្អែកនឹងសោតាយតនៈ យានវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែកនឹងយានាយតនៈ ជិវ្ហាវិញ្ញាណ
ពឹងផ្អែកនឹងជិវ្ហាយតនៈ កាយវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែកនឹងកាយាយតនៈ វិបាកា-
ព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។

[២៥៣] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
អារម្មណប្បច្ច័យ គឺកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។ អកុសលធម៌
ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺអកុសលក្ខន្ធ
ទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។

[២៥៤] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង
ទើបកើតឡើងព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធ ១

ផង វត្ថុផង ។ បេ ១ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ផង វត្ថុផង ។

[២៥៥] អកុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលក្ខន្ធ ១ ផង វត្ថុផង ។ បេ ១ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ផង វត្ថុផង ។

[២៥៦] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ អធិបតិប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ។ អកុសលធម៌ ពឹង ផ្អែកនឹងអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះអធិបតិប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែក នឹងអកុសលក្ខន្ធ ១ ។ អព្យាកតធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើត ឡើងព្រោះអធិបតិប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងវិបា- កាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ មហាក្ខត ៣ ពឹងផ្អែកនឹងមហាក្ខត ១ ចិត្ត- សមុជ្ឈានរូប ឧបាទារូប ពឹងផ្អែកនឹងមហាក្ខតទាំងឡាយ វិបាកាព្យាកត- កិរិយាព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។ កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹង អព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះអធិបតិប្បច្ច័យ គឺកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។ បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារ ដូចជាហេតុប្បច្ច័យដែរ ។

[២៥៧] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ អនន្តរប្បច្ច័យ ... ព្រោះសមនន្តរប្បច្ច័យ ... ។ បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារ ដូច ជាអារម្មណប្បច្ច័យដែរ ។

[២៥៨] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ សហជាតប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ។ ខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹង

អកុសលធម៌ ។ អព្យាកតធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះសហជាតប្បប្បយ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជានុរូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងវិបាកា-
 ព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ពាហិរូប ពឹងផ្អែកនឹងមហាកូត ១ ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ ... អាហារសមុជានុរូប ... ឧត្តសមុជានុរូប ... ពឹងផ្អែកនឹងមហាកូត
 ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។ បេ។ កដត្តារូប ឧបាទារូប ពឹងផ្អែកនឹងមហាកូត
 ទាំងឡាយ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែកនឹងចក្ខុយតនៈ ។ បេ។ កាយវិញ្ញាណ ពឹង
 ផ្អែកនឹងកាយយតនៈ វិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹង
 វត្ថុ ។ កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះសហជា-
 តប្បប្បយ គឺកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។ បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារ
 ដូចជាហេតុប្បប្បយដែរ ។

[២៤៩] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 អញ្ញាមញ្ញប្បប្បយ គឺ (ខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែក) នឹងខន្ធ ១ ។ អកុសលធម៌ ពឹង
 ផ្អែកនឹងអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះអញ្ញាមញ្ញប្បប្បយ គឺ (ខន្ធ ៣ ពឹង
 ផ្អែក) នឹងខន្ធ ១ ។ អព្យាកតធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះអញ្ញាមញ្ញប្បប្បយ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងវិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ
 ១ ។ បេ។ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ខន្ធ ៣ ក្តី វត្ថុក្តី ពឹងផ្អែកនឹងវិបាកា-
 ព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ។ ខន្ធ ២ ក្តី វត្ថុក្តី ពឹងផ្អែកនឹង
 ខន្ធ ២ វត្ថុ ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ មហាកូត
 ៣ ពឹងផ្អែកនឹងមហាកូត ១ ។ បេ។ មហាកូត ២ ពឹងផ្អែកនឹងមហាកូត ២

ពាហិរូប ... អាហារសមុជ្ជានរូប ... ឧតុសមុជ្ជានរូប ... មហាក្ខត ៣ ពឹង
 ផ្អែកនឹងមហាក្ខត ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។ បេ មហាក្ខត ២ ពឹងផ្អែកនឹង
 មហាក្ខត ២ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែកនឹងចក្ខុយតនៈ ។ បេ កាយវិញ្ញាណ
 ពឹងផ្អែកនឹងកាយាយតនៈ វិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែក
 នឹងវត្ថុ ។ កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះអញ្ញ-
 មញ្ញប្បច្ច័យ គឺកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។ បណ្ឌិតគប្បីឲ្យ
 ពិស្តារ ដូចជាអារម្មណប្បច្ច័យដែរ ។

[២៦០] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 និស្សយប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ។ បណ្ឌិតគប្បីឲ្យ
 ពិស្តារ ដូចជាសហជាតប្បច្ច័យដែរ ។

[២៦១] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ គឺ (ខន្ធ ៣) ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ។ (ឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ) ប្រហែលគ្នានឹងអារម្មណប្បច្ច័យដែរ ។

[២៦២] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 បុរេជាតប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ។ បេ ខន្ធ ២ ពឹង
 ផ្អែកនឹងខន្ធ ២ (ខន្ធទាំងឡាយពឹងផ្អែក) នឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះ
 បុរេជាតប្បច្ច័យ ។ អកុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលក្ខន្ធ ១ ។ បេ ខន្ធ ២
 ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ (ខន្ធទាំងឡាយពឹងផ្អែក) នឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង)

ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ អព្យាកតធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើត
ឡើងព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងវិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យា-
កតក្ខន្ធ ១ ។ បេ ។ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ (ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែក)
នឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែកនឹង
ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែកនឹងកាយយានៈ វិបាកាព្យាកត-
កិរិយាព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ
ទើបកើតឡើងព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌
ទើបកើតឡើងព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ
(ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែក) នឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះបុរេជា-
តប្បច្ច័យ ។ អកុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
បុរេជាតប្បច្ច័យ គឺអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ (ខន្ធទាំងឡាយ
ពឹងផ្អែក) នឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ កុសលធម៌
ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះបុរេជា-
តប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ផង វត្ថុផង ។ បេ ។ ខន្ធ ២
ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ផង វត្ថុផង (ខន្ធទាំងឡាយពឹងផ្អែក) នឹងវត្ថុ (ទើប
កើតឡើង) ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ អកុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអកុ-
សលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺខន្ធ
៣ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលក្ខន្ធ ១ ផង វត្ថុផង ។ បេ ។ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ
២ ផង វត្ថុផង (ខន្ធទាំងឡាយពឹងផ្អែក) នឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះ

បុរេជាតប្បច្ច័យ ។

[២៦៣] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 អាសេវនប្បច្ច័យ គឺពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ។ បេ។ អកុសលធម៌ ពឹងផ្អែក
 នឹងអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះអាសេវនប្បច្ច័យ គឺពឹងផ្អែកនឹងអកុ-
 សលក្ខន្ធ ១ ។ បេ។ អព្យាកតធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះអាសេវនប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១
 ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ កិរិយាព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ
 ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។ កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 អាសេវនប្បច្ច័យ គឺកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។ អកុសលធម៌
 ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះអាសេវនប្បច្ច័យ គឺអកុសលក្ខន្ធ
 ទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង
 ។ បេ។ អកុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើប
 កើតឡើងព្រោះអាសេវនប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលក្ខន្ធ ១ ផង
 វត្ថុផង ។ បេ។

[២៦៤] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 កម្មប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ។ អកុសលធម៌ ពឹងផ្អែក
 នឹងអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះកម្មប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ (ពឹងផ្អែកនឹង
 អកុសលក្ខន្ធ ១) ។ អព្យាកតធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះកម្មប្បច្ច័យ គឺពឹងផ្អែកនឹងវិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ។ បេ។ ពឹង

ផ្អែកនឹងមហាក្ខត ១ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ ពឹងផ្អែកនឹងមហាក្ខត ១
 របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។ បេ ។ កដត្តារូប ឧបាទារូប ពឹងផ្អែកនឹងមហាក្ខតទាំង
 ឡាយ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែកនឹងចក្ខុយានៈ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក
 នឹងកាយាយានៈ វិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។
 កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះកម្មប្បប្បយ គឺ
 កុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។ អកុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌
 ទើបកើតឡើងព្រោះកម្មប្បប្បយ គឺអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។
 កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង
 ទើបកើតឡើងព្រោះកម្មប្បប្បយ ។ បេ ។ អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី ពឹង
 ផ្អែកនឹងអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះកម្មប្បប្បយ
 គឺពឹងផ្អែកនឹងអកុសលក្ខន្ធ ១ ផង វត្ថុផង ។ បេ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ពឹងផ្អែក
 នឹងអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាក្ខតទាំងឡាយផង ។

[២៦៥] អព្យាកតធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះវិបាកប្បប្បយ គឺពឹងផ្អែកនឹងវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ។ បេ ។ ពឹងផ្អែកនឹង
 មហាក្ខត ១ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែកនឹងចក្ខុយានៈ
 ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែកនឹងកាយាយានៈ វិបាកាព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ
 ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។

[២៦៦] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 អាហារប្បប្បយ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ។ ខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹង

អកុសលធម៌ ។ អព្យាកតធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើង
ព្រោះអាហារប្បច្ច័យ ។ បេ ។ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ អាហារសមុជ្ជាន
រូប មហាកុត ១ ។ បេ ។ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែកនឹងចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយ-
វិញ្ញាណ ពឹងផ្អែកនឹងកាយាយតនៈ វិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ
ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។ បរិបូណ៌ ។

[២៦៧] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ បេ ។ ពឹងផ្អែកនឹងមហាកុត ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។ បេ ។
ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែកនឹងចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែកនឹង
កាយាយតនៈ វិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ
(ទើបកើតឡើង) ព្រោះឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារ ដូចជា
កម្មប្បច្ច័យដែរ ។

[២៦៨] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
ឈានប្បច្ច័យ និងមគ្គប្បច្ច័យ ។ ព្រោះឈានប្បច្ច័យផង ព្រោះមគ្គប្បច្ច័យ
ផង ។ បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារ ដូចជាហេតុប្បច្ច័យដែរ ។

[២៦៩] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
សម្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ (សម្បយុត្តប្បច្ច័យ) ប្រហែលគ្នានឹងអារម្មណប្បច្ច័យ
ដែរ ។

[២៧០] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ។ បេ ។ ខន្ធ ២ ពឹង

ផ្អែកនឹងខន្ធ ២ (ខន្ធទាំងឡាយពឹងផ្អែក) នឹងវត្ថុ ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។
 អព្យាកតធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 គឺចិត្តសម្មជានរូប ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ (ចិត្តសម្មជានរូប)
 ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធទាំងឡាយ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។
 កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសម្មជានរូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធ ១
 ។ បេ ។ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសម្មជានរូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ខន្ធទាំងឡាយ (ពឹង
 ផ្អែក) នឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ចិត្តសម្មជានរូប (ពឹង
 ផ្អែក) នឹងខន្ធទាំងឡាយ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ អកុ-
 សលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺ
 ខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលក្ខន្ធ ១ ។ បេ ។ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ (ខន្ធ
 ទាំងឡាយពឹងផ្អែក) នឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។
 អព្យាកតធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 គឺចិត្តសម្មជានរូប ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ (ចិត្តសម្មជានរូប
 ពឹងផ្អែក) នឹងខន្ធទាំងឡាយ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។
 អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសម្មជានរូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលក្ខន្ធ
 ១ ។ បេ ។ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសម្មជានរូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ខន្ធទាំងឡាយ
 (ពឹងផ្អែក) នឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ចិត្តសម្មជានរូប

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

(ពឹងផ្អែក) នឹងខន្ធទាំងឡាយ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។
 អព្យាកតធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមដ្ឋានរូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងវិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ
 ១ ។ បេ ។ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមដ្ឋានរូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ខន្ធទាំងឡាយ
 (ពឹងផ្អែក) នឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ចិត្តសមដ្ឋានរូប
 (ពឹងផ្អែក) នឹងខន្ធទាំងឡាយ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 ខន្ធ ៣ ក្តី កដត្តារូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ។ បេ ។ ខន្ធ ២ ក្តី កដត្តារូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ខន្ធទាំងឡាយ
 (ពឹងផ្អែក) នឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ កដត្តារូប
 ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធទាំងឡាយ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វត្ថុ
 (ពឹងផ្អែក) នឹងខន្ធទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ខន្ធទាំងឡាយ
 (ពឹងផ្អែក) នឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វត្ថុ (ពឹង
 ផ្អែក) នឹងខន្ធទាំងឡាយ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ពឹងផ្អែកនឹង
 មហាក្ខត ១ ។ បេ ។ ចិត្តសមដ្ឋានរូប កដត្តារូប ឧបាទារូប ពឹងផ្អែកនឹង
 មហាក្ខតទាំងឡាយ (ចិត្តសមដ្ឋានរូប កដត្តារូប ឧបាទារូប ពឹងផ្អែក) នឹង
 ខន្ធទាំងឡាយ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹង
 ផ្អែកនឹងចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែកនឹងកាយាយតនៈ វិបាកា
 ព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ (ខន្ធទាំងឡាយពឹង
 ផ្អែក) នឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ កុសលធម៌

ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺកុសលក្ខន្ធ
 ទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ (កុសលក្ខន្ធទាំងឡាយពឹងផ្អែក) នឹងវត្ថុ (ទើប
 កើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ អកុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យា-
 កតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹង
 ផ្អែកនឹងវត្ថុ (អកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែក) នឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង)
 ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី ពឹងផ្អែកនឹងអព្យា-
 កតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹង
 ផ្អែកនឹងវត្ថុ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ពឹងផ្អែកនឹងមហាកុតទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយ
 (ពឹងផ្អែក) នឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានរូប (ពឹងផ្អែក) នឹងខន្ធទាំងឡាយ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ ។ អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌
 ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹង
 វត្ថុ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ពឹងផ្អែកនឹងមហាកុតទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយ (ពឹង
 ផ្អែក) នឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប
 (ពឹងផ្អែក) នឹងខន្ធទាំងឡាយ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។
 កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ផង វត្ថុផង ខន្ធ
 ១ ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ៣ ផង វត្ថុផង ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ផង វត្ថុផង
 (ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក) នឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

អព្យាកតធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុដ្ឋានរូប ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ
 ផង មហាក្កតទាំងឡាយផង (ចិត្តសមុដ្ឋានរូបពឹងផ្អែក) នឹងខន្ធទាំងឡាយ
 (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី
 ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ផង វត្ថុផង ខន្ធ ១ ពឹង
 ផ្អែកនឹងខន្ធ ៣ ផង វត្ថុផង ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែកនឹង ខន្ធ ២ ផង វត្ថុផង ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានរូប ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាក្កតទាំងឡាយផង
 ខន្ធទាំងឡាយ (ពឹងផ្អែក) នឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 ចិត្តសមុដ្ឋានរូប (ពឹងផ្អែក) នឹងខន្ធទាំងឡាយ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះ
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ អកុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌
 ផង ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលក្ខន្ធ
 ១ ផង វត្ថុផង ។ បេ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែកនឹង ខន្ធ ២ ផង វត្ថុផង (ខន្ធ ២
 ពឹងផ្អែក) នឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ អព្យា-
 កតធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះ
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុដ្ឋានរូប ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង
 មហាក្កតទាំងឡាយផង (ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ពឹងផ្អែក) នឹងខន្ធទាំងឡាយ
 (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌
 ក្តី ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះ

វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលក្ខន្ធ ១ ផង វត្ថុផង ។ បេ ។
 ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ផង វត្ថុផង ចិត្តសមុជានរូប ពឹងផ្អែកនឹងអកុ-
 សលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាកុតទាំងឡាយផង ខន្ធទាំងឡាយ (ពឹងផ្អែក)
 នឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ចិត្តសមុជានរូប (ពឹង
 ផ្អែក) នឹងខន្ធទាំងឡាយ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[២៧១] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 អត្ថិប្បច្ច័យ ។ បេ ។ អត្ថិប្បច្ច័យ បណ្ឌិតគប្បីធ្វើឲ្យប្រហែលគ្នានឹងសហជា-
 តប្បច្ច័យដែរ ។ នត្ថិប្បច្ច័យ វិតតប្បច្ច័យ ប្រហែលគ្នានឹងអារម្មណប្បច្ច័យ ។
 អវិតតប្បច្ច័យ ប្រហែលគ្នានឹងសហជាតប្បច្ច័យ ។

[២៧២] វារៈ ១៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ
 វារៈ ១៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុង
 សមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអញ្ញ-
 មញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
 វារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុង
 កម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ
 ១៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ
 វារៈ ៧ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១៧
 ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងវិតតប្បច្ច័យ វារៈ ១៧
 ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ ។

[២៧៣] វារៈ ៧ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ១៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងសមនន្តរ- ប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ។ បេ ។ វារៈ ១៧ ក្នុងអវិគ- តប្បច្ច័យ ។

[២៧៤] វារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ និងអារម្ម- ណប្បច្ច័យ (វារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់) ... វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[២៧៥] វារៈ ៧ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យ អនន្តរប្បច្ច័យ សមនន្តរប្បច្ច័យ សហជាតប្បច្ច័យ អញ្ញ- មញ្ញប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ និង អាសេវនប្បច្ច័យ ... វារៈ ៧ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[២៧៦] វារៈ ៧ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្ម- ណប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ អាសេវនប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ និងវិគតប្បច្ច័យ ។

[២៧៧] វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្ម- ណប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ និងវិបាកប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុង អវិគតប្បច្ច័យ ។

[២៧៨] វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្ម- ណប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ វិបាកប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ និង

វិតតប្បច្ច័យ ។

ហេតុមូលកៈ ចប់

[២៧៩] វារៈ ៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ ។ បេ ។ អារម្មណមូលកៈ បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារ ដូច ជាហេតុមូលកៈដែរ ។

[២៨០] វារៈ ១៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអធិបតិប្បច្ច័យ ។ ព្រោះ អនន្តរប្បច្ច័យ ... វារៈ ៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះសមនន្តរប្បច្ច័យ ។ ព្រោះ សហជាតប្បច្ច័យ ... អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ និងបុរេជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ ៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអាសេវនប្បច្ច័យ ... វារៈ ៧ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុង អនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុង ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុង ឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងវិតតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ ។

[២៨១] ព្រោះកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះវិបា- កប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ

វារៈ ១ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
សហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្ស-
យប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិ-
យប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១
ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគ-
តប្បច្ច័យ ។

[២៨២] ព្រោះអាហារប្បច្ច័យ ... ព្រោះឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ
មគ្គប្បច្ច័យ សម្បយុត្តប្បច្ច័យ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អត្តិប្បច្ច័យ នត្តិប្បច្ច័យ
និងវិគតប្បច្ច័យ ... វារៈ ១៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអវិគតប្បច្ច័យ ... វារៈ
៧ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ ។

អនុលោមក្នុងបច្ច័យវារៈ ចប់

អដ្ឋកថា

បច្ចយវារៈ

អនុលោម

[២៤៦-២៨២] គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងបច្ចយវារៈដូចតទៅ

បទថា កុសលំ ធម្មំ បច្ចយា គឺជាសភាវៈតាំងនៅក្នុងកុសលធម៌
អធិប្បាយថា ធ្វើកុសលធម៌ឲ្យជាបច្ច័យ ព្រោះអត្ថថា ជាទីអាស្រ័យ ។
បទថា កុសលំ ឯកំ ខន្ធំ បច្ចយា មានពាក្យអធិប្បាយថា ខន្ធ ៣ ធ្វើ
កុសលក្ខន្ធ ១ ឲ្យជាទីអាស្រ័យ កើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ ។ ក្នុងគ្រប់
បទ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបអត្ថដោយឧបាយនេះឯង ។ បទនេះថា វត្ថុំ បច្ចយា
វិចារកាព្យាកតា កិរយាព្យាកតា ខន្ធា ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ដោយ
អំណាចបវត្តិកាល ក្នុងបញ្ចវេកាការកត ។ ពិតហើយ ក្នុងបវត្តិកាល ក្នុង
បញ្ចវេកាការកត ហទយវត្ថុំដែលជាបុរេជាត ជានិស្សយប្បច្ច័យដល់ខន្ធទាំង
ឡាយ តែព្រោះ បដិច្ច សព្វ មានអត្ថស្មើគ្នានឹង សហជាត សព្វ ក្នុង
បដិច្ចវារៈ មិនបានន័យបែបនេះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា វត្ថុំ
បដិច្ច ខន្ធា ដូច្នោះ សំដៅយកវត្ថុំដែលជាសហជាតប៉ុណ្ណោះ ក្នុងបដិសន្ធិ-
កាល ។ ក្នុងបទថា កុសលំ ឯកំ ខន្ធា វត្ថុំ បច្ចយា តយោ ខន្ធា
ជាដើម បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបអត្ថដោយន័យនេះដូចគ្នា ។ បទថា អព្យាកតំ
ធម្មំ បច្ចយា កុសលោ ច អព្យាកតោ ច លោកពោលសំដៅយកការ
កើតព្រមគ្នានៃកុសល និងអព្យាកតៈ ដោយអំណាចហេតុប្បច្ច័យ ។ ពិត
ហើយ ក្នុងខណៈកុសលចិត្តកើតឡើង កុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ អាស្រ័យ

អង្គកថា បរមត្ថទីបទី បឋមភាគ

ហទយវត្ថុ និងឧបាទារូបដែលមានចិត្តជាសមុជ្ជាន អាស្រ័យមហាកុត្តរូប ដែលមានចិត្តជាសមុជ្ជាន កើតឡើងដោយអំណាចហេតុប្បច្ច័យ ។ សូម្បី អព្យាកតធម៌ដែលជាបច្ច័យផ្សេងគ្នា បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ពាក្យនេះ លោក ពោលសំដៅដល់ការកើតព្រមគ្នានៃបច្ច័យប្បន្ន ដោយអំណាចហេតុប្បច្ច័យ ក្នុងឋានៈដទៃដែលមានសភាពយ៉ាងនេះ ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។

ក្នុងហេតុប្បច្ច័យនេះ លោកវិសជ្ជនាបញ្ញា ១៧ ព្រោះធ្វើសហជាត និងបុរេជាតឲ្យជាបច្ច័យ ដោយអត្ថថា ជាទីអាស្រ័យ ដោយប្រការដូច្នោះ ។ ក្នុងសេចក្តីនោះ លោកកាន់យកខន្ធទាំងឡាយ និងមហាកុត្តរូប ដោយ អំណាចសហជាតប្បច្ច័យ កាន់យកហទយវត្ថុ ដោយអំណាចសហជាតប្បច្ច័យ និងបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ ឯក្នុងបដិច្ចវារៈ រមែងបានបច្ច័យ ដោយអំណាច សហជាត ព្រោះហេតុនោះ ទើបក្នុងទីនោះ លោកវិសជ្ជនា ៩ បញ្ញា ប៉ុណ្ណោះ ។

ក្នុងបច្ច័យវារៈនោះ ធម៌ទាំងឡាយណា មានបញ្ញា ១៧ ដែលព្រះ មានព្រះភាគទ្រង់វិសជ្ជនាហើយ ក្នុងធម៌ទាំងនោះ មានកុសលជាដើម ក្នុង ការវិសជ្ជនាដែលមានបទដើម ១ បទ បទចុងក៏ ១ បទ បានបច្ច័យប្បន្ន តែម្យ៉ាងអំពីបច្ច័យដែលដូចគ្នា ។ ក្នុងការវិសជ្ជនាដែលមានបទដើម ១ បទ បទចុង ២ បទ បានបច្ច័យប្បន្នផ្សេងគ្នា តែជាបច្ច័យដូចគ្នាតែមួយ ។ ក្នុង ការវិសជ្ជនាបច្ច័យដែលមានបទដើម ២ បទ បទចុង ១ បទ បានបច្ច័យប្បន្ន តែមួយដូចគ្នា អំពីបច្ច័យផ្សេងគ្នា ។ ក្នុងការវិសជ្ជនា ដែលមានបទដើម ២

បទ បទចុង ២ បទ បានបច្ចុយុប្បន្នផ្សេងគ្នា អំពីបច្ចុយុផ្សេងគ្នា ។ ក្នុង
អារម្មណប្បច្ចុយុជាដើម គប្បីជ្រាបការចែកបញ្ហា និងវិសជ្ជនា ដោយ
ឧបាយនេះឯង ។

ពាក្យណា ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ក្នុងអារម្មណប្បច្ចុយុថា វត្ថុ
បច្ចុយុ ឧទ្ធា ពាក្យនោះ លោកសំដៅយកព្រោះវិបាកក្នុងបដិសន្ធិកាល
ប៉ុណ្ណោះ ចក្ខុវិញ្ញាណជាដើម លោកពោលដើម្បីសម្តែងប្រភេទនៃធម៌ទាំង
ឡាយ ដែលអាស្រ័យអព្យាកតៈ កើតឡើងព្រោះអារម្មណប្បច្ចុយុ ។ បទ
ថា វត្ថុ បច្ចុយុ ទ្រង់ត្រាស់ទៀត ក៏ដើម្បីសម្តែងការកើតឡើងនៃវិបាក-
ព្យាកតៈ និងកិរិយាព្យាកតៈក្នុងបវត្តិកាល ពាក្យដ៏សេស គប្បីជ្រាបដោយ
ន័យមុននោះឯង ។

ក្នុងអារម្មណប្បច្ចុយុនេះ លោកវិសជ្ជនា ៧ សំណួរ ព្រោះលើក
ឡើងនូវសហជាតប្បច្ចុយុ និងបុរេជាតប្បច្ចុយុឲ្យជាបច្ចុយុ ដោយប្រការ
ដូច្នោះ ។ ក្នុងបញ្ហាទាំងនោះ ខន្ធទាំងឡាយ លោកកាន់យកដោយអំណាច
សហជាត ។ ហទយវត្ថុ កាន់យកដោយអំណាចសហជាត និងបុរេជាត
ចក្ខុយតនៈជាដើម កាន់យកដោយអំណាចបុរេជាត ។ ឯក្នុងបដិច្ចវារៈ បាន
បច្ចុយុ ដោយអំណាចសហជាតប៉ុណ្ណោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបក្នុងវារៈនោះ
វិសជ្ជនា ៣ សំណួរប៉ុណ្ណោះ ។

ក្នុងអធិបតិប្បច្ចុយុ គប្បីជ្រាបថា បានដល់ វិបាកព្យាកតៈដែលជា
លោកុត្តរប៉ុណ្ណោះ ។ អនន្តរប្បច្ចុយុ និងសមនន្តរប្បច្ចុយុ ដូចគ្នានឹងអារម្ម-

ណប្បច្ច័យ ព្រោះមិនមានរូប ។ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ អត្តិប្បច្ច័យ និង វិតតប្បច្ច័យខាងមុខ ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។

ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ បទថា កដត្តារូបំ ឧទាទារូបំ បានដល់ កដត្តារូប ពោល គឺឧបាទារូប ។ ពាក្យនេះ លោកកាន់យករូបនៃអសញ្ញា- សត្វមួយពួក ។ ចក្ខុយតនៈជាដើម ពោលដោយអំណាចបញ្ចេញការភព ។ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ លោកពោលសំដៅយកបញ្ញាដែលមានវិសជ្ជនាស្មើគ្នា ថា ដូចជាអារម្មណប្បច្ច័យដែរ ។ ក្នុងបច្ចុយុប្បន្នធម៌ មានការផ្សេងគ្នា ។

បទថា អារម្មណប្បច្ច័យសទិសំ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ លោក ពោល ព្រោះមានវិសជ្ជនាស្មើគ្នាដោយការមិនមានរូបខ្លះ ។ បទថា វត្ថុ បុរេជាតប្បច្ច័យ ជាដើម គប្បីកាន់យកអត្តតាមន័យដែលពោលហើយ ក្នុងបដិច្ចវារៈ ។

ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ បទថា តិណ្ហិ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបវិសជ្ជនា ៣ យ៉ាង នេះ គឺកុសលកើតព្រោះអាស្រ័យកុសល ១ អព្យាកតៈកើតព្រោះអាស្រ័យ កុសល ១ កុសល និងអព្យាកតៈកើតព្រោះអាស្រ័យកុសល ១ ។ ក្នុង អកុសលជាដើម ក៏មានន័យនេះដូចគ្នា ។

ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បទថា ខន្ធ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ សេចក្តីថា ធម៌ ទាំងឡាយ អាស្រ័យខន្ធទាំងឡាយ កើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បទ ថា ខន្ធ វត្ថុ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ សេចក្តីថា ខន្ធទាំងឡាយ អាស្រ័យ ហទយវត្ថុ កើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ពាក្យដ៏សេស គប្បីជ្រាបតាម

ន័យដែលពោលហើយខាងដើមនោះឯង ។

ឥឡូវនេះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ហេតុយា សត្តរស ជាដើម ដើម្បីសម្តែងវិសជ្ជនាតាមដែលរកបាន ដោយអំណាចការគណនា ។ បណ្តា បទទាំងនោះ បទថា ហេតុយា សត្តរស សេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់វិសជ្ជនា ៣ ប្រការ គឺបទដើម ១ បទ បទចុង ១ បទ មាន ២ វារៈ បទដើម ២ បទ និងបទចុង ១ បទ មាន ១ វារៈ ដោយអំណាច កុសលយ៉ាងនេះ គឺកុសលជាមួយកុសល អព្យាកតៈជាមួយកុសល កុសល និងអព្យាកតៈជាមួយកុសល ។ វិសជ្ជនាដោយអកុសល ក៏ដូចគ្នានឹងកុសល នោះឯង ។ អព្យាកតៈជាមួយអព្យាកតៈ អកុសល អព្យាកតៈជាមួយ អព្យាកតៈ កុសលជាមួយកុសលអព្យាកតៈ អព្យាកតៈជាមួយកុសល អព្យាកតៈ កុសល អព្យាកតៈជាមួយកុសល អព្យាកតៈ អកុសលជាមួយ អកុសល អព្យាកតៈ អព្យាកតៈជាមួយអកុសល អព្យាកតៈ អកុសល អព្យាកតៈជាមួយអកុសល អព្យាកតៈ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មាន ១៧ វារៈយ៉ាងនេះ ។

ក្នុងបទថា អារម្មណេ សត្ត សេចក្តីថា មានវិសជ្ជនា ៧ វារៈ យ៉ាងនេះ គឺកុសលជាមួយកុសល អកុសលជាមួយអកុសល អព្យាកតៈ ជាមួយអព្យាកតៈ កុសលជាមួយអព្យាកតៈ អកុសលជាមួយអព្យាកតៈ កុសលជាមួយកុសល អព្យាកតៈ អកុសលជាមួយអកុសល អព្យាកតៈ ។ បទថា ឯកំ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ គឺអព្យាកតៈជាមួយនឹងអព្យាកតៈនោះឯង ។

ការកំណត់វារៈ ៣ គឺ ១៧ វារៈ ៧ វារៈ និង ១ វារៈ ក្នុងអនុលោមន័យ
 បច្ច័យវារៈ មានដោយប្រការដូច្នោះ ។ ក្នុងវារៈទាំងនោះ បណ្ឌិតកំណត់វារៈ
 ទាំងអស់នោះ គឺពួក ១៧ វារៈ មាន ១២ បច្ច័យ ពួក ៧ វារៈ មាន ១១
 បច្ច័យ ពួក ១ វារៈ មាន ១ បច្ច័យ ឲ្យល្អហើយ គប្បីជាបច្ច័យនៃដោយ
 អំណាចចំនួនដែលតិចជាង ក្នុងការប្រៀបធៀបបច្ច័យ ដោយអំណាច
 ទុកត្រឹមប្បដ្ឋានខាងមុខជាដើមខាងមុខ ។ ពិតហើយ ដោយវិធីគណនានេះ
 បណ្ឌិតអាចជាប្រការកំណត់វារៈក្នុងន័យទាំងឡាយ មានទុម្ភលកន័យជាដើម
 បាន ព្រោះហេតុនោះ ដើម្បីសម្តែងការកំណត់វារៈ ដោយអំណាចការ
 គណនាប៉ុណ្ណោះ មិនប៉ះពាល់ (ឆ្លុះបញ្ចាំង) ដល់វិសជ្ជនាថា កុសលធម៌កើត
 ឡើងព្រោះអាស្រ័យកុសលធម៌ទៀត ទើបទ្រង់ផ្តើមពាក្យថា ហេតុប្បច្ចយា
 អារម្មណេ សត្ត ជាដើម ។ ក្នុងពាក្យនោះ មានអធិប្បាយថា កុសលធម៌
 រមែងកើតព្រោះអាស្រ័យកុសលធម៌ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ ។
 បណ្ឌិតគប្បីអធិប្បាយវិសជ្ជនា ដែលបានក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ឲ្យពិស្តារ
 ទូលំទូលាយទៅ ដោយន័យនេះថា ខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១
 កើតឡើង ។^{១២៣}

នេះជាន័យក្នុងអនុលោមមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ

អភិធម្មបិដក

បច្ចុន័យៈ

[២៨៣] អកុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺមោហាៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខុ ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ
 ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធទាំងឡាយ ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខុ ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។
 អព្យាកតធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
 គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងអហេតុកិបាកាព្យាកតកិរិយា-
 ព្យាកតកន្ធ ១ ។ បេ ។ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ ខន្ធ
 ៣ ក្តី កដត្តារូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងវិបាកាព្យាកតកន្ធ ១ ក្នុងខណៈនៃអហេតុក-
 បដិសន្ធិ ។ បេ ។ ខន្ធ ២ ក្តី កដត្តារូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ វត្ថុ ពឹងផ្អែក
 នឹងខន្ធទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ មហាកុត ៣ ពឹងផ្អែកនឹង
 មហាកុត ១ ។ បេ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប កដត្តារូប ឧបាទារូប ពឹងផ្អែកនឹងមហាកុត
 ទាំងឡាយ ពាហិរូប ... អាហារសមុដ្ឋានរូប ... ឧតុសមុដ្ឋានរូប ... មហាកុត
 ៣ ពឹងផ្អែកនឹងមហាកុត ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។ បេ ។ កដត្តារូប ឧបាទារូប
 ពឹងផ្អែកនឹងមហាកុតទាំងឡាយ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែកនឹងចក្ខុកាយតនៈ ។ បេ ។
 កាយវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែកនឹងកាយាយតនៈ អហេតុកិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យា-
 កតកន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។ អកុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌
 ទើបកើតឡើងព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺមោហាៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខុ ច្រឡំ
 ដោយឧទ្ធច្ចៈ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។ អកុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលធម៌ផង
 អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺមោហាៈ ដែលច្រឡំ

ដោយវិចិត្រិកិច្ចា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ តឹងផ្អែកនឹងខន្ធទាំងឡាយ ដែលច្រឡំ
ដោយវិចិត្រិកិច្ចា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈផង វត្ថុផង ។

[២៨៤] អព្យាកតធម៌ តឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
នអារម្មណប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជានុរូប តឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។
បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារ ដូចជានអារម្មណប្បច្ច័យ ក្នុងបដិច្ចវារៈផងចុះ ។

[២៨៥] កុសលធម៌ តឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
នអធិបតិប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ តឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ។ ខន្ធ ៣ តឹងផ្អែក
នឹងអកុសលធម៌ ។ តឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ។
បណ្ឌិតគប្បីសម្តែងអព្យាកតធម៌ ឲ្យបរិបូណ៌ ពាហិរូប ... អាហារ-
សមុជានុរូប ... ឧត្តសមុជានុរូប ... (មហាក្កត ៣) តឹងផ្អែកនឹងមហាក្កត ១
របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។ បេ។ ចក្ខុវិញ្ញាណ តឹងផ្អែកនឹងចក្ខុកាយតនៈ ។ បេ។
កាយវិញ្ញាណ តឹងផ្អែកនឹងកាយាយតនៈ វិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ
ទាំងឡាយ តឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។ កុសលធម៌ តឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើប
កើតឡើងព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ គឺកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ តឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។ បេ។
បណ្ឌិតគប្បីរាប់ដូចជាសហជាតប្បច្ច័យ ក្នុងអនុលោមដែរ ។

[២៨៦] អព្យាកតធម៌ តឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
នអន្តរុប្បច្ច័យ ... ព្រោះនសមន្តរុប្បច្ច័យ នអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ នឧបនិស្ស-
យប្បច្ច័យ និងនបុរេជាតប្បច្ច័យ ... ។ បណ្ឌិតគប្បីសម្តែងឲ្យពិស្តារ ដូចជា
ក្នុងបដិច្ចវារៈដែរ ។

[២៨៧] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ... ព្រោះនអាសេវនប្បច្ច័យ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែកនឹង
 ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យក្តី នអាសេវនប្បច្ច័យក្តី បណ្ឌិតគប្បី
 សម្តែងឲ្យបរិបូណ៌ សុទ្ធតែមានវារៈ ១៧ ។ បណ្ឌិតគប្បីសម្តែងឲ្យពិស្តារ
 ដូចជាសហជាតប្បច្ច័យ ក្នុងអនុលោមដែរ ។

[២៨៨] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 នកម្មប្បច្ច័យ គឺកុសលចេតនា ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។ អកុ-
 សលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ គឺអកុ-
 សលចេតនា ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។ អព្យាកតធម៌ ពឹងផ្អែក
 នឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ គឺកិរិយាព្យាកតចេតនា
 ពឹងផ្អែកនឹងកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ ពាហិរូប ... អាហារសមុដ្ឋានរូប ...
 ឧតុសមុដ្ឋានរូប ... (មហាក្កត ៣) ពឹងផ្អែកនឹងមហាក្កត ១ ។ បេ ។ ឧបាទារូប
 ពឹងផ្អែកនឹងមហាក្កតទាំងឡាយ កិរិយាព្យាកតចេតនា ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។
 កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ គឺ
 កុសលចេតនា ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។ អកុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌
 ទើបកើតឡើងព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ គឺអកុសលចេតនា ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។
 កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ គឺកុសលចេតនា ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ផង វត្ថុផង ។
 អកុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើង

ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ គឺអកុសលចេតនា ពឹងផ្អែកនឹងអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ផង វត្ថុផង ។

[២៨៩] កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ នវិបាកប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ។ ខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែកនឹង អកុសលធម៌ ។ អព្យាកតធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនវិបាកប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមដ្ឋានរូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងកិរិយាព្យា- កតក្ខន្ធ ១ ។ បេ ។ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមដ្ឋានរូបក្តី ពឹងផ្អែកនឹងខន្ធ ២ មហាក្ខត ៣ ពឹងផ្អែកនឹងមហាក្ខត ១ ។ បេ ។ ចិត្តសមដ្ឋានរូប និងឧបាទារូប ពឹងផ្អែក នឹងមហាក្ខតទាំងឡាយ ពាហិរូប ... អាហារសមដ្ឋានរូប ... ឧតុសមដ្ឋានរូប ... មហាក្ខត ៣ ពឹងផ្អែកនឹងមហាក្ខត ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។ បេ ។ កដត្តារូប និងឧបាទារូប ពឹងផ្អែកនឹងមហាក្ខតទាំងឡាយ កិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។ កុសលធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើប កើតឡើងព្រោះនវិបាកប្បច្ច័យ គឺកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ពឹងផ្អែកនឹងវត្ថុ ។ បណ្ឌិតគប្បីសម្តែងឲ្យពិស្តារ ក្នុងបច្ច័យទាំងពួងចុះ រៀរលែងតែវិបាកប្បច្ច័យ ចេញ ។

[២៩០] អព្យាកតធម៌ ពឹងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនអាហារប្បច្ច័យ ... ព្រោះនតន្រ្តិយប្បច្ច័យ ... ព្រោះនឈានប្បច្ច័យ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែកនឹងចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែកនឹង កាយាយតនៈ ការធ្វើឲ្យផ្សេងៗ គ្នានេះ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ ។ ... ព្រោះ

នមគ្គប្បច្ច័យ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពីង្គ្រៃកន្លងចក្ខុយតនៈ ។ បេ កាយវិញ្ញាណ
 ពីង្គ្រៃកន្លងកាយាយតនៈ អហេតុកិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ
 ពីង្គ្រៃកន្លងវត្ថុ ការធ្វើឲ្យផ្សេងៗ គ្នានេះ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ ។ ពាក្យដ៏សេស
 សល់ បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារ ដូចជាបច្ចុប្បន្នៈ ក្នុងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ព្រោះ
 នសម្បយុត្តប្បច្ច័យ នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ និងនោនតិប្បច្ច័យ ។ អព្យាកតធម៌
 ពីង្គ្រៃកន្លងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនោវិតតប្បច្ច័យ គឺចិត្ត-
 សមុជានរូប ពីង្គ្រៃកន្លងកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។ បណ្ឌិតគប្បីសម្តែងឲ្យ
 ពិស្តារ ដូចជាក្នុងបដិច្ចវារៈដែរ ។

[២៩១] វារៈ ៤ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ
 វារៈ ១៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
 នសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ
 វារៈ ១៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុង
 នវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្ត្រិយប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនតិប្បច្ច័យ
 វារៈ ៥ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ ។

[២៩២] វារៈ ១ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ
 ៤ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្ត-

រយ្យច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
 វារៈ ២ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុង
 នអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្រ្តិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
 វារៈ ២ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នោវិតតប្បច្ច័យ ។

[២៧៣] វារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ និង
 នអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរយ្យច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្ត-
 រយ្យច្ច័យ (វារៈ ១ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់) វារៈ ១ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ ។

[២៧៤] វារៈ ១ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនអារម្មណប្បច្ច័យ... វារៈ
 ៥ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរយ្យច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
 នសមនន្តរយ្យច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ
 ៥ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនវិបា-
 កប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្រ្តិយប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង

នោវិតតប្បច្ច័យ ។

[២៩៥] វារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះនអារម្មណប្បច្ច័យ និង
នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ ។

[២៩៦] វារៈ ៤ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ ... វារៈ
៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសមនន្ត-
រប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
វារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១៧
ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
នោវិតតប្បច្ច័យ ។

[២៩៧] វារៈ ១ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ និង
នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
នបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងនអាសេវ-
នប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១
ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង

នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោរិគតប្បច្ច័យ ។

[២៩៨] វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ ព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ នហេតុប្បច្ច័យ និងនអារម្មណប្បច្ច័យ (វារៈ ១ ក្នុងបច្ច័យទាំងពួង) ។ ព្រោះនអនន្តរប្បច្ច័យ នសមនន្តរប្បច្ច័យ នអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ និងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ប្រហែលគ្នានឹងនអារម្មណប្បច្ច័យដែរ ។

[២៩៩] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ ៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរ- ប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ច័យជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្រ្តិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង នឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង នោរិគតប្បច្ច័យ ។

[៣០០] វារៈ ១ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ និង នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរ- ប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្តរ- ប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនបច្ច័យជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនអាសេវ- នប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១

ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនត្រ័យប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
 នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ ។
 វារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ នហេតុប្បច្ច័យ និង
 នអារម្មណប្បច្ច័យ (វារៈ ១ ក្នុងបច្ច័យទាំងពួង) ... វារៈ ១ ក្នុង
 នោវិតតប្បច្ច័យ ។

[៣០១] ព្រោះនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ ៤ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ
 ព្រោះនអាសេវនប្បច្ច័យ ... វារៈ ៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុង
 នអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ
 វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧
 ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុង
 នកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនត្រ័យប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ ។

[៣០២] វារៈ ១ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនអាសេវនប្បច្ច័យ
 និងនហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ៤ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងនបច្ឆាជា-

តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្ត្រីយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
 នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោវិគ-
 តប្បច្ច័យ ។ វារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះនអាសេវនប្បច្ច័យ
 នហេតុប្បច្ច័យ និងនអារម្មណប្បច្ច័យ (វារៈ ១ ក្នុងបច្ច័យទាំងពួង) ...
 វារៈ ១ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣០៣] វារៈ ១ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ ... វារៈ ១
 ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអនន្ត-
 រយ្យច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្តរយ្យច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧
 ក្នុងនបច្ច័យជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនវិបា-
 កប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្ត្រីយប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសម្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនត្តិប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។ វារៈ ១ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះ
 នកម្មប្បច្ច័យ និងនហេតុប្បច្ច័យ (វារៈ ១ ក្នុងបច្ច័យទាំងពួង) វារៈ ១
 ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣០៤] វារៈ ៤ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនវិបាកប្បច្ច័យ ... វារៈ ៥

ក្នុងនិទានអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនិទានអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិទានអន្តរ-
 ប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិទានសមន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិទានអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ
 ៥ ក្នុងនិទានឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិទានបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុង
 និទានបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនិទានអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិទានកម្មប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនិទានអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិទានតន្ត្រីប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 និទាននយានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិទានមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិទានសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
 វារៈ ៣ ក្នុងនិទានវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិទាននោនតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
 និទាននោរិគតប្បច្ច័យ ។

[៣០៥] វារៈ ១ ក្នុងនិទានអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនិទានបុគ្គលប្បច្ច័យ និង
 និទាននោរិគតប្បច្ច័យ ... វារៈ ៤ ក្នុងនិទានអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិទានអន្តរ-
 ប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិទានសមន្តរ-
 ប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិទានអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 និទានឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនិទានបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងនិទានបច្ឆា-
 ជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងនិទានអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិទានកម្មប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងនិទានអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិទានតន្ត្រីប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 និទាននយានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិទានមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិទានសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
 វារៈ ២ ក្នុងនិទានវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិទាននោនតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 និទាននោរិគតប្បច្ច័យ ។ វារៈ ១ ក្នុងនិទានអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះនិទានបុគ្គលប្បច្ច័យ
 និទាននោរិគតប្បច្ច័យ និងនិទានអារម្មណប្បច្ច័យ (វារៈ ១ ក្នុងនិទានបច្ច័យទាំងពួង) ...
 វារៈ ១ ក្នុងនិទាននោរិគតប្បច្ច័យ ។

[៣០៦] វារៈ ១ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនអាហារប្បច្ច័យ (វារៈ ១ ក្នុងបច្ច័យទាំងពួង) ... វារៈ ១ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។ វារៈ ១ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនតន្ត្រិយប្បច្ច័យ (វារៈ ១ ក្នុងបច្ច័យទាំងពួង) ។ វារៈ ១ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនឈានប្បច្ច័យ (វារៈ ១ ក្នុងបច្ច័យទាំងពួង) ។ វារៈ ១ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនមគ្គប្បច្ច័យ (វារៈ ១ ក្នុងបច្ច័យទាំងពួង) ។ ប្រហែលគ្នានឹងនអាម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនសម្បយុត្តប្បច្ច័យដែរ ។

[៣០៧] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនអាម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្ត្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣០៨] វារៈ ១ ក្នុងនអាម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ និងនហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងន

នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនបច្ឆាជា-
តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ
២ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិ-
យប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១
ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោវិគ-
តប្បច្ច័យ ។ វារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
នហេតុប្បច្ច័យ និងនអារម្មណប្បច្ច័យ (វារៈ ១ ក្នុងបច្ច័យទាំងពួង) ព្រោះ
នោនត្ថិប្បច្ច័យ និងនោវិគតប្បច្ច័យ ប្រហែលគ្នានឹងនអារម្មណប្បច្ច័យដែរ ។

បច្ចនីយៈក្នុងបច្ចយវារៈ ចប់

អដ្ឋកថា

បច្ចុន័យៈ

[២៨៣-៣០៨] កុសល រមែងមិនបានក្នុងបច្ចុន័យន័យ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកផ្ដើមវិសជ្ជនា តាំងអំពីអកុសលជាដើមទៅថា អកុសលំ ធម្មំ បច្ចុយា ដូច្នោះ ។ ពាក្យវិសជ្ជនានោះ រមែងប្រព្រឹត្តទៅតាមព្រះបាលីនោះឯង ។ ពាក្យដែលគប្បីពោលក្នុងវារៈនេះ បានពោលហើយ ក្នុងបច្ចុន័យន័យរបស់បដិច្ចវារៈ ។ លោកពោលពាក្យថា នហេតុយា ចត្តារិជាដើម ដើម្បីសម្ដែងការកំណត់វិសជ្ជនាដែលបានដោយការរាប់ ក្នុងបច្ចុន័យន័យឯណា ក្នុងវិសជ្ជនានោះ មានការកំណត់ ៦ យ៉ាង គឺវិសជ្ជនា ៤ វារៈ ១៧ វារៈ ៧ វារៈ ៥ វារៈ ៣ វារៈ ១ វារៈ ក្នុងការប្រៀបធៀបបច្ចុយក្នុងបច្ចុយដែលមានមូល ២ និងមានមូល ៣ ជាដើម គប្បីជ្រាបការរាប់ដោយអំណាចការកំណត់ទាំងនោះ ព្រោះថា បច្ចុយណា ដែលបានវិសជ្ជនាដល់ ១៧ វារៈ ព្រោះប្រៀបធៀបជាមួយបច្ចុយដែលដូចគ្នានឹងបច្ចុយនោះ ទើបបានការវិសជ្ជនា ១៧ វារៈ ។ ការកំណត់ចំនួនទាំង ៦ ដ៏សេស រមែងបានព្រោះប្រៀបធៀបជាមួយបច្ចុយដែលមានចំនួនតិចជាង ។ ក្នុងការកំណត់ចំនួនដ៏សេសយ៉ាងនេះ កាលរៀនការកំណត់ចំនួនដែលច្រើនជាង ក៏រមែងបានចំនួនដែលស្មើគ្នា និងតិចជាងគ្នា ។

ក្នុងសេចក្ដីនេះ នឹងមិនបាននូវការកំណត់ចំនួនដែលច្រើនជាង ព្រោះហេតុនោះ ទើបសេចក្ដីនេះ ជានិយមក្នុងការកំណត់ចំនួននេះ ។ ចំនួនដែលស្មើគ្នា និងចំនួនដែលតិចជាងគ្នា កាលការខុសប្លែកគ្នាមាន អត្ថ ក៏មិនបាន

ព្រោះហេតុនោះ ទើបក្នុងរឿងនេះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា នហេតុប្បដ្ឋយា
 នារម្មណោ ឯកំ ដូច្នោះជាដើម ។ សេចក្តីក្នុងរឿងនេះ គួរនឹងមានពាក្យ
 ពោលថា វិសជ្ជនា ៤ វារៈ គួរបានដោយអំណាចនៃនហេតុប្បដ្ឋយ ព្រោះ
 ព្រះបាលីមកហើយថា ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋយមាន ៤ វារៈ ក្នុងនអារម្មណប្បដ្ឋយ
 មាន ៥ វារៈ តែព្រោះវិសជ្ជនាទាំងនោះ ចូលជាមួយនអារម្មណធម៌ ទើប
 សារម្មណធម៌ខុស ព្រោះហេតុនោះ ទើបវិសជ្ជនា ៣ វារៈ ថយចុះទៅ គឺ
 អកុសលធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌កើតឡើង អកុសលធម៌ អាស្រ័យ
 អព្យាកតធម៌កើតឡើង អកុសលធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ និងអព្យា-
 កតធម៌កើតឡើង ។ វិសជ្ជនា ១ វារៈប៉ុណ្ណោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់
 ដោយអំណាចនៃរូបថា អព្យាកតធម៌ ពីងផ្អែកនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ដូច្នោះ ។ បណ្ឌិតកាលជ្រាបវិសជ្ជនាដែលខុសប្លែកគ្នា ក្នុងបច្ច័យទាំង
 ពួងហើយ គប្បីជ្រាបការកំណត់ដែលនឹងមាន ដោយប្រការដូច្នោះ ។ ម្យ៉ាង
 ទៀត ក្នុងអធិការនេះ មានការសម្តែងត្រឹមន័យដូចតទៅ បទថា នាធិបតិយា
 ចត្តារិ គឺវិសជ្ជនាដែលបានហើយ ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋយ ។ ក្នុងចតុក្កៈដ៏សេស
 ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។ បទថា នានន្តរេ ឯកំ គឺអព្យាកតៈជាមួយអព្យាកតៈ
 ដោយអំណាចរូបដែលមានអហេតុកចិត្តជាសម្មជាន និងរូបដ៏សេស ។ បណ្ឌិត
 គប្បីជ្រាបរូបដែលប្រកបបានក្នុងបច្ច័យនីមួយៗ ទាំងអស់យ៉ាងនេះ ។ ក្នុង
 ពាក្យនេះថា នបុរេជាតេ ទ្វេ ក៏គួរពោលថា បានវិសជ្ជនា ៤ វារៈ ដោយ
 អំណាចនហេតុប្បដ្ឋយ ។ តែព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ ចូលគ្នាបានជាមួយនឹង

នបុរេជាតប្បច្ច័យ វិសជ្ជនា ២ គឺវត្ថុ និងបុរេជាតថា អកុសល កើតឡើង
 ព្រោះអាស្រ័យអព្យាកតធម៌ អកុសល កើតឡើងព្រោះអាស្រ័យអកុសល
 និងអព្យាកតៈ ដូច្នោះ ត្រូវបន្ថយទៅ ។ ឯក្នុងអរូបភព លោកពោល
 វិសជ្ជនា ២ ប្រការ គឺអហេតុកមោហាៈ និងអហេតុកកិរិយា ។ បទថា
 នវិប្បយុត្ត ទ្វេ គឺវិសជ្ជនា ២ ដោយអំណាចអហេតុកអកុសល និង
 អហេតុកកិរិយាក្នុងអរូបភព ។ ក្នុងបទថា នោនត្ថំ នោវិតតេសុ ឯកំ
 គប្បីជ្រាបថា បានដល់ អព្យាកតៈជាមួយអព្យាកតៈ ដោយអំណាចរូបទាំង
 អស់ ។ ក្នុងបច្ច័យដែលមានមូល ៣ ជាដើម មិនមានពាក្យថ្មី ។ ឯក្នុង
 នារម្មណទុម្ភលកន័យ បទថា នាធិបតិយា បញ្ច គឺវិសជ្ជនាដែលបានក្នុង
 នអារម្មណប្បច្ច័យនោះឯង ។ ក្នុងបទនេះថា នកម្មេ ឯកំ បណ្ឌិតមិនគប្បី
 កាន់យកចិត្តសមុជ្ជានរូប និងកដត្តារូប គប្បីជ្រាបចំពោះអព្យាកតៈជាមួយ
 អព្យាកតៈ ដោយអំណាចរូបដ៏សេស ។ ក្នុងនាធិបតិមូលកន័យ បទថា
 នបុរេជាតេ សត្ត គឺវិសជ្ជនាដែលបានក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យនោះឯង ។ បទ
 ថា នបច្ឆាជាតេ សត្តរស បានដល់ វិសជ្ជនា ១៧ ដែលបានក្នុងនបច្ឆាជា-
 តប្បច្ច័យនោះឯង ។ វិសជ្ជនាដែលមាននអនន្តរប្បច្ច័យ នសមនន្តរប្បច្ច័យ
 នអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ នសម្បយុត្តប្បច្ច័យ នោនត្ថិប្បច្ច័យ
 នោវិតតប្បច្ច័យជាមូល ដូចគ្នានឹងបច្ច័យដែលមាននអារម្មណប្បច្ច័យជាមូល ។
 វិសជ្ជនាដែលកន្លងមកហើយ និងមិនទាន់ដល់ និងវិសជ្ជនាដែលបាន និងមិនបាន
 ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ គប្បីជ្រាបដោយការសម្តែងត្រឹមន័យនេះប៉ុណ្ណោះ ។^{១៧៧}

អភិធម្មបិដក

អនុលោមបច្ចុន័យៈ

[៣០៩] វារៈ ៥ ក្នុងនិទានបច្ចុន័យ ព្រោះហេតុបច្ចុន័យ ... វារៈ
 ១៧ ក្នុងនិទានអធិបតិបច្ចុន័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិទានអនន្តបច្ចុន័យ វារៈ ៥ ក្នុង
 និទានសមនន្តបច្ចុន័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិទានអញ្ញាមញ្ញបច្ចុន័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិទានឧបនិស្ស-
 យបច្ចុន័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិទានបុរេជាតបច្ចុន័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិទានបច្ចាជាតបច្ចុន័យ
 វារៈ ១៧ ក្នុងនិទានអាសេវនបច្ចុន័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិទានកម្មបច្ចុន័យ វារៈ ១៧ ក្នុង
 និទានវិបាកបច្ចុន័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិទានសម្បយុត្តបច្ចុន័យ វារៈ ៣ ក្នុងនិទានវិប្ប-
 យុត្តបច្ចុន័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិទាននោនត្តិបច្ចុន័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិទានវិគតបច្ចុន័យ ។

[៣១០] វារៈ ៧ ក្នុងនិទានអធិបតិបច្ចុន័យ ព្រោះហេតុបច្ចុន័យ និង
 អារម្មណបច្ចុន័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនិទានបុរេជាតបច្ចុន័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិទានបច្ចា-
 ជាតបច្ចុន័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិទានអាសេវនបច្ចុន័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិទានកម្មបច្ចុន័យ វារៈ
 ៧ ក្នុងនិទានវិបាកបច្ចុន័យ វារៈ ៣ ក្នុងនិទានវិប្បយុត្តបច្ចុន័យ ។

[៣១១] វារៈ ៧ ក្នុងនិទានបច្ចាជាតបច្ចុន័យ ព្រោះហេតុបច្ចុន័យ អារម្ម-
 ណបច្ចុន័យ អធិបតិបច្ចុន័យ អនន្តបច្ចុន័យ សមនន្តបច្ចុន័យ សហជាតបច្ចុន័យ
 អញ្ញាមញ្ញបច្ចុន័យ និស្សយបច្ចុន័យ ឧបនិស្សយបច្ចុន័យ និងបុរេជាតបច្ចុន័យ ...
 វារៈ ៧ ក្នុងនិទានអាសេវនបច្ចុន័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិទានកម្មបច្ចុន័យ វារៈ ៧ ក្នុង
 និទានវិបាកបច្ចុន័យ ។

[៣១២] វារៈ ៧ ក្នុងនិទានបច្ចាជាតបច្ចុន័យ ព្រោះហេតុបច្ចុន័យ អារម្ម-
 ណបច្ចុន័យ បុរេជាតបច្ចុន័យ និងអាសេវនបច្ចុន័យ ... វារៈ ៧ ក្នុង

នកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ ។

[៣១៣] វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ អាសេវនប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ មគ្គប្បច្ច័យ សម្បយុត្តប្បច្ច័យ វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ អត្ថិប្បច្ច័យ នត្ថិប្បច្ច័យ វិគតប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យ ... វារៈ ៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ ។

[៣១៤] វារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ និងវិបាកប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ ។

[៣១៥] ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ វិបាកប្បច្ច័យ និងអាហារប្បច្ច័យ ។ វារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះអវិគតប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ ។

[៣១៦] វារៈ ៤ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៣១៧] វារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ និងហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ

តប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ
៧ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ ។ បណ្ឌិតគប្បី
រាប់ដូចជាហេតុមូលកៈដែរ ។

[៣១៨] វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ ព្រោះអធិបតិប្បច្ច័យ ...
វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
និរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា-
តប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ
វារៈ ៧ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា-
យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ
៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ ។ ព្រោះអធិបតិប្បច្ច័យ និងហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តី
បង្រៀម ។ ព្រោះអនន្តរាច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ និងសមនន្តរាច្ច័យ បណ្ឌិត
គប្បីឲ្យពិស្តារ ដូចជាអារម្មណមូលកៈដែរ ។

[៣១៩] វារៈ ៤ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ ព្រោះសហជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ
៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
និរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា-
មញ្ញាច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ
វារៈ ១៧ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ ៧
ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនាច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង

នមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
វារៈ ៥ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣២០] វារៈ ៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះសហជាតប្បច្ច័យ និង
ហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។ វារៈ ១៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៥
ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
នោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។ ព្រោះសហជាតប្បច្ច័យ
ហេតុប្បច្ច័យ និងអារម្មណប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៣២១] វារៈ ៤ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ ... វារៈ
១ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឧបនិស្ស-
យប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ
វារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុង
នវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនតន្រ្តិយប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣២២] វារៈ ១ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ និង
ហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣

ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវ-
 នប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនតិប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ ។ វារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះអញ្ញ-
 មញ្ញប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ និងអារម្មណប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៣២៣] វារៈ ៤ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនិស្សយប្បច្ច័យ ។
 និស្សយប្បច្ច័យ ដូចជាសហជាតប្បច្ច័យដែរ ។ វារៈ ៤ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ
 ព្រោះឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ប្រហែលគ្នានឹង
 អារម្មណប្បច្ច័យដែរ ។

[៣២៤] វារៈ ៤ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ
 ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុង
 នអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ ។ បេ។ ព្រោះ
 បុរេជាតប្បច្ច័យ និងហេតុប្បច្ច័យ ។ បេ។

[៣២៥] វារៈ ៤ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអាសេវនប្បច្ច័យ ... វារៈ
 ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆា-
 ជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៣២៦] វារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះអាសេវនប្បច្ច័យ ព្រោះ

ហេតុប្បដ្ឋាន ... វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បដ្ឋាន វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆា-
ជាតប្បដ្ឋាន វារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋាន វារៈ ៧ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋាន វារៈ ៣
ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បដ្ឋាន ។

[៣២៧] វារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋាន ព្រោះអាសេវនប្បដ្ឋាន
ហេតុប្បដ្ឋាន និងអារម្មណប្បដ្ឋាន ។ សេចក្តីបង្រៀន ។ ព្រោះអាសេវ-
នប្បដ្ឋាន និងហេតុប្បដ្ឋាន ។ ព្រោះបុរេជាតប្បដ្ឋាន កម្មប្បដ្ឋាន និង
អាហារប្បដ្ឋាន ។ សេចក្តីបង្រៀន ។ ... វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បដ្ឋាន
ព្រោះអវិគតប្បដ្ឋាន ... វារៈ ៧ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋាន ។ ព្រោះ

[៣២៨] វារៈ ៤ ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋាន ព្រោះកម្មប្បដ្ឋាន ... វារៈ ៥ ក្នុង
នអារម្មណប្បដ្ឋាន វារៈ ១៧ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋាន វារៈ ៥ ក្នុងនអន្តរាប្បដ្ឋាន
វារៈ ៥ ក្នុងនសមន្តរាប្បដ្ឋាន វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បដ្ឋាន វារៈ ៥ ក្នុង
នឧបនិស្សយប្បដ្ឋាន វារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បដ្ឋាន វារៈ ១៧ ក្នុងនបច្ឆា-
ជាតប្បដ្ឋាន វារៈ ១៧ ក្នុងនអាសេវនប្បដ្ឋាន វារៈ ១៧ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋាន
វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បដ្ឋាន វារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋាន វារៈ ១ ក្នុង
នឈានប្បដ្ឋាន វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បដ្ឋាន វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បដ្ឋាន
វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បដ្ឋាន វារៈ ៥ ក្នុងនោនតិប្បដ្ឋាន វារៈ ៥ ក្នុង
នោវិគតប្បដ្ឋាន ។

[៣២៩] វារៈ ៥ ក្នុងនអារម្មណប្បដ្ឋាន ព្រោះកម្មប្បដ្ឋាន និង
ហេតុប្បដ្ឋាន ។ សេចក្តីបង្រៀន ។ ... វារៈ ១៧ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋាន វារៈ ៥

ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
នោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោរិគតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៣៣០] វារៈ ១ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះវិបាកប្បច្ច័យ ... វារៈ ១
ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអនន្ត-
រប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១
ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នោរិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៣១] វារៈ ១ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះវិបាកប្បច្ច័យ និង
ហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆាជា-
តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នោរិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៣២] ព្រោះវិបាកប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ និងអារម្មណប្បច្ច័យ ។
សេចក្តីបង្រៀន ។ ... វារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ

... វារៈ ១ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា ។ បេ ។ ព្រោះវិបស្សនា ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា និង ហេតុវិបស្សនា ។ សេចក្តីបង្រៀន ។ ព្រោះបុរេជាតិវិបស្សនា ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា និង អាហារវិបស្សនា ។ សេចក្តីបង្រៀន ។ ... វារៈ ១ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា ព្រោះអវិភិក្ខវិបស្សនា ... វារៈ ១ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា ។ បេ ។

[៣៣៣] វារៈ ៤ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា ព្រោះអាហារវិបស្សនា ... វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា វារៈ ១៧ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា វារៈ ៧ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា វារៈ ១៧ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា វារៈ ១៧ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា វារៈ ១៧ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា វារៈ ១ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា វារៈ ១ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា វារៈ ៣ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា ។

[៣៣៤] វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា ព្រោះអាហារវិបស្សនា និង ហេតុវិបស្សនា ។ សេចក្តីបង្រៀន ។ ... វារៈ ១៧ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា វារៈ ៣ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៣៣៥] វារៈ ៤ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា ព្រោះវិបស្សនា ... វារៈ ៥ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា ។ បេ ។ វារៈ ១៧ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា វារៈ ១ ក្នុងនិរោធិវិបស្សនា

នអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ
វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥
ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។ ព្រោះតន្ត្រីយប្បច្ច័យ និង
ហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៣៣៦] វារៈ ៤ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះឈានប្បច្ច័យ ... វារៈ ៥
ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ។ បេ ។ ... វារៈ ១៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
វារៈ ៥ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។ ព្រោះ
ឈានប្បច្ច័យ និងហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៣៣៧] វារៈ ៣ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះមគ្គប្បច្ច័យ ... វារៈ ៥
ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ
វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។ វារៈ ៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះ
មគ្គប្បច្ច័យ និងហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។ សម្បយុត្តប្បច្ច័យ
ប្រហែលគ្នានឹងអារម្មណប្បច្ច័យដែរ ។

[៣៣៨] វារៈ ៤ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ... វារៈ
៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
នអនន្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសមនន្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ
វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១៧

ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុង
នកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥
ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ ។

[៣៣៩] វារៈ ៥ ក្នុងនអាម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ និង
ហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ១៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ
វារៈ ៥ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនបច្ឆា-
ជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ
វារៈ ១៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
នោនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ ។

[៣៤០] វារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
ហេតុប្បច្ច័យ និងអាម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ
៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុង
នកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ ។

[៣៤១] វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
ហេតុប្បច្ច័យ អាម្មណប្បច្ច័យ និងអធិបតិប្បច្ច័យ ... វារៈ ៧ ក្នុង
នអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ ។

[៣៤២] វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ

ហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យ បុរេជាតប្បច្ច័យ និង
អាសេវនប្បច្ច័យ ... វារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ ។

[៣៤៣] ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ និងហេតុប្បច្ច័យ ។ បេ។ វារៈ ៧ ក្នុង
នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះអាសេវនប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ អាហារប្បច្ច័យ និង
អវិគតប្បច្ច័យ ... វារៈ ៧ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ ។

[៣៤៤] ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ និងអារម្មណប្បច្ច័យ ។
សេចក្តីបង្រៀន ។ ... វារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ
កម្មប្បច្ច័យ និងវិបាកប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ ។

[៣៤៥] ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ ។ បេ។ វារៈ ១
ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ វិបាកប្បច្ច័យ
អាហារប្បច្ច័យ និងអវិគតប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ ។ បេ។

[៣៤៦] ព្រោះអត្តិប្បច្ច័យ ប្រហែលគ្នានឹងសហជាតប្បច្ច័យ ។
ព្រោះនត្តិប្បច្ច័យ និងវិគតប្បច្ច័យ ប្រហែលគ្នានឹងអារម្មណប្បច្ច័យ ។
ព្រោះអវិគតប្បច្ច័យ ប្រហែលគ្នានឹងសហជាតប្បច្ច័យដែរ ។

អនុលោមប្បច្ច័យនិយៈ ក្នុងបច្ច័យវារៈ ចប់

បច្ចុទ្ទិយានុលោម

[៣៤៧] វារៈ ៤ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនេហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ
 ៤ ក្នុងអនន្តប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងសមនន្តប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងសហជា-
 តប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ
 ៤ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុង
 អារសវនប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ
 ៤ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ
 វារៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុង
 វិគតប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៤៨] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនេហេតុប្បច្ច័យ និង
 នអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៤៩] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនេហេតុប្បច្ច័យ នអារម្ម-
 ណប្បច្ច័យ នអធិបតិប្បច្ច័យ នអនន្តប្បច្ច័យ នសមនន្តប្បច្ច័យ និង
 នអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិ-
 យប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១

ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៥០] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
នអារម្មណប្បច្ច័យ នអធិបតិប្បច្ច័យ នអនន្តរប្បច្ច័យ នសមនន្តរប្បច្ច័យ
នអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ នបុរេជាតប្បច្ច័យ នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ
នអាសេវនប្បច្ច័យ និងនកម្មប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១
ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៥១] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ នអារម្ម-
ណប្បច្ច័យ នកម្មប្បច្ច័យ នវិបាកប្បច្ច័យ និងនអាហារប្បច្ច័យ ... វារៈ ១
ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ
១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៥២] ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ នអារម្មណប្បច្ច័យ នកម្មប្បច្ច័យ
នវិបាកប្បច្ច័យ នអាហារប្បច្ច័យ និងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រួញ ។
... វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនវិគតប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុង
និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៥៣] វារៈ ៥ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ
៥ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញ-
មញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១
ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ
វារៈ ៥ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងវិប្ប-

យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៥៤] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនអារម្មណប្បច្ច័យ និង
នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។
សេចក្តីបង្រៀន ។

[៣៥៥] វារៈ ១៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ ... វារៈ
៧ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងសមនន្ត-
រប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ
វារៈ ១៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧
ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុង
ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ
៧ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុង
អត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនតិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ១៧
ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៥៦] វារៈ ៤ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ និង
នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ៤ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ

វារៈ ៤ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុង
និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ
វារៈ ៤ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបា-
កប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ៤
ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
វារៈ ៤ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងនត្តិប្បច្ច័យ
វារៈ ៤ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ វារៈ ១ ក្នុង
សហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ នហេតុប្បច្ច័យ និងនអារម្ម-
ណប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។ ... វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៥៧] ព្រោះនអនន្តរប្បច្ច័យ នសមនន្តរប្បច្ច័យ នអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ
និងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ប្រហែលគ្នានឹងនអារម្មណប្បច្ច័យដែរ ។

[៣៥៨] វារៈ ៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ
៣ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ
វារៈ ៣ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឧបនិស្ស-
យប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១
ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ
វារៈ ៧ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសម្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ៣

ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៥៩] វារៈ ២ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ និង
នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ
វារៈ ២ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ
វារៈ ២ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ
វារៈ ២ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
មគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
វារៈ ២ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ
វារៈ ២ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនបុរេ-
ជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនអារម្មណប្បច្ច័យ ។ សេចក្តី
បង្រួញ ។ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៦០] វារៈ ១៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ
៧ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអនន្ត-
រប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ
វារៈ ៧ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុង
ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ
វារៈ ១៧ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងអាហារ-
ប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១៧

ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
វារៈ ១៧ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ
វារៈ ១៧ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៦១] វារៈ ៤ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ និង
នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ៤ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ
វារៈ ៤ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុង
និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ
វារៈ ៤ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបា-
កប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងតន្ត្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ៤
ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
វារៈ ៤ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ
វារៈ ៤ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ វារៈ ១ ក្នុងសហជា-
តប្បច្ច័យ ព្រោះនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនអារម្ម-
ណប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។ ... វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៦២] វារៈ ១៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនអាសេវនប្បច្ច័យ ... វារៈ
៧ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអនន្ត-
រប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ
វារៈ ៧ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុង
ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ

វារៈ ១៧ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុង
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ
 ៧ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុង
 អត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ១៧
 ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៦៣] វារៈ ៤ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនអាសេវនប្បច្ច័យ និង
 នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ៤ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ
 វារៈ ៤ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុង
 និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ
 វារៈ ៤ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ
 វារៈ ៤ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ
 វារៈ ៤ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុង
 អត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុង
 អវិគតប្បច្ច័យ ។ វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនអាសេវនប្បច្ច័យ
 នហេតុប្បច្ច័យ និងនិស្សយប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។ ... វារៈ ១ ក្នុង
 អវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៦៤] វារៈ ៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ ... វារៈ ៧
 ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ
 វារៈ ៧ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុង

អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
 វារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុង
 អាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ
 ៧ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 វារៈ ៧ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ
 វារៈ ៧ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៦៥] វារៈ ១ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ និង
 នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអនន្តរាប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសមនន្តរាប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៦៦] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ
 នហេតុប្បច្ច័យ និងនអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៣៦៧] វារៈ ១៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនវិបាកប្បច្ច័យ ... វារៈ ៧

ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ
 វារៈ ៧ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុង
 អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ
 ១៧ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងឥន្ទ្រិ-
 យប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៧
 ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុង
 អត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ១៧
 ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៦៨] វារៈ ៤ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនវិបាកប្បច្ច័យ និង
 នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ៤ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ
 វារៈ ៤ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុង
 និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ
 វារៈ ៤ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ
 វារៈ ៤ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ
 វារៈ ៤ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុង
 អត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុង
 អវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៦៩] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនវិបាកប្បច្ច័យ

នហេតុប្បច្ច័យ និងនិស្សយប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។
 សេចក្តីបង្រៀន ។

[៣៧០] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនអាហារប្បច្ច័យ ...
 វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 កម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៣៧១] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ...
 វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 កម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៣៧២] វារៈ ១ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនឈានប្បច្ច័យ ... វារៈ
 ១ ក្នុងអនន្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសមនន្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសហជា-
 តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិ-
 យប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ

វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៧៣] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនឈានប្បច្ច័យ
នហេតុប្បច្ច័យ និងនអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ
១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារ-
ប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងតន្ត្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
អវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៧៤] វារៈ ១ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនមគ្គប្បច្ច័យ ... វារៈ ១
ក្នុងអនន្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសមនន្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសហជា-
តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១
ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាសេវ-
នប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
អាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងតន្ត្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ
១ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
អវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៧៥] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនមគ្គប្បច្ច័យ
នហេតុប្បច្ច័យ និងនអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ
១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ

វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
ឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ
១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៣៧៦] វារៈ ៥ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ... វារៈ
៥ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញ-
មញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១
ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ
វារៈ ៥ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងវិប្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ វារៈ
១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ។
សេចក្តីបង្រៀន ។ ... វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៣៧៧] វារៈ ៣ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ... វារៈ
៣ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ
វារៈ ៣ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឧបនិស្ស-
យប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១
ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ
វារៈ ៣ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសម្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង

វិតតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ ។

[៣៧៨] វារៈ ២ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ និង
នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ
វារៈ ២ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ
វារៈ ២ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឥន្ទ្រិ-
យប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២
ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ
វារៈ ២ ក្នុងវិតតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ ។

[៣៧៩] វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
នហេតុប្បច្ច័យ និងនអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ
១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិត-
តប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។ ព្រោះនោនត្ថិប្បច្ច័យ និងនោវិតតប្បច្ច័យ
ប្រហែលគ្នានឹងអារម្មណប្បច្ច័យដែរ ។

បច្ចុនីយានុលោមក្នុងបច្ចុយវារៈ ចប់
បច្ចុយវារៈ ចប់

អដ្ឋកថា

អនុលោមបច្ចុនីយៈ

បច្ចុនីយានុលោម

[៣០៩-៣៧៩] ដោយលក្ខណៈនេះឯង អ្នកសិក្សាគប្បីចាត់
 អនុលោមខាងមុខហើយ កំណត់ចំនួនក្នុងអនុលោមប្បច្ចុនីយៈ និងគប្បីចាត់
 បច្ចុនីយៈខាងមុខ ហើយកំណត់បច្ចុនីយានុលោម ក៏គប្បីជាបរិសុទ្ធនា ក្នុង
 បញ្ហាដែលកន្លងមកហើយ និងមិនទាន់មកហើយ ដែលបាន និងមិនបាន
 ដូច្នោះ ។

អដ្ឋកថាបច្ចុយវារៈ ចប់

អភិធម្មបិដក

និស្សយវារៈ

[៣៨០] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 ហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ អាស្រ័យខន្ធ ៣
 ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើត
 ឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។
 កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 ហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ
 ១ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី
 អាស្រ័យខន្ធ ២ ។

[៣៨១] អកុសលធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 ហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធ ១ ។ បេ។ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ
 ខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 ហេតុប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។ អកុ-
 សលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 ហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធ ១
 ។ បេ។ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ ។

[៣៨២] អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 ហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតកិរិយា-
 ព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី

ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ ខន្ធ ៣ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ១ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ វត្ថុ អាស្រ័យខន្ធទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយ អាស្រ័យវត្ថុ មហាក្ខត ៣ អាស្រ័យមហាក្ខត ១ មហាក្ខត ១ អាស្រ័យមហាក្ខត ៣ មហាក្ខត ២ អាស្រ័យមហាក្ខត ២ ចិត្តសមុជ្ជានរូប កដត្តារូប និងឧបាទារូប អាស្រ័យមហាក្ខតទាំងឡាយ វិបាកាព្យាកតកិរិយា- ព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ អាស្រ័យវត្ថុ ។ កុសលធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ អាស្រ័យវត្ថុ ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ អកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ អាស្រ័យវត្ថុ ។ កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺកុសលក្ខន្ធទាំង ឡាយ អាស្រ័យវត្ថុ ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យមហាក្ខតទាំងឡាយ ។ អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ ហេតុប្បច្ច័យ គឺអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ អាស្រ័យវត្ថុ ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យមហាក្ខតទាំងឡាយ ។

[៣៨៣] កុសលធម៌ អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើប កើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ផង វត្ថុផង ។ បេ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ផង វត្ថុផង ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យ កុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺចិត្ត-

សមុជ្ជានរូប អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាក្កតទាំងឡាយផង ។
 កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី អាស្រ័យកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង
 ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធ ១ ផង
 វត្ថុផង ។ បេ ខន្ធ ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ផង វត្ថុផង ចិត្តសមុជ្ជានរូប
 អាស្រ័យកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាក្កតទាំងឡាយផង អកុសលធម៌
 អាស្រ័យអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
 គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធ ១ ផង វត្ថុផង ។ បេ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ
 ខន្ធ ២ ផង វត្ថុផង ។ អព្យាកតធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌
 ផង ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យអកុ-
 សលក្ខន្ធទាំងឡាយផង មហាក្កតទាំងឡាយផង ។ អកុសលធម៌ក្តី អព្យា-
 កតធម៌ក្តី អាស្រ័យអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង ទើបកើតឡើងព្រោះ
 ហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធ ១ ផង វត្ថុផង ។ បេ ខន្ធ
 ២ អាស្រ័យខន្ធ ២ ផង វត្ថុផង ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យអកុសលក្ខន្ធ
 ទាំងឡាយផង មហាក្កតទាំងឡាយផង ។

[៣៨៤] វារៈ ១៧ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ
 វារៈ ១៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុង
 សមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអញ្ញ-
 មញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
 វារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុង

កម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ
 ១៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុង
 មគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 វារៈ ១៧ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ
 វារៈ ១៧ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

អនុលោម ក្នុងនិស្សយវារៈ ចប់

[៣៨៥] អកុសលធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 នហេតុប្បច្ច័យ គឺមោហៈដែលច្រឡំដោយវិចិកិត្តា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ
 ខន្ធទាំងឡាយ ដែលច្រឡំដោយវិចិកិត្តា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។ អព្យាកតធម៌
 អាស្រ័យអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យអហេតុកិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១
 ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ
 ខន្ធ ២ ខន្ធ ៣ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងខណៈ
 នៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ។ បេ ខន្ធ ២ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យខន្ធ ២ វត្ថុ
 អាស្រ័យខន្ធទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយ អាស្រ័យវត្ថុ មហាក្ខត ៣ អាស្រ័យ
 មហាក្ខត ១ ។ បេ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប កដត្តារូប និងឧបាទារូប អាស្រ័យ
 មហាក្ខតទាំងឡាយ ពាហិរូប ... អាហារសមុដ្ឋានរូប ... ឧតុសមុដ្ឋានរូប ...
 មហាក្ខត ៣ អាស្រ័យមហាក្ខត ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។ បេ កដត្តារូប

និងឧបាទ្យាស អាស្រ័យមហាក្ខតទាំងឡាយ ចក្ខុវិញ្ញាណ អាស្រ័យចក្ខុយានៈ
 ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណ អាស្រ័យកាយាយានៈ អហេតុកិបាកាព្យាកតកិរិ-
 យាព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ អាស្រ័យវត្ថុ ។ អកុសលធម៌ អាស្រ័យអព្យាកតធម៌
 ទើបកើតឡើងព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺមោហៈដែលច្រឡំដោយវិចិកិច្ចា ច្រឡំ
 ដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យវត្ថុ ។

[៣៨៦] អកុសលធម៌ អាស្រ័យអកុសលធម៌ផង អព្យាកតធម៌ផង
 ទើបកើតឡើងព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺមោហៈដែលច្រឡំដោយវិចិកិច្ចា ច្រឡំ
 ដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យឧទ្ធទាំងឡាយ ដែលច្រឡំដោយវិចិកិច្ចា ច្រឡំដោយ
 ឧទ្ធច្ចៈផង វត្ថុផង ។

[៣៨៧] វារៈ ៤ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ
 វារៈ ១៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុង
 នសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ
 វារៈ ១៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១៧ ក្នុង
 នវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនសម្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៥ ក្នុងនោនត្តិប្បច្ច័យ
 វារៈ ៥ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ ។

និស្សយវារៈ បច្ចុនីយៈ ចប់

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

៣៨៣

យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុង
វិតតប្បច្ច័យ វារៈ ៤ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ ។

បច្ចនីយានុលោម ក្នុងនិស្សយវារៈ ចប់

អត្ថ របស់និស្សយវារៈ ឈ្មោះថា អត្ថរបស់បច្ចយវារៈ អត្ថ

របស់បច្ចយវារៈ ឈ្មោះថា អត្ថរបស់និស្សយវារៈដែរ ។

និស្សយវារៈ ចប់

អដ្ឋកថា

និស្សយវារៈ

[៣៨០-៣៨៩] គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងនិស្សយវារៈដូចតទៅ

បទថា កុសលំ ធម្មំ និស្សាយ អធិប្បាយថា ព្រោះធ្វើកុសលធម៌ឲ្យ
 ជាទីអាស្រ័យ ដោយអត្តថា ជាបច្ច័យ ។ ពាក្យដ៏សេស ក្នុងនិស្សយវារៈ
 នេះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបតាមន័យដែលពោលហើយ ក្នុងបច្ច័យវារៈនោះ
 ឯង ។ ក្នុងអវសាននៃបច្ច័យនេះ ពាក្យនេះថា អត្តរបស់និស្សយវារៈ
 ឈ្មោះថា អត្តរបស់បច្ច័យវារៈ អត្តរបស់បច្ច័យវារៈ ឈ្មោះថា អត្តរបស់
 និស្សយវារៈដែរ ដូច្នោះ លោកពោលដើម្បីសម្តែងការមិនផ្សេងគ្នា ដោយ
 អត្តនៃវារៈទាំង ២ នេះ ។ ពិតហើយ ដោយអត្ត វារៈទាំង ២ នេះ មិន
 មានអ្វីផ្សេងគ្នាឡើយ ដូចបដិច្ចវារៈ និងសហជាតវារៈ ដូច្នោះ ។ កាលបើ
 ដូច្នោះ លោកក៏ពោលដើម្បីភ្ជាប់សេចក្តីដល់គ្នានិងគ្នា ។ ពិតហើយ ក្នុង
 ពាក្យថា អវិជ្ជាបច្ចុយា សង្ខារា ជាដើម ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា បច្ច័យ
 ទាំងឡាយ មិនចាំបាច់អាស្រ័យនានាខណិកកម្មប្បច្ច័យ ដែលកំពុងប្រព្រឹត្ត
 ទៅ ក៏កើតឡើងបាន ។ បណ្តាលឈើដែលផ្អែកគ្នាជាដើម ឈើ ១ កំណាត់
 មិនជានិស្សយប្បច្ច័យដល់ឈើ ១ កំណាត់ឡើយ ដូចគ្នានឹងឧបាទារូប ក៏

មិនជានិស្សយប្បច្ច័យដល់មហាកុត្តរូប ដូច្នោះ ។ វារៈទាំង ២ នេះ ព្រះមាន
 ព្រះភាគត្រាស់ដើម្បីកំណត់ភាពជានិស្សយប្បច្ច័យ ដោយបច្ច័យវារៈ និង
 ដើម្បីកំណត់នូវភាពជាសហជាត និងបុរេជាតរបស់ធម៌ ដែលទ្រង់ត្រាស់ថា
 បច្ចុយា ដោយនិស្សយវារៈ ។ មួយប្រការទៀត វារៈទាំង ២ នេះ គប្បី
 ជ្រាបថា ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ដោយជាទេសនាវិលាស ដោយអំណាច
 អធិស្ឋាននៃពួកសត្វ ដែលនឹងត្រាស់ដឹងដោយប្រការនោះ និងដោយ
 អំណាចព្រះបដិកាណ ក្នុងនិរុត្តិប្បដិសម្មិទា ដូច្នោះ ។^{១៧៧}

អង្គកថានិស្សយវារៈ ចប់

អភិធម្មបិដក

សំសដ្ឋវារៈ

[៣៧០] កុសលធម៌ ច្រឡំនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ ហេតុប្បដ្ឋយ គឺខន្ធ ៣ ច្រឡំនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ច្រឡំនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ច្រឡំនឹងខន្ធ ២ ។ អកុសលធម៌ ច្រឡំនឹងអកុសលធម៌ ទើបកើត ឡើងព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺខន្ធ ៣ ច្រឡំនឹងអកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ច្រឡំ នឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ច្រឡំនឹងខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ ច្រឡំនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺខន្ធ ៣ ច្រឡំនឹងវិបាកាព្យាកតកិរិយា- ព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ច្រឡំនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ច្រឡំនឹងខន្ធ ២ ខន្ធ ៣ ច្រឡំនឹងវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ១ ច្រឡំនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ច្រឡំនឹងខន្ធ ២ ។

[៣៧១] កុសលធម៌ ច្រឡំនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ អារម្មណប្បដ្ឋយ ... អធិបតិប្បដ្ឋយ ... អធិបតិប្បដ្ឋយ មិនមានក្នុងខណៈនៃ បដិសន្ធិទេ ។ បទទាំងអស់ ប្រហែលគ្នានឹងហេតុមូលកៈ ព្រោះអនន្តរប្បដ្ឋយ សមនន្តរប្បដ្ឋយ សហជាតប្បដ្ឋយ អញ្ញមញ្ញប្បដ្ឋយ និស្សយប្បដ្ឋយ និង ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយ ។

[៣៧២] កុសលធម៌ ច្រឡំនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ បុរេជាតប្បដ្ឋយ គឺខន្ធ ៣ ច្រឡំនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ច្រឡំនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ច្រឡំនឹងខន្ធ ២ (ខន្ធទាំងឡាយ) ច្រឡំនឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះបុរេជាតប្បដ្ឋយ ។ អកុសលធម៌ ច្រឡំនឹងអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើង

ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ប្រឡំនឹងអកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ប្រឡំនឹង
 ខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ប្រឡំនឹងខន្ធ ២ (ខន្ធទាំងឡាយ) ប្រឡំនឹងវត្ថុ ទើបកើត
 ឡើងព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ អព្យាកតធម៌ ប្រឡំនឹងអព្យាកតធម៌ ទើប
 កើតឡើងព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ប្រឡំនឹងវិបាកាព្យាកតកិរិយា-
 ព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ប្រឡំនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ប្រឡំនឹងខន្ធ ២ (ខន្ធទាំង
 ឡាយ) ប្រឡំនឹងវត្ថុ (ទើបកើតឡើង) ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ ។

[៣៨៣] ប្រឡំនឹងកុសលធម៌ ។ បេ ។ នឹងអកុសលធម៌ ។ បេ ។
 អព្យាកតធម៌ ប្រឡំនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះអាសេវនប្បច្ច័យ
 គឺ (ខន្ធ ៣) ប្រឡំនឹងកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ។ បេ ។

[៣៨៤] កុសលធម៌ ប្រឡំនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 កម្មប្បច្ច័យ ។ ប្រឡំនឹងអកុសលធម៌ ។ បេ ។ ប្រឡំនឹងអព្យាកតធម៌ ។ បេ ។
 អព្យាកតធម៌ ប្រឡំនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះវិបាកប្បច្ច័យ គឺ
 វិបាកាព្យាកតៈ ។ បេ ។

[៣៨៥] កុសលធម៌ ប្រឡំនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 អាហារប្បច្ច័យ ... ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ មគ្គប្បច្ច័យ និងសម្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ បទទាំងនេះ ប្រហែលគ្នានឹងហេតុប្បច្ច័យដែរ ។

[៣៨៦] កុសលធម៌ ប្រឡំនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ប្រឡំនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ។ បេ ។ ខន្ធ ២ ប្រឡំនឹង
 ខន្ធ ២ (ខន្ធទាំងឡាយ) ប្រឡំនឹងវត្ថុ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្ប-

យុត្តប្បច្ច័យ ។ នឹងអកុសលធម៌ ។ បេ ។ (ខន្ធទាំងឡាយ) ប្រឡំនឹងវត្ថុ
ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ នឹងអព្យាកតធម៌ ។ បេ ។ (ខន្ធទាំង
ឡាយ) ប្រឡំនឹងវត្ថុ ទើបកើតឡើងព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៣៨៧] កុសលធម៌ ប្រឡំនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
អត្ថិប្បច្ច័យ ... នត្ថិប្បច្ច័យ ... វិតតប្បច្ច័យ ... អវិតតប្បច្ច័យ ... ប្រហែល
គ្នានឹងហេតុប្បច្ច័យដែរ ។

[៣៨៨] វារៈ ៣ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ
វារៈ ៣ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
សមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ
វារៈ ៣ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
បុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ
១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ
វារៈ ៣ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសម្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣
ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងវិតតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ ។
វារៈ ៣ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារ
ដូចហេតុមូលកៈដែរ ។

[៣៨៩] វារៈ ៣ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអាសេវនប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣
ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ

វារៈ ៣ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
 អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣
 ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ
 វារៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
 វិតតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ ។

[៤០០] វារៈ ១ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះវិបាកប្បច្ច័យ ... វារៈ ១
 ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងវិតតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ ។

អនុលោម ក្នុងសំសង្ការៈ ចប់

អដ្ឋកថា

សំសដ្ឋវារៈ

អនុលោម

[៣៩០-៤០០] គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងសំសដ្ឋវារៈដូចតទៅ

បទថា កុសលំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ អធិប្បាយថា ព្រោះធ្វើកុសលធម៌
ឲ្យជាបច្ច័យ ដោយអត្តថា ប្រកបព្រម ដោយលក្ខណៈដែលមានការកើត
ឡើងព្រមគ្នាជាដើម ។ បទថា កុសលំ ឯកំ ខន្ធំ សំសដ្ឋោ មានពាក្យ
អធិប្បាយថា ខន្ធ ៣ ធ្វើកុសលក្ខន្ធ ១ ឲ្យជាសម្បយុត្តប្បច្ច័យ កើតឡើង
ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ ។ ក្នុងបទទាំងអស់ គប្បីជ្រាបអត្ថដោយឧបាយនេះ ។
ក្នុងហេតុប្បច្ច័យនេះ លោកចាត់បច្ច័យហើយ វិសជ្ជនាបញ្ញា ៣ វារៈ ព្រោះ
អរូបធម៌ប៉ុណ្ណោះ ដែលមានអត្តថា សម្បយោគបាន ។ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ
យ៉ាងណា ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យជាដើម ក៏យ៉ាងនោះ ។ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ
មានវិសជ្ជនា ១ វារៈប៉ុណ្ណោះ ។

ឥឡូវនេះ ដើម្បីសម្តែងវិសជ្ជនា តាមដែលបានដោយអំណាចចំនួន
ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ហេតុយា តិណិ ជាដើម ។ ក្នុងវិសជ្ជនា
ទាំងនេះ លោកកំណត់ចំនួនក្នុងតិកៈទាំងពួង ដូច្នោះ គឺកុសលជាមួយកុសល
អកុសលជាមួយអកុសល អព្យាកតៈជាមួយអព្យាកតៈ ។ ក្នុងតិកៈនីមួយៗ
រមែងបានអព្យាកតៈជាមួយអព្យាកតៈប៉ុណ្ណោះ ។ ក្នុងវារៈនេះ មានការ
កំណត់ ២ យ៉ាង គឺក្នុងបច្ច័យ ២២ មានវិសជ្ជនា ៣ វារៈ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ
មានវិសជ្ជនា ១ វារៈ ដោយប្រការដូច្នោះ ។ វិសជ្ជនាដែលជាអនុលោម

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

រមែងមិនមានក្នុងបច្ចុប្បន្នជាតប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងការប្រៀបធៀប
 ក្នុងទុក្ខតិកៈជាដើម ដោយអំណាចនៃវិសជ្ជនាទាំងនេះថា វិសជ្ជនា ៣ និង
 ១ ដូច្នោះ វិបាកប្បច្ច័យ ក្នុងទុក្ខតិកៈណា ទុក្ខតិកៈនោះ មានវិសជ្ជនា ១ ។
 គប្បីជ្រាបការគណនាយ៉ាងនេះថា ក្នុងបច្ច័យដ៏សេស មានវិសជ្ជនា ៣
 វារៈ ។ ពាក្យដ៏សេស ក្នុងអនុលោមន័យ ក្នុងសំសដ្ឋវារៈនេះ មាន
 អត្ថន័យយល់ហើយ ។^{១៣៣}

អភិធម្មបិដក

បច្ចុន័យៈ

[៤០១] អកុសលធម៌ ច្រឡំនឹងអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 នហេតុប្បដ្ឋយ គឺមោហៈ ច្រឡំដោយវិចិត្រច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ច្រឡំនឹង
 ខន្ធទាំងឡាយ ដែលច្រឡំដោយវិចិត្រច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។ អព្យាកតធម៌
 ច្រឡំនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ គឺខន្ធ ៣ ច្រឡំ
 នឹងអហេតុកិរិយាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ច្រឡំនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ
 ២ ច្រឡំនឹងខន្ធ ២ ខន្ធ ៣ ច្រឡំនឹងវិបាកព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងខណៈនៃ
 អហេតុកប្បដិសន្ធិ ខន្ធ ១ ច្រឡំនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ច្រឡំនឹងខន្ធ ២ ។

[៤០២] កុសលធម៌ ច្រឡំនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 នអធិបតិប្បដ្ឋយ ... ព្រោះនបុរេជាតប្បដ្ឋយ គឺខន្ធ ៣ ច្រឡំនឹងកុសលក្ខន្ធ
 ១ ក្នុងអរូបកត ។ បេ ។ ខន្ធ ២ ច្រឡំនឹងខន្ធ ២ ។

[៤០៣] នឹងអកុសលធម៌ ។ បេ ។ នឹងអព្យាកតធម៌ ។ បេ ។ កុសល-
 ធម៌ ច្រឡំនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនបច្ចាជាតប្បដ្ឋយ ... វារៈ
 ៣ ... ។ ... ព្រោះនអាសេវនប្បដ្ឋយ ... វារៈ ៣ ។

[៤០៤] កុសលធម៌ ច្រឡំនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
 នកម្មប្បដ្ឋយ គឺកុសលចេតនា ច្រឡំនឹងកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។ អកុសល-
 ធម៌ ច្រឡំនឹងអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនកម្មប្បដ្ឋយ គឺកុសលចេតនា
 ច្រឡំនឹងអកុសលក្ខន្ធទាំងឡាយ ។ អព្យាកតធម៌ ច្រឡំនឹងអព្យាកតធម៌
 ទើបកើតឡើងព្រោះនកម្មប្បដ្ឋយ គឺកិរិយាព្យាកតចេតនា ច្រឡំនឹងកិរិយា-

ព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយ ។

[៤០៥] ប្រឡំនឹងកុសលធម៌ ។បេ។ ប្រឡំនឹងអកុសលធម៌ ។បេ។ អព្យាកតធម៌ ប្រឡំនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនវិបាកប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ៣ ប្រឡំនឹងកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ។ បដិសន្ធិក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ និងក្នុង នវិបាកប្បច្ច័យ មិនមានក្នុងបច្ចុប្បន្នវិភង្គត្រង់សំសដ្ឋវារៈទេ មានតែក្នុងបច្ច័យ ទាំងអស់ ដ៏សេសសល់ ។

[៤០៦] អព្យាកតធម៌ ប្រឡំនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ នឈានប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ប្រឡំនឹងខន្ធ ១ ដែលប្រឡំនឹងបញ្ចវិញ្ញាណ ។បេ។ ខន្ធ ២ ប្រឡំនឹងខន្ធ ២ ។

[៤០៧] អព្យាកតធម៌ ប្រឡំនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ នមគ្គប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ប្រឡំនឹងអហេតុកិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ។បេ។ ខន្ធ ២ ប្រឡំនឹងខន្ធ ២ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ។

[៤០៨] កុសលធម៌ ប្រឡំនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ប្រឡំនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ក្នុងអរូបភព ។បេ។ ខន្ធ ២ ប្រឡំនឹងខន្ធ ២ ។ អកុសលធម៌ ប្រឡំនឹងអកុសលធម៌ ទើបកើត ឡើងព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ប្រឡំនឹងអកុសលក្ខន្ធ ១ ក្នុងអរូប- ភព ។បេ។ ខន្ធ ២ ប្រឡំនឹងខន្ធ ២ ។ អព្យាកតធម៌ ប្រឡំនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ប្រឡំនឹងវិបាកាព្យាកត- កិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងអរូបភព ។បេ។ ខន្ធ ២ ប្រឡំនឹងខន្ធ ២ បដិសន្ធិ

មិនមានក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យទេ ។

[៤០៩] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ
វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
នអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ ។

[៤១០] វារៈ ២ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ
២ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
នអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនវិប្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ ។

[៤១១] វារៈ ២ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ និង
នអធិបតិប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនអាសេវ-
នប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៤១២] វារៈ ២ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
នអធិបតិប្បច្ច័យ និងនបុរេជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
នឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៤១៣] វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ នអធិប-
 តិប្បច្ច័យ នបុរេជាតប្បច្ច័យ នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ និងនអាសេវនប្បច្ច័យ ...
 វារៈ ២ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ ។

[៤១៤] វារៈ ១ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ នអធិប-
 តិប្បច្ច័យ នបុរេជាតប្បច្ច័យ នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ នអាសេវនប្បច្ច័យ និង
 នកម្មប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៤១៥] វារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ នអធិប-
 តិប្បច្ច័យ នកម្មប្បច្ច័យ នវិបាកប្បច្ច័យ និងនមគ្គប្បច្ច័យ ។

[៤១៦] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ ... វារៈ
 ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
 នអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
 នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៤១៧] វារៈ ២ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ និង
 នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនអាសេវ-
 នប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ ។

[៤១៨] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ
 ៣ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
 នអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៤១៩] វារៈ ២ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ និង
 នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនអាសេវ-
 នប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៤២០] ព្រោះនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ
 ព្រោះនអាសេវនប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
 នបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ
 វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៤២១] វារៈ ២ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះនអាសេវនប្បច្ច័យ
 និងនហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនបច្ឆាជា-
 តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។
 សេចក្តីបង្រៀន ។

[៤២២] វារៈ ១ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣

ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជា-
តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ
១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៤២៣] វារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ និង
នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆាជា-
តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ
១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៤២៤] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនវិបាកប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣
ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆា-
ជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ
១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៤២៥] វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ ព្រោះនវិបាកប្បច្ច័យ នហេតុប្បច្ច័យ
នអធិបតិប្បច្ច័យ នបុរេជាតប្បច្ច័យ នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ និងនអាសេវនប្បច្ច័យ
... វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៤២៦] វារៈ ១ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១
ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាសេវ-
នប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ ។

[៤២៧] វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ ព្រោះនឈានប្បច្ច័យ នហេតុប្បច្ច័យ
នអធិបតិប្បច្ច័យ នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ និងនអាសេវនប្បច្ច័យ ។

[៤២៨] វារៈ ១ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនមគ្គប្បច្ច័យ ... វារៈ ១
 ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆាជា-
 តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៤២៩] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ... វារៈ
 ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
 នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
 នកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ ។

[៤៣០] វារៈ ២ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ និង
 នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ
 វារៈ ២ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
 នវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ ។

[៤៣១] វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ ព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 នហេតុប្បច្ច័យ នអធិបតិប្បច្ច័យ នបុរេជាតប្បច្ច័យ នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ
 នអាសេវនប្បច្ច័យ នកម្មប្បច្ច័យ និងនវិបាកប្បច្ច័យ ។

បច្ចនីយៈ ចប់

អដ្ឋកថា

បច្ចុន័យៈ

[៤០១-៤៣១] កុសលរមែងមានក្នុងបច្ចុន័យន័យ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកធ្វើវិសជ្ជនាតាំងអំពីអកុសលបុណ្ណោះជាដើមរៀងទៅ ។ វិសជ្ជនា នោះ មានអត្ថជាក់ច្បាស់ទាំងអស់ហើយ ។ បទថា **នហេតុយា ទ្វេ** ជាដើម នោះ ដែលលោកពោលដើម្បីសម្តែងការកំណត់វិសជ្ជនា ក្នុងបច្ចុន័យន័យ ដោយការគណនា ក្នុងពាក្យនោះ មានបរិច្ឆេទ គឺការកំណត់ ៣ យ៉ាង គឺ ២ វារៈ ៣ វារៈ ១ វារៈ ។ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបការគណនា ព្រោះការ ប្រៀបធៀបបច្ចុន័យក្នុងទុកត្តិកៈជាដើម ដោយអំណាចនៃបរិច្ឆេទទាំងនោះ ។ ក្នុងអធិការនេះ រមែងបានចំពោះវិសជ្ជនា ដែលមានការគណនាបានតិចជាង ព្រោះប្រៀបធៀបបច្ចុន័យដែលគណនាបានច្រើនជាង ជាមួយនឹងបច្ចុន័យដែល គណនាបានតិចជាង ។ រមែងបានវិសជ្ជនា ដែលមានចំនួនស្មើគ្នា ព្រោះ ប្រៀបធៀបជាមួយបច្ចុន័យដែលគណនាបានស្មើគ្នា ។ ព្រោះក្នុងវារៈនេះ មាន អរូបធម៌បុណ្ណោះជាបច្ចុយុប្បន្ន ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកសម្តែងបច្ចុន័យ ១០ គឺនហេតុប្បច្ចុន័យ នអធិបតិប្បច្ចុន័យ នបុរេជាតប្បច្ចុន័យ នបច្ចាជាតប្បច្ចុន័យ នអាសេវនប្បច្ចុន័យ នកម្មប្បច្ចុន័យ នវិបាកប្បច្ចុន័យ នឈានប្បច្ចុន័យ នមគ្គប្បច្ចុន័យ និងនវិប្បយុត្តប្បច្ចុន័យ ដោយភាពជាបច្ចុនិកៈ ។ បច្ចុន័យ ១៤ ដ៏សេស មាន មិនបាន ។ បណ្តាបច្ចុន័យដែលមានបានទាំងនោះ នកម្មប្បច្ចុន័យ និងនវិបាកប្បច្ចុន័យ រមែងមិនបានក្នុងបច្ចុយុប្បន្នដែលជាវិបាក ។ បទថា **នហេតុប្បច្ចុន័យ នអធិបតិយា ទ្វេ** គឺវិសជ្ជនា ២ ដែលបានក្នុងនហេតុប្បច្ចុន័យ ។ ក្នុងពួក

២ នៃវិសជ្ជនាជីសេសក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។ បទថា នកម្មេ ឯកំ គឺអព្យាកតៈ
 ជាមួយអព្យាកតៈ ព្រោះថាត្រូវអហេតុកិរិយាចេតនា ឲ្យជាបច្ចុយុប្បន្ន ។
 បទថា ន វិទាភេ ទ្វេ សេចក្តីថា វិសជ្ជនា ២ ដោយអំណាចអហេតុក-
 មោហាៈ និងអហេតុកិរិយា ។ បទថា នឈានេ ឯកំ គប្បីជ្រាបថា ជា
 អព្យាកតវិសជ្ជនា ដោយអំណាចអហេតុកបញ្ចវិញ្ញាណ ។ បទថា នមគ្គ
 ឯកំ គប្បីជ្រាបអព្យាកតវិសជ្ជនា ដោយអំណាចអហេតុកិបាក និងកិរិយា ។
 អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបអត្ថ ក្នុងការប្រៀបធៀបបច្ចុយុទាំងពួង ដោយឧបាយ
 នេះឯង ។^{១២៣}

អដ្ឋកថាបច្ចុន័យៈ ចប់

អភិធម្មបិដក

អនុលោមបច្ចុន័យៈ

[៤៣២] វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៤៣៣] វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ និង អារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៤៣៤] វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះ អារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះអធិបតិប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៤៣៥] វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ អារម្មណប្បច្ច័យ អធិបតិប្បច្ច័យ អនន្តរប្បច្ច័យ សមនន្តរប្បច្ច័យ សហជាតប្បច្ច័យ អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ និស្សយប្បច្ច័យ ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ និងបុរេជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ ។

[៤៣៦] ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយំ និងអារម្មណប្បដ្ឋយំ ។ សេចក្តីបង្រៀញ ។
 ... វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បដ្ឋយំ ព្រោះបុរេជាតប្បដ្ឋយំ និងអាសេវនប្បដ្ឋយំ
 ... វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋយំ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋយំ ។

[៤៣៧] ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយំ និងអារម្មណប្បដ្ឋយំ ។ សេចក្តីបង្រៀញ ។
 ... ព្រោះបុរេជាតប្បដ្ឋយំ អាសេវនប្បដ្ឋយំ កម្មប្បដ្ឋយំ និងអាហារប្បដ្ឋយំ ។
 សេចក្តីបង្រៀញ ។ ... វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បដ្ឋយំ ព្រោះអវិគតប្បដ្ឋយំ ...
 វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋយំ ។

[៤៣៨] ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយំ និងអារម្មណប្បដ្ឋយំ ។ សេចក្តីបង្រៀញ ។
 ... វារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បដ្ឋយំ ព្រោះបុរេជាតប្បដ្ឋយំ កម្មប្បដ្ឋយំ និង
 វិបាកប្បដ្ឋយំ ... វារៈ ១ ក្នុងនអាសេវនប្បដ្ឋយំ ។

[៤៣៩] ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយំ និងអារម្មណប្បដ្ឋយំ ។ សេចក្តីបង្រៀញ ។
 ... ព្រោះបុរេជាតប្បដ្ឋយំ កម្មប្បដ្ឋយំ វិបាកប្បដ្ឋយំ និងអាហារប្បដ្ឋយំ ។
 សេចក្តីបង្រៀញ ។ ... វារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បដ្ឋយំ ព្រោះអវិគតប្បដ្ឋយំ ...
 វារៈ ១ ក្នុងនអាសេវនប្បដ្ឋយំ ។

[៤៤០] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋយំ ព្រោះអារម្មណប្បដ្ឋយំ ... វារៈ
 ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋយំ វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បដ្ឋយំ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆា-
 ជាតប្បដ្ឋយំ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បដ្ឋយំ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋយំ វារៈ
 ៣ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋយំ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បដ្ឋយំ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បដ្ឋយំ
 វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បដ្ឋយំ ។ វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋយំ ព្រោះ

អារម្មណប្បច្ច័យ ហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៤៤១] វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ ព្រោះអធិបតិប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ព្រោះអធិបតិប្បច្ច័យ និងហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។ ... ព្រោះអនន្តរប្បច្ច័យ សមនន្តរប្បច្ច័យ សហជាតប្បច្ច័យ អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ និងស្សយប្បច្ច័យ និងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារ ដូចអារម្មណមូលកៈដែរ ។

[៤៤២] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ ។

[៤៤៣] វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ និងហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៤៤៤] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអាសេវនប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៤៤៥] វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះអាសេវនប្បច្ច័យ និង ហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៤៤៦] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះកម្មប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះកម្មប្បច្ច័យ និង ហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៤៤៧] វារៈ ១ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះវិបាកប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ វារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះវិបាកប្បច្ច័យ និងហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៤៤៨] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះអាហារប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ

វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះ
អាហារប្បច្ច័យ និងហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៤៤៩] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣
ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ច្ឆា-
ជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ
៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ
វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះ
ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ និងហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៤៥០] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះឈានប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣
ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ច្ឆា-
ជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ
៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។
វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះឈានប្បច្ច័យ និងហេតុប្បច្ច័យ ។
សេចក្តីបង្រៀន ។

[៤៥១] វារៈ ១ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះមគ្គប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣
ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ច្ឆាជា-
តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ
៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ វារៈ ៣ ក្នុង
នអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះមគ្គប្បច្ច័យ និងហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៤៥២] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ... វារៈ
 ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
 នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ
 វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 នមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ
 ព្រោះសម្បយុត្តប្បច្ច័យ និងហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៤៥៣] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ... វារៈ
 ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆា-
 ជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ
 ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ ។

[៤៥៤] វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ និង
 ហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ
 វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
 នវិបាកប្បច្ច័យ ។

[៤៥៥] វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 ហេតុប្បច្ច័យ និងអារម្មណប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ
 ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
 នកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ ។ ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 ហេតុប្បច្ច័យ និងអារម្មណប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។ ... វារៈ ៣ ក្នុង

នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ
 វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ ។ ព្រោះវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ និងហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។ ... ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ
 អាសេវនប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ និងអាហារប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។ ...
 វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះអវិគតប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣ ក្នុងនវិបា-
 កប្បច្ច័យ ។ ព្រោះវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ និងហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។ ...
 ព្រោះបុរេជាតប្បច្ច័យ កម្មប្បច្ច័យ វិបាកប្បច្ច័យ និងអាហារប្បច្ច័យ ។
 សេចក្តីបង្រៀន ។ ... វារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះអវិគតប្បច្ច័យ ...
 វារៈ ១ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ ។

[៤៥៦] ព្រោះអតិប្បច្ច័យ នតិប្បច្ច័យ វិគតប្បច្ច័យ និងអវិគ-
 តប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារ ដូចអារម្មណមូលកៈដែរ ។

អនុលោមបច្ចនីយៈ ចប់

អដ្ឋកថា

អនុលោមបច្ចុន័យៈ

[៤៣២-៤៥៦] ចំពោះបច្ចុន័យ ១០ មាននហេតុប្បច្ចុន័យជាដើម ដែលពោលខាងដើម រមែងបានដោយភាពជាបច្ចុន័យៈ ក្នុងអនុលោមប្បច្ចុន័យ-ន័យដ៏សេសមិនបាន ។ បណ្តាបច្ចុន័យដែលមានបាន ដែលតាំងនៅដោយអនុលោម ក្នុងហេតុប្បច្ចុន័យទាំងនោះ ឈានប្បច្ចុន័យ និងមគ្គប្បច្ចុន័យ រមែងមិនបានដោយភាពជាបច្ចុន័យៈ ។ ពាក្យទាំងពួង គប្បីជ្រាបដោយអំណាចនៃពាក្យដែលពោលហើយខាងដើមនោះឯង ។^{១៧៣}

អដ្ឋកថាអនុលោមបច្ចុន័យៈ ចប់

អភិធម្មបិដក

បច្ចុន្តិយានុលោម

[៤៥៧] វារៈ ២ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងតន្ត្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៤៥៨] វារៈ ២ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ និងនអធិបតិប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រួញ ។ ... វារៈ ២ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ (វារៈ ២ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់) ។

[៤៥៩] វារៈ ២ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ នអធិបតិប្បច្ច័យ និងនបុរេជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងតន្ត្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ២

ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
នត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៤៦០] វារៈ ១ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ នអធិ-
បតិប្បច្ច័យ នបុរេជាតប្បច្ច័យ នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ នអាសេវនប្បច្ច័យ និង
នកម្មប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសម្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
វិគតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ (វារៈ ១ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់) ។

[៤៦១] វារៈ ១ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ នអធិ-
បតិប្បច្ច័យ នបុរេជាតប្បច្ច័យ នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ នអាសេវនប្បច្ច័យ
នកម្មប្បច្ច័យ នវិបាកប្បច្ច័យ នមគ្គប្បច្ច័យ និងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ... វារៈ ១
ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសហជា-
តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ
១ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិ-
យប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ
១ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនត្តិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ១

ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ នវិបាកប្បច្ច័យ នមគ្គប្បច្ច័យ នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
ប្រហែលគ្នានឹងនកម្មប្បច្ច័យដែរ ។

[៤៦២] វារៈ ៣ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣
ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រួញ ។ ... វារៈ ៣ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។
វារៈ ២ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនអធិបតិប្បច្ច័យ និងនហេតុប្បច្ច័យ ។
សេចក្តីបង្រួញ ។ ... វារៈ ២ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ នអធិបតិមូលកៈ
បណ្ឌិតគប្បីធ្វើឲ្យប្រហែលគ្នានឹងនហេតុមូលកៈ តាមវារៈដែលតាំងនៅក្នុង
នហេតុប្បច្ច័យដែរ ។

[៤៦៣] វារៈ ៣ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ
៣ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រួញ ។ ... វារៈ ៣ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ
វារៈ ៣ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ ។ បទទាំងអស់ បណ្ឌិត
គប្បីឲ្យពិស្តារផងចុះ ។ បញ្ហាទាំង ៣ នេះ មានក្នុងបទទាំងឡាយ ដែល
លោកមិនបានសរសេរទុកហើយ ។ ប្រស្នា ១ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ និងក្នុង
មគ្គប្បច្ច័យ បណ្ឌិតគប្បីធ្វើតាមវារៈ ដែលតាំងនៅក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ ក្នុង
នបុរេជាតមូលកៈផងចុះ ។ ប្រស្នាក្រៅពីនេះ ប្រហែលគ្នានឹងនហេតុប្បច្ច័យ
ដែរ ។ នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ពេញគ្រប់គ្រាន់ ប្រហែលគ្នានឹងនអធិបតិប្បច្ច័យ
ដែរ ។

[៤៦៤] វារៈ ៣ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣
ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ

វារៈ ៣ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
 អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
 វារៈ ៣ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
 អាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ
 ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 វារៈ ៣ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ
 វារៈ ៣ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៤៦៥] វារៈ ១ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ និង
 នហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៤៦៦] វារៈ ១ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ នហេតុប្បច្ច័យ
 នអធិបតិប្បច្ច័យ និងនបុរេជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញ-
 មញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ

វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 ឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។
 បទទាំងឡាយដ៏សេស បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារដោយឧបាយន្តៈចុះ ។ សេចក្តី
 បង្រៀន ។

[៤៦៧] វារៈ ៣ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនវិបាកប្បច្ច័យ ។ សេចក្តី
 បង្រៀន ។ ពាក្យគ្រប់គ្រាន់ ។ ... វារៈ ៣ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
 អារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនវិបាកប្បច្ច័យ នហេតុប្បច្ច័យ នអធិបតិប្បច្ច័យ និង
 នបុរេជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ
 វារៈ ២ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
 និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ
 វារៈ ២ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឥន្ទ្រិ-
 យប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២
 ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ
 វារៈ ២ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។ នវិបាកមូលកៈនេះ
 មានការធ្វើឲ្យផ្សេងៗ គ្នា ។ (បទទាំងឡាយ) ដ៏សេស ដូចជា
 នហេតុមូលកៈដែរ ។

[៤៦៨] វារៈ ១ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនឈានប្បច្ច័យ ... វារៈ ១
 ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ

វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិ-
 យប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៤៦៩] វារៈ ១ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនឈានប្បច្ច័យ
 នហេតុប្បច្ច័យ នអធិបតិប្បច្ច័យ នបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ នអាសេវនប្បច្ច័យ និង
 នមគ្គប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអនន្តរុប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសមនន្តរុប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៤៧០] វារៈ ១ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនមគ្គប្បច្ច័យ ... វារៈ ១
 ក្នុងអនន្តរុប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសមនន្តរុប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ

វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសម្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១
 ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៤៧១] វារៈ ១ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនមគ្គប្បច្ច័យ
 នហេតុប្បច្ច័យ នអធិបតិប្បច្ច័យ និងនបុរេជាតប្បច្ច័យ ... វារៈ ១ ក្នុងអនន្ត-
 រយ្យច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសមនន្តរយ្យច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុង
 អាហារប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ
 ព្រោះនមគ្គប្បច្ច័យ និងនហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៤៧២] វារៈ ៣ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ ព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ... វារៈ
 ៣ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអនន្ត-
 រយ្យច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសមនន្តរយ្យច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ
 ៣ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ
 ៣ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ

វារៈ ៣ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសម្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣
ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៤៧៣] វារៈ ២ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
និងនហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ២ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ
វារៈ ២ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
និស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ
វារៈ ២ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឥន្ទ្រិ-
យប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២
ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ
វារៈ ២ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

[៤៧៤] ព្រោះនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ នហេតុប្បច្ច័យ នអធិបតិប្បច្ច័យ
នបុរេជាតប្បច្ច័យ និងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ នអាសេវនប្បច្ច័យមូលកៈ ប្រហែល
គ្នានឹងនហេតុមូលកៈដែរ ។ ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ នវិបាកប្បច្ច័យ និងនមគ្គប្បច្ច័យ
មូលទាំង ៣ នេះ ប្រហែលៗ គ្នាតែបែបមួយ ។ ... វារៈ ១ ក្នុងអារម្ម-

ណប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនិស្ស្ស-
 យប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឧបនិស្ស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ
 ១ ក្នុងត្រ័យប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ
 វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

បច្ចុនីយានុលោម ចប់

សំសង្ការៈ ចប់

អដ្ឋកថា

បច្ចុនីយានុលោម

[៤៥៧-៤៧៤] អហេតុកមោហៈប៉ុណ្ណោះ រមែងបានឈានប្បច្ច័យ និងមគ្គប្បច្ច័យ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យបុព្វន្ត ក្នុងបច្ចុនីយានុលោម ។ ធម៌ ដ៏សេស រមែងមិនបាន ។ នកម្មប្បច្ច័យ នហេតុប្បច្ច័យ នអធិបតិប្បច្ច័យ និងនបុរេជាតប្បច្ច័យ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា រមែងបានអហេតុកចិត្ត ៨ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ ។ បទថា អារម្មណេ ឯកំ គឺអព្យាកតៈ និងអព្យាកតៈ ដោយអំណាចអហេតុកកិរិយាចេតនាក្នុងអរូប ។ វិសជ្ជនាណាបាន និងមិន បាន ដោយឧបាយនេះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបវិធីគណនា ក្នុងបច្ច័យទាំងពួង ដោយអំណាចវិសជ្ជនានោះ ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថាសំសដ្ឋវារៈ ចប់

អភិធម្មបិដក

សម្បយុត្តវារៈ

[៤៧៥] កុសលធម៌ ប្រកបនឹងកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
ហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ប្រកបនឹងកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ប្រកបនឹងខន្ធ ៣
ខន្ធ ២ ប្រកបនឹងខន្ធ ២ ។

[៤៧៦] អកុសលធម៌ ប្រកបនឹងអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
ហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ប្រកបនឹងអកុសលក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១ ប្រកបនឹងខន្ធ ៣
ខន្ធ ២ ប្រកបនឹងខន្ធ ២ ។

[៤៧៧] អព្យាកតធម៌ ប្រកបនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
ហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ប្រកបនឹងវិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១
ប្រកបនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ប្រកបនឹងខន្ធ ២ ខន្ធ ៣ ប្រកបនឹងវិបាកាព្យា-
កតក្ខន្ធ ១ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ១ ប្រកបនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ប្រកប
នឹងខន្ធ ២ ។ សេចក្តីបង្រួញ ។

[៤៧៨] វារៈ ៣ ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ
វារៈ ៣ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសម-
នន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ
វារៈ ៣ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
បុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ
១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងតន្រ្តិយប្បច្ច័យ
វារៈ ៣ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងសម្ប-

យុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣
ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

អនុលោម ចប់

[៤៧៩] អកុសលធម៌ ប្រកបនឹងអកុសលធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
នហេតុប្បច្ច័យ គឺមោហៈដែលច្រឡំដោយវិចិកិត្តា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ប្រកប
នឹងខន្ធទាំងឡាយ ដែលច្រឡំដោយវិចិកិត្តា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។

[៤៨០] អព្យាកតធម៌ ប្រកបនឹងអព្យាកតធម៌ ទើបកើតឡើងព្រោះ
នហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ៣ ប្រកបនឹងអហេតុកវិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ
១ ខន្ធ ១ ប្រកបនឹងខន្ធ ៣ ខន្ធ ២ ប្រកបនឹងខន្ធ ២ ខន្ធ ៣ ប្រកបនឹង
វិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ ខន្ធ ១ ប្រកបនឹងខន្ធ
៣ ខន្ធ ២ ប្រកបនឹងខន្ធ ២ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។

[៤៨១] វារៈ ២ ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ
វារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុង
នអាសេវនប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិប្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ ។

បច្ចនីយៈ ចប់

[៤៨២] វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ ៣
ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនអាសេវ-

នប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ ៣
ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៤៨៣] វារៈ ២ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ... វារៈ
២ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសហជា-
តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ
២ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
អារសវនប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ វារៈ
២ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងតន្ត្រិយប្បច្ច័យ វារៈ ១ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ
វារៈ ១ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុង
វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ វារៈ
២ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ វារៈ ២ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ ។

បច្ចនីយានុលោម ចប់
សម្បយុត្តវារៈ ចប់

អត្ថរបស់សម្បយុត្តសព្វ ដែលប្រែថា ប្រកបដូចគ្នានឹងអត្ថ
របស់សំសដ្ឋសព្វ ដែលប្រែថា ច្រឡំ ទាំងអត្ថរបស់សំសដ្ឋ-
សព្វ ដែលប្រែថា ច្រឡំ ក៏ដូចគ្នានឹងសម្បយុត្តសព្វ ដែល
ប្រែថា ប្រកប ដែរ ។

អដ្ឋកថា

សម្បយុត្តវារៈ

[៤៧៥-៤៨៣] គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងសម្បយុត្តវារៈដូចតទៅ

បទថា កុសលំ ធម្មំ សម្បយុត្តោ សេចក្តីថា ធ្វើកុសលធម៌ឲ្យជា
 សម្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ពាក្យដ៏សេស ក្នុងវណ្ណនានេះ គប្បីជ្រាបតាមន័យ
 ដែលពោលក្នុងសំសដ្ឋវារៈ ។ ឯក្នុងទីបំផុតនៃសម្បយុត្តវារៈនេះ ពាក្យថា
 អត្តរបស់សម្បយុត្តសព្វ ដែលប្រែថា ប្រកប ដូចគ្នានឹងអត្តរបស់សំសដ្ឋសព្វ
 ដែលប្រែថា ច្រឡំ ទាំងអត្តរបស់សំសដ្ឋសព្វ ដែលប្រែថា ច្រឡំ ក៏ដូចគ្នា
 នឹងសម្បយុត្តសព្វ ដែលប្រែថា ប្រកប ដែរ ដូច្នោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់
 ដើម្បីសម្តែងថា វារៈទាំង ២ នោះ មានអត្តមិនផ្សេងគ្នា ។ ពិតហើយ
 កាលពោលដោយអត្ត វារៈទាំង ២ នេះ មិនមានការផ្សេងគ្នា ដូច បដិច្ច
 សព្វជាមួយ សហជាត និង បច្ចុយ ជាមួយ និស្សយ សព្វ ដូច្នោះ
 តែព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ដើម្បីកំណត់អត្តនៃគ្នានិងគ្នា ។ ពិតហើយ ក្នុង
 ពាក្យថា ហើយទីមតែពួកសេះ ដែលប្រកប (ដោយវ័យ សម្បុរ សម្មុះ
 កម្លាំង) វិញ ដូច្នោះជាដើម ។ វត្ថុដែលមិនបានប្រកបគ្នា លោកក៏ហៅថា
 សំសដ្ឋ បាន និងក្នុងពាក្យថា វីមសាឯណា ប្រកបដោយកោសជ្ជៈ សម្ប-

អង្គកថា បរមត្ថទីបទី បឋមភាគ

៤២៣

យុត្តដោយកោសជ្ជៈ ដូច្នោះជាដើម ។ សូម្បីវត្ថុដែលមិនលាយឡំគ្នា ក៏មក
 ជាសម្បយុត្តបាន ។ វារៈទាំង ២ នេះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ដើម្បីឲ្យធ្ងន់
 ដល់ការវៈដែលសម្បយុត្ត ដែលមានលក្ខណៈកើតព្រមគ្នាជាដើម ជាសំសង្ការៈ
 និងដើម្បីឲ្យធ្ងន់ដល់សំសង្ការធម៌ ដែលមានការកើតព្រមគ្នាជាដើម ជាលក្ខណៈ
 ជាសម្បយុត្តប្បច្ច័យដោយសម្បយុត្តវារៈ ។ ម្យ៉ាងទៀត វារៈទាំង ២ នេះ
 បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ដោយជាទេសនាវិលាស
 ដោយអំណាចអធិស្ឋានស្រ័យរបស់សត្វ ដែលត្រាស់ដឹងដោយប្រការនោះ
 និងដោយអំណាចព្រះបដិកាណបៃកុដ្ឋាយក្នុងនិរុត្តិប្បដិសម្មិទា ។^{១៧៧}

អង្គកថាសម្បយុត្តវារៈ ចប់

អភិធម្មបិដក

បញ្ហាវារៈ

[៤៨៤] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកកុសលហេតុ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។ កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺពួកកុសលហេតុ ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។ កុសលធម៌ ជាបច្ច័យ នៃកុសលធម៌ និងអព្យាកតធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺពួកកុសលហេតុ ជា បច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។

[៤៨៥] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺពួកអកុសលហេតុ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។ អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺពួកអកុសល- ហេតុ ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។ អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ និងអព្យាកតធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺពួកអកុ- សលហេតុ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយ ហេតុប្បច្ច័យ ។

[៤៨៦] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺពួកវិបាកាព្យាកតហេតុ (ក្តី) ពួកកិរិយាព្យាកតហេតុ (ក្តី) ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយហេតុប្បច្ច័យ ពួកវិបា- កាព្យាកតហេតុ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួកកដ្ឋានរូប ដោយ ហេតុប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។

[៤៨៧] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ គឺបុគ្គលឲ្យទាន រក្សាសីល ធ្វើឧបោសថកម្ម ហើយពិចារណាកុសលនោះ ពិចារណាពួកកុសល ដែលខ្លួនធ្លាប់សន្សំហើយក្នុងកាលមុន ចេញចាកឈាន ហើយពិចារណាឈាន ពួកសេក្ខបុគ្គល ពិចារណាគោត្រក្ខញ្ញាណ ពិចារណា វោទានៈ (សេចក្តីផ្សំផង) ពួកសេក្ខបុគ្គល ចេញចាកមគ្គ ហើយពិចារណា មគ្គ ពួកសេក្ខបុគ្គលក្តី ពួកបុប្ផជនក្តី ឃើញច្បាស់នូវកុសល ថាមិនទៀង ជាទុក្ខ មិនមែនខ្លួន ដឹងនូវចិត្តរបស់បុគ្គល អ្នកព្រមព្រៀងដោយកុសលចិត្ត ដោយចេតោបរិយញ្ញាណ អាកាសានញ្ញាយតនកុសល ជាបច្ច័យនៃវិញ្ញាណញ្ញាយតនកុសល ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ អាកិញ្ញញ្ញាយតនកុសល ជាបច្ច័យនៃនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនកុសល ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ពួកកុសលក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃឥទ្ធិវិធាញ្ញាណ ចេតោបរិយញ្ញាណ បុព្វនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ យថាកម្មបគញ្ញាណ និងអនាគតសញ្ញាណ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ។

[៤៨៨] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ (បុគ្គល) ឲ្យទាន រក្សាសីល ធ្វើឧបោសថកម្ម ហើយត្រេកអរ រីករាយនឹងកុសលនោះ រាគៈកើតឡើងព្រោះប្រារព្ធកុសលនោះ ទិដ្ឋិកើតឡើង វិចិកិច្ចា កើតឡើង ឧទ្ធច្ចៈកើតឡើង ទោមនស្សកើតឡើង (បុគ្គលនោះ) ត្រេកអរ រីករាយនឹងពួកកុសល ដែលធ្លាប់សន្សំហើយក្នុងកាលមុន រាគៈកើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធអំពើនោះ ទិដ្ឋិកើតឡើង វិចិកិច្ចាកើតឡើង ឧទ្ធច្ចៈកើតឡើង

ទោមនស្សកើតឡើង (បុគ្គលនោះ) ចេញចាកឈានហើយ ត្រេកអរ
រីករាយនឹងឈាន រាគៈកើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធកុសលនោះ ទិដ្ឋិកើតឡើង
វិចិត្តិកើតឡើង ឧទ្ធច្នៈកើតឡើង កាលដែលឈានសាបសូន្យហើយ
ទោមនស្សរបស់បុគ្គល អ្នកមានសេចក្តីស្តាយក្រោយ ក៏កើតឡើង ។

[៤៨៧] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ
គឺព្រះអរហន្ត ចេញចាកមគ្គ ហើយពិចារណាមគ្គ ពិចារណាពួកកុសល
ដែលខ្លួនធ្លាប់សន្សំហើយក្នុងកាលមុន ឃើញច្បាស់នូវកុសល ថាមិនទៀង
ជាទុក្ខ មិនមែនខ្លួន ដឹងនូវចិត្តរបស់បុគ្គល អ្នកប្រកបដោយកុសលចិត្ត
ដោយចេតោបរិយញ្ញាណ ពួកសេក្ខបុគ្គលក្តី ពួកបុប្ផជនក្តី ឃើញច្បាស់នូវ
កុសល ថាមិនទៀង ជាទុក្ខ មិនមែនខ្លួន កាលដែលកុសលរលត់ហើយ
វិបាកក៏កើតឡើង ព្រោះមានកម្មនោះជាអារម្មណ៍ (បុគ្គល) ត្រេកអរ រីករាយ
នឹងកុសល រាគៈកើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធកុសលនោះ ទិដ្ឋិកើតឡើង វិចិត្តិកើត
ឡើង ឧទ្ធច្នៈកើតឡើង ទោមនស្សកើតឡើង កាលអកុសលរលត់
ហើយ វិបាកកើតឡើង ព្រោះមានកម្មនោះជាអារម្មណ៍ អាកាសានញ្ជាយ-
តនកុសល ជាបច្ច័យនៃវិញ្ញាណញ្ជាយតនវិបាក និងកិរិយា ដោយអារម្ម-
ណប្បច្ច័យ អាកិញ្ជាយតនកុសល ជាបច្ច័យនៃនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតន-
វិបាក និងកិរិយា ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ពួកកុសលក្ខន្ធគ្នា ជាបច្ច័យនៃការ
ពិចារណានូវចេតោបរិយញ្ញាណ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ យថាកម្មប-
គញ្ញាណ និងអនាគតសញ្ញាណ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ។

[៤៩០] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ (បុគ្គល) ត្រេកអរ រីករាយនឹងរាគៈ រាគៈកើតឡើងព្រោះ ប្រារព្ធអំពើនោះ ទិដ្ឋិកើតឡើង វិចិកិច្ចាកើតឡើង ឧទ្ធច្ចៈកើតឡើង ទោមនស្សកើតឡើង (បុគ្គលនោះ) ត្រេកអរ រីករាយនឹងទិដ្ឋិ (នោះ) រាគៈ កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធទិដ្ឋិនោះ ទិដ្ឋិកើតឡើង វិចិកិច្ចាកើតឡើង ឧទ្ធច្ចៈ កើតឡើង ទោមនស្សកើតឡើង វិចិកិច្ចាកើតឡើងព្រោះប្រារព្ធវិចិកិច្ចា ទិដ្ឋិ កើតឡើង ឧទ្ធច្ចៈកើតឡើង ទោមនស្សកើតឡើង ឧទ្ធច្ចៈកើតឡើងព្រោះ ប្រារព្ធផ្ទុច្ចៈ ទិដ្ឋិកើតឡើង វិចិកិច្ចាកើតឡើង ទោមនស្សកើតឡើង ទោមនស្សកើតឡើងព្រោះប្រារព្ធទោមនស្ស ទិដ្ឋិកើតឡើង វិចិកិច្ចាកើតឡើង ឧទ្ធច្ចៈកើតឡើង ។

[៤៩១] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ គឺពួកសេក្ខបុគ្គល ពិចារណាពួកកិលេស ដែលលះបង់បានហើយ ពិចារណា ពួកកិលេសដែលសង្កត់សង្កិនបានហើយ ដឹងពួកកិលេសដែលខ្លួនធ្លាប់សន្សំ ហើយក្នុងកាលមុន ពួកសេក្ខបុគ្គលក្តី ពួកបុប្ផជនក្តី ឃើញច្បាស់នូវអកុសល ថាមិនទៀង ជាទុក្ខ មិនមែនខ្លួន ដឹងនូវចិត្តរបស់បុគ្គល អ្នកប្រកបដោយ អកុសលចិត្ត ដោយចេតោបរិយញ្ញាណ ពួកអកុសលក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃការ ពិចារណានូវចេតោបរិយញ្ញាណ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ យថាកម្មប- គញ្ញាណ និងអនាគតសញ្ញាណ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ។

[៤៩២] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ

គឺព្រះអរហន្ត ពិចារណាពួកកិលេស ដែលលះបង់បានហើយ ដឹងពួកកិលេស ដែលខ្លួនធ្លាប់សន្សំហើយ ក្នុងកាលមុន ឃើញច្បាស់នូវអកុសល ថាមិនទៀង ជាទុក្ខ មិនមែនខ្លួន ដឹងនូវចិត្តរបស់បុគ្គល អ្នកប្រកបដោយអកុសលចិត្ត ដោយចេតោបរិយញ្ញាណ ពួកសេក្ខបុគ្គលក្តី ពួកបុប្ផជនក្តី ឃើញច្បាស់នូវ អកុសល ថាមិនទៀង ជាទុក្ខ មិនមែនខ្លួន កាលដែលអកុសលរលត់ហើយ វិបាកក៏កើតឡើង ព្រោះមានអកុសលនោះ ជាអារម្មណ៍ (បុគ្គល) ត្រេកអរ រីករាយនឹងអកុសល រាគៈកើតឡើង ព្រោះប្រាសព្វអកុសលនោះ ទិដ្ឋិកើត ឡើង វិចិក្ខាកើតឡើង ខន្ធច្នះកើតឡើង ទោមនស្សកើតឡើង កាលដែល អកុសលរលត់ហើយ វិបាកក៏កើតឡើងព្រោះមានអកុសលនោះ ជាអារម្មណ៍ ពួកអកុសលក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃការពិចារណា នូវចេតោបរិយញ្ញាណ បុព្វ- និវាសានុស្សតិញ្ញាណ យថាភម្មបគញ្ញាណ និងអនាគតសញ្ញាណ ដោយ អារម្មណប្បច្ច័យ ។

[៤៧៣] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយអារម្ម- ណប្បច្ច័យ គឺព្រះអរហន្ត ពិចារណាផល ពិចារណាព្រះនិព្វាន ព្រះនិព្វាន ជាបច្ច័យនៃការពិចារណានូវផល ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ព្រះអរហន្តឃើញ ច្បាស់នូវចក្ខុ ថាមិនទៀង ជាទុក្ខ មិនមែនខ្លួន សោតៈ ... ឃានៈ ជ្ជិវា កាយ រូបទាំងឡាយ សំឡេងទាំងឡាយ ក្លិនទាំងឡាយ រសទាំងឡាយ ផោដ្ឋព្វៈទាំងឡាយ វត្ថុ ... ឃើញច្បាស់នូវពួកវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ និងពួក កិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ថាមិនទៀង ជាទុក្ខ មិនមែនខ្លួន ឃើញរូបដោយទិព្វចក្ខុ

ពួកសំឡេងដោយទិព្វសោតធាតុ ដឹងនូវចិត្តរបស់បុគ្គល អ្នកប្រកបដោយ
 វិបាកាព្យាកតកិរិយាព្យាកតចិត្ត ដោយចេតោបរិយញ្ញាណ អាកាសានញ្ញា-
 យតនកិរិយា ជាបច្ច័យនៃវិញ្ញាណញ្ញាយតនកិរិយា ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ
 អាកិញ្ញាញ្ញាយតនកិរិយា ជាបច្ច័យនៃនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនកិរិយា ដោយ
 អារម្មណប្បច្ច័យ រូបាយតនៈជាបច្ច័យនៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ
 សទ្ធាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃសោតវិញ្ញាណ គន្ធាយតនៈ (ជាបច្ច័យ)
 នៃយានវិញ្ញាណ រសាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃជិវ្ហាវិញ្ញាណ ផោដ្ឋញ្ញា-
 យតនៈ ជាបច្ច័យនៃកាយវិញ្ញាណ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ពួកអព្យាកតក្ខន្ធ
 ជាបច្ច័យនៃការពិចារណានូវឥទ្ធិវិធាណាណ ចេតោបរិយញ្ញាណ បុព្វេនិវា-
 សានុស្សតិញ្ញាណ យថាកម្មបគញ្ញាណ និងអនាគតសញ្ញាណ ដោយ
 អារម្មណប្បច្ច័យ ។

[៤៧៤] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ
 គឺពួកសេក្ខបុគ្គល ពិចារណាផល ពិចារណាព្រះនិព្វាន ព្រះនិព្វានជាបច្ច័យ
 នៃគោត្រក្ខ វោទានៈ និងមគ្គ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ពួកសេក្ខបុគ្គលក្តី
 ពួកបុប្ផជនក្តី ឃើញច្បាស់នូវចក្ខុ ថាមិនទៀង ជាទុក្ខ មិនមែនខ្លួន សោតៈ
 ... យានៈ ជិវ្ហា កាយ ពួករូប ពួកសំឡេង ពួកក្លិន ពួករស ពួកផោដ្ឋព្វៈ
 វត្ថុ ... ឃើញច្បាស់នូវពួកវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ និងពួកកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ថា
 មិនទៀង ជាទុក្ខ មិនមែនខ្លួន ឃើញរូបដោយទិព្វចក្ខុ ពួកសំឡេងដោយទិព្វ-
 សោតធាតុ ដឹងនូវចិត្តរបស់បុគ្គល អ្នកប្រកបដោយវិបាកាព្យាកតចិត្ត និង

កិរិយាព្យាកតចិត្ត ដោយចេតោបរិយញ្ញាណ ពួកអព្យាកតក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃ
ឥទ្ធិវិធាណ ចេតោបរិយញ្ញាណ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ និងអនាគត-
សញ្ញាណ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ។

[៤៩៥] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ
គឺ (បុគ្គល) ត្រេកអរ រីករាយនឹងចក្ខុ រាគៈកើតឡើងព្រោះប្រាណព្រះព្រះ
ទិដ្ឋិកើតឡើង វិចិកិច្ចាកើតឡើង ឧទ្ធច្ចៈកើតឡើង ទោមនស្សកើតឡើង
(បុគ្គល) ត្រេកអរ រីករាយនឹងសោតៈ ... យានៈ ជិវ្ហា កាយ ពួករូប ពួក
សំឡេង ពួកក្លិន ពួករស ពួកផោដ្ឋព្វៈ វត្ថុ ... ពួកវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ និង
ពួកកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ រាគៈកើតឡើងព្រោះប្រាណព្រះព្រះវត្ថុនោះ ទិដ្ឋិកើតឡើង
វិចិកិច្ចាកើតឡើង ឧទ្ធច្ចៈកើតឡើង ទោមនស្សកើតឡើង ។

[៤៩៦] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ
បានដល់ អារម្មណាធិបតិ និងសហជាតាធិបតិ ។ អារម្មណាធិបតិ គឺបុគ្គល
ឲ្យទាន រក្សាសីល ធ្វើឧបោសថកម្ម ធ្វើកុសលនោះឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត)
ហើយពិចារណា ធ្វើពួកកុសលដែលខ្លួនធ្លាប់សន្សំហើយ ក្នុងកាលមុនឲ្យធ្ងន់
(ក្នុងចិត្ត) ហើយពិចារណា ចេញចាកឈាន ធ្វើឈានឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត)
ហើយពិចារណា ពួកសេក្ខបុគ្គល ធ្វើគោត្រកុឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយ
ពិចារណា ធ្វើវោទានៈឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយពិចារណា ពួកសេក្ខបុគ្គល
ចេញចាកមគ្គ ធ្វើមគ្គឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយពិចារណា ។ ឯសហជាតា-
ធិបតិ គឺកុសលាធិបតិធម៌ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយអធិប-

តិប្បច្ច័យ ។

[៤៩៧] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ អារម្មណាធិបតិ គឺ (បុគ្គល) ឲ្យទាន រក្សាសីល ធ្វើឧបោសថកម្ម ធ្វើកុសលនោះឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយត្រេកអរ រីករាយ រាគៈកើតឡើង ព្រោះធ្វើកុសលនោះឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ទិដ្ឋិកើតឡើង (បុគ្គល) ធ្វើពួក កុសលដែលខ្លួនធ្លាប់សន្សំហើយ ក្នុងកាលមុនឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយ ត្រេកអររីករាយ រាគៈកើតឡើងព្រោះធ្វើកុសលនោះឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ទិដ្ឋិ កើតឡើង (បុគ្គល) ចេញចាកឈាន ធ្វើឈានឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយ ត្រេកអរ រីករាយ រាគៈកើតឡើងព្រោះធ្វើឈាននោះឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ទិដ្ឋិកើតឡើង ។

[៤៩៨] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ អារម្មណាធិបតិ និងសហជាតាធិបតិ ។ អារម្មណាធិបតិ គឺព្រះ អរហន្តចេញចាកមគ្គ ធ្វើមគ្គឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយពិចារណា ។ ឯ សហជាតាធិបតិ គឺកុសលាធិបតិធម៌ ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយ អធិបតិប្បច្ច័យ ។ កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ និងពួកអព្យាកតធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ សហជាតាធិបតិ គឺកុសលាធិបតិធម៌ ជា បច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។

[៤៩៩] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ អារម្មណាធិបតិ និងសហជាតាធិបតិ ។ អារម្មណាធិបតិ គឺ

(បុគ្គល) ធ្វើរាគៈឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយត្រេកអរ រីករាយ រាគៈកើតឡើងព្រោះធ្វើរាគៈនោះឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ទិដ្ឋិកើតឡើង (បុគ្គល) ធ្វើទិដ្ឋិឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយត្រេកអរ រីករាយ រាគៈកើតឡើង ព្រោះធ្វើទិដ្ឋិនោះឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ទិដ្ឋិកើតឡើង ។ ឯសហជាតាធិបតិ គឺអកុសលាធិបតិធម៌ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។

[៥០០] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ សហជាតាធិបតិ គឺអកុសលាធិបតិធម៌ ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។

[៥០១] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ និងអព្យាកតធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ សហជាតាធិបតិ គឺអកុសលាធិបតិធម៌ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។

[៥០២] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ អារម្មណាធិបតិ និងសហជាតាធិបតិ ។ អារម្មណាធិបតិ គឺព្រះអរហន្ត ធ្វើផលឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយពិចារណា ធ្វើព្រះនិព្វានឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយពិចារណា ព្រះនិព្វាន ជាបច្ច័យនៃផល ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ ឯសហជាតាធិបតិ គឺវិបាកាព្យាកតាធិបតិក្តី កិរិយាព្យាកតាធិបតិក្តី ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។

[៥០៣] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ

បានដល់ អារម្មណាធិបតិ គឺពួកសេក្ខបុគ្គល ធ្វើផលឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត)
ហើយពិចារណា ធ្វើព្រះនិព្វានឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយពិចារណា ព្រះ
និព្វាន ជាបច្ច័យនៃគោត្រកូ វោទានៈ និងមគ្គ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។

[៥០៤] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយអធិប-
តិប្បច្ច័យ បានដល់ អារម្មណាធិបតិ គឺបុគ្គលធ្វើចក្ខុឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត)
ហើយត្រេកអរ រីករាយ រាគៈកើតឡើង ព្រោះធ្វើចក្ខុនោះឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត)
ទិដ្ឋិកើតឡើង (បុគ្គលធ្វើ) សោតៈ ... យានៈ ជិវ្ហា កាយ ពួករូប ពួក
សំឡេង ពួកក្លិន ពួករស ពួកផោដ្ឋព្វៈ វត្ថុ ... ធ្វើនូវវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ និង
កិរិយាព្យាកតក្ខន្ធទាំងឡាយឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយត្រេកអរ រីករាយ
រាគៈកើតឡើង ព្រោះធ្វើវត្ថុនោះឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ទិដ្ឋិកើតឡើង ។

[៥០៥] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ
គឺពួកកុសលក្ខន្ធមុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលក្ខន្ធក្រោយៗ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ
អនុលោម (ជាបច្ច័យ) នៃគោត្រកូ អនុលោម (ជាបច្ច័យ) នៃវោទានៈ
គោត្រកូ (ជាបច្ច័យ) នៃមគ្គ វោទានៈ ជាបច្ច័យនៃមគ្គ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ ។

[៥០៦] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ
គឺកុសល (ជាបច្ច័យ) នៃវុដ្ឋានៈ មគ្គ (ជាបច្ច័យ) នៃផល អនុលោម
របស់ពួកសេក្ខបុគ្គល (ជាបច្ច័យ) នៃផលសមាបត្តិ នៅសញ្ញានាសញ្ញា-
យតនកុសលរបស់បុគ្គល កាលចេញចាកនិរោធ ជាបច្ច័យនៃផលសមាបត្តិ
ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ ។

[៥០៧] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយអនន្ត-
រប្បច្ច័យ គឺពួកអកុសលក្ខន្ធមុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកអកុសលក្ខន្ធក្រោយៗ
ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ ។

[៥០៨] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ
គឺអកុសល ជាបច្ច័យនៃវុជ្ជានៈ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ ។

[៥០៩] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ
គឺពួកវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធក៏ ពួកកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធក៏ មុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកវិបា-
កាព្យាកតក្ខន្ធ និងពួកកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធក្រោយៗ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ កវ្លី
(ជាបច្ច័យ) នៃអារវជ្ជនា កិរិយា (ជាបច្ច័យ) នៃវុជ្ជានៈ អនុលោមរបស់
ព្រះអរហន្ត (ជាបច្ច័យ) នៃផលសមាបត្តិ នៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនកិរិយា
របស់បុគ្គល កាលចេញចាកនិរោធ ជាបច្ច័យនៃផលសមាបត្តិ ដោយ
អនន្តរប្បច្ច័យ ។

[៥១០] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ
គឺអារវជ្ជនា ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលក្ខន្ធ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ ។

[៥១១] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ
គឺអារវជ្ជនា ជាបច្ច័យនៃពួកអកុសលក្ខន្ធ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ ។

[៥១២] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ
គឺពួកកុសលក្ខន្ធមុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលក្ខន្ធក្រោយៗ ដោយសមនន្ត-
រប្បច្ច័យ អនុលោម (ជាបច្ច័យ) នៃគោត្រកុ អនុលោម (ជាបច្ច័យ)

នៃវោទានៈ គោត្រកុ (ជាបច្ច័យ) នៃមគ្គ វោទានៈ ជាបច្ច័យនៃមគ្គ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ ។

[៥១៣] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ គឺកុសល (ជាបច្ច័យ) នៃវុជ្ជានៈ មគ្គ (ជាបច្ច័យ) នៃផល អនុលោម របស់ពួកសេក្ខបុគ្គល (ជាបច្ច័យ) នៃផលសមាបត្តិ នៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនកុសលរបស់បុគ្គល កាលចេញចាកនិរោធ ជាបច្ច័យនៃផលសមាបត្តិ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ ។

[៥១៤] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ គឺពួកអកុសលក្ខន្ធមុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកអកុសលក្ខន្ធក្រោយៗ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ ។

[៥១៥] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ គឺអកុសល ជាបច្ច័យនៃវុជ្ជានៈ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ ។

[៥១៦] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ គឺពួកវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធកិ ពួកកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធកិ មុនៗ ជាបច្ច័យ នៃពួកវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ និងពួកកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធក្រោយៗ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ កវង្គី (ជាបច្ច័យ) នៃអាវជ្ជនា កិរិយា (ជាបច្ច័យ) នៃវុជ្ជានៈ អនុលោម របស់ព្រះអរហន្ត (ជាបច្ច័យ) នៃផលសមាបត្តិ នៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនកិរិយារបស់បុគ្គល កាលចេញចាកនិរោធ ជាបច្ច័យនៃ ផលសមាបត្តិ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ ។

[៥១៧] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ គឺអារវជ្ជនា ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលក្ខន្ធ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ ។

[៥១៨] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយសមនន្ត- រប្បច្ច័យ គឺអារវជ្ជនា ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលក្ខន្ធ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ ។

[៥១៩] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ គឺកុសលក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ១ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ ដោយ សហជាតប្បច្ច័យ ។

[៥២០] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ គឺពួកកុសលក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុជ្ឈានុរូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ។

[៥២១] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ និងអព្យាកតធម៌ ដោយ សហជាតប្បច្ច័យ គឺកុសលក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ និងពួកចិត្តសមុជ្ឈានុរូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ និងពួកចិត្តសមុជ្ឈានុរូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ និងពួកចិត្តសមុជ្ឈានុរូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ។

[៥២២] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយសហជា- តប្បច្ច័យ គឺអកុសលក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ។

[៥២៣] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ គឺពួកអកុសលក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុជ្ជានរូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ។

[៥២៤] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ និងព្យាកតធម៌ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ គឺអកុសលក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ និងពួកចិត្តសមុជ្ជានរូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ និងពួកចិត្តសមុជ្ជានរូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ និងពួកចិត្តសមុជ្ជានរូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ។

[៥២៥] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ គឺវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្តី កិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្តី ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ និងពួកចិត្តសមុជ្ជានរូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ និងពួកចិត្តសមុជ្ជានរូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ និងពួកចិត្តសមុជ្ជានរូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ និងពួកកដត្តារូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ និងពួកកដត្តារូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ និងពួកកដត្តារូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ពួកខន្ធ ជាបច្ច័យនៃវត្ថុ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ វត្ថុ ជាបច្ច័យនៃពួកខន្ធ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ មហាកុត ១ ជាបច្ច័យនៃមហាកុត ៣ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ មហាកុត ៣ ជាបច្ច័យនៃមហាកុត ១ ដោយសហជាត

តប្បច្ច័យ មហាក្ខត ២ ជាបច្ច័យនៃមហាក្ខត ២ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ
 ពួកមហាក្ខត ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ពួកកដត្តារូប និងពួកឧបាទារូប
 ដោយសហជាតប្បច្ច័យ មហាក្ខត ១ ជាខាងក្រៅ ជាបច្ច័យនៃមហាក្ខត ៣
 ដោយសហជាតប្បច្ច័យ មហាក្ខត ៣ ជាបច្ច័យនៃមហាក្ខត ១ ដោយ
 សហជាតប្បច្ច័យ មហាក្ខត ២ ជាបច្ច័យនៃមហាក្ខត ២ ដោយសហជា-
 តប្បច្ច័យ ពួកមហាក្ខត ជាបច្ច័យនៃពួកឧបាទារូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ
 មហាក្ខត ១ ដែលជាអាហារសមុដ្ឋាន ជាបច្ច័យនៃពួកមហាក្ខត ៣ ដោយ
 សហជាតប្បច្ច័យ មហាក្ខត ៣ ជាបច្ច័យនៃមហាក្ខត ១ ដោយសហជា-
 តប្បច្ច័យ មហាក្ខត ២ ជាបច្ច័យនៃមហាក្ខត ២ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ
 ពួកមហាក្ខត ជាបច្ច័យនៃពួកឧបាទារូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ មហាក្ខត
 ១ ដែលជាឧតុសមុដ្ឋាន ជាបច្ច័យនៃមហាក្ខត ៣ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ
 មហាក្ខត ៣ ជាបច្ច័យនៃមហាក្ខត ១ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ មហាក្ខត ២
 ជាបច្ច័យនៃមហាក្ខត ២ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ពួកមហាក្ខត ជាបច្ច័យនៃ
 ពួកឧបាទារូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ មហាក្ខត ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ
 ជាបច្ច័យនៃមហាក្ខត ៣ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ មហាក្ខត ៣ ជាបច្ច័យនៃ
 មហាក្ខត ១ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ មហាក្ខត ២ ជាបច្ច័យនៃមហាក្ខត ២
 ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ពួកមហាក្ខត ជាបច្ច័យនៃពួកកដត្តារូប និងពួក
 ឧបាទារូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ។

[៥២៦] កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌

ដោយសហជាតប្បច្ច័យ គឺពួកកុសលក្ខន្ធកី ពួកមហាក្ខតកី ជាបច្ច័យនៃពួក
ចិត្តសមដ្ឋានរូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ។

[៥២៧] អកុសលធម៌កី អព្យាកតធម៌កី ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌
ដោយសហជាតប្បច្ច័យ គឺពួកអកុសលក្ខន្ធកី ពួកមហាក្ខតកី ជាបច្ច័យនៃ
ពួកចិត្តសមដ្ឋានរូប ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ។

[៥២៨] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ
គឺកុសលក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ ដោយអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជា
បច្ច័យនៃខន្ធ ១ ដោយអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ ដោយ
អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ ។

[៥២៩] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ
គឺអកុសលក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ ដោយអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជា
បច្ច័យនៃខន្ធ ១ ដោយអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ ដោយ
អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ ។

[៥៣០] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ
គឺវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្តី កិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្តី ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣
ដោយអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ ដោយអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ
ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ ដោយអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
វិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ និរវត្ត ដោយអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ ខន្ធ
៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ និរវត្ត ដោយអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃ

ខន្ធ ២ និងវត្ថុ ដោយអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ ពួកខន្ធ ជាបច្ច័យនៃវត្ថុ ដោយ
 អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ វត្ថុ ជាបច្ច័យនៃពួកខន្ធ ដោយអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មហាក្កត
 ១ ជាបច្ច័យនៃមហាក្កត ៣ ដោយអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មហាក្កត ៣ ជាបច្ច័យ
 នៃមហាក្កត ១ ដោយអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មហាក្កត ២ ជាបច្ច័យនៃមហាក្កត
 ២ ដោយអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ ពាហិរ ... អាហារសមុជ្ឈាន ... ឧត្តសមុជ្ឈាន ...
 មហាក្កត ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ ជាបច្ច័យនៃមហាក្កត ៣ ដោយអញ្ញា-
 មញ្ញប្បច្ច័យ មហាក្កត ៣ ជាបច្ច័យនៃមហាក្កត ១ ដោយអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ
 មហាក្កត ២ ជាបច្ច័យនៃមហាក្កត ២ ដោយអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ ។

[៥៣១] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ
 គឺកុសលក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជា
 បច្ច័យនៃខន្ធ ១ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ ដោយ
 និស្សយប្បច្ច័យ ។

[៥៣២] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ
 គឺពួកកុសលក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុជ្ឈានរូប ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[៥៣៣] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ និងអព្យាកតធម៌
 ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ គឺកុសលក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ និងពួកចិត្ត-
 សមុជ្ឈានរូប ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ និងពួក
 ចិត្តសមុជ្ឈានរូប ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ និងពួក
 ចិត្តសមុជ្ឈានរូប ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[៥៣៤] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ គឺអកុសលក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[៥៣៥] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ គឺពួកអកុសលក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុជ្ជានុរូប ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[៥៣៦] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ និងអព្យាកតធម៌ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ គឺអកុសលក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ និងពួកចិត្តសមុជ្ជានុរូប ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ និងពួកចិត្តសមុជ្ជានុរូប ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ និងពួកចិត្តសមុជ្ជានុរូប ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[៥៣៧] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ គឺវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្តី កិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ក្តី ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ និងពួកចិត្តសមុជ្ជានុរូប ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ និងពួកចិត្តសមុជ្ជានុរូប ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ និងពួកចិត្តសមុជ្ជានុរូប ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ និងពួកកដត្តារូប ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ និងពួកកដត្តារូប ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ។

ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ និងពួកកដត្តារូប ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ពួកខន្ធ
 ជាបច្ច័យនៃវត្ថុ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ វត្ថុ ជាបច្ច័យនៃពួកខន្ធ ដោយនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ មហាក្កត ១ ជាបច្ច័យនៃមហាក្កត ៣ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ
 មហាក្កត ៣ ជាបច្ច័យនៃមហាក្កត ១ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ មហាក្កត ២
 ជាបច្ច័យនៃមហាក្កត ២ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ពួកមហាក្កត ជាបច្ច័យនៃពួក
 ចិត្តសម្មជានរូប ពួកកដត្តារូប និងពួកឧបាទារូប ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ពាហិរ
 ... អាហារសម្មជាន ... ឧត្តសម្មជាន ... មហាក្កត ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ
 ជាបច្ច័យនៃមហាក្កត ៣ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ មហាក្កត ៣ ជាបច្ច័យនៃ
 មហាក្កត ១ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ មហាក្កត ២ ជាបច្ច័យនៃមហាក្កត ២
 ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ពួកមហាក្កត ជាបច្ច័យនៃពួកកដត្តារូប និងពួកឧបាទារូប
 ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ចក្ខុយានៈ ជាបច្ច័យនៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ សោតាយានៈ ... យានាយានៈ ... ជីវ្ហាយានៈ ... កាយាយានៈ
 ជាបច្ច័យនៃកាយវិញ្ញាណ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ វត្ថុ ជាបច្ច័យនៃពួកវិបា-
 កាព្យាកតក្ខន្ធ និងពួកកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[៥៣៨] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ
 គឺវត្ថុ ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលក្ខន្ធ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[៥៣៩] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ
 គឺវត្ថុ ជាបច្ច័យនៃពួកអកុសលក្ខន្ធ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[៥៤០] កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយ

និស្សយប្បច្ច័យ គឺកុសលក្ខន្ធ ១ ក្តី វត្តក្តី ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ ដោយ
និស្សយប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ក្តី វត្តក្តី ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ
ខន្ធ ២ ក្តី វត្តក្តី ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[៥៤១] កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌
ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ គឺពួកកុសលក្ខន្ធក្តី ពួកមហាក្ខតក្តី ជាបច្ច័យនៃពួក
ចិត្តសមុជ្ជានុរូប ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[៥៤២] អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌
ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ គឺអកុសលក្ខន្ធ ១ ក្តី វត្តក្តី ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ ដោយ
និស្សយប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ក្តី វត្តក្តី ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ
ខន្ធ ២ ក្តី វត្តក្តី ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[៥៤៣] អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌
ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ គឺពួកអកុសលក្ខន្ធក្តី ពួកមហាក្ខតក្តី ជាបច្ច័យនៃពួក
ចិត្តសមុជ្ជានុរូប ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[៥៤៤] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
បានដល់ អារម្មណ្តូបនិស្ស័យ អនន្តរូបនិស្ស័យ និងបកត្តូបនិស្ស័យ ។
អារម្មណ្តូបនិស្ស័យ គឺ (បុគ្គល) ឲ្យទាន រក្សាសីល ធ្វើឧបោសថកម្ម ធ្វើ
កុសលនោះឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយពិចារណា ធ្វើពួកកុសលដែលខ្លួនធ្លាប់
សន្សំហើយក្នុងកាលមុន ហើយពិចារណា ចេញចាកឈាន ធ្វើឈានឲ្យធ្ងន់
(ក្នុងចិត្ត) ហើយពិចារណា ពួកសេក្ខបុគ្គល ធ្វើគោត្រកូ ឲ្យធ្ងន់ (ក្នុង

ចិត្ត) ហើយពិចារណា ធ្វើវេទនាៈឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយពិចារណា
 ពួកសេក្ខបុគ្គល ចេញចាកមគ្គ ធ្វើមគ្គឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយពិចារណា ។
 អនន្តរបនិស្ស័យ គឺពួកកុសលក្ខន្ធមុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលក្ខន្ធក្រោយៗ
 ដោយឧបនិស្ស័យប្បច្ច័យ អនុលោម ជាបច្ច័យនៃគោត្រកូ អនុលោម ជា
 បច្ច័យនៃវេទនាៈ គោត្រកូ ជាបច្ច័យនៃមគ្គ វេទនាៈ ជាបច្ច័យនៃមគ្គ ដោយ
 ឧបនិស្ស័យប្បច្ច័យ ។ ឯបកត្តបនិស្ស័យ គឺ (បុគ្គល) អាស្រ័យសទ្ធា
 ហើយឲ្យទាន រក្សាសីល ធ្វើឧបោសថកម្ម ធ្វើឈានឲ្យកើត ធ្វើវិបស្សនា
 ឲ្យកើត ធ្វើមគ្គឲ្យកើត ធ្វើអភិញ្ញាឲ្យកើត ធ្វើសមាបត្តិឲ្យកើត សីល ... សុតៈ
 ... ចាគៈ ... អាស្រ័យបញ្ញា ហើយឲ្យទាន រក្សាសីល ធ្វើឧបោសថកម្ម
 ធ្វើឈានឲ្យកើត ធ្វើវិបស្សនាឲ្យកើត ធ្វើមគ្គឲ្យកើត ធ្វើអភិញ្ញាឲ្យកើត ធ្វើ
 សមាបត្តិឲ្យកើត សទ្ធា ... សីល សុតៈ ចាគៈ ... បញ្ញា ជាបច្ច័យនៃសទ្ធា
 សីល សុតៈ ចាគៈ នឹងបញ្ញា ដោយឧបនិស្ស័យប្បច្ច័យ បរិកម្មនៃបឋមជ្ឈាន
 ជាបច្ច័យនៃបឋមជ្ឈាន ដោយឧបនិស្ស័យប្បច្ច័យ បរិកម្មនៃទុតិយជ្ឈាន ជា
 បច្ច័យនៃទុតិយជ្ឈាន ដោយឧបនិស្ស័យប្បច្ច័យ បរិកម្មនៃតតិយជ្ឈាន ជា
 បច្ច័យនៃតតិយជ្ឈាន ដោយឧបនិស្ស័យប្បច្ច័យ បរិកម្មនៃចតុត្ថជ្ឈាន ជា
 បច្ច័យនៃចតុត្ថជ្ឈាន ដោយឧបនិស្ស័យប្បច្ច័យ បរិកម្មនៃអាកាសានញ្ចា-
 យតនជ្ឈាន ជាបច្ច័យនៃអាកាសានញ្ចាយតនជ្ឈាន ដោយឧបនិស្ស័យប្បច្ច័យ
 បរិកម្មនៃវិញ្ញាណញ្ចាយតនជ្ឈាន ជាបច្ច័យនៃវិញ្ញាណញ្ចាយតនជ្ឈាន ដោយ
 ឧបនិស្ស័យប្បច្ច័យ បរិកម្មនៃអាកិញ្ញាញ្ចាយតនជ្ឈាន ជាបច្ច័យនៃអាកិញ្ញាញ្ចា-

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

យតនជ្ឈាន ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បរិកម្មនៃនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈាន ជាបច្ច័យនៃនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈាន ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បឋមជ្ឈាន ជាបច្ច័យនៃទុតិយជ្ឈាន ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ បេ។ ចតុត្ថជ្ឈាន (ជាបច្ច័យ) នៃអាកាសានញ្ញាយតនជ្ឈាន អាកាសានញ្ញាយតនជ្ឈាន (ជាបច្ច័យ) នៃវិញ្ញាណញ្ញាយតនជ្ឈាន វិញ្ញាណញ្ញាយតនជ្ឈាន (ជាបច្ច័យ) នៃអាកិញ្ញញ្ញាយតនជ្ឈាន អាកិញ្ញញ្ញាយតនជ្ឈាន ជាបច្ច័យ នៃនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈាន ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បរិកម្មនៃទិព្វចក្ក ជាបច្ច័យនៃទិព្វចក្ក ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បរិកម្មនៃទិព្វសោតធាតុ ជាបច្ច័យនៃទិព្វសោតធាតុ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បរិកម្មនៃឥទ្ធិវិធិញ្ញាណ ជាបច្ច័យនៃឥទ្ធិវិធិញ្ញាណ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បរិកម្មនៃចេតោបរិយញ្ញាណ ជាបច្ច័យនៃចេតោបរិយញ្ញាណ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បរិកម្មនៃបុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ ជាបច្ច័យនៃបុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បរិកម្មនៃយថាកម្មុបគញ្ញាណ ជាបច្ច័យនៃយថាកម្មុបគញ្ញាណ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បរិកម្មនៃអនាគតំសញ្ញាណ ជាបច្ច័យនៃអនាគតំសញ្ញាណ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ទិព្វចក្ក ជាបច្ច័យនៃទិព្វសោតធាតុ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ទិព្វសោតធាតុ ជាបច្ច័យនៃឥទ្ធិវិធិញ្ញាណ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ឥទ្ធិវិធិញ្ញាណ ជាបច្ច័យនៃចេតោបរិយញ្ញាណ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ចេតោបរិយញ្ញាណ ជាបច្ច័យនៃបុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ ជាបច្ច័យនៃយថាកម្មុ-

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

បគញ្ញាណ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ យថាកម្មបគញ្ញាណ ជាបច្ច័យនៃ
 អនាគតំសញ្ញាណ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បរិកម្មនៃបឋមមគ្គ ជាបច្ច័យ
 នៃបឋមមគ្គ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បរិកម្មនៃទុតិយមគ្គ ជាបច្ច័យនៃទុតិ-
 យមគ្គ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បរិកម្មនៃតតិយមគ្គ ជាបច្ច័យនៃតតិយមគ្គ
 ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បរិកម្មនៃចតុត្ថមគ្គ ជាបច្ច័យនៃចតុត្ថមគ្គ ដោយ
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បឋមមគ្គ ជាបច្ច័យនៃទុតិយមគ្គ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
 ទុតិយមគ្គ ជាបច្ច័យនៃតតិយមគ្គ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ តតិយមគ្គ ជា
 បច្ច័យនៃចតុត្ថមគ្គ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ពួកសេក្ខបុគ្គល អាស្រ័យមគ្គ
 ធ្វើសមាបត្តិដែលមិនទាន់កើត ឲ្យកើតឡើង ចូលកាន់សមាបត្តិ ដែលកើត
 ឡើងហើយ ពិចារណាយើញ្ញាច្យាសន្ធុវត្ថុសង្ខារ ថាមិនទៀង ជាទុក្ខ មិន
 មែនខ្លួន មគ្គរបស់ពួកសេក្ខបុគ្គល ជាបច្ច័យនៃអត្ថប្បដិសម្មិទា ធម្មប្បដិ-
 សម្មិទា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា បដិកាណប្បដិសម្មិទា និងឋានាឋានកោសល្យ
 ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[៥៤៥] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ បានដល់ អារម្មណ្ណបនិស្ស័យ និងបកត្ថបនិស្ស័យ ។ អារម្មណ្ណ-
 បនិស្ស័យ គឺ (បុគ្គល) ឲ្យទាន រក្សាសីល ធ្វើឧបោសថកម្ម ធ្វើកុសល
 នោះឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយត្រេកអរ រីករាយ រាគៈកើតឡើង ព្រោះធ្វើ
 កុសលនោះឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ទិដ្ឋិកើតឡើង ធ្វើពួកកុសលដែលខ្លួនធ្លាប់
 សន្សំហើយ ក្នុងកាលមុនឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយត្រេកអរ រីករាយ រាគៈ

កើតឡើង ព្រោះធ្វើកុសលនោះ ឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ទិដ្ឋិកើតឡើង (បុគ្គល)
 ចេញចាកឈាន ធ្វើឈានឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយត្រេកអរ រីករាយ រាគៈ
 កើតឡើង ព្រោះធ្វើឈាននោះឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ទិដ្ឋិកើតឡើង ។ ឯ
 បកត្ថបទិស្ស័យ គឺ (បុគ្គល) អាស្រ័យសទ្ធា ហើយដំឡើងមានៈ ប្រកាន់
 ទិដ្ឋិ សីល ... សុតៈ ... ចាគៈ ... អាស្រ័យបញ្ញា ហើយដំឡើងមានៈ
 ប្រកាន់ទិដ្ឋិ សទ្ធា ... សីល សុតៈ ចាគៈ ... បញ្ញា ជាបច្ច័យនៃរាគៈ
 ទោសៈ មោហៈ មានៈ ទិដ្ឋិ និងសេចក្តីប្រាថ្នា ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[៥៤៦] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
 បានដល់ អារម្មណ្តបនិស្ស័យ អនន្តបនិស្ស័យ និងបកត្ថបនិស្ស័យ ។ អារម្ម-
 ណ្តបនិស្ស័យ គឺព្រះអរហន្តចេញចាកមគ្គ ធ្វើមគ្គឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយ
 ពិចារណា ។ អនន្តបនិស្ស័យ គឺកុសល ជាបច្ច័យនៃវុជ្ជានៈ មគ្គ ជាបច្ច័យ
 នៃផល អនុលោមរបស់ពួកសេក្ខបុគ្គល ជាបច្ច័យនៃផលសមាបត្តិ នៅ-
 សញ្ញានាសញ្ញាយតនកុសលរបស់បុគ្គល កាលចេញចាកនិរោធ ជាបច្ច័យនៃ
 ផលសមាបត្តិ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ ឯបកត្ថបនិស្ស័យ គឺ (បុគ្គល)
 អាស្រ័យសទ្ធា ហើយធ្វើខ្លួនឯងឲ្យក្តៅ ឲ្យក្តៅសព្វ ទទួលទុក្ខដែលមានការ
 ស្វែងរកជាមូល សីល ... សុតៈ ... ចាគៈ ... អាស្រ័យបញ្ញា ហើយធ្វើខ្លួន
 ឯងឲ្យក្តៅ ឲ្យក្តៅសព្វ ទទួលទុក្ខ ដែលមានការស្វែងរកជាមូល សទ្ធា ...
 សីល សុតៈ ចាគៈ ... បញ្ញា ជាបច្ច័យនៃកាយិកសុខ កាយិកទុក្ខ និង
 ផលសមាបត្តិ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ កុសលកម្ម ជាបច្ច័យនៃវិបាក

ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ព្រះអរហន្តអាស្រ័យមគ្គ ធ្វើកិរិយាសមាបត្តិដែល
 មិនទាន់កើតឲ្យកើតឡើង ចូលកាន់កិរិយាសមាបត្តិ ដែលកើតឡើងហើយ
 ឃើញច្បាស់នូវពួកសង្ខារ ថាមិនទៀង ជាទុក្ខ មិនមែនខ្លួន មគ្គរបស់ព្រះ
 អរហន្ត ជាបច្ច័យនៃអត្ថប្បដិសម្មិទា ធម្មប្បដិសម្មិទា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា
 បដិកាណប្បដិសម្មិទា និងឋានាឋានកោសល្យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មគ្គ
 ជាបច្ច័យនៃផលសមាបត្តិ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[៥៤៧] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ បានដល់ អារម្មណ្តបនិស្ស័យ អនន្តរូបនិស្ស័យ និងបកត្តុប-
 និស្ស័យ ។ អារម្មណ្តបនិស្ស័យ គឺ (បុគ្គល) ធ្វើរាគៈឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត)
 ហើយត្រេកអររីករាយ រាគៈកើតឡើង ព្រោះធ្វើរាគៈនោះឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត)
 ទិដ្ឋិកើតឡើង (បុគ្គល) ធ្វើទិដ្ឋិឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយត្រេកអររីករាយ
 រាគៈកើតឡើង ព្រោះធ្វើទិដ្ឋិនោះឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ទិដ្ឋិកើតឡើង ។ អនន្ត-
 រូបនិស្ស័យ គឺពួកអកុសលក្ខន្ធមុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកអកុសលក្ខន្ធត្រកាយៗ
 ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ ឯបកត្តុបនិស្ស័យ គឺ (បុគ្គល) អាស្រ័យរាគៈ
 ហើយសម្លាប់សត្វ យកទ្រព្យដែលគេមិនបានឲ្យ និយាយកុហក និយាយ
 ញុះញង់ និយាយពាក្យអាក្រក់ និយាយពាក្យរោយរាយ កាត់ទី-ត លបឆក់
 ទ្រព្យគេ ឬនយកទ្រព្យក្នុងផ្ទះ ១ ឈរចាំដណ្តើមទ្រព្យគេក្បែរផ្ទះ លួច
 ភិរិយាបុគ្គលដទៃ សម្លាប់អ្នកស្រុក សម្លាប់អ្នកនិគម ផ្តាច់បង្គំជីវិតមាតា
 ផ្តាច់បង្គំជីវិតបិតា ផ្តាច់បង្គំជីវិតព្រះអរហន្ត ធ្វើព្រះលោហិតនៃព្រះតថាគត

ឲ្យពុទ្ធតាំងដោយទោសចិត្ត បំបែកសង្ឃ អាស្រ័យទោសៈ ... អាស្រ័យ
មោហៈ អាស្រ័យមានៈ អាស្រ័យទិដ្ឋិ ... អាស្រ័យសេចក្តីប្រាថ្នា ហើយ
សម្លាប់សត្វ ។ បេ ។ បំបែកសង្ឃ រាគៈ ... ទោសៈ មោហៈ មានៈ ទិដ្ឋិ ...
សេចក្តីប្រាថ្នា ជាបច្ច័យនៃរាគៈ ទោសៈ មោហៈ មានៈ ទិដ្ឋិ និងសេចក្តី
ប្រាថ្នា ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[៥៤៨] បុណ្ណាតិបុត្ត ជាបច្ច័យនៃបុណ្ណាតិបុត្ត ដោយឧបនិស្ស-
យប្បច្ច័យ បុណ្ណាតិបុត្ត (ជាបច្ច័យ) នៃអទិន្នាទាន ... កាមេសុមិច្ឆាចារ
មុសាវាទ បិសុណាវាចា ផុសវាចា សម្មប្បលាបៈ អភិជ្ឈា ព្យាបាទ ... ជា
បច្ច័យនៃមិច្ឆាទិដ្ឋិ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ អទិន្នាទាន (ជាបច្ច័យ) នៃ
អទិន្នាទាន កាមេសុមិច្ឆាចារ មុសាវាទ ។ សេចក្តីបង្រៀន ។ (ជាបច្ច័យ)
នៃមិច្ឆាទិដ្ឋិ និងបុណ្ណាតិបុត្ត ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិតគប្បីចង
ជាចក្កៈផងចុះ ។

[៥៤៩] កាមេសុមិច្ឆាចារ មុសាវាទ បិសុណាវាចា ផុសវាចា
សម្មប្បលាបៈ អភិជ្ឈា ព្យាបាទ ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ជាបច្ច័យនៃមិច្ឆាទិដ្ឋិ ដោយ
ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ជាបច្ច័យនៃបុណ្ណាតិបុត្ត ... ជាបច្ច័យនៃ
អទិន្នាទាន កាមេសុមិច្ឆាចារ មុសាវាទ បិសុណាវាចា ផុសវាចា
សម្មប្បលាបៈ អភិជ្ឈា ព្យាបាទ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[៥៥០] មាតុយាតកម្ម ជាបច្ច័យនៃមាតុយាតកម្ម ដោយឧបនិស្ស-
យប្បច្ច័យ បិតុយាតកម្ម (ជាបច្ច័យ) នៃបិតុយាតកម្ម ... នៃអរហន្តយាត

កម្ម រុហិរុប្បាទកម្ម និងសង្ឃភេទកម្ម ... ជាបច្ច័យនៃនិយតមិច្ឆាទិដ្ឋិ ដោយ
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ បិតុយាតកម្ម (ជាបច្ច័យ) នៃបិតុយាតកម្ម ... នៃ
 អរហន្តយាតកម្ម រុហិរុប្បាទកម្ម សង្ឃភេទកម្ម និងនិយតមិច្ឆាទិដ្ឋិ ... ជា
 បច្ច័យនៃមាតុយាតកម្ម ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ អរហន្តយាតកម្ម ... រុហិ-
 រុប្បាទកម្ម ... សង្ឃភេទកម្ម ... និយតមិច្ឆាទិដ្ឋិ ... ជាបច្ច័យនៃនិយតមិច្ឆាទិដ្ឋិ
 ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ និយតមិច្ឆាទិដ្ឋិ ជាបច្ច័យនៃមាតុយាតកម្ម ដោយ
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ នៃបិតុយាតកម្ម ... អរហន្តយាតកម្ម ... រុហិរុប្បាទកម្ម ...
 ជាបច្ច័យនៃសង្ឃភេទកម្ម ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិតគប្បីធ្វើជា
 ចក្កៈផងចុះ ។

[៥៥១] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ បានដល់ បកតុបនិស្សយ គឺ (បុគ្គល) អាស្រ័យរាគៈ ហើយ
 ឲ្យទាន រក្សាសីល ធ្វើឧបោសថកម្ម ធ្វើឈានឲ្យកើតឡើង ធ្វើវិបស្សនាឲ្យ
 កើតឡើង ធ្វើមគ្គឲ្យកើតឡើង ធ្វើអភិញ្ញាឲ្យកើតឡើង ធ្វើសមាបត្តិឲ្យកើត
 ឡើង ទោសៈ ... មោហៈ មានៈ ទិដ្ឋិ ... អាស្រ័យសេចក្តីប្រាថ្នា ហើយឲ្យ
 ទាន រក្សាសីល ធ្វើឧបោសថកម្ម ធ្វើឈានឲ្យកើតឡើង ធ្វើវិបស្សនាឲ្យ
 កើតឡើង ធ្វើមគ្គឲ្យកើតឡើង ធ្វើអភិញ្ញាឲ្យកើតឡើង ធ្វើសមាបត្តិឲ្យកើត
 ឡើង ។ រាគៈ ... ទោសៈ មោហៈ មានៈ ទិដ្ឋិ ... សេចក្តីប្រាថ្នា ជាបច្ច័យ
 នៃសទ្ធា សីល សុតៈ ចាគៈ និងបញ្ញា ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។
 (បុគ្គល) សម្លាប់សត្វ ហើយឲ្យទាន រក្សាសីល ធ្វើឧបោសថកម្ម ធ្វើ

ឈានឲ្យកើតឡើង ធ្វើវិបស្សនាឲ្យកើតឡើង ធ្វើមគ្គឲ្យកើតឡើង ធ្វើអភិញ្ញា
 ឲ្យកើតឡើង ធ្វើសមាបត្តិឲ្យកើតឡើង ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការឃាត់នូវផល
 នៃកម្មនោះ ។ (បុគ្គល) យកទ្រព្យដែលគេមិនបានឲ្យ ... និយាយកុហក
 និយាយញុះញង់ និយាយពាក្យអាក្រក់ និយាយពាក្យរោយរាយ កាត់ទី-ត
 លបឆក់ទ្រព្យគេ ឬនយកទ្រព្យគេក្នុងផ្ទះ ១ ឈរចាំដណ្តើមយកទ្រព្យគេ
 ក្បែរផ្លូវ លួចភរិយាអ្នកដទៃ សម្លាប់អ្នកស្រុក ... សម្លាប់អ្នកនិគម ហើយ
 ឲ្យទាន រក្សាសីល ធ្វើឧបោសថកម្ម ធ្វើឈានឲ្យកើតឡើង ធ្វើវិបស្សនាឲ្យ
 កើតឡើង ធ្វើមគ្គឲ្យកើតឡើង ធ្វើអភិញ្ញាឲ្យកើតឡើង ធ្វើសមាបត្តិឲ្យកើត
 ឡើង ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការឃាត់នូវផលនៃកម្មនោះ ។ (បុគ្គល) ផ្តាច់
 បង្គំជីវិតមាតា ហើយឲ្យទាន រក្សាសីល ធ្វើឧបោសថកម្ម ដើម្បីប្រយោជន៍
 ដល់ការឃាត់នូវផលនៃកម្មនោះ ។ (បុគ្គល) ផ្តាច់បង្គំជីវិតបិតា ... ផ្តាច់បង្គំ
 ជីវិតព្រះអរហន្ត ... ធ្វើព្រះលោហិតរបស់ព្រះតថាគត ឲ្យពុរពងឡើងដោយ
 ទោសចិត្ត ... បំបែកសង្ឃ ហើយឲ្យទាន រក្សាសីល ធ្វើឧបោសថកម្ម
 ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការឃាត់នូវផលនៃកម្មនោះ ។

[៥៥២] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ បានដល់ អនន្តរូបនិស្ស័យ និងបកត្ថបនិស្ស័យ ។ អនន្តរូបនិស្ស័យ
 គឺអកុសល ជាបច្ច័យនៃវុជ្ជានៈ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ ឯបកត្ថប-
 និស្ស័យ គឺ (បុគ្គល) អាស្រ័យរាគៈ ហើយធ្វើខ្លួនឯងឲ្យក្តៅ ឲ្យក្តៅសព្វ
 ទទួលទុក្ខ ដែលមានការស្វែងរកជាមូល ទោសៈ ... មោហៈ មានៈ ទិដ្ឋិ ...

អាស្រ័យសេចក្តីប្រាថ្នា ហើយធ្វើខ្លួនឯងឲ្យក្តៅ ឲ្យក្តៅសព្វ ទទួលទុក្ខដែល
មានការស្វែងរកជាមូល ។ រាគៈ ... ទោសៈ មោហៈ មានៈ ទិដ្ឋិ ... សេចក្តីប្រាថ្នា
ជាបច្ច័យនៃកាយិកសុខ កាយិកទុក្ខ និងផលសមាបត្តិ ដោយឧបនិស្ស-
យប្បច្ច័យ ។ អកុសលកម្ម ជាបច្ច័យនៃវិបាក ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[៥៥៣] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយឧបនិស្ស-
យប្បច្ច័យ បានដល់ អារម្មណ្តបនិស្ស័យ អនន្តរូបនិស្ស័យ និងបកត្តប-
និស្ស័យ ។ អារម្មណ្តបនិស្ស័យ គឺព្រះអរហន្ត ធ្វើផលឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត)
ហើយពិចារណា ធ្វើព្រះនិព្វានឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយពិចារណាព្រះនិព្វាន
ជាបច្ច័យនៃផល ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ អនន្តរូបនិស្ស័យ គឺពួកវិបាក
កាព្យាកតក្ខន្ធ និងពួកកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធមុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកវិបាកាព្យា-
កតក្ខន្ធ និងពួកកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធក្រោយៗ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ កវន្ត
ជាបច្ច័យនៃអារជ្ជនា កិរិយា ជាបច្ច័យនៃវដ្ឋានៈ អនុលោមរបស់ព្រះអរហន្ត
ជាបច្ច័យនៃផលសមាបត្តិ នៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនកិរិយា របស់បុគ្គល
កាលចេញចាកនិរោធិ ជាបច្ច័យនៃផលសមាបត្តិ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។
ឯបកត្តបនិស្ស័យ គឺកាយិកសុខ ជាបច្ច័យនៃកាយិកសុខ កាយិកទុក្ខ និង
ផលសមាបត្តិ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ កាយិកទុក្ខ ជាបច្ច័យនៃកាយិកសុខ
កាយិកទុក្ខ និងផលសមាបត្តិ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ រដូវ ជាបច្ច័យនៃ
កាយិកសុខ កាយិកទុក្ខ និងផលសមាបត្តិ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ កោជន
ជាបច្ច័យនៃកាយិកសុខ កាយិកទុក្ខ និងផលសមាបត្តិ ដោយឧបនិស្ស-

យប្បច្ច័យ សេនាសនៈ ជាបច្ច័យនៃកាយិកសុខ កាយិកទុក្ខ និងផល-
 សមាបត្តិ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ កាយិកសុខ ... កាយិកទុក្ខ ... រដូវ
 កោជន ... សេនាសនៈ ជាបច្ច័យនៃកាយិកសុខ កាយិកទុក្ខ និងផល-
 សមាបត្តិ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ផលសមាបត្តិ ជាបច្ច័យនៃកាយិកសុខ
 ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ព្រះអរហន្ត អាស្រ័យកាយិកសុខ ហើយធ្វើ
 កិរិយាសមាបត្តិ ដែលមិនទាន់កើត ឲ្យកើតឡើង ចូលកាន់កិរិយាសមាបត្តិ
 ដែលកើតឡើងហើយ ឃើញច្បាស់នូវពួកសង្ខារ ថាមិនទៀង ជាទុក្ខ មិន
 មែនខ្លួន កាយិកទុក្ខ ... រដូវ កោជន ... ព្រះអរហន្ត អាស្រ័យសេនាសនៈ
 ធ្វើកិរិយាសមាបត្តិ ដែលមិនទាន់កើតឡើង ឲ្យកើតឡើង ចូលកាន់កិរិយា-
 សមាបត្តិ ដែលកើតឡើងហើយ ឃើញច្បាស់នូវពួកសង្ខារ ថាមិនទៀង
 ជាទុក្ខ មិនមែនខ្លួន ។

[៥៥៤] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ បានដល់ អារម្មណ្ណបនិស្ស័យ អនន្តរូបនិស្ស័យ និងបកត្ថប-
 និស្ស័យ ។ អារម្មណ្ណបនិស្ស័យ គឺពួកសេក្ខបុគ្គល ធ្វើផលឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត)
 ហើយពិចារណា ធ្វើព្រះនិព្វានឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយពិចារណា ព្រះ
 និព្វាន ជាបច្ច័យនៃគោត្រក្យ វោទាន និងមគ្គ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។
 អនន្តរូបនិស្ស័យ គឺអាវជ្ជនា ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលក្ខន្ធ ដោយឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ ។ ឯបកត្ថបនិស្ស័យ គឺ (បុគ្គល) អាស្រ័យកាយិកសុខ ហើយ
 ឲ្យទាន រក្សាសីល ធ្វើឧបោសថកម្ម ធ្វើឈានឲ្យកើតឡើង ធ្វើវិបស្សនាឲ្យ

កើតឡើង ធ្វើមគ្គឲ្យកើតឡើង ធ្វើអភិញ្ញាឲ្យកើតឡើង ធ្វើសមាបត្តិឲ្យកើត
 ឡើង កាយិកទុក្ខ ... រដូវ ... ភោជន ... (បុគ្គល) អាស្រ័យសេនាសនៈ
 ហើយឲ្យទាន រក្សាសីល ធ្វើឧបោសថកម្ម ធ្វើឈានឲ្យកើតឡើង ធ្វើវិបស្សនា
 ឲ្យកើតឡើង ធ្វើមគ្គឲ្យកើតឡើង ធ្វើអភិញ្ញាឲ្យកើតឡើង ធ្វើសមាបត្តិឲ្យ
 កើតឡើង កាយិកសុខ ... កាយិកទុក្ខ រដូវ ភោជន ... សេនាសនៈ ជា
 បច្ច័យនៃសទ្ធា សីល សុតៈ ចាគៈ និងបញ្ញា ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[៥៥៥] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ បានដល់ អារម្មណ្ឌុបនិស្ស័យ អនន្តរូបនិស្ស័យ និងបកត្ថុប-
 និស្ស័យ ។ អារម្មណ្ឌុបនិស្ស័យ គឺ (បុគ្គល) ធ្វើចក្ខុឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត)
 ហើយត្រេកអរ រីករាយ រាគៈកើតឡើង ព្រោះធ្វើចក្ខុនោះឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត)
 ទិដ្ឋិកើតឡើង សោតៈ ... ឃានៈ ជិវ្ហា កាយ ពួករូប ពួកសំឡេង ពួកក្លិន
 ពួករស ពួកផោដ្ឋព្វៈ ... វត្ថុ ធ្វើពួកវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ និងពួកកិរិយាព្យាក-
 តក្ខន្ធឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ហើយត្រេកអរ រីករាយ រាគៈកើតឡើង ព្រោះ
 ធ្វើខន្ធនោះឲ្យធ្ងន់ (ក្នុងចិត្ត) ទិដ្ឋិកើតឡើង ។ អនន្តរូបនិស្ស័យ គឺអារជ្ជនា
 ជាបច្ច័យនៃពួកអកុសលក្ខន្ធ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ ឯបកត្ថុបនិស្ស័យ
 គឺ (បុគ្គល) អាស្រ័យកាយិកសុខ ហើយសម្លាប់សត្វ យកទ្រព្យដែលគេ
 មិនបានឲ្យ និយាយកុហក និយាយញុះញង់ និយាយពាក្យអាក្រក់ និយាយ
 ពាក្យរោយរាយ កាត់ទី-ត លបធាក់ទ្រព្យគេ ប្លន់យកទ្រព្យគេក្នុងផ្ទះមួយ ឈរ
 ចាំដណ្តើមទ្រព្យគេក្បែរផ្លូវ លួចកិរិយាអ្នកដទៃ សម្លាប់អ្នកស្រុក សម្លាប់

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

អ្នកនិគម ផ្តាច់បង់ជីវិតមាតា ផ្តាច់បង់ជីវិតបិតា ផ្តាច់បង់ជីវិតព្រះអរហន្ត
 ធ្វើព្រះលោហិតនៃព្រះតថាគត ឲ្យពុរពង ដោយទោសចិត្ត បំបែកសង្ឃ
 កាយិកទុក្ខ ... រដូវ ... កោជន ... អាស្រ័យសេនាសនៈ ហើយសម្លាប់សត្វ ។
 សេចក្តីបង្កើត ។ បំបែកសង្ឃ ។ កាយិកសុខ ... កាយិកទុក្ខ រដូវ កោជន
 ... សេនាសនៈ ជាបច្ច័យនៃរាគៈ ទោសៈ មោហៈ មានៈ ទិដ្ឋិ និងសេចក្តី
 ប្រាថ្នា ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[៥៥៦] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយបុរេជា-
 តប្បច្ច័យ បានដល់ អារម្មណបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ អារម្មណបុរេជាត
 គឺព្រះអរហន្ត ឃើញច្បាស់នូវចក្ខុ ថាមិនទៀង ជាទុក្ខ មិនមែនខ្លួន សោតៈ
 ... យានៈ ជិវ្ហា កាយ ពួករូប ពួកសំឡេង ពួកក្លិន ពួករស ពួកផោដ្ឋព្វៈ
 ... ឃើញច្បាស់នូវវត្ថុ ថាមិនទៀង ជាទុក្ខ មិនមែនខ្លួន ឃើញរូបដោយ
 ទិព្វចក្ខុ ឮសំឡេងដោយទិព្វសោតធាតុ ។ រូបាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃចក្ខុ-
 វិញ្ញាណ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ សទ្ធាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃសោត-
 វិញ្ញាណ គន្ធាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃយានវិញ្ញាណ រសាយតនៈ (ជា
 បច្ច័យ) នៃជិវ្ហាវិញ្ញាណ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃកាយវិញ្ញាណ ដោយ
 បុរេជាតប្បច្ច័យ ។ ឯវត្ថុបុរេជាត គឺចក្ខុយតនៈ ជាបច្ច័យនៃចក្ខុវិញ្ញាណ
 ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ សោតាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃសោតវិញ្ញាណ
 យានាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃយានវិញ្ញាណ ជិវ្ហាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃ
 ជិវ្ហាវិញ្ញាណ កាយាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃកាយវិញ្ញាណ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ

វត្ថុ ជាបច្ច័យនៃពួកវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ និងពួកកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ដោយ
បុរេជាតប្បច្ច័យ ។

[៥៥៧] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ
បានដល់ អារម្មណបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ អារម្មណបុរេជាត គឺពួក
សេក្ខបុគ្គលក្តី ពួកបុប្ផនក្តី ឃើញច្បាស់នូវវត្ថុ ថាមិនទៀង ជាទុក្ខ មិន
មែនខ្លួន សោតៈ ... យានៈ ជិវ្ហា កាយ ពួករូប ពួកសំឡេង ពួកក្លិន
ពួករស ពួកផោដ្ឋព្វៈ ... ឃើញច្បាស់នូវវត្ថុ ថាមិនទៀង ជាទុក្ខ មិនមែនខ្លួន
ឃើញរូបដោយទិព្វចក្ខុ ឮសំឡេងដោយទិព្វសោតធាតុ ។ ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ
វត្ថុ ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលក្ខន្ធ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។

[៥៥៨] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយបុរេជា-
តប្បច្ច័យ បានដល់ អារម្មណបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ អារម្មណបុរេជាត
គឺ (បុគ្គល) ត្រេកអរ រីករាយ នឹងចក្ខុ រាគៈកើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធចក្ខុ
នោះ ទិដ្ឋិកើតឡើង វិចិកិច្ចាកើតឡើង ខន្ធច្នះកើតឡើង ទោមនស្សកើតឡើង
សោតៈ ... យានៈ ជិវ្ហា កាយ ពួករូប ពួកសំឡេង ពួកក្លិន ពួករស
ពួកផោដ្ឋព្វៈ ... (បុគ្គល) ត្រេកអរ រីករាយនឹងវត្ថុ រាគៈកើតឡើង ព្រោះ
ប្រារព្ធវត្ថុនោះ ទិដ្ឋិកើតឡើង វិចិកិច្ចាកើតឡើង ខន្ធច្នះកើតឡើង ទោមនស្ស
កើតឡើង ។ ឯវត្ថុបុរេជាត គឺវត្ថុ ជាបច្ច័យនៃពួកអកុសលក្ខន្ធ ដោយ
បុរេជាតប្បច្ច័យ ។

[៥៥៩] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយបច្ច័យជាតប្បច្ច័យ

បានដល់ បច្ឆាជាត គឺពួកកុសលក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ។

[៥៦០] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ បានដល់ បច្ឆាជាត គឺពួកអកុសលក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ។

[៥៦១] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ បានដល់ បច្ឆាជាត គឺពួកវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ និងពួកកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ។

[៥៦២] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយអាសេវនប្បច្ច័យ គឺពួកកុសលក្ខន្ធមុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលក្ខន្ធក្រោយៗ ដោយអាសេវនប្បច្ច័យ អនុលោម (ជាបច្ច័យ) នៃគោត្រកូ អនុលោម (ជាបច្ច័យ) នៃវោទានៈ គោត្រកូ (ជាបច្ច័យ) នៃមគ្គ វោទានៈ ជាបច្ច័យនៃមគ្គ ដោយអាសេវនប្បច្ច័យ ។

[៥៦៣] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយអាសេវនប្បច្ច័យ គឺពួកអកុសលក្ខន្ធមុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកអកុសលក្ខន្ធក្រោយៗ ដោយអាសេវនប្បច្ច័យ ។

[៥៦៤] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយអាសេវនប្បច្ច័យ គឺពួកកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធមុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធក្រោយៗ ដោយអាសេវនប្បច្ច័យ ។

[៥៦៥] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយកម្មប្បច្ច័យ គឺ កុសលចេតនា ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

[៥៦៦] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយកម្មប្បច្ច័យ បាន ដល់ សហជាត និងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺកុសលចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុជ្ជានរូប ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ គឺកុសលចេតនា ជាបច្ច័យនៃពួកវិបាកក្ខន្ធ និងពួកកដត្តារូប ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

[៥៦៧] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ និងអព្យាកតធម៌ ដោយ កម្មប្បច្ច័យ គឺកុសលចេតនា ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួក ចិត្តសមុជ្ជានរូប ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

[៥៦៨] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយកម្មប្បច្ច័យ គឺអកុសលចេតនា ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

[៥៦៩] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់ សហជាត និងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺអកុសលចេតនា ជា បច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុជ្ជានរូប ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ គឺអកុសល- ចេតនា ជាបច្ច័យនៃពួកវិបាកក្ខន្ធ និងពួកកដត្តារូប ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

[៥៧០] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ និងអព្យាកតធម៌ ដោយកម្មប្បច្ច័យ គឺអកុសលចេតនា ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និង ពួកចិត្តសមុជ្ជានរូប ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

[៥៧១] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយកម្មប្បច្ច័យ

គឺវិបាកាព្យាកតចេតនា និងកិរិយាព្យាកតចេតនា ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួកចិត្តសមុជ្ជានរូប ដោយកម្មប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិវិបាកាព្យាកតចេតនា ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួកកដត្តារូប ដោយកម្មប្បច្ច័យ ចេតនា ជាបច្ច័យនៃវត្ថុ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

[៥៧២] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយវិបាកប្បច្ច័យ គឺវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ និងពួកចិត្តសមុជ្ជានរូប ដោយវិបាកប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ និងពួកចិត្តសមុជ្ជានរូប ដោយវិបាកប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ និងពួកចិត្តសមុជ្ជានរូប ដោយវិបាកប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ និងពួកកដត្តារូប ដោយវិបាកប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ និងពួកកដត្តារូប ដោយវិបាកប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ និងពួកកដត្តារូប ដោយវិបាកប្បច្ច័យ ពួកខន្ធ ជាបច្ច័យនៃវត្ថុ ដោយវិបាកប្បច្ច័យ ។

[៥៧៣] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺពួកកុសលាហារ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។

[៥៧៤] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺពួកកុសលាហារ ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុជ្ជានរូប ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។

[៥៧៥] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ និងអព្យាកតធម៌ ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺពួកកុសលាហារ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួកចិត្តសមុជ្ជានរូប ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

[៥៧៦] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺពួកអកុសលាហារ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។

[៥៧៧] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺពួកអកុសលាហារ ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។

[៥៧៨] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ និងអព្យាកតធម៌ ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺពួកអកុសលាហារ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។

[៥៧៩] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺពួកវិបាកាព្យាកតាហារ និងពួកកិរិយាព្យាកតាហារ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយអាហារប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកវិបាកាព្យាកតាហារ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួកកដត្តារូប ដោយអាហារប្បច្ច័យ កតឡើកាហារ ជាបច្ច័យនៃកាយនេះ ដោយ អាហារប្បច្ច័យ ។

[៥៨០] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺពួកកុសលិទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។

[៥៨១] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺពួកកុសលិទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។

[៥៨២] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ និងអព្យាកតធម៌ ដោយ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺពួកកុសលិទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួក

ចិត្តសមុជានរូប ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។

[៥៨៣] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺពួកអកុសលិទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។

[៥៨៤] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺពួកអកុសលិទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុជានរូប ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។

[៥៨៥] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ និងអព្យាកតធម៌ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺពួកអកុសលិទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួកចិត្តសមុជានរូប ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។

[៥៨៦] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺពួកវិបាកាព្យាកតឥន្ទ្រិយ និងពួកកិរិយាព្យាកតឥន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួកចិត្តសមុជានរូប ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកវិបាកាព្យាកតឥន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួកកដត្តារូប ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ចក្ខុទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ សោតិទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃសោតវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ យានិទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃយានវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ជីវិទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃជីវាវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ កាយិទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃកាយវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ រូបជីវិតិទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃពួកកដត្តារូប ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។

[៥៨៧] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយឈានប្បច្ច័យ

គឺពួកអង្គឈាន ដែលជាកុសល ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយ
ឈានប្បច្ច័យ ។

[៥៨៨] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយឈានប្បច្ច័យ
គឺពួកអង្គឈានដែលជាកុសល ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយ
ឈានប្បច្ច័យ ។

[៥៨៩] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ និងអព្យាកតធម៌ដោយ
ឈានប្បច្ច័យ គឺពួកអង្គឈានដែលជាកុសល ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ
និងពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយឈានប្បច្ច័យ ។

[៥៩០] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយឈានប្បច្ច័យ
គឺពួកអង្គឈានដែលជាអកុសល ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយ
ឈានប្បច្ច័យ ។

[៥៩១] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយឈានប្បច្ច័យ
គឺពួកអង្គឈានដែលជាអកុសល ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយ
ឈានប្បច្ច័យ ។

[៥៩២] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ និងអព្យាកតធម៌
ដោយឈានប្បច្ច័យ គឺពួកអង្គឈានដែលជាអកុសល ជាបច្ច័យនៃពួក
សម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយឈានប្បច្ច័យ ។

[៥៩៣] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយឈានប្បច្ច័យ
គឺពួកអង្គឈានដែលជាវិបាកាព្យាកតៈ និងកិរិយាព្យាកតៈ ជាបច្ច័យនៃពួក

សម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយឈានប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃ
បដិសន្ធិ ពួកអង្គឈានដែលជាវិបាកាព្យាកតៈ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្ប-
យុត្តកក្ខន្ធ និងពួកកដត្តារូប ដោយឈានប្បច្ច័យ ។

[៥៧៤] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយមគ្គប្បច្ច័យ គឺពួក
អង្គមគ្គដែលជាកុសល ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយមគ្គប្បច្ច័យ ។

[៥៧៥] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយមគ្គប្បច្ច័យ គឺ
ពួកមគ្គដែលជាកុសល ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយមគ្គប្បច្ច័យ ពួក
អង្គមគ្គដែលជាកុសល ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយមគ្គប្បច្ច័យ ។

[៥៧៦] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ និងអព្យាកតធម៌ ដោយ
មគ្គប្បច្ច័យ គឺពួកអង្គមគ្គដែលជាកុសល ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ
និងពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយមគ្គប្បច្ច័យ ។

[៥៧៧] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយមគ្គប្បច្ច័យ
គឺពួកអង្គមគ្គដែលជាកុសល ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយ
មគ្គប្បច្ច័យ ។

[៥៧៨] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយមគ្គប្បច្ច័យ
គឺពួកអង្គមគ្គដែលជាអកុសល ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយ
មគ្គប្បច្ច័យ ។

[៥៧៩] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ និងអព្យាកតធម៌
ដោយមគ្គប្បច្ច័យ គឺពួកអង្គមគ្គដែលជាអកុសល ជាបច្ច័យនៃពួកសម្ប-

យុត្តកក្ខន្ធ និងពួកចិត្តសម្មជានរូប ដោយមគ្គប្បច្ច័យ ។

[៦០០] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយមគ្គប្បច្ច័យ គឺពួកអង្គមគ្គដែលជាវិបាកាព្យាកតៈ និងកិរិយាព្យាកតៈ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួកចិត្តសម្មជានរូប ដោយមគ្គប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកអង្គមគ្គដែលជាវិបាកាព្យាកតៈ ជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងពួកកដត្តារូប ដោយមគ្គប្បច្ច័យ ។

[៦០១] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺកុសលក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៦០២] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺអកុសលក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៦០៣] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ១ ដែលជាវិបាកាព្យាកតៈ និងកិរិយាព្យាកតៈ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ ដោយសម្ប-

យុត្តប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៦០៤] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់ សហជាត នឹងបច្ឆាជាត ។ សហជាត គឺពួកកុសលក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបច្ឆាជាត គឺពួកកុសលក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៦០៥] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់ សហជាត នឹងបច្ឆាជាត ។ សហជាត គឺពួកអកុសលក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបច្ឆាជាត គឺពួកអកុសលក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៦០៦] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់ សហជាត បុរេជាត នឹងបច្ឆាជាត ។ សហជាត គឺពួកវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ និងពួកកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃពួកកដត្តារូប ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ពួកខន្ធ ជាបច្ច័យនៃវត្ថុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វត្ថុ ជាបច្ច័យនៃពួកខន្ធ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺចក្ខុយានៈ ជាបច្ច័យនៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ សោតាយានៈ ជាបច្ច័យនៃសោតវិញ្ញាណ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ យានាយានៈ ជាបច្ច័យ

នៃឃានវិញ្ញាណ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ជិវ្ហាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃជិវ្ហា-
 វិញ្ញាណ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ កាយាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃកាយវិញ្ញាណ
 ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វត្ថុ ជាបច្ច័យនៃពួកវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ និងពួកកិរិយា-
 ព្យាកតក្ខន្ធ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបច្ឆាជាត គឺពួកវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ
 និងពួកកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយ
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៦០៧] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 បានដល់ បុរេជាត គឺវត្ថុជាបច្ច័យនៃពួកកុសលក្ខន្ធ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៦០៨] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ បានដល់ បុរេជាត គឺវត្ថុ ជាបច្ច័យនៃពួកអកុសលក្ខន្ធ
 ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៦០៩] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ គឺ
 កុសលក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃ
 ខន្ធ ១ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។

[៦១០] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ
 បានដល់ សហជាត និងបច្ឆាជាត ។ សហជាត គឺពួកកុសលក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ
 នៃចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ ឯបច្ឆាជាត គឺពួកកុសលក្ខន្ធ ជា
 បច្ច័យនៃកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។

[៦១១] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ និងអព្យាកតធម៌ ដោយ

អត្ថិប្បច្ច័យ គឺកុសលក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ និងពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ និងពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយ អត្ថិប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ និងពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយ អត្ថិប្បច្ច័យ ។

[៦១២] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ គឺអកុសលក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ១ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។

[៦១៣] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់ សហជាត និងបច្ឆាជាត ។ សហជាត គឺពួកអកុសលក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ ឯបច្ឆាជាត គឺពួកអកុសលក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។

[៦១៤] អកុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ និងអព្យាកតធម៌ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ គឺអកុសលក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ និងពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ និងពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ និងពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយ អត្ថិប្បច្ច័យ ។

[៦១៥] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់ សហជាត បុរេជាត បច្ឆាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ សហជាត គឺ វិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ និងកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ និងពួកចិត្ត-

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

សមុជ្ឈានុរូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ និងពួកចិត្ត-
សមុជ្ឈានុរូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ និងពួកចិត្ត-
សមុជ្ឈានុរូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ ១
ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ និងពួកកដត្តារូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យ
នៃខន្ធ ១ និងពួកកដត្តារូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២
និងពួកកដត្តារូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ពួកខន្ធ ជាបច្ច័យនៃវត្ថុ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ
វត្ថុ ជាបច្ច័យនៃពួកខន្ធ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ មហាក្ខត ១ ជាបច្ច័យនៃមហាក្ខត
៣ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ មហាក្ខត ៣ ជាបច្ច័យនៃមហាក្ខត ១ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ
មហាក្ខត ២ ជាបច្ច័យនៃមហាក្ខត ២ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ពួកមហាក្ខត ជា
បច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុជ្ឈានុរូប ពួកកដត្តារូប និងពួកឧបាទារូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ
ពាហិរ ... អាហារសមុជ្ឈាន ... ឧតុសមុជ្ឈាន ... មហាក្ខត ១ របស់ពួក
អសញ្ញាសត្វ ជាបច្ច័យនៃមហាក្ខត ៣ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ មហាក្ខត ៣ ជា
បច្ច័យនៃមហាក្ខត ១ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ មហាក្ខត ២ ជាបច្ច័យនៃមហាក្ខត
២ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ពួកមហាក្ខត ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមុជ្ឈានុរូប ពួកកដត្តារូប
និងពួកឧបាទារូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺព្រះអរហន្ត ឃើញច្បាស់
នូវចក្ខុ ថាមិនទៀង ជាទុក្ខ មិនមែនខ្លួន សោតៈ ... យានៈ ជិវ្ហា កាយ ពួក
រូប ពួកសំឡេង ពួកក្លិន ពួករស ពួកផោដ្ឋព្វៈ ... ឃើញច្បាស់នូវវត្ថុ ថា
មិនទៀង ជាទុក្ខ មិនមែនខ្លួន ឃើញរូបដោយទិព្វចក្ខុ ឮសំឡេងដោយទិព្វ-
សោតធាតុ រុបាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ សទ្ធា-

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

យតនៈ ។ បេ ។ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ដោជ្ជញ្ញាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃ
 កាយវិញ្ញាណ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ចក្ខុយតនៈ ជាបច្ច័យនៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយ
 អត្ថិប្បច្ច័យ សោតាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃសោតវិញ្ញាណ ឃានាយតនៈ
 (ជាបច្ច័យ) នៃឃានវិញ្ញាណ ជិវ្ហាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃជិវ្ហវិញ្ញាណ
 កាយាយតនៈ ជាបច្ច័យនៃកាយវិញ្ញាណ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ វត្ថុ ជាបច្ច័យនៃ
 ពួកវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ និងពួកកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ បច្ឆាជាត
 គឺពួកវិបាកាព្យាកតក្ខន្ធ និងពួកកិរិយាព្យាកតក្ខន្ធ ជាបច្ច័យនៃកាយនេះ ដែល
 កើតមុន ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ កតទ្បីការាហារ ជាបច្ច័យនៃកាយនេះ ដោយ
 អត្ថិប្បច្ច័យ ។ រូបជីវិតទ្រិយ ជាបច្ច័យនៃពួកកដត្តារូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។

[៦១៦] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ
 បានដល់ បុរេជាត គឺពួកសេក្ខបុគ្គលក្តី ពួកបុប្ផជនក្តី ឃើញច្បាស់នូវចក្ខុ
 ថាមិនទៀង ជាទុក្ខ មិនមែនខ្លួន សោតៈ ... ឃានៈ ជិវ្ហា កាយ ពួករូប ពួក
 សំឡេង ពួកក្លិន ពួករស ពួកដោជ្ជព្វៈ ... ឃើញច្បាស់នូវវត្ថុ ថាមិនទៀង
 ជាទុក្ខ មិនមែនខ្លួន ឃើញរូបដោយទិព្វចក្ខុ ឮសំឡេងដោយទិព្វសោត-
 ធាតុ ។ វត្ថុ ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលក្ខន្ធ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។

[៦១៧] អព្យាកតធម៌ ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ
 បានដល់ បុរេជាត គឺ (បុគ្គល) ត្រេកអរ រីករាយនឹងចក្ខុ រាគៈកើតឡើង
 ព្រោះប្រាណព្វចក្ខុនោះ ទិដ្ឋិកើតឡើង វិចិកិច្ចាកើតឡើង ឧទ្ធច្នៈកើតឡើង
 ទោមនស្សកើតឡើង សោតៈ ... ឃានៈ ជិវ្ហា កាយ ពួករូប ពួកសំឡេង

ពួកក្លិន ពួករស ពួកផោដ្ឋព្វៈ ... ត្រេកអរ រីករាយនឹងវត្ថុ រាគៈកើតឡើង
ព្រោះប្រាសវត្ថុនោះ ។ បេ ។ ទោមនស្សកើតឡើង ។ វត្ថុ ជាបច្ច័យនៃពួក
អកុសលក្ខន្ធ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។

[៦១៨] កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយ
អត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់ សហជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺកុសលក្ខន្ធ ១
ក្តី វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ បេ ។ ខន្ធ ២ ក្តី វត្ថុក្តី
ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។

[៦១៩] កុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌
ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់ សហជាត បច្ឆាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។
សហជាត គឺពួកកុសលក្ខន្ធក្តី ពួកមហាក្ខតក្តី ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមដ្ឋានរូប
ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ បច្ឆាជាត គឺពួកកុសលក្ខន្ធក្តី កតឡើយកាហារក្តី ជា
បច្ច័យនៃកាយនេះ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ បច្ឆាជាត គឺពួកកុសលក្ខន្ធក្តី
រូបជីវិតិឥន្ទ្រិយក្តី ជាបច្ច័យនៃពួកកដត្តារូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។

[៦២០] អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី ជាបច្ច័យនៃអកុសលធម៌
ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់ សហជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺអកុ-
សលក្ខន្ធ ១ ក្តី វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ក្តី
វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ១ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ក្តី វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យ
នៃខន្ធ ២ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។

[៦២១] អកុសលធម៌ក្តី អព្យាកតធម៌ក្តី ជាបច្ច័យនៃអព្យាកតធម៌

ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់ សហជាត បច្ឆាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។
 សហជាត គឺពួកអកុសលក្ខន្ធកី ពួកមហាក្ខតកី ជាបច្ច័យនៃពួកចិត្តសមដ្ឋានរូប
 ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ បច្ឆាជាត គឺពួកអកុសលក្ខន្ធកី កតទ្យីការាហារកី ជា
 បច្ច័យនៃកាយនេះ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ បច្ឆាជាត គឺពួកអកុសលក្ខន្ធកី
 រូបជីវិតិទ្រិយកី ជាបច្ច័យនៃពួកកដត្តារូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។

[៦២២] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយនត្ថិប្បច្ច័យ គឺ
 ពួកកុសលក្ខន្ធមុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលក្ខន្ធក្រោយៗ ដោយនត្ថិប្បច្ច័យ ។
 សេចក្តីបង្រៀញ ។ អនន្តរច្បច្ច័យ យ៉ាងណា (នត្ថិប្បច្ច័យ) បណ្ឌិតគប្បី
 ឲ្យពិស្តារយ៉ាងនោះដែរ ។

[៦២៣] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយវិតតប្បច្ច័យ គឺ
 ពួកកុសលក្ខន្ធមុនៗ ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលក្ខន្ធក្រោយៗ ដោយវិតតប្បច្ច័យ ។
 សេចក្តីបង្រៀញ ។ អនន្តរច្បច្ច័យ យ៉ាងណា (វិតតប្បច្ច័យ) បណ្ឌិតគប្បី
 ឲ្យពិស្តារយ៉ាងនោះដែរ ។

[៦២៤] កុសលធម៌ ជាបច្ច័យនៃកុសលធម៌ ដោយអវិតតប្បច្ច័យ
 គឺកុសលក្ខន្ធ ១ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ៣ ដោយអវិតតប្បច្ច័យ ខន្ធ ៣ ជាបច្ច័យនៃ
 ខន្ធ ១ ដោយអវិតតប្បច្ច័យ ។ ខន្ធ ២ ជាបច្ច័យនៃខន្ធ ២ ដោយអវិត-
 តប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបង្រៀញ ។ អត្ថិប្បច្ច័យយ៉ាងណា (អវិតតប្បច្ច័យ)
 បណ្ឌិតគប្បីឲ្យពិស្តារយ៉ាងនោះដែរ ។

ការចែកបញ្ហាវារៈ (តែប៉ុណ្ណោះ) ចប់

អដ្ឋកថា

បញ្ញាវារវិក្កុដ្ឋ

[៤៨៤-៤៨៦] ក្នុងវារៈ ៦ នេះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបបកិណ្ណកៈដូចតទៅ
 បច្ច័យឯណានីមួយ មិនតាំងនៅដោយភាពជាអនុលោម តាំងនៅ
 ដោយភាពជាបច្ចុនិកៈប៉ុណ្ណោះក៏មាន បច្ច័យខ្លះ មិនតាំងនៅដោយភាពជា
 បច្ចុនិកៈ តាំងនៅដោយភាពជាអនុលោមប៉ុណ្ណោះក៏មាន បច្ច័យខ្លះ តាំងនៅ
 ដោយភាពជាអនុលោមផង ជាបច្ចុនិកៈផង មិនពិតប្រាកដទាំង ២ ផ្នែក ។
 បណ្ណាបកិណ្ណកៈទាំងនោះ បញ្ញាទី ១ គប្បីជ្រាបដោយអំណាចបច្ចាជា-
 តប្បច្ច័យ បញ្ញាទី ២ គប្បីជ្រាបដោយអំណាចចតុក្កប្បដ្ឋាន បញ្ញាទី ៣
 គប្បីជ្រាបដោយអំណាចបច្ច័យដ៏សេសដែលសមគ្នា ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងបញ្ញាវារៈដូចតទៅ

បទថា កុសលោ ឆម្មោ កុសលស្ស ឆម្មស្ស ហេតុប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ដូច្នោះជាដើម ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ដើម្បីសម្តែងវិសជ្ជនាបច្ចា
 ដែលគប្បីលើកឡើងក្នុងកុសលត្តិកៈ ដោយអំណាចបច្ច័យដែលបាន មាន
 ពាក្យថា សិយា កុសលោ ឆម្មោ កុសលស្ស ឆម្មស្ស ហេតុប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ដូច្នោះជាដើម ជាឆម្មតា កុសលធម៌នេះ កាលកើតឡើងឯង កើត
 ឡើងព្រោះបច្ច័យ ២២ ដ៏សេស រៀបច្នាជាតប្បច្ច័យ និងវិបាកប្បច្ច័យ ។
 កុសលធម៌ កាលជាបច្ច័យដល់កុសល ក៏ជាបច្ច័យដោយអំណាចបច្ច័យ ២០
 ដ៏សេស រៀបចុរជាតប្បច្ច័យ បច្ចាជាតប្បច្ច័យ វិបាកប្បច្ច័យ និងវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ ព្រោះហេតុនោះ កុសលធម៌ ជាបច្ច័យដល់កុសលធម៌ ដោយ

បច្ច័យឯណា ដើម្បីសម្តែងបច្ច័យទាំងនោះតាមលំដាប់ ទើបព្រះមានព្រះភាគ
 ផ្តើមពាក្យថា ហេតុប្បដ្ឋយេន ជាដើម ។ គប្បីជ្រាបអធិប្បាយ ក្នុងពាក្យ
 នោះដូចតទៅ ទេសនាឯណា ដែលព្រះមានព្រះភាគមិនត្រាស់ថា ហេតុ-
 សម្បយុត្តកានំ ធម្មានំ ហេតុជាបច្ច័យដល់ធម៌ទាំងឡាយ ដែលសម្បយុត្ត
 ដូចក្នុងបច្ច័យវិក្កវារៈឡើយ តែទ្រង់ត្រាស់ថា ហេតុ សម្បយុត្តកានំ ទន្ធានំ
 ហេតុជាបច្ច័យនៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដូច្នោះ ក្នុងការដែលព្រះសម្តែងត្រាស់
 ទេសនាយ៉ាងនោះ មានប្រយោជន៍ក្នុងការដែលទ្រង់ធ្វើយ៉ាងនោះ ។ ពិត
 ហើយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ធម្មានំ ដូច្នោះ ដើម្បីសម្តែងអត្ថថា ទេ
 ក្នុងបច្ច័យវិក្កវារៈនោះ ធម៌ទាំងឡាយ កាលកើតអំពីបច្ច័យ រមែងកើត
 ដោយភាពជាគំនរធម៌ មិនកើតតែឯងឡើយ ព្រោះហេតុនោះ ដើម្បីសម្តែង
 អត្ថថា ជាគំនរក្នុងបញ្ញាវារៈវិក្កនេះ ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ទន្ធានំ ។
 មួយប្រការទៀត ការសម្តែងបច្ច័យប្បដ្ឋ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់លើក
 ឡើងហើយ ដោយអំណាចនៃខ្លួនក្នុងបដិច្ចវារៈជាដើម ព្រោះហេតុនោះ ទើប
 ទ្រង់លើកឡើងសម្តែងក្នុងបញ្ញាវារៈវិក្កនេះទៀត ដោយលំដាប់នោះឯង ។
 សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ទើបក្នុងវារៈទាំងនេះ ទ្រង់លើកឡើងដើម្បីសម្តែង
 យ៉ាងនោះ ឆ្លើយថា ដើម្បីសម្តែងការចែកដោយមិនលាយឡំគ្នា ។ ពិត
 ហើយ កាលទ្រង់ត្រាស់ដោយន័យជាដើមថា ធម៌ដ៏សេស កើតឡើង ព្រោះ
 អាស្រ័យធម៌ឯណានីមួយ ដូច្នោះ អ្នកសិក្សា ក៏មិនអាចជ្រាបបច្ច័យ និងបច្ច័-
 យប្បដ្ឋ ដោយមិនលាយឡំគ្នាបានថា ធម៌នោះ កើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យ

ធម៌ឈ្មោះនោះ កាលបើយ៉ាងនោះ ខ្មែរស និងនិខ្មែរស ក៏មិនមានសេចក្តី
ប្លែកគ្នា ព្រោះហេតុនោះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធច្រើនលើក
ឡើងនូវទេសនាយ៉ាងនេះ ក៏ដើម្បីសម្តែងការចែកដោយមិនលាយឡំគ្នា ។

បទថា **ចិត្តសមុដ្ឋានំ** នេះ ត្រាស់ដើម្បីសម្តែងកុសលថា ជា
បច្ច័យដល់អព្យាកតៈ ដោយហេតុបច្ច័យ ។ តែក្នុងបច្ច័យវិក្កន្ត ព្រះមាន
ព្រះភាគ ទ្រង់មិនធ្វើការចែកដោយអំណាចកុសលជាដើម មិនត្រាស់ថា មាន
ចិត្តជាសមុដ្ឋាន តែត្រាស់ថា មានហេតុនោះជាសមុដ្ឋាន ដើម្បីសម្តែងរូប
ដែលកើតឡើងដោយអំណាចនៃហេតុទាំងអស់ដោយសាមញ្ញ ព្រោះហេតុ
នោះ រូបដែលមានអព្យាកតហេតុជាសមុដ្ឋាន ក្នុងបច្ច័យវិក្កន្តនោះ ក៏សង្រ្គោះ
ដល់កដត្តារូប ក្នុងបដិសន្ធិផងដែរ ។ ក្នុងវិសជ្ជនាដ៏សេស ដែលដូចគ្នា
អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបអត្ថ ដោយទំនងនេះឯង ។

[៤៨៧-៤៨៩] បទថា **ទានំ ទត្វា** គឺលះបង់ទ្រព្យដែលគួរឲ្យ
ម្យ៉ាងទៀត បានដល់ ចេតនាដែលជាហេតុឲ្យ ។ បទថា **ទត្វា** គឺជម្រះ
ចេតនាឲ្យផ្សេងផង គឺឲ្យបរិសុទ្ធ ។

បទថា **សីលំ សមាទិយិត្វា** គឺសមាទាននិច្ចសីល ដោយអំណាច
សីល មានអង្គ ៥ ឬអង្គ ១០ ជាដើម ។ សមាទានវិរតិ ទ្រង់សម្តែង
ដោយពាក្យនេះ ឯសម្បត្តិវិរតិ និងសមុច្ឆេទវិរតិ ទ្រង់មិនបានត្រាស់ ព្រោះ
មិនប្រាកដថា ជាសីលក្នុងលោក ។ ទោះបីមិនត្រាស់ក៏ពិត តែក៏ជាអារម្ម-
ណបច្ច័យបានដូចគ្នា បណ្តាវិរតិទាំង ២ នោះ សមុច្ឆេទវិរតិ ជាអារម្មណ៍

នៃកុសលរបស់ព្រះសេក្ខៈតែមួយពួក មិនជាអារម្មណ៍ដល់បុគ្គលដទៃឡើយ ។

បទថា ឧទាសថកម្មំ កត្វា គឺធ្វើឧបោសថកិរិយាដែលមានអង្គ ៨ ក្នុងថ្ងៃឧបោសថ ដែលលោកពោល (ក្នុងអង្គត្ថវនិកាយ តិកនិបាត) យ៉ាងនេះថា មិនសម្លាប់សត្វ មិនកាន់យកនូវទ្រព្យដែលគេមិនបានឲ្យ ដូច្នោះ ជាដើម ។

បទថា តំ បច្ចវេក្ខតិ សេចក្តីថា ព្រះសេក្ខៈក្តី បុប្ផជនក្តី រមែង ពិចារណាកុសលនោះ ម្យ៉ាងទៀត សូម្បីព្រះអរហន្ត ក៏ពិចារណាផងដែរ ។ ពិតហើយ សម្រាប់ព្រះអរហន្ត កុសលដែលធ្វើក្នុងកាលមុន ក៏ឈ្មោះថា ជាកុសលដូចគ្នា លោករមែងពិចារណាដោយចិត្តណា ចិត្តនោះ ឈ្មោះថា កិរិយាចិត្ត ព្រោះហេតុនោះ ទើបកិរិយាចិត្តនោះ មិនបានក្នុងអធិការនេះថា ឯតំ កុសលោ ធម្មោ កុសលស្ស ធម្មស្ស ដូច្នោះ ។ ពិតហើយ កម្ម ដែលធ្វើជិតៗ គ្នា ទ្រង់ត្រាស់ថា ឲ្យហើយ សមាទានហើយ ធ្វើហើយ ក្នុង ពាក្យថា បុព្វេ សុចិណ្ណានិ ដូច្នោះ ។ កម្មទាំងនេះ គប្បីជ្រាបថា មិនបាន ធ្វើជិតៗ គ្នា ។ ម្យ៉ាងទៀត ពាក្យនេះ ត្រាស់ដើម្បីសម្តែងកាមាវចរកុសល ដ៏សេស ដោយបុញ្ញកិរិយា មានទានជាដើម ។

បទថា ឈានា វុដ្ឋហិត្វា ប្រែថា ចេញហើយអំពីឈាន ។ ម្យ៉ាង ទៀត ពាក្យបាលីយ៉ាងនេះក៏មាន ។ បទថា សេក្ខា គោត្រកុំ សំដៅដល់ ព្រះសោតាបន្ន ។ ពិតហើយ ព្រះសោតាបន្ននោះ រមែងពិចារណាគោត្រកុ ឯបទថា វោទានំ នេះ ត្រាស់សំដៅដល់ព្រះសកទាគាមី និងព្រះអនាគាមី

ព្រោះថា ចិត្តរបស់លោកទាំងនោះ ជាធម្មជាតិផ្សំផងហើយ ។ បទថា សេក្កា គឺព្រះសោតាបន្ន ព្រះសកទាគាមី និងព្រះអនាគាមី ។

បទថា មគ្គា វុដ្ឋហិត្វា គឺចេញចាកមគ្គដែលខ្លួនបានហើយដោយ អំណាចការឈានកន្លងកវ័ង្សនៃមគ្គ និងផល ឯការចេញចាកមគ្គសុទ្ធៗ នោះ ហើយពិចារណា មិនមាន ។

ក្នុងបទនេះថា កុសលំ អនិច្ចតោ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា កុសល ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងក្រិមិ ៣ ដែលចូលដល់វិបស្សនានោះឯង តែកុសល ថ្នាក់វិបស្សនា ជាការវិចារតែម្យ៉ាង ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែង អរុប្បាវចរកុសល ដោយពាក្យនេះថា ចេតោបរិយញ្ញាណោ ។ សម្តែងចំពោះ អរុប្បាវចរកុសលដែលកំពុងកើតឡើង ដោយអំណាចជាអារម្មណ៍នៃអរុប្បា- វចរកុសល ដោយបទថា អាកាសានព្វាយតនំ ជាដើម ។ ទ្រង់សម្តែង ដោយអំណាចធម៌បុណ្ណោះ មិនទាក់ទងដល់បុគ្គល ដោយបទថា កុសលា ខន្ធសិទ្ធិវិធម្មាណាស្ស ជាដើម ព្រោះហេតុនោះឯង ចេតោបរិយញ្ញាណ ទោះបីលោកកាន់យកខាងដើមហើយ ក៏គង់ត្រាស់ក្នុងអធិការនេះទៀត ។

បទថា អស្សាទេតិ គឺសោយ និងត្រេកអរដោយចិត្តដែលសម្បយុត្ត ដោយលោកៈដែលសហគតៈដោយសោមនស្ស ។ បទថា អភិទន្ធាតិ បាន ដល់ ត្រេកអរ គឺជាអ្នកសប្បាយរីករាយ ដោយអំណាចតណ្ហា មានបីតិ ឬ ត្រេកអរក្រៃលែង ដោយអំណាចការត្រេកអរក្នុងធម៌ ដែលខ្លួនឃើញហើយ ។ បទថា រាតោ ឧប្បជ្ជតិ សេចក្តីថា រាគៈរមែងកើតឡើង ដល់បុគ្គលដែល

ត្រេកអរ ។ ពាក្យនេះ ត្រាស់សំដៅដល់ចិត្តដែលសហគតៈដោយលោកៈ
 ទាំង ៨ ដួង ។ បទថា **ធិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ** សេចក្តីថា ទិដ្ឋិដែលសម្បយុត្តដោយ
 ចិត្ត ៤ ដួង ដោយអំណាចទិដ្ឋិ ថាខ្លួនមានក្នុងខ្លួនជាដើម រមែងកើតដល់
 បុគ្គលដែលត្រេកអរក្រៃលែង ។ ក្នុងករណីនេះ វិចិត្តិច្ឆា រមែងកើតដល់
 បុគ្គលដែលមិនមានការសម្រេចចិត្ត គឺសង្ស័យ ។ ឧទ្ធច្ចៈ រមែងកើតដល់
 បុគ្គលដែលមានចិត្តរាយមាយ ទោសៈ រមែងកើតដល់បុគ្គលដែលក្តៅក្រហាយ
 ថា កម្មល្អ អាត្មាអញមិនបានធ្វើហ្ន៎ជាដើម ។ បទថា **តំ អារត្ត** សេចក្តីថា
 ធ្វើកម្មទាំងនោះ ដែលខ្លួនសន្សំហើយក្នុងកាលមុនឲ្យជាអារម្មណ៍ ។ ពិតហើយ
សត្វនេះ លោកផ្លាស់ពហុវចនៈ ជាឯកវចនៈ ។ ម្យ៉ាងទៀត ពាក្យនេះ ជា
 ឯកវចនៈ ដោយអំណាចជាតិ (កំណើតរបស់សត្វ) ។

បទថា **អរហា មគ្គា វុជ្ជហិតា** សេចក្តីថា ចេញហើយដោយអំណាច
 ការឈានកន្លងកវ្តី ក្នុងលំដាប់នៃផល ក្នុងមគ្គវិថី បច្ចុវេក្ខណចិត្តរបស់
 ព្រះអរហន្តនោះ ជាកិរិយាព្យាកតៈ ។ ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សម្តែង
 អារម្មណប្បច្ច័យនៃកិរិយាព្យាកតៈយ៉ាងនេះហើយ ដើម្បីទ្រង់សម្តែងអារម្ម-
 ណប្បច្ច័យនៃវិបាកាព្យាកតៈទៀត ទើបត្រាស់បទថា **សេក្ខា វា** ជាដើម ។
 បទថា **កុសលេ និរុទ្ធ** គឺកាលវិបស្សនាជវនវិថីដាច់ទៅ ។ បទថា **វិទាកោ**
 បានដល់ កាមាវចរវិបាក ។ បទថា **តទារម្មណាតា** គឺដោយជាតទារម្មណៈ
 អធិប្បាយថា ចិត្តនោះ (តទារម្មណចិត្ត) ធ្វើកុសលដែលឃើញច្បាស់
 ហើយ ដែលជាអារម្មណ៍នៃកុសលជវន ឲ្យជាអារម្មណ៍កើតឡើង ។ កើត

ដោយអំណាចតទារម្មណៈតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះក៏មិនមែន គង់កើតដោយអំណាច
 បដិសន្ធិ កវ័ន្ត និងចុតិផងដែរ ។ ពិតហើយ វិបាក រមែងមានកុសលជា
 អារម្មណ៍បានដូចគ្នា សម្រាប់បុគ្គលដែលធ្វើកម្មឲ្យជាអារម្មណ៍ ហើយបដិ-
 សន្ធិ ។ វិបាកនោះ មិនបានសម្តែងក្នុងទីនេះ ព្រោះយល់បានលំបាក ។

បទថា កុសលំ អស្សាទេតិ ជាដើម ត្រាស់ដើម្បីសម្តែងវិបាកដែល
 មានកុសលជាអារម្មណ៍ ក្នុងទីបំផុតនៃអកុសលជវ័ន ។

បទថា វិញ្ញាណញាយតនវិចារកស្ស ទោះបីជាធម៌យល់បានលំបាក
 ទ្រង់ក៏ត្រាស់ដោយអំណាចវិបាកដែលមានព្រោះមហគ្គតវិបាក មិនកើតដោយ
 ភាពជាតទារម្មណៈ ។ បទថា កិរិយស្ស គឺអាកាសានញាយតនកុសល
 ជាបច្ច័យដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ដល់កិរិយាចិត្តរបស់បុគ្គលដែលសម្រេច
 អរហត្ត ហើយចូលសមាបត្តិដោយបដិលោម ឬដោយមានឈាន ១ ជា
 ចន្លោះ ក្នុងអារម្មណ៍ដែលជាអាកាសានញាយតនៈដែលមិនធ្លាប់ចូល ។ បទ
 ថា ចេតោបរិយញ្ញាណស្ស ជាដើម គប្បីក្លាប់ជាមួយអារវជ្ជនៈខាងមុខ ក្នុង
 សេចក្តីនេះមានអធិប្បាយដូច្នោះថា ខន្ធទាំងឡាយដែលជាកុសល ជាបច្ច័យ
 ដល់អារវជ្ជនៈនៃចិត្តទាំងនោះ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ។

បទថា រាតំ គឺរាគៈរបស់ខ្លួន ឬរបស់អ្នកដទៃ តែក្នុងអធិការនេះ
 ការអធិប្បាយប្រាកដហើយ ដោយអំណាចនៃរាគៈរបស់ខ្លួន ។ បទថា
 អស្សាទេតិ ជាដើម មានអត្ថដូចបានពោលហើយ តែក្នុងធម៌ ៣ មាន
 វិចិក្ខុជាដើម មិនត្រាស់ថា អស្សាទេតិ ដែលប្រែថា ត្រេកអរ ព្រោះមិន

មានការវែងដែលគួរត្រេកអរ ទិដ្ឋិរមែងកើតឡើងក្នុងឋានៈនេះ ។ ទិដ្ឋិ ព្រះមាន
 ព្រះភាគមិនត្រាស់មុនតាមលំដាប់ដែលមកដល់ ព្រោះបទថា អស្សាទេតិ
 ធ្លាក់ទៅ ទិដ្ឋិនោះ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ធម៌នោះៗ បណ្តាធម៌ មាន
 វិចិត្តិយ៍ជាដើម ដែលជាសភាគគ្នា ហើយត្រាស់ក្នុងលំដាប់នៃធម៌នោះៗ ។
 បណ្តាធម៌ មានរាគៈជាដើមនេះ គប្បីជ្រាបការកើតឡើងនៃទោមនស្ស
 ដោយអំណាចការអត់ធន់មិនបានថា បាបធម៌ទាំងនេះ កើតឡើងធ្វើអ្វី ឬ
 ដោយអំណាចវិប្បដិសារៈថា អាត្មាអញ ធ្វើកម្មអាក្រក់ អាត្មាអញ ធ្វើកម្ម
 គ្រោតគ្រោតជាដើម ។

បទថា ចក្កំ អនិច្ចតោ សេចក្តីថា រូប ១១ គឺឱឡារិកាយតនៈ ១០
 និងវត្ថុរូប ១ លោកកាន់យកហើយ ព្រោះប្រាកដតាមលំដាប់វិបស្សនា
 រូបាយតនៈជាដើម លោកក៏កាន់យកទៀត ព្រោះជាអារម្មណ៍នៃចក្ខុវិញ្ញាណ
 ជាដើម ព្រោះទេសនានេះ ត្រាស់ដោយអំណាចនៃវិញ្ញាណ មិនបានត្រាស់
 ដោយអំណាចធាតុ ព្រោះហេតុនោះ ទើបមិនកាន់យកមនោធាតុដែរ ។ គប្បី
 ជ្រាបអារម្មណ៍ដែលកាន់យកហើយ និងមិនបានកាន់យកក្នុងទីទាំងពួងយ៉ាង
 នេះ ។ បទថា ដលំ បច្ចវេក្ខន្តិ និព្វានំ បច្ចវេក្ខន្តិ ទ្រង់ត្រាស់ដើម្បី
 សម្តែងអារម្មណ៍នៃកុសលដែលជាធម្មជាតិចារណា ។

[៤៧៦-៤០៤] ក្នុងអារម្មណាធិបតិនិទ្ទេស ទ្រង់សម្តែងកុសលដែល
 ទាក់ទងក្នុងភូមិ ៤ ដោយអំណាចព្រះសេក្ខៈ និងបុប្ផជន ។ ក្នុងសហជា-
 តាធិបតិនិទ្ទេសក៏ដូចគ្នា ។ ព្រះអរហន្ត រមែងមិនមានការធ្វើឲ្យធ្ងន់ក្នុង

លោកិយកុសលទាំងឡាយ ព្រោះបានសម្រេចធម៌ជាន់ខ្ពស់ហើយ ព្រោះ
ហេតុនោះ ទើបទ្រង់សម្តែងចំពោះអរហត្តមគ្គប៉ុណ្ណោះ ។

[៥០៥-៥១១] ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ បទថា បុរិមា បុរិមា ព្រះមាន
ព្រះភាគត្រាស់រួមយកកុសល ដែលកើតក្នុងភូមិតែមួយ និងភូមិផ្សេងគ្នា ។
បទថា អនុលោមំ គោត្រកុស្ណ អនុលោមំ វោទានស្ស ទ្រង់ត្រាស់ដោយ
អំណាចអារម្មណ៍ដែលផ្សេងគ្នា ។ បទថា គោត្រភូ មគ្គស្ស វោទានំ
មគ្គស្ស ទ្រង់ត្រាស់ដោយអំណាចភូមិដែលផ្សេងគ្នា ។ បទថា កុសល ក្នុង
បទថា កុសលំ វុដ្ឋានស្ស នេះ បានដល់ កុសលដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ
៣ ។ បទថា វុដ្ឋានំ គឺវិបាកដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ។ ព្រះយោគាវចរ
ទាំងឡាយ រមែងចេញចាកកុសលជវនវីថិដោយវិបាកទាំងនោះ ព្រោះហេតុ
នោះ ទើបវិបាកនោះ លោកហៅថា វុដ្ឋាន វុដ្ឋាននោះ មាន ២ យ៉ាង គឺ
តទារម្មណៈ ១ កវ្លំ ១ ។ បណ្តាវុដ្ឋានទាំងនោះ ទាំង ២ យ៉ាង ជាវុដ្ឋាន
របស់កាមាវចរកុសលកវ្លំតែម្យ៉ាង ជាវុដ្ឋាននៃមហគ្គតកុសល ។ បទថា
មគ្គោ ផលស្ស នេះ ទ្រង់ត្រាស់បំបែក ព្រោះលោកុត្តរវិបាកជាសមុដ្ឋាន
មិនបាន ព្រោះទាក់ទងក្នុងជវនវីថិ ។ បទថា អនុលោមំ សេក្ខាយ សេចក្តី
ថា កុសល រមែងមិនជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់សេក្ខធម៌ ព្រោះហេតុនោះ ទើប
ទ្រង់ធ្វើការបែក ។ បទថា ផលសមាបត្តិយា គឺផលសមាបត្តិរបស់
សោតាបត្តិផល សកទាគាមិផល អនាគាមិផល ។

បទថា ផលសមាបត្តិយា គឺអនាគាមិផលសមាបត្តិ ។ ក្នុងអកុ-

សលចិត្ត រមែងបានវុជ្ជានវិបាកទាំង ២ ។ ក្នុងបទថា វិចារកាព្យាកតា
 កិរិយាព្យាកតា នេះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបវិបាកាព្យាកតៈចំពោះដល់វិបា-
 កាព្យាកតៈផងគ្នាប៉ុណ្ណោះ និងកិរិយាព្យាកតៈចំពោះដល់កិរិយាព្យាកតៈផង
 គ្នាប៉ុណ្ណោះដូចគ្នា ។ បទថា កវន្តំ អារវដ្ឋនាយ ជាដើម ទ្រង់ត្រាស់ដោយ
 អំណាចធម៌ដែលលាយឡំគ្នា ។ ក្នុងបទថា កិរិយា នោះ កាមាវចរកិរិយា
 ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់វុជ្ជានវិបាកទាំង ២ មហគ្គតកិរិយា ជាអនន្តរប្បច្ច័យ
 ដល់កវន្តប៉ុណ្ណោះ ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ផ្ដើមពាក្យថា ពួកកុសលក្ខន្ធមុនៗ
 ជាបច្ច័យនៃពួកកុសលក្ខន្ធក្រោយៗ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ ដូច្នោះហើយ សម្ដែង
 វារៈ ៧ ទាំងឡាយណា ក្នុងបច្ច័យវិកង្គខាងដើមថា កុសលជាបច្ច័យដល់
 កុសល កុសលជាបច្ច័យដល់អព្យាកតៈ អកុសលជាបច្ច័យដល់អកុសល
 អកុសលជាបច្ច័យដល់អព្យាកតៈ អព្យាកតៈជាបច្ច័យដល់អព្យាកតៈ អព្យាកតៈ
 ជាបច្ច័យដល់កុសល អព្យាកតៈជាបច្ច័យដល់អកុសល (ដោយអនន្ត-
 រប្បច្ច័យ) ។ ក្នុងអធិការនេះ លោកចែកទុកអនន្តរប្បច្ច័យដោយសន្ទេប
 ដោយអំណាចនៃវារៈទាំងនោះ តែដោយពិស្តារ ក្នុងអធិការនេះ លោក
 ពោលថា

បណ្ឌិតគប្បីកំណត់និទ្ទេស ១០-១៧-៦០ និងច្រើនជាងនោះឲ្យល្អ ។

ពិតហើយ អនន្តរប្បច្ច័យនេះ មិនបាននិទ្ទេស ៧ យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ តែ
 រមែងបាននិទ្ទេស ១០ យ៉ាង គឺកុសលជាបច្ច័យដល់កុសល ១ ដល់វិបាក
 ១ អកុសលជាបច្ច័យដល់អកុសល ១ ដល់វិបាក ១ វិបាកជាបច្ច័យដល់

វិបាក ១ ដល់កិរិយា ១ កិរិយាជាបច្ច័យដល់កុសល ១ ដល់អកុសល ១ ដល់វិបាក ១ ដល់កិរិយា ១ ។

អនន្តរប្បច្ច័យនេះ បាននិទ្ទេសចំពោះ ១០ យ៉ាងប៉ុណ្ណោះក៏មិនមែន តែគង់បាននិទ្ទេស ១៧ យ៉ាង យ៉ាងនេះទៀត គឺកុសលជាបច្ច័យដល់កុសល ១ ដល់កុសលវិបាក ១ ដល់អកុសលវិបាក ១ អកុសលជាបច្ច័យដល់ អកុសល ១ ដល់អកុសលវិបាក ១ ដល់កុសលវិបាក ១ កុសលវិបាក ជាបច្ច័យដល់កុសលវិបាក ១ ដល់អកុសលវិបាក ១ ដល់កិរិយា ១ អកុសលវិបាកជាបច្ច័យដល់អកុសលវិបាក ១ ដល់កុសលវិបាក ១ ដល់ កិរិយា ១ កិរិយាជាបច្ច័យដល់កិរិយា ១ ដល់កុសល ១ ដល់អកុសល ១ ដល់កុសលវិបាក ១ ដល់អកុសលវិបាក ១ ។

អនន្តរប្បច្ច័យនេះ បាននិទ្ទេសចំពោះ ១៧ យ៉ាងប៉ុណ្ណោះក៏មិនមែន គង់បាននិទ្ទេស ៦០ ទៀត ។ សេចក្តីនេះ ដូចម្តេច

គឺកុសលជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់កុសល ៦ យ៉ាង បានដល់ កាមាវចរ- កុសល ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់កុសលទាំង ៤ យ៉ាង តាមការផ្សេងគ្នានៃភូមិ រូបាវចរកុសល និងអរូបាវចរកុសល ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់កុសល ដែល កើតក្នុងភូមិរៀងៗ ខ្លួន ។

ឯកុសលជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់វិបាក ១២ យ៉ាង គឺកាមាវចរកុសល ជាបច្ច័យដល់កាមាវចរកុសលវិបាក ដល់អកុសលវិបាក ដល់រូបាវចរវិបាក ដល់អរូបាវចរវិបាក ដល់លោកុត្តរវិបាក រូបាវចរកុសល ជាបច្ច័យដល់

អង្គកថា បរមត្ថទីបទី បឋមភាគ

រូបាវចរវិបាក ដល់កាមាវចរកុសលវិបាក អរូបាវចរកុសល ជាបច្ច័យដល់
កាមាវចរកុសលវិបាក ដល់រូបាវចរវិបាក ដល់អរូបាវចរវិបាក ដល់
លោកុត្តរវិបាក លោកុត្តរកុសល ជាបច្ច័យដល់លោកុត្តរវិបាក ។

អកុសល ជាអនន្តរប្បច្ច័យ ៥ យ៉ាង គឺដល់អកុសល ដល់
អកុសលវិបាក ដល់វិបាកដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ។

កាមាវចរកុសលវិបាក ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់វិបាក ៤ យ៉ាង គឺដល់
កាមាវចរកុសលវិបាក ដល់អកុសលវិបាក ដល់រូបាវចរវិបាក ដល់អរូបា-
វចរវិបាក ។

រូបាវចរវិបាក ជាអនន្តរប្បច្ច័យ ៣ យ៉ាង គឺដល់កុសលវិបាកដែល
ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិទាំង ៣ ។

អរូបាវចរវិបាក ជាអនន្តរប្បច្ច័យ ២ យ៉ាង គឺដល់អរូបាវចរវិបាក
និងកាមាវចរកុសលវិបាក ។

លោកុត្តរវិបាក ជាអនន្តរប្បច្ច័យ ៤ យ៉ាង គឺដល់កុសលវិបាកដែល
ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៤ ។ កុសលវិបាក ជាអនន្តរប្បច្ច័យ ១៣ យ៉ាង ដល់
វិបាក ដោយប្រការដូច្នោះ ។

អកុសលវិបាក ជាអនន្តរប្បច្ច័យ ២ យ៉ាង គឺដល់អកុសលវិបាក
និងកាមាវចរកុសលវិបាក ។ វិបាកក្នុងទីទាំងពួង ជាអនន្តរប្បច្ច័យ ១៥
យ៉ាង ដល់វិបាក ដោយប្រការដូច្នោះ ។

វិបាក ជាអនន្តរប្បច្ច័យ ៤ យ៉ាងដល់កិរិយា គឺកាមាវចរកុសលវិបាក

ជាបច្ច័យដល់កាមាវចរកិរិយា ដល់អកុសលវិបាក ដល់រូបាវចរកិរិយា ហើយអរូបាវចរវិបាក ក៏ជាបច្ច័យដល់កាមាវចរកិរិយាបានដូចគ្នា ។

កិរិយា ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់កិរិយា ៥ យ៉ាង គឺកាមាវចរកិរិយា ជាបច្ច័យដល់កិរិយាដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ រូបាវចរកិរិយា អរូបាវចរកិរិយា ជាបច្ច័យចំពោះដល់កិរិយាក្នុងភូមិរៀងៗ ខ្លួន ។

កិរិយាជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់វិបាក ១១ យ៉ាង គឺកាមាវចរកិរិយា ជាបច្ច័យដល់អកុសលវិបាក និងកុសលវិបាកដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៤ រូបាវចរកិរិយា ជាបច្ច័យដល់កាមាវចរកុសលវិបាក និងរូបាវចរវិបាក អរូបាវចរកិរិយា ជាបច្ច័យដល់កុសលវិបាកដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៤ ។

ឯកាមាវចរកិរិយា ជាអនន្តរប្បច្ច័យ ២ យ៉ាង ដល់កុសល និងអកុសល គឺដល់កាមាវចរកុសល និងអកុសល ។

អនន្តរប្បច្ច័យ រមែងបាននិទ្ទេស ៦០ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

អនន្តរប្បច្ច័យនេះ បាននិទ្ទេស ៦០ ប៉ុណ្ណោះក៏ទេ គង់បាននិទ្ទេស ច្រើនយ៉ាងទៀត សេចក្តីនេះដូចម្តេច គឺ

កាមាវចរមហាកុសលចិត្តដួងទី ១ ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ៥៣ ដួង គឺដល់ខ្លួនឯង ដល់រូបាវចរកុសល ៤ ដួង ដល់លោកុត្តរកុសល-សោមនស្ស ១៦ ដួង ព្រោះប្រកបដោយបាទ រួមសេចក្តីថា ជាបច្ច័យ ដល់កុសលចិត្ត ២១ ដួង ជាបច្ច័យដល់វិបាក ៣២ ដួងទៀត គឺដល់ កាមាវចរវិបាក ១១ ដួង ដែលកើតដោយអំណាចតទារម្មណៈ និងកវ័ន្តក្នុង

ទីបំផុតនៃជវ័ន ដល់រូបាវចរវិបាក និងអរូបាវចរវិបាកដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយ
 អំណាចកវ័នតែម្យ៉ាង ដល់លោកុត្តរវិបាក ១២ ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយ
 អំណាចផលសមាបត្តិ ។ កុសលចិត្តដួងទី ២ ក៏ដូចគ្នា ។ ឯដួងទី ៣ និងទី
 ៤ រមែងជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ២១ ដួងដ៏សេស រៀរកុសលដែលកើត
 ក្នុងភូមិដែលខ្ពស់ឡើងទៅ និងលោកុត្តរវិបាក ។ មហាកុសលចិត្តដួងទី ៥
 និងទី ៦ ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ៣៣ ដួង គឺដល់ខ្លួនឯង ដល់កុសលចិត្ត
 ដែលសហគតៈដោយឧបេក្ខា ដែលកើតក្នុងភូមិខ្ពស់ឡើងទៅ ៩ ដួង និង
 ដល់វិបាកចិត្ត ២៣ ដួង ។ មហាកុសលចិត្តដួងទី ៧ និងទី ៨ ជា
 អនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ២១ ដួងប៉ុណ្ណោះ ។

រូបាវចរកុសលចិត្ត ៥ ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ១០ ដួង គឺដល់
 រូបាវចរកុសលដែលកើតខាងក្រោយខ្លួន ១ ដល់មហាវិបាកញ្ញាណសម្ប-
 យុត្ត ៤ ដួង និងដល់រូបាវចរវិបាក ៥ ដួង ។

ដោយន័យនេះឯង បណ្តាអរូបាវចរកុសលទាំងឡាយ ដួងទី ១ ជា
 អនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ១១ ដួង មួយអន្លើដោយវិបាករបស់ខ្លួន ។ អរូបា-
 វចរកុសលដួងទី ២ ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ១២ ដួង ។ អរូបាវចរកុសល
 ដួងទី ៣ ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ១៣ ដួង ។ អរូបាវចរកុសលដួងទី ៤
 ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ១៥ ដួង គឺចិត្ត ១៤ ដួង និងផលសមាបត្តិ ១
 ដួង ។ លោកុត្តរកុសល ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់វិបាករៀងៗ ខ្លួនប៉ុណ្ណោះ ។

បណ្តាចិត្តដែលសហគតៈដោយលោកៈ ៨ ដួង អកុសលចិត្ត ១ ដួងៗ

ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ២១ ដួង គឺកាមាវចរវិបាកមនោវិញ្ញាណធាតុ ១១ ដួង មហគ្គតវិបាក ៩ ដួង និងដល់ខ្លួនឯងដែលកើតខាងក្រោយ ១ ដួង ។

ចិត្តដែលសហគតៈដោយទោសៈ ២ ដួង ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ៧ ដួង គឺកាមាវចរវិបាកមនោវិញ្ញាណធាតុ ៦ ដួង ដែលសហគតៈដោយ ឧបេក្ខា និងដល់ខ្លួនឯងដែលកើតខាងក្រោយ ១ ដួង ។

ចិត្ត ២ ដួង ដែលសហគតៈដោយវិចិកិច្ចា និងឧទ្ធច្ចៈ ជាអនន្ត- រប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ២១ ដួង គឺកាមាវចរវិបាកមនោវិញ្ញាណធាតុ ១១ ដួង មួយអន្លើដោយអហេតុកវិបាក ដែលសហគតៈដោយសោមនស្ស រូបាវចរ- វិបាក និងអរូបាវចរវិបាក ៩ ដួង និងដល់ខ្លួនឯងដែលកើតខាងក្រោយ ១ ដួង ។

បញ្ចវិញ្ញាណខាងកុសលវិបាក ជាអនន្តរប្បច្ច័យ ដល់មនោធាតុខាង កុសលវិបាក ។

មនោធាតុ ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់មនោវិញ្ញាណធាតុខាងវិបាក ២ ដួង ។ បណ្តាមនោវិញ្ញាណធាតុខាងវិបាក ២ ដួងនោះ ដួងដែលសហគតៈដោយ សោមនស្ស ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ១២ ដួង គឺមនោវិញ្ញាណធាតុខាង វិបាក ១០ ដួង ដែលធ្វើកវង្គកិច្ចដល់ខ្លួនឯង ដែលកើតខាងក្រោយខ្លួន ក្នុងកាលជាតទារម្មណៈ និងដល់វោដ្ឋពូនកិរិយា ។

ឯអហេតុកមនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលសហគតៈដោយឧបេក្ខា ជា អនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ១២ ដួងដូចគ្នា គឺដល់អារជួនមនោធាតុ អារជួន-

មនោវិញ្ញាណធាតុដែលមានឋាន ២ និងវិបាកមនោវិញ្ញាណធាតុ ១០ ។

មហាវិបាកដែលជាតិហេតុកៈ ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ២១ ដួង គឺ ដល់មនោវិញ្ញាណធាតុខាងវិបាកដែលជាកាមាវចរ ១០ ដួង រៀរសោមនស្សសន្តិរណៈ ដល់រូបាវចរវិបាក ដល់អរូបាវចរវិបាក និងដល់អារជ្ជនចិត្តទាំង ២ ។

ទុហេតុកវិបាក ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ១២ ដួងដ៏សេស រៀរមហគ្គតវិបាក ។

រូបាវចរវិបាក ៥ ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ១៧ ដួង គឺដល់សហេតុកកុសលវិបាកបដិសន្ធិចិត្ត ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកម្មទាំងបី ១៧ ដួង និងអារជ្ជនចិត្ត ២ ដួង ។

បណ្ណាអរូបាវចរវិបាក អរូបាវចរវិបាកចិត្តដួងទី ១ ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ៧ ដួង គឺតិហេតុកបដិសន្ធិខាងកុសលវិបាកជាន់កាមាវចរ ៤ ដួង អរូបាវចរវិបាក ៤ ដួង និងមនោទ្វារវជ្ជនចិត្ត ១ ដួង ។

អរូបាវចរវិបាកចិត្តដួងទី ២ ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ៨ ដួង រៀរវិបាកជាន់ទាប ១ ដួង ។

អរូបាវចរវិបាកចិត្តដួងទី ៣ ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ៧ ដួង រៀរវិបាកដែលទាបជាង ២ ដួង ។

អរូបាវចរវិបាកចិត្តដួងទី ៤ ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ៦ ដួង រៀរវិបាកខាងក្រោម ៣ ដួង ។

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

លោកុត្តរវិបាក ៤ ដួង ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ១៤ ដួង គឺ តិហេតុកវិបាក ១៣ ដួង និងដល់ខ្លួនឯង ដែលកើតខាងក្រោយ ១ ដួង ។ បញ្ចវិញ្ញាណខាងអកុសលវិបាក ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់អកុសលវិបាក- មនោធាតុ ។ មនោធាតុ ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់អហេតុកមនោវិញ្ញាណធាតុ ខាងអកុសលវិបាក ។ អហេតុកមនោវិញ្ញាណធាតុខាងអកុសលវិបាកនោះ ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ១២ ដួង គឺដល់ខ្លួនឯងដែលកើតខាងក្រោយ ក្នុង វេលាជាតទារម្មណៈ ដល់កាមាវចរវិបាក ៩ ដួង ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយ អំណាចបដិសន្ធិ និងកវ័ន្តក្នុងចុតិកាល និងដល់កាមាវចរកិរិយា ២ ដួង ដែលសហគតៈដោយឧបេក្ខា ។

កិរិយាមនោធាតុ ជាបច្ច័យដល់ទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណចិត្ត ១០ ដួង ។

ហសិតុប្បាទកិរិយា ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ១៣ ដួង ដោយមិន រាប់ដដែល គឺដល់តិហេតុកវិបាក ៩ ដួង ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាច កវ័ន្តក្នុងបញ្ចវេកាការភព និងដល់វិបាកដែលសហគតៈដោយសោមនស្ស ៥ ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចតទារម្មណៈ និងដល់ខ្លួនឯង ដែលកើតខាង ក្រោយ ១ ដួង ។

វេដ្ឋព្វនកិរិយា ជាបច្ច័យដល់ចិត្ត ៤៥ ដួង គឺកាមាវចរកិរិយា ១០ ដួង រឿរកិរិយាមនោធាតុ កាមាវចរកុសល ៨ ដួង អកុសល ១២ ដួង និងវិបាកចិត្ត ១៥ ដួង ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចកវ័ន្ត ក្នុងបញ្ច- វេកាការភព ។

អង្គកថា បរមត្ថទីបនី បឋមភាគ

កាមាវចរតិហេតុកកិរិយាដែលសហគតៈដោយសោមនស្ស ២ ដួង ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ២៤ ដួង ដែលរាប់ហើយមិនរាប់ទៀត គឺដល់ តិហេតុកវិបាក ១៣ ដួង ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចកវន្ត ដល់វិបាក ដែលសហគតៈដោយសោមនស្ស ៥ ដួង ដោយអំណាចតទារម្មណៈ ដល់ រូបាវចរកិរិយា ៤ ដួង ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចបរិកម្ម ដល់អរហត្ត- ផលសមាបត្តិ ដែលសហគតៈដោយសោមនស្ស ៤ ដួង ដោយអំណាច នៃអរហត្តផលសមាបត្តិ និងដល់ខ្លួនឯង ដែលកើតខាងក្រោយ ១ ដួង ។

ទុហេតុកសោមនស្សសហគតកិរិយា ២ ដួង ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ១៧ ដួង ដោយមិនរាប់ដដែល គឺដល់កវន្តចិត្ត ១៣ ដួង តាមដែលពោល ហើយ ដល់តទារម្មណៈ ៥ ដួង និងដល់ខ្លួនឯង ដែលកើតខាងក្រោយ ១ ដួង ។

កាមាវចរតិហេតុកឧបេក្ខាសហគតកិរិយា ២ ដួង ជាអនន្តរប្បច្ច័យ ដល់ចិត្ត ២៤ ដួង ដោយមិនរាប់ដដែល គឺដល់កវន្តចិត្តទាំង ១៣ ដួង នោះឯង ដល់ឧបេក្ខាសហគតវិបាក ៦ ដួង ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាច តទារម្មណៈ ដល់រូបាវចរកិរិយា ១ ដួង ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាច បរិកម្ម ដល់អរូបាវចរកិរិយា ៤ ដួង ដល់អរហត្តផលសមាបត្តិ ១ ដួង និងដល់ខ្លួនឯង ដែលកើតឯក្រោយ ១ ដួង ។

ទុហេតុកឧបេក្ខាសហគតកិរិយា ២ ដួង ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ១៨ ដួង ដោយមិនរាប់ដដែល គឺដល់កវន្តចិត្តទាំង ១៣ ដួងនោះ ដល់

អភិធម្មបិដក បដ្ឋាន

តទារម្មណចិត្ត ៦ ដួង និងដល់ខ្លួនឯង ដែលកើតឯក្រោយ ១ ដួង ។

បណ្តារូបាវចរកិរិយា ១ ដួងៗ ជាអនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ១០ ដួង គឺតិហេតុកកវន្ត ក្នុងបញ្ចវេកាការកត ៩ ដួង និងដល់ខ្លួនឯង ដែលកើត ឯក្រោយ ១ ដួង ។

បណ្តាអរូបាវចរកិរិយាចិត្តទាំងឡាយ អរូបាវចរកិរិយាចិត្តដួងទី ១ ជា អនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ១១ ដួង គឺកវន្តចិត្ត ៩ ដួង ក្នុងបញ្ចវេកាការកត ១ ដួងទៀត ក្នុងចតុវេកាការកត និងដល់ខ្លួនឯងដែលកើតខាងក្រោយ ១ ដួង ។

អរូបាវចរកិរិយាចិត្តដួងទី ២ រមែងបានកវន្តចិត្ត ២ ដួង ក្នុងចតុ- វេកាការកត ។

អរូបាវចរកិរិយាចិត្តដួងទី ៣ បាន ៣ ដួង ។

អរូបាវចរកិរិយាចិត្តដួងទី ៤ រមែងបានកវន្តចិត្ត ៤ ដួង និងផល- សមាបត្តិ ១ ដួងទៀត ។ បណ្តាអរូបាវចរកិរិយាទាំងនោះ ដួងនីមួយៗ ជា អនន្តរប្បច្ច័យដល់ចិត្ត ១១-១២-១៣ និង ១៥ ដួង តាមលំដាប់ដូច្នោះឯង អនន្តរប្បច្ច័យ រមែងបាននិទ្ទេសច្រើនយ៉ាង ដោយប្រការដូច្នោះ ព្រោះ ហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា

បណ្ឌិតគួរកំណត់និទ្ទេស ១០-១៧-៦០ និងច្រើនជាងនោះ ឲ្យល្អចុះ ។

[៥១២-៥១៨] សមនន្តរប្បច្ច័យ មានអត្ថន័យយល់ហើយ ។

[៥១៩-៥២៧] ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មានអត្ថន័យយល់ហើយ ។

[៥២៨-៥៣០] ក្នុងអញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ មានអត្ថន័យយល់ហើយ ។

[៥៣១-៥៤៣] ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ មានអត្ថន័យយល់ហើយ ។

[៥៤៤-៥៥៥] គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យដូចតទៅ

បទថា **សន្តំ ឧបនិស្សាយ** គឺធ្វើនូវសទ្ធាក្នុងកម្ម បានដល់ ការជឿ
 ក្នុងកម្មផលរបស់កម្ម លោកនេះ និងលោកខាងមុខជាដើម ឲ្យជាទីអាស្រ័យ
 ដ៏មានកម្លាំង ដូចបុគ្គលជឿថា ខាងក្រោមផែនដីមានទឹក ហើយដីកន្ទុវផែនដី
 យ៉ាងណា កុលបុគ្គមានសទ្ធាក៏យ៉ាងនោះ ជឿផល និងអាទិសង្សរបស់ទាន
 ជាដើមហើយ រមែងបរិច្ចាគទានជាដើម ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោល
 ថា **សន្តំ ឧបនិស្សាយ** ។ ក្នុងបទថា **សីលំ ឧបនិស្សាយ** ជាដើម អធិប្បាយ
 ថា ធ្វើនូវធម៌ មានសីលជាដើមនេះ ឲ្យជាទីអាស្រ័យដ៏មានកម្លាំង ។ ពិត
 ហើយ បុគ្គលមានសីល ជាអ្នកឈ្លាសក្នុងសីលានុភាព និងក្នុងអាទិសង្ស
 នៃសីល ព្រោះអាស្រ័យសីល ទើបឲ្យទានដល់បុគ្គលអ្នកមាននូវសីល
 សមាទានសីលជាន់ខ្ពស់ជាលំដាប់ រក្សាឧបោសថក្នុងបក្ខ មានថ្ងៃ ១៤
 ជាដើមឲ្យបរិសុទ្ធ មិនឲ្យដាច់ ព្រោះអាស្រ័យសីលសម្បត្តិ រមែងញ៉ាំង
 គុណធម៌ មានឈានជាដើមឲ្យកើតឡើង ។ សូម្បីបុគ្គលដែលបានឮ បាន
 ស្តាប់ច្រើន ដឹងនូវសម្បត្តិគ្រប់យ៉ាង ដែលទាក់ទងដោយបុញ្ញកិរិយាវត្ថុ
 មានទានជាដើម និងការផ្សេងគ្នានៃភាពសៅហ្មង និងផ្សេងផងនៃកុសល មាន
 ទានជាដើម ដោយសុតមយប្បញ្ញាហើយ អាស្រ័យសុតៈ បំពេញកុសល
 មានទានជាដើម ។ សូម្បីបុគ្គលដែលលះបង់ មានចិត្តបង្ហោនទៅខាងបរិច្ចាគ
 អាស្រ័យការដល់ព្រមដោយចាត់ររបស់ខ្លួន ទើបឲ្យទាន សមាទានសីល

ព្រោះយល់ថា ទានដែលបុគ្គលមានសីលឲ្យហើយ រមែងមានផលច្រើន
 រក្សាឧបោសថ ព្រោះបដិបត្តិយ៉ាងនោះ ទើបជាអ្នកមានចិត្តបរិសុទ្ធ
 រមែងធ្វើឲ្យគុណធម៌ មានឈានជាដើមកើតឡើងបាន ។ ឯបុគ្គលដែលមាន
 បញ្ញាកំណត់ដឹងប្រយោជន៍ក្នុងលោកនេះ និងលោកខាងមុខ និងឧបាយ
 ដែលធ្ងន់ផុតចាកលោក អាស្រ័យការដឹងទូទៅថា ព្រោះបដិបទានេះ បុគ្គល
 អាចធ្វើខ្លួនឲ្យដល់នូវប្រយោជន៍ ក្នុងលោកនេះផង ក្នុងលោកខាងមុខផង
 ដូច្នោះ រមែងបំពេញកុសល មានទានជាដើម ធម៌មានសទ្ធាជាដើម ជា
 ឧបនិស្ស័យនៃទានជាដើមតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះក៏មិនមែន រមែងជាឧបនិស្ស័យនៃ
 សទ្ធាជាដើមដែលកើតឡើងដល់ខ្លួនខាងក្រោយ ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះ
 មានព្រះភាគត្រាស់ថា សទ្ធា សីលំ សុតំ ចានោ បញ្ញា សទ្ធាយ សីលស្ស
 សុតស្ស ចានស្ស បញ្ញាយ ។

បទថា បរិកម្មំ សេចក្តីថា អ្នកសិក្សាគប្បីកាន់យកបរិកម្មក្នុងចំណែក
 ខាងដើម មិនមែនជាអនន្តរប្បច្ច័យ បរិកម្មនៃទិព្វចក្ខុញ្ញាណនោះឯង រមែង
 មានដល់ញ្ញាណទាំង ២ នេះ គឺយថាកម្មបុគ្គញ្ញាណ និងអនាគតសញ្ញាណ
 មិនមានបរិកម្មដទៃឡើយ ញ្ញាណទាំង ២ នេះ ជាបរិវារនៃទិព្វចក្ខុនោះឯង
 កាលទិព្វចក្ខុនោះសម្រេចហើយ ញ្ញាណទាំង ២ នេះ ក៏សម្រេចផងដែរ ។
 កាលបើយ៉ាងនោះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា បរិកម្មនៃទិព្វចក្ខុញ្ញាណ ដែល
 ប្រាថ្នាចំពោះការបង្ហោនចិត្តទៅ ដើម្បីការដឹងយ៉ាងនោះ ជាបរិកម្មនៃញ្ញាណ
 ទាំង ២ នោះ ព្រោះថា ញ្ញាណទាំង ២ នោះ មានគតិដូចទិព្វចក្ខុសព្វយ៉ាង

ក៏មិនមែន ព្រោះហេតុនោះ ទើបមានបរិកម្មពិសេសក្នុងញាណទាំង ២ នេះ ទៀត ។ បទថា ទិព្វចក្ក ទិព្វាយ សោតធាតុយា សេចក្តីថា ទិព្វចក្ក របស់បុគ្គលដែលឃើញរូបក្នុងទីត្រាយ ហើយចង់ស្តាប់សំឡេងនៃរូបទាំងនោះ ជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យដល់ការផ្សរផងនៃសោតធាតុ ។ ទិព្វសោតធាតុ រមែង ជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យដល់ឥន្ទ្រវិធាណា ដោយអំណាចភាពជាអ្នកបានឮ សំឡេងនៃរូបទាំងនោះ ហើយបំណងនឹងទៅក្នុងទីនេះ ។ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាប ភាពជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ដោយអំណាចភាពជាឧបការៈដល់ធម៌នោះៗ ក្នុង ទីទាំងពួង ដោយប្រការដូច្នោះ ។ បទថា មគ្គំ ឧបនិស្សាយ អនុប្បន្នំ សមាបត្តិ សេចក្តីថា ព្រះអរិយបុគ្គលទាំងឡាយណា ញ៉ាំងសមាបត្តិនោះៗ ឲ្យកើតឡើង ព្រោះអន្តរាយជាសកាវៈស្រាលស្មើហើយ និងលះបានហើយ ដោយមគ្គនោះៗ ព្រោះហេតុនោះ ទើបមគ្គរបស់ព្រះអរិយបុគ្គលទាំងនោះ ឈ្មោះថា ជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យដល់សមាបត្តិ ។ បទថា វិបស្សន្តិ គឺរមែង ឃើញច្បាស់ ដើម្បីមគ្គដែលខ្ពស់ជាលំដាប់ ។ បទថា អត្ថប្បដិសម្ពិទាយ ជាដើម ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ដោយភាពជាបដិសម្ពិទាទាំងឡាយសម្រេច បាន ព្រោះការបានសម្រេចមគ្គនោះឯង ។ មគ្គនោះ ឈ្មោះថា ជាឧបនិស្សយ ព្រោះប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអារម្មណ៍នោះៗ ខាងក្រោយនៃបដិសម្ពិទាទាំងនេះ សម្រេចហើយ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

បទថា សន្តំ ឧបនិស្សាយ មាណំ ជប្បេតិ សេចក្តីថា រមែងញ៉ាំង មានឲ្យប្រព្រឹត្តទៅថា អញជាអ្នកមានសទ្ធាជ្រះថ្លា ។ បទថា ទិដ្ឋិ គណ្ណាតិ

សេចក្តីថា បុគ្គលដល់ដោយអំណាចការជឿក្នុងពាក្យនោះៗ មិនពិចារណា អត្ថដោយបញ្ញា គឺកាន់យកទិដ្ឋិដោយអំណាចការយល់ខុសថា បុគ្គលមាន ជាដើម ។ បទថា សីលំ សុតំ ចាគំ បញ្ញំ សេចក្តីថា កើតនូវមានៈថា អញជាអ្នកមានសីល ជាអ្នកស្តាប់ហើយ មានការលះបង់ មានការដឹងសព្វ អន្លើ ។ កាលបុគ្គលញ៉ាំងនូវការសម្គាល់ខុស ដោយអំណាចទិដ្ឋិឲ្យកើត ឡើងក្នុងសីល សុតៈ ចាគៈ និងបញ្ញា ដូចការសម្គាល់ខុសដោយអំណាច មានៈ រមែងកាន់យកនូវទិដ្ឋិ ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងបទថា រាគស្ស ជាដើម បណ្តាទិដ្ឋិ និងមានៈ ទាំងនោះ ធម៌នីមួយៗ ជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យដល់រាគៈ ក្នុងវេលាអាស្រ័យ សម្បត្តិ មានសទ្ធាជាដើម ហើយលើកតម្កើងខ្លួន ជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ដល់ទោសៈ ក្នុងវេលាអាស្រ័យសម្បត្តិ មានសទ្ធាជាដើមហើយ មើលងាយ អ្នកដទៃ ជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យដល់មោហៈដែលសម្បយុត្តដោយរាគៈ និង ទោសៈទាំង ២ ជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យដល់មានៈ និងទិដ្ឋិ មានប្រការដូច ពោលហើយ ជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យដល់សេចក្តីប្រាថ្នាករសម្បត្តិ និងកោគ- សម្បត្តិ ។ ព្រោះអាស្រ័យសម្បត្តិ មានសទ្ធាជាដើម ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ សម្តែងលោកិយកុសលបុណ្ណៈ ក្នុងអធិការនេះ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

ឯលោកុត្តរកុសល ជាធម៌ស្ងប់ ប្រណីត ខ្ពង់ខ្ពស់ កម្ចាត់អកុសល បានជាសម្បច្ចេទ ព្រោះហេតុនោះ ទើបទ្រង់មិនកាន់យកថា ជាឧបនិស្ស- យប្បច្ច័យដល់អកុសល ក្នុងអធិការនេះ ដូចព្រះចន្ទមិនជាឧបនិស្សយដល់

ភាពងងឹត ដូច្នោះ ។

បទថា អាត្មាបេតិ ជាដើម សេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់
 ដើម្បីសម្តែងអព្យាកតធម៌ ដោយអំណាចកាយិកទុក្ខ ។ ពិតហើយ បុគ្គល
 មានសទ្ធា អាស្រ័យសទ្ធា មិនរួញរាចំពោះត្រជាក់ ក្តៅ យកចិត្តទុកដាក់
 ចំពោះការកសាងជាដើម មានប្រការផ្សេងៗ ឈ្មោះថា រមែងធ្វើខ្លួនឲ្យក្តៅ
 ធ្វើខ្លួនឲ្យរោលរាល ។ បុគ្គលគិតថា អាត្មាអញបានកោតសម្បត្តិហើយ នឹង
 ធ្វើបុណ្យ ឈ្មោះថា រមែងសោយទុក្ខ ព្រោះមានការស្វែងរកជាមូល ។
 បុគ្គលអ្នកមានសីល ឈ្មោះថា រមែងធ្វើខ្លួនឲ្យក្តៅ ធ្វើខ្លួនឲ្យរោលរាល ដោយ
 អំណាចការសមាទានធុត្តង្គ មានការនៅក្នុងទីវាលជាវត្តជាដើម ដើម្បីរក្សា
 សីល ។ ឈ្មោះថា រមែងសោយទុក្ខដែលមានការស្វែងរកជាមូល ដោយ
 អំណាចភាពជាអ្នកសមាទានបិណ្ឌបាតិកធុត្តង្គជាដើម ។ បុគ្គលដែលស្តាប់
 ហើយ គិតថា អញនឹងបដិបត្តិឲ្យសមគួរដល់ភាពជាពហុសុត បដិបត្តិតាម
 ន័យដែលពោលហើយនោះឯង ឈ្មោះថា រមែងធ្វើខ្លួនឲ្យក្តៅ ធ្វើខ្លួនឲ្យ
 រោលរាល ។ ឈ្មោះថា រមែងសោយទុក្ខ ដែលមានការស្វែងរកជាមូល ។
 សូម្បីបុគ្គលដែលលះបង់ ព្រោះមានចិត្តបង្ហោនទៅក្នុងការបរិច្ចាគ លះបង់
 រហូតមិនសេសសល់បច្ច័យសម្រាប់ចិញ្ចឹមជីវិតខ្លួន ឬធ្វើការលះបង់អវយវៈ
 ជាដើម ឈ្មោះថា ធ្វើខ្លួនឲ្យក្តៅ ធ្វើខ្លួនឲ្យរោលរាល ។ ឈ្មោះថា រមែង
 សោយទុក្ខ ដែលមានការស្វែងរកជាមូល ដើម្បីបានមកនូវវត្ថុដែលនាំមក
 បរិច្ចាគ ។ សូម្បីបុគ្គលអ្នកមានបញ្ញា អាស្រ័យភាពជាអ្នកមានបញ្ញា មិន

ពិចារណាដល់ត្រជាក់ ក្តៅ ជាដើម ព្យាយាមដាក់ចិត្តក្នុងការចាំ ដោយគិត
 ថា អញនឹងមានបញ្ញាឲ្យខ្ពស់ជាលំដាប់ ឈ្មោះថា រមែងធ្វើខ្លួនឲ្យក្តៅ ធ្វើ
 ខ្លួនឲ្យរោលរាល ។ ឃើញទោសក្នុងមិច្ឆាជីវៈ និងអានិសង្សក្នុងសម្មាជីវៈ
 ទើបលះមិច្ឆាជីវៈ និងស្វែងរកគ្រឿងចិញ្ចឹមជីវិត ដោយអាជីវៈដែលបរិសុទ្ធ
 ឈ្មោះថា រមែងសោយទុក្ខដែលមានការស្វែងរកជាមូល ។

បទថា កាយិកស្ស សុខស្ស គឺដល់ភាពសុខកាយក្នុងពេលសុខ
 កើតឡើងដោយកាយដែលមានបណីតរូប មានសទ្ធាជាដើមជាសម្មជានពាល់
 ត្រូវហើយ ក្នុងវេលាប្រើប្រាស់ឧបករណ៍នៃសេចក្តីសុខ ដែលកើតឡើង
 ព្រោះអាស្រ័យសម្បត្តិ មានសទ្ធាជាដើម និងដល់សេចក្តីសុខផ្លូវកាយដែល
 មានមានបាមោជ្ជ និងបីតិ ដែលមិនមានការក្តៅក្រហាយ ដោយអំណាចនៃ
 ឧបករណ៍ នៃសេចក្តីសុខទាំងនោះជាមូល ជាសម្មជានពាល់ត្រូវហើយ និង
 ដល់សេចក្តីសុខកាយ ក្នុងពេលវិបាកសុខកើតឡើង ព្រោះឧបករណ៍នៃ
 សេចក្តីសុខទាំងនោះ ធ្វើហើយក្នុងការកើតឡើងនៃសេចក្តីសុខ និងដល់ទុក្ខ
 ផ្លូវកាយ ក្នុងវេលាទុក្ខកើតឡើង តាមន័យដែលពោលហើយនោះឯង និង
 ក្នុងពេលមានការសម្លាប់ ការចង ដែលបុគ្គលអត់ធ្មត់មិនបាន នូវគុណ-
 សម្បត្តិ មានសទ្ធាជាដើមប្រកបហើយ ។ ក្នុងកាលផលសមាបត្តិ អាស្រ័យ
 សទ្ធាជាដើមប្រព្រឹត្តទៅ ធម៌នីមួយៗ បណ្តាធម៌ មានសទ្ធាជាដើម គប្បី
 ជ្រាបថា ជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យដល់ផលសមាបត្តិផងដែរ ។ បទថា កុសលំ
 កម្មំ គឺកុសលចេតនា ជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យដល់វិបាករបស់ខ្លួន ។ តែ

ចេតនានោះ បានចំពោះចេតនាដែលមានកម្លាំងប៉ុណ្ណោះ ដែលមានកម្លាំង
 ខ្សោយ រមែងមិនបាន ។ ក្នុងសេចក្តីនេះ មានរឿងជាឧទាហរណ៍ដូចតទៅ
 បានឮថា ស្រីម្នាក់ ប្រាថ្នាចង-កស្វាប ទើបទាក់ខ្សែត្រង់ដើមឈើ
 រៀបចំរបស់ដែលគួររៀបចំ ពេលនោះ ចោរម្នាក់គិតថា ក្នុងពេលយប់
 អញនឹងទៅកាន់ផ្ទះនោះ ហើយនឹងយកខ្សែនេះចងទ្រព្យខ្លះ ហើយលួចទៅ
 ទើបយកកាំបិតចូលទៅកាត់ លំដាប់នោះ ខ្សែនោះ ក៏ក្លាយជាពស់មានពិស
 បញ្ចេញសំឡេង ចោរខ្លាចមិនហ៊ានចូលទៅ ស្រីនោះចេញអំពីផ្ទះ ដាក់-ក
 ចូលក្នុងអន្ទាក់ខ្សែ ចង-កស្វាបហើយ ចេតនាដែលមានកម្លាំង ហាមនូវ
 អន្តរាយហើយ ជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យដល់វិបាករបស់ខ្លួន ដោយប្រការ
 ដូច្នោះ ។

តែពាក្យនេះ មិនគួរកាន់យកដោយពិតប្រាកដ ព្រោះថា កម្មដែលបាន
 ឱកាសហាមអន្តរាយនៃវិបាកយ៉ាងនេះហើយ រមែងឲ្យផល ឯកម្មដែលញ៉ាំង
 វិបាកឲ្យកើត ពោលមិនបានថា មិនជាឧបនិស្សយដល់វិបាក ។ ក្នុងបទថា
 កម្ម នេះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា បានដល់ កម្មដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិទាំង
 ៤ ។ ពាក្យដែលពោលបន្តមកថា មគ្គ ជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យដល់ផល-
 សមាបត្តិនោះ ពោលដោយអំណាចធម៌ដែលមិនមានចេតនា ។ ដោយ
 ពាក្យនោះ សម្តែងឲ្យឃើញថា ធម៌ដែលញ៉ាំងវិបាកឲ្យកើតឡើងនោះឯង
 ជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យដល់វិបាករបស់ខ្លួន ។

បទថា ភានំ ឧបនិស្សយ ទាណំ មានតិ សេចក្តីថា បុគ្គលជាអ្នក

ត្រេកត្រអាលក្នុងវត្តណា រមែងសម្លាប់សត្វដែលរារាំងក្នុងវត្តនោះ ឬដើម្បី
 ប្រយោជន៍ដល់វត្តនោះ ។ ក្នុងអទិន្នាទានជាដើម អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបអត្ត
 ដោយឧបាយនេះ ។ បទថា **សន្ធិ ធិន្ទតិ** ជាដើម ត្រាស់ដោយអំណាច
 អទិន្នាទាន ។ បទថា **សន្ធិ** ក្នុងអធិការនោះ សំដៅយកជញ្ជាំងផ្ទះ ។ បទ
 ថា **ធិល្វាបំ ហរតិ** គឺលបចូលទៅលួច ។ បទថា **ឯកាភារិកំ ករោតិ**
 គឺរួមគ្នាច្រើននាក់ព័ទ្ធផ្ទះមួយខ្នង ។ បទថា **បរិបន្តេ តិដ្ឋតិ** គឺធ្វើនូវការ
 ប្រទូស្តអ្នកដំណើរ ។ ក្នុងបទថា **នោសំ ឧបនិស្សាយ** ជាដើម សេចក្តីថា
 ធ្វើទោសៈដែលកើតឡើងដោយអំណាចការចង្អៀតចង្អល់ថា បុគ្គលនោះបាន
 ធ្វើសេចក្តីវិនាសឲ្យដល់អញជាដើម ឲ្យជាឧបនិស្សយ ។ បទថា **មោហំ**
ឧបនិស្សាយ គឺធ្វើមោហៈដែលបិទបាំងទោស ក្នុងបាណាតិបាតជាដើមឲ្យជា
 ឧបនិស្សយ ។ បទថា **មាសំ ឧបនិស្សាយ** គឺធ្វើមានៈថា ហេតុអ្វី ទើប
 សម្លាប់មិនបាន ហេតុអ្វី ទើបអញលួចមិនបាន ឲ្យជាឧបនិស្សយ ឬអធិប្បាយ
 ថា ត្រូវបុគ្គលណាមើលងាយ មើលថោក ហើយលើកអាការដែលគេមើល
 ងាយនោះមក ជាឧបនិស្សយក៏មាន ។ បទថា **ធិដ្ឋិ ឧបនិស្សាយ** គឺធ្វើទិដ្ឋិ
 ក្នុងយញ្ញទាំងឡាយ ឲ្យជាឧបនិស្សយ ដូចព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ និងពួក
 បារាសិកៈ និងមិលក្ខៈជាដើម ។ បទថា **បត្តនំ ឧបនិស្សាយ** គឺធ្វើសេចក្តី
 ប្រាថ្នាថា បើការងារបែបនេះរបស់ខ្ញុំសម្រេច ខ្ញុំនឹងធ្វើពលីកម្មយ៉ាងនេះដល់
 លោក ឬសូមលោកនាំគ្រឿងបណ្ណាការបន់ស្រន់ទៅតាមប្រភេទនោះមកឲ្យខ្ញុំ
 ឬចូរនាំយកទៅឲ្យបុគ្គលនោះ ឬថា សូមលោកមករួមជាសម្លាញ់របស់ខ្ញុំ

ដែលកំពុងធ្វើការងារទាំងនេះ ឲ្យជាឧបនិស្ស័យជាដើម ។ ក្នុងបទថា រាតោ
នោសោ មោហោ មាណោ ធិដ្ឋិ បត្តនា រាតស្ស ទេ រាគៈជាឧប-
និស្ស័យដល់រាគៈផង ដល់ធម៌ទាំងឡាយ មានទោសៈជាដើមផង ។ ក្នុង
ទោសៈជាដើម ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។

បទថា ចាណាតិទាតោ ចាណាតិទាតស្ស សេចក្តីថា បុគ្គលអ្នក
សម្លាប់សត្វ រមែងសម្លាប់សត្វដទៃទៀត ព្រោះតាំងនៅក្នុងភាពដែលមិន
សង្រួម ឬថា រមែងសម្លាប់ញាតិមិត្តរបស់បុគ្គលដែលត្រូវសម្លាប់ ដែល
មកប្រទូស្តបន្តទៀត ។ បាណាតិបាត ជាឧបនិស្ស័យប្បច្ច័យដល់បាណាតិបាត
ដោយប្រការដូច្នោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត បាណាតិបាត ជាឧបនិស្ស័យប្បច្ច័យដល់
អទិន្នាទានជាដើម ក្នុងពេលសម្លាប់ម្ចាស់ទ្រព្យ ឬអ្នកយាមទ្រព្យ លួចយក
របស់គេទៅ ក្នុងការសម្លាប់ក្តី ហើយបំពានភរិយាអ្នកដទៃ ក្នុងពេលនិយាយ
កុហកថា មិនបានសម្លាប់ ក្នុងពេលនិយាយញុះញង់ ដើម្បីបិទបាំងកម្ម
ដែលខ្លួនឯងធ្វើហើយ ឬដើម្បីធ្វើកម្ម ដែលមិនទាន់បានធ្វើក្នុងពេលពេល
ពាក្យគ្រោតគ្រាត ពាក្យរវើរវាយ ដោយន័យនោះ ក្នុងពេលសម្លឹងរំពៃ
សម្បត្តិដែលចង់បានរបស់អ្នកដទៃ ក្នុងពេលគិតថា កាលបុគ្គលនោះ ត្រូវ
សម្លាប់ឲ្យស្លាប់ ហើយពួកមិត្តអមាត្យនៃបុគ្គលនោះ ត្រូវអស់ទៅជាដើម
និងក្នុងពេលកាន់យកនូវមិច្ឆាទិដ្ឋិ ដោយអំណាចបុគ្គលដែលធ្វើកម្ម ដែលធ្វើ
បានដោយក្រថា បាណាតិបាត របស់អាត្មាអញនឹងធ្ងន់ពិតយ៉ាងនេះជាដើម ។
បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបអត្ថ ក្នុងការធ្វើចក្កៈឲ្យវិលទៅក្នុងធម៌ មានអទិន្នាទាន

ជាដើមជាមូល ដោយឧបាយនេះ ។

បទថា មាតុយាតិកម្មំ មាតុយាតិកម្មស្ស រសេចក្តីថា មាតុយាតិកម្ម ជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យដល់មាតុយាតិកម្ម សម្រាប់បុគ្គលដែលឃើញអ្នកដទៃ សម្លាប់មាតា ហើយសម្លាប់នូវមាតារបស់ខ្លួនខ្លះ ដោយគិតថា ការធ្វើយ៉ាង នោះ សមគួរ ឬដោយអំណាចការសម្លាប់ក្នុងភពមួយហើយ សម្លាប់ក្នុងភព ដទៃទៀត ឬក្នុងភពតែមួយ ដោយអំណាចការសន្សំរឿយៗ ថា ចូរអ្នកទៅ សម្លាប់ម្តាយរបស់ខ្ញុំ ឬដោយអំណាចការប្រហារលើកទី ២ ដើម្បីឲ្យស្លាប់ ពិតប្រាកដ ដោយការប្រហារ ២ ដង ។ បទដ៏សេស អ្នកសិក្សាគប្បី ជ្រាបអត្តតាមសមគួរដោយន័យនេះដូចគ្នា ។

អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា អកុសលដែលមានកម្លាំង មិនជាឧបនិស្សយ ប្បច្ច័យដល់អកុសលដែលមានកម្លាំងខ្សោយឡើយ ព្រោះហេតុនោះ ទើប ទេសនា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ដោយអំណាចអនន្តរិយកម្ម ដែលទាក់ទង ដោយកម្មបឋមប៉ុណ្ណោះ ។ ហេតុនោះ មិនគួរកាន់យកដោយពិតប្រាកដ ព្រោះថា បុគ្គលធ្វើកម្ម មានបាណាតិបាតជាដើមហើយ ត្រូវចោទសួរថា ហេតុអ្វី ទើបធ្វើយ៉ាងនោះ រមែងធ្វើអាការក្រោធខ្លះ ក្តៅក្រហាយខ្លះ កាល កិលេសមានប្រមាណតិចកើតហើយ បុគ្គលនោះ បណ្តោយឲ្យកិលេសនោះ រីកធំធាត់ រមែងធ្វើនូវការកន្លងល្មើសបាន ព្រោះហេតុនោះ អកុសលដែល មានកម្លាំង រមែងជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យដល់អកុសលដែលខ្សោយកម្លាំង ហើយអកុសលដែលខ្សោយកម្លាំង ក៏រមែងជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យសូម្បីដល់

អកុសលដែលមានកម្លាំងបានដូចគ្នា ពាក្យណា ដែលលោកពោលក្នុង
វណ្ណនានិទ្ទេស នៃបច្ចយវិក្កថា ធម៌ដែលឈ្មោះថា ជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
ព្រោះអត្ថថា ជាហេតុមានកម្លាំង ពាក្យនោះ លោកពោលព្រោះការៈនៃភាព
ជាហេតុប៉ុណ្ណោះមានកម្លាំង មិនមែនធម៌ដែលជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ ពិត
ហើយ កម្ម និងកិលេសទាំងឡាយ ដែលមានកម្លាំងច្រើនក្តី ដែលខ្សោយ
កម្លាំងក្តី រាប់ថា ជាហេតុដែលមានកម្លាំងទាំងអស់ ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងបទថា រាតំ ឧបនិស្សាយ ធានំ ទេតិ ជាដើម
ដូចតទៅ បុគ្គលចូលទៅអាស្រ័យការត្រេកអរក្នុងឧបបត្តិភព ឬក្នុងភោគៈ
ទាំងឡាយថា ហេតុអ្វីហ្ន៎ ទើបអាត្មាអញចូលដល់ភាពជាសម្មាញ្ញរបស់ពួក
ទេវតាជាន់ថាតម្មហារាជិកាជាដើមបាន ដូច្នោះហើយ ក៏ឲ្យទាន ក្នុងការ
សមាទានសីល និងការរក្សាឧបោសថជាដើម ក៏ន័យនេះដូចគ្នា បុគ្គល
កាលធ្វើឈានឲ្យកើត ដើម្បីសង្កត់រាគៈ ធ្វើវិបស្សនាឲ្យកើត ដើម្បីលះ
រាគៈ ធ្វើមគ្គឲ្យកើត ដើម្បីការកាត់ភព កាត់ជាតិ ឈ្មោះថា ចូលទៅ
អាស្រ័យរាគៈ ធ្វើឲ្យកើតឡើង ។ ម្យ៉ាងទៀត កាលញ៉ាំងអភិញ្ញា និងសមាបត្តិ
ឲ្យកើត ដើម្បីឲ្យប្រាសចាករាគៈ ក៏ឈ្មោះថា ចូលទៅអាស្រ័យរាគៈឲ្យ
កើតឡើងដូចគ្នា ។ ពិតហើយ ដោយតម្រូវការប៉ុណ្ណោះ បុគ្គលនោះ រមែង
ជាបុគ្គលដែលប្រាសចាករាគៈបាន ។

បទថា សទ្ធាយ គឺការជឿ ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចទានជាដើម
សូម្បីក្នុងសីលជាដើម ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ដូចកាលញ៉ាំងសទ្ធាជាដើមឲ្យកើត

ដោយអំណាចទានជាដើម ឈ្មោះថា ចូលទៅអាស្រ័យរាគៈឲ្យកើត យ៉ាងណា អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា រាគៈជាដើម ក៏ឈ្មោះថា ជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ដល់សទ្ធាជាដើម ក៏យ៉ាងនោះ ។ បទថា តស្ស បដិយាតត្ថាយ គឺដើម្បីហាមនូវវិបាកនោះ អធិប្បាយថា ដើម្បីមិនឲ្យឱកាសនៃវិបាកកើតឡើង ក្នុងសប្បដិយាតធម៌ទាំងឡាយ មានអធិប្បាយប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ។ សួរថា អនន្តរិយកម្មទាំងឡាយណា មិនមានបដិយាត ហេតុអ្វី ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការឃាត់នូវផលនៃកម្មនោះ ក្នុងអនន្តរិយកម្មទាំងនោះ ឆ្លើយថា ទ្រង់ត្រាស់ដោយអំណាចអធ្យាស្រ័យនៃបុគ្គលនោះ ។ ពិតហើយ បុគ្គលនោះ រមែងមានអធ្យាស្រ័យថា នឹងប្រព្រឹត្តដើម្បីកម្មាត់វត្ថុនោះ (វិបាក) ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់កាន់យកអធ្យាស្រ័យនោះ ទើបត្រាស់យ៉ាងនេះ ។

បទថា រាតំ ឧបនិស្សាយ អត្តានំ អាតាបេតិ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបសេចក្តីទាំងអស់ ដោយន័យមុននោះឯងថា អ្នកឃើញនូវចំណែកបុណ្យដោយជាការធ្វើបានលំបាករបស់បុគ្គលត្រេកអរហើយ ក្នុងសម្បត្តិណា រមែងធ្វើយ៉ាងនោះក៏មាន ។ បទថា កាយិកស្ស សុខស្ស គឺសេចក្តីសុខដែលបានព្រោះការធ្វើកុសល ដោយអំណាចការឈានកន្លងអកុសល មានរាគៈជាដើម ឬពោលដោយអំណាចការបរិភោគកាមនៃបុគ្គល ដែលមិនទាន់ឃើញទោស ដោយអំណាចរាគៈជាដើម ។ បទថា ទុក្ខស្ស គឺសេចក្តីទុក្ខដែលកើតឡើង ដោយអំណាចការធ្វើរកិលេសជាដើម ឬសេចក្តីទុក្ខដែលកើត

ឡើង ដោយអំណាចការសម្លាប់ និងការចង ដែលប្រព្រឹត្តទៅព្រោះហេតុ
នៃរាគៈជាដើម ។ បទថា ផលសមាបត្តិយា សំដៅដល់គុណធម៌ ដែល
ព្រះយោគាវចរឲ្យកើតឡើង ព្រោះកាត់កិលេស មានរាគៈជាដើមបាន ឬ
សំដៅដល់គុណជាត ដែលលោកអ្នកនឿយណាយក្នុងរាគៈជាដើម ចូល
ដល់ហើយ ។

បទថា កាយិកំ សុខំ ជាដើម សេចក្តីថា កាលសេចក្តីសុខកើត
ឡើង បុគ្គលត្រេកអរនឹងសេចក្តីសុខនោះ ធ្វើសេចក្តីសុខនោះឲ្យកើតរឿយៗ
ដោយបច្ច័យតែមួយនោះឯង សេចក្តីសុខក្នុងកាលមុន ឈ្មោះថា ជាឧប-
និស្សយប្បច្ច័យដល់សេចក្តីសុខក្នុងកាលក្រោយ ។

បណ្តាត្រជាក់ជាដើម កាលបុគ្គលសេពពេកនូវភាពក្តៅ មានកម្ដៅ
ព្រោះភ្លើងជាដើម សេចក្តីសុខខាងដើម រមែងជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យដល់
ទុក្ខខាងក្រោយ ។ ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងអធិការនេះ កាយិកសុខនៃបុគ្គលដែល
ងប់ជ្រប់ក្នុងកាមទាំងឡាយថា សម្មស្សនៃដើមដៃ ដែលមានរោមទន់របស់
បរិព្វាជិកានេះ ជាសុខពិតប្រាកដ ដូច្នោះ រមែងជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យនៃ
កាយិកទុក្ខក្នុងនរក ។ ឯព្រះយោគី កាលមានសេចក្តីសុខ ព្រោះមិនមាន
រោគ ចូលផលសមាបត្តិ កាយិកសុខ រមែងជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យដល់
ផលសមាបត្តិ ។

កាលបុគ្គលសេពនូវសេចក្តីសុខ ដើម្បីកម្ចាត់ទុក្ខ ដូចព្រះមានព្រះភាគ
ចូលផលសមាបត្តិរម្ងាប់អាពាធ ដើម្បីកម្ចាត់ទុក្ខ កាយិកទុក្ខ រមែងជាឧប-

និស្សយប្បច្ច័យដល់កាយិកសុខ និងដល់ផលសមាបត្តិ ។ ឧតុដែលសប្បាយ
 រមែងជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យដល់សុខ និងដល់ផលសមាបត្តិ ឧតុដែលមិនជា
 ទីសប្បាយ រមែងជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យដល់ទុក្ខ ។ ម្យ៉ាងទៀត កាលបុគ្គល
 ប្រាថ្នាសោយសេចក្តីសុខដែលកើតហើយ ដោយអំណាចរូបដែលកើតក្នុង
 សមាបត្តិ ដោយសង្កត់ការមិនសប្បាយព្រោះឧតុ ទោះឧតុមិនសប្បាយ ក៏
 ជាបច្ច័យដល់ផលសមាបត្តិបានដូចគ្នា ។ ក្នុងភោជន និងសេនាសនៈ ក៏
 ន័យនេះដូចគ្នា ។ បទបន្ទាប់ថា កាយិកំ សុខំ ជាដើម ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់សម្តែងរួមគ្នាដោយចំពោះ ។ តែអ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបភាពជាបច្ច័យនៃ
 ធម៌ទាំងនោះ តាមន័យដែលពោលហើយខាងដើមដូចគ្នា ។ បទថា ផល-
 សមាបត្តិ កាយិកស្ស សុខស្ស គឺសមាបត្តិជាបច្ច័យដល់សេចក្តីសុខ
 ដែលកើតឡើងដោយអំណាចរូប ដែលមានសមាបត្តិជាសមុជ្ជាន ពិតហើយ
 ព្រះយោគីចេញអំពីសមាបត្តិហើយ រមែងបានសោយសេចក្តីសុខនោះ ។

ក្នុងបទថា កាយិកំ សុខំ ឧបនិស្សាយ ធានំ ជាដើម អ្នកសិក្សា
 គប្បីជ្រាបសេចក្តីសុខ និងសេចក្តីទុក្ខ ជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យដោយអំណាច
 សុខដែលបានទទួលហើយ មិនទាន់វិនាសទៅថា ធ្វើម្តេចហ្ន៎ សេចក្តីសុខ
 របស់អញនេះ កុំគប្បីវិនាសទៅ ឬដោយអំណាចការសម្រេចសុខដែលខ្លួន
 មិនទាន់ដល់ថា ធ្វើម្តេចហ្ន៎ អញគប្បីចូលដល់សេចក្តីសុខយ៉ាងនេះ ក្នុង
 កាលតទៅ សូម្បីក្នុងទុក្ខ ក៏គប្បីជ្រាបដោយអំណាចការវិនាសទៅថា ធ្វើ
 ម្តេចហ្ន៎ ទុក្ខគប្បីវិនាសទៅ ឬដោយអំណាចប្រាថ្នាមិនឲ្យទុក្ខកើតថា ទុក្ខ

យ៉ាងនេះ មិនគប្បីកើតតទៅ ។ ឧត្ត ភោជន និងសេនាសនៈ មានន័យ ដូចពោលហើយនោះឯង ។

ក្នុងបទបន្ទាប់មកថា កាយិកំ សុខំ ជាដើម សេចក្តីថា ព្រោះសទ្ធា រមែងកើតដល់បុគ្គលដែលដល់សេចក្តីសុខបាន ដូចក្នុងពាក្យ (សំយុត្ត- និកាយ សឡាយតនវគ្គ) ថា បពិត្រព្រះមោគ្គល្លាន អ្នកនិទ្ទិក ការដល់នូវ ព្រះពុទ្ធជាទីពឹង ប្រពៃណាស់ ដូច្នោះ ។ រមែងកើតដល់បុគ្គលដែលដល់ នូវសេចក្តីទុក្ខលំបាក ដូចក្នុងពាក្យ (ខុទ្ទកនិកាយ ឧទ្ទាន) ថា ព្រះមាន ព្រះភាគ ព្រះអង្គនោះ ត្រាស់ដឹងញោយរធម៌ចំពោះព្រះអង្គឯង ដោយប្រពៃ ព្រោះទ្រង់សម្តែងធម៌ ដើម្បីលះបង់ទុក្ខបែបនេះ ដូច្នោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត បុគ្គល រមែងធ្វើឲ្យបរិបូណ៌ក្នុងសីលជាដើម ដើម្បីប្រកបខ្លួនក្នុងសុខ និងប្រាសចាក សេចក្តីទុក្ខ ព្រោះហេតុនោះ ទើបសុខ និងទុក្ខ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្តែង ដោយជាឧបនិស្សយនៃសទ្ធាជាដើម សូម្បីឧត្តជាដើម អ្នកសិក្សាគប្បីប្រកប អធិប្បាយតាមសមគួរ ។

ក្នុងបទថា កាយិកំ សុខំ ឧបនិស្សាយ ទាលំ ហានតិ ជាដើម គប្បីជ្រាបភាពដែលសុខជាដើម ជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យតាមគន្លងរបស់ន័យ ដែលខ្ញុំពោលហើយនោះឯង ។

ក្នុងបទកាជនីយនៃឧបនិស្សយប្បច្ច័យនេះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ទ្រង់ចែក ២៣ វារៈ គឺកុសលជាបច្ច័យដល់កុសល ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ៣ វារៈ ដល់អកុសល ២ វារៈ ដល់អព្យាកតៈ

៣ វារៈ ។ អកុសលជាបច្ច័យដល់អកុសល ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ៣ វារៈ ដល់កុសល ១ វារៈ ដល់អព្យាកតៈ ២ វារៈ សូម្បីអព្យាកតៈ ក៏ ជាបច្ច័យដល់អព្យាកតៈ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ៣ វារៈ ដល់កុសល ៣ វារៈ ដល់អកុសល ៣ វារៈ ហេតុនោះ ទើបជាកុសល ៨ វារៈ អកុសល ៦ វារៈ អព្យាកតៈ ៩ វារៈ ។

[៥៥៦-៥៥៨] ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ ចក្ខុយាននេះជាដើម ព្រះមាន ព្រះភាគ ត្រាស់ដោយអំណាចរូបគ្រោតគ្រោត ឯអាណាធាតុជាដើម ជា អារម្មណបុរេជាតប្បច្ច័យប៉ុណ្ណោះ ។ បទថា វត្ថុ បុរេជានាំ ចក្ខុយាននាំ ជាដើម ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ដើម្បីសម្តែងហឫទ័យវត្ថុដែលកើតមុន ។ បទ ថា វត្ថុ វិទាកាព្យាកតានាំ ទ្រង់ត្រាស់សំដៅដល់បុរេជាតប្បច្ច័យ ក្នុង បវត្តិកាល ។

[៥៥៩-៥៦១] ក្នុងបច្ច័យជាតប្បច្ច័យ បទថា សមស្ស កាយស្ស បាន ដល់ កាយដែលប្រកបដោយមហាកុត្តរូប ៤ ។ បទថា បច្ច័យជាតប្បច្ច័យនេះ បច្ច័យនោះ សេចក្តីថា ជាធម៌ដែលកើតខាងក្រោយ និងជាបច្ច័យ ដោយអំណាច ការឧបត្ថម្ភ ។ បច្ច័យជាតប្បច្ច័យនេះ មកហើយដោយអនុលោមក្នុងបញ្ញាវារៈ នេះថា ភាពជាបច្ច័យ ព្រោះអត្តថា ឧបត្ថម្ភនេះឯង ឈ្មោះថា បច្ច័យ- ជាតប្បច្ច័យ ។

[៥៦២-៥៦៤] ក្នុងការកាន់យកបទថា អនុលោមំ គោត្រកុស្ស ជាដើម ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ ចែកទៅមួយចំណែក គប្បីជ្រាបហេតុនៃការ

ចែកទៅនោះ ដោយន័យដែលពោលហើយខាងដើមនោះឯង ។

[៥៦៥-៥៧១] ក្នុងបទនេះថា កុសលា ចេតនា សម្បយុត្តកានំ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ ចេតនា ព្រះមានព្រះភាគមិនត្រាស់ថា សហជាត ព្រោះមិន មានការចែកជាសហជាតកម្មប្បច្ច័យ និងនានាខណិកកម្មប្បច្ច័យ តែក្នុងការ វិសជ្ជនា អព្យាកតធម៌ ការចែកនោះមាន ព្រោះហេតុនោះ ទើបចេតនា ដែលជាសហជាត និងនានាខណិក ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ក្នុងវារៈនេះ ។ បដិសន្ធិ សព្វ ត្រាស់ដោយអំណាចកដត្តារូប ។

បទថា ចេតនា វត្ថុស្ស ទ្រង់ត្រាស់ដើម្បីសម្តែងថា អរូបធម៌ អាស្រ័យហឫទ័យវត្ថុក្នុងបដិសន្ធិក្ខណៈ រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះហឫទ័យវត្ថុជា បច្ច័យដោយពិត ចេតនា ក៏ជាបច្ច័យដល់ហឫទ័យវត្ថុបាន ។

[៥៧២] ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបអត្តក្នុងបដិសន្ធិវារៈ ដោយន័យនេះដូចគ្នា ។

[៥៧៣-៥៧៩] បទថា ឥមស្ស កាយស្ស ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ សេចក្តីថា ជាបច្ច័យដោយអាហារប្បច្ច័យ ដោយអំណាចញ៉ាំងរូប មាន អាហារជាសមុដ្ឋានឲ្យកើតឡើង ដោយអំណាចការឧបត្ថម្ភដល់រូបដ៏សេស

ក្នុងកាយ ដែលសម្រេចដោយមហាកុត្តរូប ៤ នេះ ដែលប្រព្រឹត្តទៅ
ដោយអំណាចសន្តតិ ៤ ។

[៥៨០-៦២៤] ក្នុងតន្ត្រីយប្បច្ច័យជាដើម អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាប
បដិសន្ធិវារៈ តាមដែលខ្ញុំពោលហើយនោះឯង ។ ពាក្យដ៏សេស ក្នុង
ទីទាំងពួង មានអត្ថន័យយល់ហើយ ដូច្នោះឯង ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថាបញ្ចករវិភង្គ ចប់

ក្បាលទី ៧៦

អភិធម្មបិដក ចាលីប្រៃ ៤៤

បដ្ឋាន បឋមភាគ

សន្ធិកចន្ទលប្រាប់មាតិកា

មាតិកា	លេខទំព័រ
អភិធម្មបិដក មាតិកានិក្ខេបវារៈ	២
អារម្ភកថា	៣
អធិប្បាយបច្ចុយុទ្ធស	៣
អភិធម្មបិដក បច្ចុយវិកន្តវារៈ	៣១
អធិប្បាយ ហេតុប្បច្ចុយនិទ្ធស	៣២
អភិធម្មបិដក អារម្មណប្បច្ចុយ	៤៣
អធិប្បាយ អារម្មណប្បច្ចុយនិទ្ធស	៤៤
អភិធម្មបិដក អធិបតិប្បច្ចុយ	៤៩
អធិប្បាយ អធិបតិប្បច្ចុយនិទ្ធស	៥០
អភិធម្មបិដក អនន្តរប្បច្ចុយ	៥៥
អធិប្បាយ អនន្តរប្បច្ចុយនិទ្ធស	៥៧
អភិធម្មបិដក សមនន្តរប្បច្ចុយ	៦១
អធិប្បាយ សមនន្តរប្បច្ចុយនិទ្ធស	៦៣
អភិធម្មបិដក សហជាតប្បច្ចុយ	៦៤
អធិប្បាយ សហជាតប្បច្ចុយនិទ្ធស	៦៥
អភិធម្មបិដក អញ្ញមញ្ញប្បច្ចុយ	៦៩
អធិប្បាយ អញ្ញមញ្ញប្បច្ចុយនិទ្ធស	៧០
អភិធម្មបិដក និស្សយប្បច្ចុយ	៧២

អធិប្បាយ និស្សយប្បច្ចយនិទ្ទេស	.....	៧៣
អភិធម្មបិដក ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ	.....	៧៦
អធិប្បាយ ឧបនិស្សយប្បច្ចយនិទ្ទេស	.....	៧៧
អភិធម្មបិដក បុរេជាតប្បច្ច័យ	.....	៨៣
អធិប្បាយ បុរេជាតប្បច្ចយនិទ្ទេស	.....	៨៥
អភិធម្មបិដក បច្ឆាជាតប្បច្ច័យ	.....	៨៨
អធិប្បាយ បច្ឆាជាតប្បច្ចយនិទ្ទេស	.....	៨៩
អភិធម្មបិដក អាសេវនប្បច្ច័យ	.....	៩១
អធិប្បាយ អាសេវនប្បច្ចយនិទ្ទេស	.....	៩២
អភិធម្មបិដក កម្មប្បច្ច័យ	.....	៩៦
អធិប្បាយ កម្មប្បច្ចយនិទ្ទេស	.....	៩៧
អភិធម្មបិដក វិបាកប្បច្ច័យ	.....	១០១
អធិប្បាយ វិបាកប្បច្ចយនិទ្ទេស	.....	១០២
អភិធម្មបិដក អាហារប្បច្ច័យ	.....	១០៤
អធិប្បាយ អាហារប្បច្ចយនិទ្ទេស	.....	១០៥
អភិធម្មបិដក ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ	.....	១០៨
អធិប្បាយ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយនិទ្ទេស	.....	១០៩
អភិធម្មបិដក ឈានប្បច្ច័យ	.....	១១២
អធិប្បាយ ឈានប្បច្ចយនិទ្ទេស	.....	១១៣
អភិធម្មបិដក មគ្គប្បច្ច័យ	.....	១១៥
អធិប្បាយ មគ្គប្បច្ចយនិទ្ទេស	.....	១១៦
អភិធម្មបិដក សម្បយុត្តប្បច្ច័យ	.....	១១៨
អធិប្បាយ សម្បយុត្តប្បច្ចយនិទ្ទេស	.....	១១៩

អង្គការបច្ចេកវិទ្យាបច្ចេកវិទ្យា:	.....	២៥៨
អភិធម្មបិដក (អនុលោមបច្ចេកវិទ្យា)	.....	២៦៣
អង្គការបច្ចេកវិទ្យាបច្ចេកវិទ្យា:	.....	២៨១
អភិធម្មបិដក (បច្ចេកវិទ្យាបច្ចេកវិទ្យា)	.....	២៨៣
អង្គការបច្ចេកវិទ្យាបច្ចេកវិទ្យាបច្ចេកវិទ្យា	.....	៣០០

សហគមន៍:

អភិធម្មបិដក សហគមន៍:	.....	៣០៥
អង្គការសហគមន៍:	.....	៣១០

បច្ចេកវិទ្យា:

អភិធម្មបិដក បច្ចេកវិទ្យា: (អនុលោម)	.....	៣១១
អង្គការបច្ចេកវិទ្យា: (អនុលោម)	.....	៣៣០
អភិធម្មបិដក (បច្ចេកវិទ្យា)	.....	៣៣៦
អង្គការបច្ចេកវិទ្យា:	.....	៣៤៩
អភិធម្មបិដក (អនុលោមបច្ចេកវិទ្យា)	.....	៣៥២
អភិធម្មបិដក (បច្ចេកវិទ្យាបច្ចេកវិទ្យា)	.....	៣៦៣
អង្គការអនុលោមបច្ចេកវិទ្យា: និងបច្ចេកវិទ្យាបច្ចេកវិទ្យា ...	.....	៣៧៦

និស្សយន្ត:

អភិធម្មបិដក និស្សយន្ត:	.....	៣៧៧
អង្គការនិស្សយន្ត:	.....	៣៨៤

សំស្ក្រឹត:

អភិធម្មបិដក សំស្ក្រឹត: (អនុលោម)	.....	៣៨៦
-----------------------------------	-------	-----

អង្គការសំស្ក្រឹត (អនុលោម)	.....	៣៧០
អភិធម្មបិដក (បច្ចុនីយៈ)	.....	៣៧២
អង្គការបច្ចុនីយៈ	.....	៣៧៧
អភិធម្មបិដក (អនុលោមបច្ចុនីយៈ)	.....	៤០១
អង្គការអនុលោមបច្ចុនីយៈ	.....	៤០៨
អភិធម្មបិដក (បច្ចុនីយានុលោម)	.....	៤០៩
អង្គការបច្ចុនីយានុលោម	.....	៤១៨

សម្បយុត្តវារៈ

អភិធម្មបិដក សម្បយុត្តវារៈ	.....	៤១៧
អង្គការសម្បយុត្តវារៈ	.....	៤២២

បញ្ញាវារៈ

អភិធម្មបិដក បញ្ញាវារៈ	.....	៤២៤
អង្គការបញ្ញាវារៈវិភង្គ	.....	៤៧២

